

*Bağımsızlıklarının 25. Yılında
Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu
(Protokol Konuşmaları, Kurumsal Sunumlar
ve Bildiri Özetleri)*

Editörler

Fırat PURTAŞ

Mehmet Akif KİREÇCİ

Ankara, TÜRKİYE; Almatı, Türkistan, KAZAKİSTAN

2017

İnceleme Araştırma Dizisi
Yayın No:42

Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri
Sempozyumu Bildiri Özetleri

Baskı Tarihi: Aralık 2017

Editörler

Fırat Purtaş
M. Akif Kireççi

Yayın Koordinatörü

Halil Ulusoy

ISBN: 978-9944-237-54-3

Purtaş, Fırat, Kireççi, M. Akif,
Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu Bildiri Özetleri/ Editörler: Fırat Purtaş,
M. Akif Kireççi.– Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, 2017
284s. ; 19x27 cm. – (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi inceleme-araştırma dizisi;
yayın no: 42)

© Ahmet Yesevi Üniversitesi
Mütevelli Heyet Başkanlığı
Taşkent Cad. Şehit H. Temel Kuğuoğlu Sokak. No: 30 06490 Bahçelievler/ANKARA
Tel: 0312 216 06 00 • Faks: 0312 223 34 29
www.ayu.edu.tr yayinlar@yesevi.edu.tr

Kitapta ifade edilen fikir ve görüşler sadece yazarlarının olup, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığının görüşlerini yansıtmazlar.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	
ÖNSÖZ	
SEMPOZYUM KURULLARI	

A. PROTOKOL KONUŞMALARİ

Doç. Dr. Mehmet Akif KİREÇCİ	19
<i>Düzenleme Kurulu Başkanı / Bilkent Üniversitesi / ASEM</i>	
Prof. Dr. Muhittin ŞİMŞEK	23
<i>Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi ve Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi</i>	
Prof. Dr. Musa YILDIZ	25
<i>Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı</i>	
Prof. Dr. Derya ÖRS	27
<i>Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı</i>	
Dr. Serdar ÇAM	28
<i>Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanı</i>	
Prof. Dr. Hüseyin YAYMAN	30
<i>Bakan Yardımcısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı</i>	
Yalçın TOPÇU	32
<i>Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı ve Kültür ve Turizm Eski Bakanı</i>	
Sauykbek ABDRAKMANOV	36
<i>Milletvekili ve TÜRKPA Delegasyon Üyesi Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Başkanı Nurlan Nigmatulin adına</i>	
Doç. Dr. İbrahim KALIN	40
<i>Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi</i>	

B. KURUMSAL SUNUMLAR

I. OTURUM	
Diplomatik Perspektiften Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri	
Oturum Başkanı: Doç. Dr. İbrahim KALIN	
<i>Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi</i>	
Faig BAGHIROV	
<i>Azerbaycan Büyükelçisi</i>	
25 Yıllık Bağımsızlık Döneminde Azerbaycan-Türkiye İlişkileri	46

İbrahim JUNUSOV <i>Kırgızistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi</i>	51
Malik OTARBAYEV <i>Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Adına</i>	55
II. OTURUM Çeyrek Asırlık Bağımsızlık Döneminde Ebedi Dostluk İnşası: Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Çok Taraflı İşbirlikleri	
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa İSEN <i>Sakarya Milletvekili</i>	
Büyükelçi Günay EFENDİEVA <i>Türk Kültür Mirası Vakfı Başkanı</i> <i>İnsanlık Hazinesi Binlerce Yıllık Türk Kültür Mirası</i>	61
Jandos ASANOV <i>TÜRK-PA Genel Sekreteri</i> <i>Parlamentar Diplomaside Türk Tecrübesi</i>	65
Doç. Dr. Askar TURGANBAY <i>TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen KASEİNOV adına</i> <i>Türk Cumhuriyetleri Bağımsızlığını</i> <i>25. Yılında TÜRKSOY Kutlamaları</i>	70
Yıldız UZAKOVA <i>Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ömer KOCAMAN adına</i> <i>Türk Konseyi'nin Projeleri: Çok Taraflı İlişkilerden Bütünleşmeye Doğru</i>	75
Askhat KESİKBAYEV <i>Uluslararası Türk Akademisi Başkanı Prof. Dr. Darhan HIDIRALİ adına</i> <i>Ortak Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri</i>	84
III. OTURUM Türkiye'nin Türk Dünyası Önceliği ve Resmi Kurumların Çalışmaları	
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Musa YILDIZ <i>Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı</i>	
Serdar GÜNDOĞAN <i>Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkan Yardımcısı</i> <i>Bağımsızlık Sürecinde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklarının</i> <i>Faaliyetleri ve Türk Dünyası</i>	88
Prof. Dr. Öcal OĞUZ <i>UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı</i> <i>Bağımsızlık Sonrasında Türk Cumhuriyetleri ile</i> <i>UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun İlişkileri</i>	93
Prof. Dr. Şeref ATEŞ <i>Yunus Emre Enstitüsü Başkan Vekili</i> <i>Bağımsızlık Sürecinde Yunus Emre Enstitüsü'nün Faaliyetleri ve Türk Dünyası</i>	99
Prof. Dr. Halife KESKİN <i>Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü</i> <i>Bağımsızlık Sürecinde Diyanet İşleri Başkanlığının Faaliyetleri ve Türk Dünyası</i>	103

IV. OTURUM Ortak Geleceğin İnşasında Eğitimin Rolü ve Ortak Eğitim Kurumları

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mahir NAKİP

Çankaya Üniversitesi

Prof. Dr. Sebahattin BALCIOĞLU

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü

Bağımsızlık Sürecinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin Faaliyetleri..... 114

Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili

Bağımsızlık Sürecinde Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin Faaliyetleri..... 125

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı

Kafkasya Üniversiteler Birliğinin Faaliyetleri 138

Dr. Ali GÜLLÜCE

Avrasya İpek Yolu Üniversiteleri Birliği Koordinatörü

Asırlık Bağımsızlık Sürecinde Avrasya İpek Yolu Üniversiteleri Birliği'nin Faaliyetleri 144

V. OTURUM

Türk Dünyası İle İlgili Çalışan STK'lar ve İşbirliğine Katkıları

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Nevzat ŞİMŞEK

Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü

Prof. Dr. Mehmet ÖZ

Türk Ocakları Genel Başkanı

Türk Ocakları'nın Faaliyetleri ve Türk Dünyası 152

Doç. Dr. İbrahim AKIŞ

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi - Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi

Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı'nın Faaliyetleri ve Türk Dünyası 162

Sabiha Tuğba EKŞİ

Türk Dünyası Belediyeler Birliği Dış İlişkiler Uzmanı

Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin Faaliyetleri ve Türk Dünyası..... 175

Dr. İlyas DEMİRCİ

TDMMB (Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği) Genel Sekreteri

Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği'nin Faaliyetleri ve Türk Dünyası 182

Dr. Yakup ÖMEROĞLU

Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı

Avrasya Yazarlar Birliği'nin Faaliyetleri ve Türk Dünyası 192

C. BİLDİRİ ÖZETLERİ

VI. OTURUM

Azerbaycan'ın Çeyrek Asırlık Bağımsızlık Dönemindeki Kazanımları

Oturum Başkanı: Prof Dr. Okan YEŞİLOT

Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. İntiqam CEBRAYİLOV

Azerbaycan Eğitim Sorunları Enstitüsü, Azerbaycan

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Hukuki Devlet Yapılanması ve Eğitim Reformları 204

Prof. Dr. Hacali NECEFOĞLU

Kafkas Üniversitesi, Türkiye

Bağımsızlık Döneminde (1991–2015) Azerbaycan'da Bilimsel Araştırmaların Durumu 205

Doç. Dr. Ramil HÜSEYN

Azerbaycan Tarım Bakanlığı Tarım Ekonomisi Enstitüsü

Azerbaycan The International Competitiveness Of Azerbaijanian Agriculture 207

Doç. Dr. Javanshir SHİBLİYEV

Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.

On The Impacts of Legislation on Language Visibility In Azerbaijan

After A Quarter Century of Independence 209

Araz ASLANLI

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan

Karabağ Sorununda Çözumsuzlüğün Nedenleri ve Sonuçları..... 211

VII. OTURUM

Kazakistan'ın Çeyrek Asırlık Bağımsızlık Dönemindeki Kazanımları

Oturum Başkanı: Prof Dr. Orhan DOĞAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Prof. Dr. Gulbanu ZHUGENBAYEVA

Kökşetau Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Kazakistan

Қазақ Түркілерінің Ұлттық Тарихнамасының Автохтонды Дерек Көздері

Kazak Türklerinin Milli Tarihnamesinin Yerli Kaynakları 214

Prof. Dr. Svetlana SMAGULOVA

Kökşetau Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Kazakistan

Қазақстанды латынга көшіру мәселесі: өткені, бүгіні, болашағы

Kazakistan'ın Latin Alfabesine Geçme Sorunu: Dünü, Bugünü ve Geleceği 215

Yrd. Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye

Bağımsızlık Sonrası Dönemde Kazak Kültürünün Korunmasına

Yönelik Yapılan Çalışmalar 218

Yrd. Doç. Dr. Dinmukhamed KELESBAYEV

Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan

Determination of Requirements Affecting Student Satisfaction in 220

Vilnara ALİBEKOVA

M.H. Dulati Taraz Milli Devlet Üniversitesi, Kazakistan

Қазақстан Мен Түркияның Экономикалық Үлтымақтастығы

Және Инвестицияларды Тарту Жолдары

Kazakistan ile Türkiye Cumhuriyetlerinin Ekonomik İşbirliği ve Yatırım Çekme Yolları..... 222

VIII. OTURUM

Bağımsızlık Sonrası Devlet İnşası ve İkili İlişkiler

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fırat PURTAŞ

TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı

Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER/Ulan OSMANOV

Gazi Üniversitesi, Türkiye,

Türkiye ve Kırgızistan İç Güvenlik Yönetimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz..... 224

Saltanat ASEKOVA

I. Arabayev Kırgız Devlet Üniversitesi, Kırgızistan

The Formation and Development of Local Self-Government of the

Kyrgyz Republic (1991-2016) 226

Doç. Dr. Almaz ISMAYILOVA

Dağıstan Devlet Üniversitesi, Rusya

Российско – Азербайджанские Отношения Как Модель Прагматического Сотрудничества На

Постсоветском Пространстве

(Rusya-Azerbaycan İlişkileri: Eski Sovyet Coğrafyasında Pragmatik İşbirliği Modeli)

(Russian-Azerbaijani Relations as a Model of Pragmatic Cooperation in the Post-Soviet Space)..... 228

Prof. Dr. Abbas SEYİDOV

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan

Bağımsızlık Yıllarında Azerbaycan-Özbekistan Siyasi İlişkileri..... 230

Zhazira OTYZBAY

Pamukkale Üniversitesi, Türkiye

Türkiye ve Kazakistan Örneğinde E-Devlet Uygulamalarının

Kamu Yönetiminde Verimliliğe Etkisi..... 231

IX. OTURUM

Tarih, Kültür ve Edebiyat

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı

Ömür KIZIL

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

Ortak Türk Tarihi 'nin Öğretimi Kapsamında

Türk Tarihindeki İhtilafı Konuların Öğretimi Meselesi 234

Prof. Dr. Tahira ALLAHYAROVA

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Stratejik Araştırmalar Merkezi, Azerbaycan

The Lessons Of History Of Nation-Building In The Turkic World:

The Experience Of Azerbaijan 237

Doç. Dr. Terane HEŞİMOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan

Türk Halklarının Kaynaşmasında Türkiye Cumhuriyetinin Kültürel

Stratejik Mevkisi: Sonuçlar ve Perspektifler..... 239

	Dr. Fatima DURSUNOVA <i>Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan</i> <i>Sosyalist Gerçekçilik Kavramının Türk Halkları Edebiyatına Etkisi.....</i>	240
	Prof. Dr. Ali EROL <i>Ege Üniversitesi, Türkiye</i> <i>Dilde, Fikirde, İşte Birlik Şiarı ve 20. yy Başlarında Türkiye-Azerbaycan</i> <i>Arasındaki Kültürel Münasebetler</i>	242
X.	OTURUM Dil ve Eğitim	
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nurettin DEMİR <i>Hacettepe Üniversitesi, Türkiye</i>	
	Rena BAHİŞOVA <i>Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi,</i> <i>Azerbaycan 19.yüzyılın sonu-20. yüzyılın Başlarında Kuzey Azerbaycan'ın</i> <i>Garabağ Bölgesinde Anadilli Okulların Tesisi ve Durumu</i>	246
	Doç. Dr. Sahovat ZAHİDOVA <i>Taşkent Otoyol Enstitüsü, Özbekistan</i> <i>Система Образовательной Политики Узбекистана</i> <i>(Özbekistan'da Eğitim Politikası Sistemi)</i>	246
	Doç. Dr. Maral TAGANOVA <i>Türkmenistan Milli Elyazmalar Enstitüsü,</i> <i>Türkmenistan Bağımsızlık Yıllarında Türkmen Dilinin Kelime Türetmesinin Tahsili</i>	251
	Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ <i>Gazi Üniversitesi, Türkiye</i>	
	Doç. Dr. Dossym KH. BAİDRAHMANOV <i>L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan</i>	252
	Uzm. Lyazzat BEİSENBAEV <i>L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan</i> <i>Türk Cumhuriyetlerinde Zorunlu Eğitimin Karşılaştırmalı İncelenmesi.....</i>	252
XI.	OTURUM Medya, Kimlik, Dış Politika ve Güvenlik	
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Ali KARASAR <i>Atılım Üniversitesi</i>	
	Doç. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ <i>Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye</i> <i>Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarının Türk Kamuoyunda Yankıları.....</i>	254
	Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK <i>Gazi Üniversitesi, Türkiye</i> <i>Türkiye'nin Kafkasya'ya Yönelik Siyaseti ve</i> <i>Türk-Ermeni Yakınlaşmasının Azerbaycan Siyasetine Etkisi.....</i>	256
	Dr. Vugar MAMMADZADA <i>Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan</i> <i>Azerbaycan'ın Ulusal Güvenlik Sorunları</i>	258

Doç. Dr. Seymur AĞAZADE
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
Azerbaycan'ın Türkiye İhracatında Çeşitlendirme Derecesi..... 260

XII. OTURUM

Enerji ve Transit Politikaları

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Oktay TANRISEVER
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Murteza HASANOĞLU
Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi

Doç. Dr. Vügar İSMAYILOV

Azerbaycan Teknoloji Üniversitesi

Dr. Asim MEMMEDOV, Gence Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Uluslararası Taşımacılıkta Azerbaycan'ın Jeopolitik Önemi 264

Prof. Dr. Murat AZİZ

Sincan Üniversitesi, Çin

The Role of The "One Belt, One Road" Strategic Plan Role of The Xinjiang And Central

Asia Development 266

Yrd. Doç. Dr. Gökhan AK

Nişantaşı Üniversitesi, Türkiye

Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsü ve Azerbaycan: Çatışmadan Çözüme Arayışlar..... 268

Prof. Dr. Adem ÜZÜMCÜ

Kafkas Üniversitesi, Türkiye

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'ın Dış Ticaret ve Enerji İlişkileri,

TANAP Doğalgaz Boru Hattının Önemi..... 270

Prof. Dr. Mehmet DİKKAYA / B. Veli DOYAR

Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye

Petrol Fiyatları, GSYH ve Döviz Kuru Arasındaki İlişkilerin

Azerbaycan ve Kazakistan İçin Toda-Yamamoto Nedensellik Testi İle İncelenmesi 272

D. KAPANIŞ VE DEĞERLENDİRME

Türk Cumhuriyetlerinin Ortak Geleceği Üzerine Değerlendirme..... 273

SUNUŞ

Sovyetler Birliğinin 1991 yılında dağılmasıyla birlikte Orta Asya’da Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan yeni bağımsız devletler olarak ortaya çıktılar. Bu süreçte bağımsızlıklarını ilan eden bu Türk Devletlerini ilk tanıyan ülke olarak Türkiye, bu ülkelerin kuruluş dönemlerinde gerekli diplomatik desteği vererek milletlerarası arenada bu ülkelerin bir bakıma savunucusu oldu. Bölgeye bu dost ve samimi politikalarla girmeyi düşünen Türkiye tarafından, 1991-1993 yılları arasında yoğun ve bir o kadar da karşılıklı üst düzey ziyaretler gerçekleştirildi.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bütün bu kardeş devletlerin hem ulusal gelişim süreçlerinde, hem bölgesel işbirliği çabalarında, hem de küresel etkinlik sürecinde hep yanlarında olmuştur ve ebediyete kadar da yüce Allah izniyle onların yanlarında olacaktır. Aradan geçen yirmi beş yılda, bu ülkeler yoğun çabalar gösterip, büyük problemleri aşarak kendi ayakları üzerinde kalmayı başarmışlardır.

Ahmet Yesevi Üniversitesi olarak; 2010 yılında “Bağımsızlıklarının 20. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumunu” düzenlemiştik. Şimdi ise aradan geçen beş yılın ardından “Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumunu” düzenliyoruz. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan’ın son 25 yılına ışık tutmayı ve akademik anlamda bu süreci anlamlandırmayı hedefleyen sempozyuma, 12 oturumda, 60 akademisyen bildirileriyle katıldı. Uluslararası ikili siyasi ilişkiler başta olmak üzere, güvenlik, dış politika, eğitim, tarih, kültür, dil ve edebiyat, enerji, transit gibi konularda oturumlar gerçekleştirildi.

Sempozyuma katkıları dolayısıyla Türk Keneşi, Uluslararası Türk Akademisi, TÜRKSOY, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AKDITYK), Türk Tarih Kurumu (TTK), TİKA, Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği ve Ankara Siyasal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi (ASEM) yöneticilerine, sempozyum düzenleme kurulu ve danışma kurulu üyeleri ile emeği geçen herkese bir kez daha şükranlarımı sunuyorum.

Bu vesileyle dost ve kardeş ülkelerin bağımsızlıklarının yirmi beşinci yılını kutluyor, kitabın hazırlanmasında katkı sunan arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Musa YILDIZ
Mütevelli Heyet Başkanı

ÖNSÖZ

“Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu” bildirileri kitabını sizlere sunmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Sempozyum çalışmalarını yürütürken olduğu gibi bildiri kitabımız da özenle ve titizlikle hazırlandı. Bildiri kitabının Türk dünyası ile ilgilenen akademisyenlere ve okuyuculara önemli bir referans kaynak olacağına inanıyoruz. Zira sempozyumda sadece bilimsel tebliğler sunulmadı, aynı zamanda Türk Cumhuriyetlerinin Ankara’daki diplomatik misyon şefleri; Türk Cumhuriyetleri arasındaki çok taraflı işbirliği için çalışan uluslararası örgütlerin yöneticileri; Türkiye’nin Türk dünyasına yönelik faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarının başkanları; Türk dünyası ile ilgili çalışmalarıyla temayüz etmiş sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de 25 yıllık birikim ve deneyimlerini ele alan sunumlar yaptılar. Sempozyumun bu açıdan özgün bir yere sahip olduğuna inanıyoruz.

Sempozyumda 25 yıllık bağımsızlık sürecinin muhasebesinin yapılırken, özellikle Türk Cumhuriyetlerinin egemen ve bağımsızlık sürecinde ulaştıkları seviye, Türk Cumhuriyetleri arasındaki çok yönlü entegrasyon çabalarının geldiği düzey yansıtılmaya çalışılmıştır. Nereden bakılırsa bakılsın bardağın dolu kısmı azımsanamaz düzeyde olup, gelinen nokta ciddi bir başarı ve kazanımdır. Önümüzdeki dönemde bu birikim üzerine daha ileri hamlelerin nasıl gerçekleştirileceği üzerinde durulmalıdır.

1991 yılı sonlarında Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kazandıklarında birçok belirsizlik ve risk söz konusuydu. Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının ve toprak bütünlüklerinin korunup korunamayacağı, siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanıp sağlanamayacağı dâhil pek çok meydan okuma söz konusuydu. Türkiye, bu dönemde Türk Cumhuriyetlerine yönelik dış politika ilkelerini egemenlik ve bağımsızlığın güçlendirilmesine destek; uluslararası topluma katılım ve entegrasyona katkı sağlamak; ikili ve çok taraflı işbirliğini geliştirmek ve çeşitlendirmek şeklinde belirledi. Yirmi beş yıl aradan sonra Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kaybedeceklerine ilişkin hiçbir endişe kalmamıştır. Ulusal egemenlikler güçlü bir şekilde sağlanmıştır. Uluslararası örgütlerde önemli görevler ve inisiyatifler üstlenen Türk Cumhuriyetleri uluslararası toplumun tanınan ve saygın birer üyeleri olmuştur. Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki çok yönlü entegrasyon ise özellikle Türk Konseyi’nin kurulmasıyla ciddi bir ivme kazanmıştır. Dolayısıyla çeyrek asırlık bağımsızlık sürecinin sonunda sağlanan gelişme ve kalkınma sayesinde pek çok belirsizlik ve risk ortadan kalkarken, yeni işbirlikleri için de fırsatlar artırılmıştır.

Türk Cumhuriyetleri ile işbirliği için 1990’lı yıllarda yapılan çabaların plansız, programsız, romantik eylemler olduğuna dair bir kanaat mevcuttur. Ancak unutmamak gerekir ki; Türk Cumhuriyetleri arasında gerçekleşen çok yönlü işbirliği düzeyine 1990’lı yılların heyecanı ve romantizmi sayesinde ulaşılmıştır. Öte yandan Ahmet Yesevi Üniversitesi’nin Türkistan kentinin gelişimine ve büyümesine önemli katkılar yapmıştır. Türk dünyasının manevi öncülerinden Pir-i Türkistan dokuz asır önce olduğu gibi günümüzde de Türk halklarının gönül birlikteliği için öncü konumunu sürdürmektedir.

Türk dünyasının aydınlık geleceğini inşa eden nitelikli insan sermayesini hazırlama amacıyla kurulan Ahmet Yesevi Üniversitesi, kuruluş amacı doğrultusunda eğitim, araştırma ve bilimsel faaliyetleriyle Yesevi geleneğini yaşatmak ve Türk halkları arasındaki bağları sağlamlaştırmak için tüm gücüyle çalışmalarını sürdürmektedir. Ortak kültür ve paylaşılan değerler üzerinde inşa edilen Türk Cumhuriyetleri arasındaki işbirliği çeşitlenerek devam etmektedir. Her yeni yıl dönümünün bir öncekinden daha başarılı olması dileğiyle, tüm aydınlarımızı ve akademisyenlerimizi Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının 25. yılı vesilesiyle kutlar, saygılar sunarız.

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ

Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ

Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri

Sempozyum Kurulları

Onur Kurulu

Prof. Dr. M. A. Yekta SARAÇ
YÖK Başkanı

Doç. Dr. İbrahim KALIN
*Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve
Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi*

Prof. Dr. Derya ÖRS
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı

Ramil HASANOV
Türk Konseyi Genel Sekreteri

Düsen KASEİNOV
TÜRKSÖY Genel Sekreteri

Prof. Dr. Darhan KIDIRALI
Uluslararası Türk Akademisi Başkanı

Dr. Serdar ÇAM
TİKA Başkanı

Prof. Dr. Musa YILDIZ
Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ
Gazi Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ
Bilkent Üniversitesi / Türkiye

Doç. Dr. Nevzat ŞİMŞEK
Ahmet Yesevi Üniversitesi / Kazakistan

Koordinatörler

Prof. Dr. Halil İbrahim BÜLBÜL

Prof. Dr. Bekir BULUÇ

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Abdıldacan AKMATALİYEV

Millî Bilimler Akademisi /Kırgızistan

Prof. Dr. Ramiz ASKER

Bakü Devlet Üniversitesi/Azərbaycan

Prof. Dr. Viktor BUTANAYEV

Hakas Katanov Devlet Üniversitesi / Rusya

Prof. Dr. Edward FOSTER

Stevens Teknoloji Enstitüsü / ABD

Prof. Dr. Lars JOHANSON

Mainz Üniversitesi / Almanya

Prof. Dr. M.Sinan KAÇALIN

TDK Başkanı / Türkiye

Prof. Dr. Refik TURAN

TTK Başkanı / Türkiye

Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

Ahmet Yesevi Üniversitesi / Kazakistan

Prof. Dr. Rafael MUHAMMEDİNOV

Bilimler Akademisi / Rusya

Prof. Dr. Mahir NAKİP

Çankaya Üniversitesi / Türkiye

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR

TÜBA Başkanı / Türkiye

Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY

Uludağ Üniversitesi / Türkiye

Yrd. Doç. Dr. Mustafa KALKAN

Çankırı Karatekin Üniversitesi / Türkiye

Protokol Konuşmaları

Doç. Dr. Mehmet Akif KİREÇCİ

Düzenleme Kurulu Başkanı / Bilkent Üniversitesi / ASEM

Prof. Dr. Muhittin ŞİMŞEK

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi ve Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Musa YILDIZ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Prof. Dr. Derya ÖRS

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı

Dr. Serdar ÇAM

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanı

Doç. Dr. Hüseyin YAYMAN

Bakan Yardımcısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yalçın TOPÇU

Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı ve Kültür ve Turizm Eski Bakanı

Sauykbek ABDRAKMANOV

Milletvekili ve TÜRKPA Delegasyon Üyesi

Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Başkanı Nurlan Nigmatulin adına

Doç. Dr. İbrahim KALIN

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi

Protokol Konuşmaları

Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ

*Düzenleme Kurulu Başkanı / Bilkent Üniversitesi /
ASEM*

Bugün burada Türk dünyası için çok anlamlı ve önemli bir yıldönümünü kutlamak, bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetlerinin geldiği noktayı değerlendirmek için bir araya gelmiş bulunuyoruz. Çeyrek asrın tamamlandığı bu yol UNESCO'nun 2016 yılını Hoca Ahmet Yesevi yılı ilan etmesiyle de daha büyük bir anlam kazanıyor.

İslam tarihi içinde adalet, merhamet, civanmertlik ve yiğitlik gibi yüksek seciyelerle destan hâline gelen hanedanlar vardır; Babürlüler, Selçuklular, Osmanlılar...Aslında 18. yüzyıla kadar İslam âleminin neredeyse tamamı üç Türk hanedanı tarafından idare edilmekteydi – ta ki bu coğrafyalar Avrupa'nın farklı imparatorlukları tarafından sömürgeleştirilene kadar...

Soğuk savaş döneminin bitmesiyle birlikte, 1991'den sonra kardeş milletlerimiz önünde yeni ümit kapıları açıldı. Her bir Türk Cumhuriyeti istiklalini ilan ederken tarihi yeniden yapmanın, kendini yeniden bulmanın imkanlarını da elde ettiler. Bugün genç Türk cumhuriyetlerinin girdiği yol, tarihteki küçük hanedanlıklardan büyük devletler kuran ve ona ruh üfleyen Ahmet Yesevi, Mevlânâ, Yunus Emre, Emir Sultan, Şeyh Edebali gibi nice büyük manevi sultanların sağlam irfan temellerini bize hatırlatmaktadır.

Yüzyıllar evvel Ahmet Yesevi hazretlerinin birçok müridini Anadolu'ya göndermesiyle şekillenen ve güçlenen Anadolu ahali birlik ve beraberliğin, huzur ve saadetin, terakkinin sadece maddi güçle olmayacağını idrak etmişti. Horasan er ve erenleri namı ile şöhret bulmuş olan bu Allah dostları Anadolu'nun dört bir yanına dağılarak insanların irşadına, maddi ve manevi terakkilerine vesile olmuşlardır. Geldiğimiz bu noktada anlıyoruz ki Hoca Ahmet Yesevi'nin irfanı, her anlamda birlik ve beraberliğimizin yolunu aydınlatacak, bizlere rehberlik edecektir. Maddi terakkimiz eğer bu manevi ruhla buluşursa ikbal ve ebediyet kazanacaktır.

Orta Asya'nın derinlerinden Hindistan'a, Kafkasya'ya, Avrupa'ya Kuzey Afrika'ya doğru geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Türkler, bugün itibarı ile tarihlerinin en büyük nüfusuna sahiptirler. Her bir bağımsız Türk devletinin kendine yetecek kaynakları mevcuttur ancak aşılacak mesafeler çok büyük yapılacak işler çok çetindir. Bu da bize Hoca Ahmet Yesevi'nin yüzyıllar evvel kalplerimize yerleştirdiği idealleri yeniden keşfetmemiz gerektiğini ilham etmektedir. Bu doğrultuda ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarda birlikte atacağımız adımlarla Türk coğrafyası önümüzdeki yıllarda daha da güçlü, dünya üzerinde büyük bir barış adası ve geleceğe umutla bakan bir güç merkezi olarak ortaya çıkacaktır.

Bu yolda ve 25 yıllık süre zarfında Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında ilişkilerde çok büyük mesafeler katedilmiş, sağlam köprüler inşa edilmiştir. Öte yandan TÜRKSOY, Uluslararası Türk Akademisi, Türk Keneşi, TÜRKPA, Türk Dünyası Bilimler Akademisi gibi uluslararası nitelikte kuruluşlar oluşmuş ve önemli faaliyetlere imza atmışlardır. Bu kuruluşların yürüttüğü kültürel ve bilimsel faaliyetler Türk dünyasının ortak geleceğini inşa ederken hem bölgesel hem de küresel barışa destek olmaktadır.

Coğrafyamız, küresel bir kaynaklar savaşının hem komşusu hem de hedefidir. Bağımsızlığını yeni kazanan kardeş cumhuriyetler bir yandan devlet inşası sürecini yaşarken öte yandan bu tür çok boyutlu dış tehditlerle de baş etmek zorundadırlar.

Geleceğe nasıl daha güvenle bakabiliriz? Nasıl daha güvenli bir geleceği milletimiz ve çocuklarımız için beraberce inşa edebiliriz? Dışardan ve içerden gelen bildik ve bilmedik tehditlerle nasıl mücadele edebiliriz?

Bölgenin ekonomik kaynaklarının bölge insanların hizmetine sunulması, etkin ve rasyonel yönetim modelleriyle mümkündür. Geçtiğimiz 25 yıl kardeş cumhuriyetlerin bu yöndeki ciddi çabalarına en büyük delildir. Bölgemizin ve gelecek nesillerimizin bize ödünç verdiği mevcut yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızı korumaya çalışırken, sanayimizin, ekonomimizin ve insanımızın seviyesini yükseltmeye çalışırken yüzyıllar evvel bize üflenen ve Hoca Ahmet Yesevi, Yunuz Emre, Hacı Bayram ve nice diğer manevi öncülerin irfanını hikmetini yeniden keşfedip maddi terakkimiz ile buluşturduğumuzda medeniyetimiz daim devletimiz ebedi olacaktır.

Bugün bu toplantıyı gerçekleştirirken Yesevi hazretlerinin günümüze uzanan hikmet elinin bize dokunduğunu da hissediyoruz. Bu vesileyle sözlerime son verirken başta Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı olmak üzere toplantının düzenlenmesine katkı veren kurum ve kuruluşlara teşekkür eder, hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım.

Prof. Dr. Muhittin ŞİMŞEK

*Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi ve
Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi*

Saygıdeğer protokol, muhterem katılımcılar.

Bugün burada önemli bir toplantının açılışında beraberiz. Sayın Cumhurbaşkanımız Sözcüsü ve Büyükelçi Doç. Dr. İbrahim Kalın Bey'in, Prof. Dr. Mustafa İsen Bey'in ve ilk uygulamacısı olarak da Prof. Dr. Osman Horata ne güzel ki bugün buradalar. Bu toplantının fikir babası olarak onlara huzurlarınızda teşekkür etmek istiyorum.

Değerli dostlar, açılış konuşması evet kısa olacak doğrudur. Fuzuli'nin bir beyitiyle başlamak istiyorum. Fuzuli der ki: "Aşk imiş her ne var âlemde. İlm bir kıyl ü kâl imiş ancak". İşte o aşktır ki rahmetli Haydar Aliyev'e ve bugün de onun oğluna "bir millet iki devletiz" dedirtmiştir. Yine o aşktır ki 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında ülkemize gelerek size yapılan bize yapılmıştır dedirten aşktır. Ümid ediyorum ki diğer Türk Cumhuriyetleri de aynı görüştedirler. Dolayısıyla biz bu aşkla Allah'ın izniyle bugün ikincisini yapacağımız bu sempozyumun daha nicelerini beraberce birlikte, kardeşçe yapacağız. Bugün ve yarın 60 bildiri sunulacaktır ve bu bildirileri sunacak olan değerli

katılımcıların her birisi, politikacı, akademisyen, diplomat, yani bu işin içinde olan insanlardır. Ümid ediyorum ki bu toplantının sonucunda ortaya çıkacak olan bildirimler hepimize ışık tutacaktır. 2011 yılında yapılan ilk sempozyumda altı oturum ve 36 katılımcı vardı. Bugün 12 oturumda 60 katılımcı var.

Bu vesileyle Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız'a ve bu sempozyumu düzenleyen onun çalışma arkadaşlarına çok teşekkür ediyor, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Prof. Dr. Musa YILDIZ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Sayın Cumhurbaşkanımız adına programımıza katılan Cumhurbaşkanını Sözcümüz, kıymetli milletvekillerimiz, Danıştay Cumhuriyet Başsavcımız, Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanımız, değerli büyükelçilerimiz, kıymetli başkanlarımız, sempozyuma Türkiye’den ve Türk Dünyasından katılan değerli bilim insanları, kıymetli öğrencilerimiz, basınımızın değerli mensupları, saygıdeğer misafirler “Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu”na hoş geldiniz, şeref verdiniz.

Ahmet Yesevi Üniversitesi olarak girişimlerimiz sonucunda bu yıl 2016 yılı UNESCO tarafından Hoca Ahmet Yesevi Yılı olarak ilan edildi. Bu faaliyetimizi de Hoca Ahmet Yesevi Yılı kapsamında gerçekleştiriyoruz. Bu faaliyetimizin gerçekleştirilmesinde bize her zaman destekleri olan Mütevelli Heyet üyelerimize, sempozyumu birlikte düzenlediğimiz başta ASEM Başkanı Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ arkadaşımıza ve bizleri destekleyen TİKA Başkanı Dr. Serdar ÇAM Beyefendiye, AKDİTYK Başkanı Prof. Dr. Derya ÖRS Beyefendiye, TTK Başkanı Prof. Dr. Refik TURAN Beyefendiye, Türk Keneşi Genel Sekreteri Ramil HASANOV’a, TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen KA-

SEİNOV'a, TÜRKPA Genel Sekreteri Jandos ASANOV'a, Uluslararası Türk Akademisi Başkanı Prof. Dr. Darhan KIDIRALI'ye, ayrıca biraz sonra burada performans sergileyecek olan Yesevi Sanat Topluluğunun değerli üyelerine ve yaklaşık bir yıllık süre içerisinde emeği geçen Yesevi çalışanlarına teşekkür etmek istiyorum. Asıl teşekkürü bu mesai saatinde buraya gelen siz değerli misafirlerimize yapmak istiyorum.

Beş yıl önce “Bağımsızlıklarının 20. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu”nu yapmıştık. Bugün 25. yıl sempozyumunu yapıyoruz. Bu sempozyumun amacı; bağımsızlıklarının 25. yılında değerli dost ve kardeş ülke büyükelçilerinin ve o cumhuriyetlerde yaşayan değerli kardeşlerimizin coşkularını paylaşmaktır. Ayrıca 25 yıllık sürenin de bir muhasebesini yapabilmektir.

Bu sempozyuma geldiğiniz için tekrar hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Derya ÖRS

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı

Çok kıymetli protokol, değerli katılımcılar hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yeryüzündeki en önemli kültür ve medeniyet dairelerinden birini oluşturan Türk milletinin 21.yy itibariyle var olan devletlerinin özellikle bugün 25. Bağımsızlık yıldönümlerini idrak eden Türk Cumhuriyetlerinin önemi her geçen gün biraz daha kendisini gösteriyor. Bu anlamda Türkiye, Türk Cumhuriyetleri arasındaki siyasi, iktisadi, kültürel ve medeni ilişkilerin her geçen gün daha da geliştiğini, mesafe aldığını ve küresel siyasette önemli rol oynamaya başladığını da memnuniyetle görüyoruz.

Bu bakımdan bu tür toplantıların, bu tür toplantılarda ortaya çıkacak olan tanışıklıkların ve sonrasında meydana getirilebilecek beraberliklerin ve işbirliklerinin önemini bir kez daha vurguluyor, bağımsızlıklarının 25. yıl dönümlerini kutlayan Türk Cumhuriyetlerimizi, o ülkelerin Cumhurbaşkanı şahsında tebrik ediyor, Türkiye Cumhuriyeti Devletiyle Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin olabildiğince hızlı bir şekilde gelişmesini, artmasını ve ilerlemesini temenni ederek, toplantımızı düzenleyen Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız hocamızın şahsında bütün kıymetli iştirakçilere teşekkür ediyor, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Dr. Serdar ÇAM

*TİKA Başkanı ve Ahmet Yesevi Üniversitesi
Mütevelli Heyet Üyesi*

Çok kıymetli hazirun, değerli protokol üyeleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Böylesine güzel bir günde burada bulunmaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum. Başta Prof. Dr. Musa Yıldız Hocamız olmak üzere organizasyona katkı sağlayan bütün kurum ve kuruluşlara teşekkür ediyorum. Allah birliğimizi beraberliğimizi daim etsin. Nice 25 yılları kutlamayı nasip etsin.

Gerçekten her şeye rağmen birçok zorluklar, acılar, sıkıntılar yaşanmasına rağmen kardeşlerimizin, diğer bütün Türk dünyasında yaşayan kardeşlerimizin güçlü bir şekilde geleceğe doğru ilerlemesi bir Türk vatandaşı olarak bizi memnun etmektedir. Mümkün olabildiğince bu başarılı yürüyüşü daha da arttırarak TİKA olarak biz elimizden geldiğince her alanda işbirliği yapmaya katkı vermeye çalışıyoruz.

Önemli olan birlikteliklerimizdeki paylaşımlar ve tecrübelerdir. Orta Asya'nın özellikle de Türk Cumhuriyetlerinin o devlet aklı tecrübesinin de bütün dünyaya mal edilmesi, o Horasan'dan gelen, Maverünnehir'den gelen medeniyetimizin ışıklarını saçması çok önemli. Bu noktada son zamanlarda

yaşadığımız malum Türkiye’deki 15 Temmuz’a neden olan FETÖ hareketinin de birçok ülkede çok sinsi bir şekilde, acımasız bir şekilde, örgütlenmeye çalıştığı ve bir şekilde belli alanlarda oturtmaya çalışıldığında bile, ne olursa olsun hiçbir zaman birbirimize düşmeyecek şekilde, kırılmayacak, küsmeyecek şekilde bu sinsi oyunları da bozacak şekilde adım atılmasını canı gönülden TİKA Başkanı ve TİKA ailesi olarak arzu ettiğimizi ifade etmek istiyorum.

Bu vesileyle hepimizi saygıyla selamlıyor, başarılar diliyorum.

Doç. Dr. Hüseyin YAYMAN

Bakan Yardımcısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı

Değerli Hocalarım, Rektörlerim, Türk Tarih Kurumu Başkanım, AKDT-YK Başkanım, çok değerli hanımefendiler beyefendiler ben de hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum. Hepiniz hoş geldiniz sefalar getirdiniz.

Bugün hepimiz için anlamlı bir gün. Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarının 25. yılını kutlamak gerçekten gurur verici. Onur verici bir tarihi güne şahitlik ediyoruz. 1990 yılında İstanbul'da Atatürk Öğrenci Yurdunda henüz bir talebeyken, yan odamızda kalan Kırgız kardeşlerimiz vardı. Kazak kardeşlerimiz vardı. Bakü'den gelenler vardı. Türk Cumhuriyetlerinden gelen dostlarımız, arkadaşlarımız vardı. Biz onlarla tıpkı Bayburt'tan gelmiş gibi, Antakya'dan gelmiş gibi, Burdur'dan gelmiş gibi, İstanbul'dan sanki oralmış gibi aramızda hiç mesafe yokmuş gibi kardeşçesine gerçekten çok güzel anılarımız oldu ve çok güzel talebelik yıllarımız oldu. İşte o gün Türk Dünyasının temellerini atan ve Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar mesafe aldığımızda Türkçe konuşan bulursunuz diyen o vizyoner insanlar Sayın Cumhurbaşkanı rahmetli Turgut Özal, dönemin Başbakanı rahmetli Süleyman Demirel'in Türk Dünyası hayalleri bizi bugün 25. yıla getirdi. Allah emeği geçenlerden razı olsun. Allah Türk Dünyası için hayal kuranlardan ütopyası olanlardan ve bize bugünleri te'vin edenlerden Allah razı olsun. Gerçekten çok önemli günlere şahitlik ediyoruz. Türkiye'nin ve Türk Dünyasının, İslam Dünyasının nasıl bir kuşatılmışlık içinde olduğunu görüyorsunuz. Türkiye'de PKK terörü bitiyor,

DHKPC terörü başlıyor, DHKPC terörü bitiyor, MLKP terörü başlıyor, MLKP bitiyor, bu defa da FETÖ darbe teşebbüsü başlıyor. Allah'a çok şükür milletimiz uyanıktır. Türk Dünyası olanların farkındadır. Geçen hafta henüz daha Kırgızistan'daydım. Bişkek'te Sayın Rektörümüz de burada. Manas Üniversitesinin 20. Kuruluş yıldönümünü kutladık. Gerçekten bunlar çok önemli gelişmeler. İnşallah biz temenni ediyoruz ki, Ahmet Yesevi Üniversitemizden, Manas Üniversitemizden Nobel Ödülü alan bilim adamları çıksın. İnşallah bunlar Türk Dünyasının geleceğini inşa edeceklerdir.

Çok kısa bir iki cümle daha arz edip tamamlamak istiyorum. Biz inanıyoruz ki Tanrı Dağları Toros Dağları'yla kardeştir. Issık Göl'ü Beyşehir Gölüyle kardeştir. Diyarbakır Bakü'yle kardeştir. Erzurum Bişkek'le kardeştir. Cumhurbaşkanımızın vizyonu bize böyle bakmamızı öğretti ve biz de inşallah böyle bakmaya devam edeceğiz. Hakikaten çok önemli günler tabi 25 yıl önce eğitim alanında yapılan işbirliği bugün meyvelerini veriyor. Çinlilerin çok meşhur bir atasözü vardır. Bir yıl sonrasını düşünüyorsanız buğday ekiniz. On yıl sonrasını düşünüyorsanız ağaç dakiniz. Yüz yıl sonrasını düşünüyorsanız insan yetiştiriniz. Bizim daha fazla eğitim alanında işbirliğine ve insan yetiştirmeye ihtiyacımız var. Biz Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak hem Bakanımız Nabi Avcı Bey hem ben oranın bir çalışanı ve bir akademisyen olarak şunun farkındayız. Kültür sanat siyasetin üstündedir. Politikanın dışındadır. Bizim de inşallah Türk Dünyasında kültürü sanatı daha fazla ileri götürmemiz gerekiyor. Bizim ilişkilerimiz Yunus Emrelerin, Mahdum Kulların, Ahmet Yesevilerin gerçekten Emir Sultanların ve Türk Dünyasının Şeyh Edebalilerin, Somuncu Babaların inşallah attığı temeller üzerine ilerleyecektir, ilerlemeye devam edecektir. Bu duygu ve düşüncelerle ben tekrar herkesi saygıyla sevgiyle selamlıyorum. Günümüz hayır olsun inşallah.

Yalçın TOPÇU

*Cumhurbaşkanı Başdanışmanı,
Kültür ve Turizm Eski Bakanı*

Saygıdeğer protokol, değerli katılımcılar

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Günümüz aydın olsun, yarınlarımız hayırlı olsun,

Allah'ın selamı, bereketi ve rahmeti bütün Türk-İslam dünyasının üzerinde olsun.

Musa hocamı ve emeği geçenleri kutluyoruz. 25. Yıldönümünü kutladığımız Türk Dünyası'nın bağımsızlığı kıyamete kadar devam etsin diye de diliyoruz. Tabi ki bu tür sempozyumlar, organizasyonlar inşallah bizleri devletler olarak, bir millet olarak, kardeşler olarak; dilde, işte, fikirde bir olmamıza vesile olsun. Bu bir an evvel olsun, gecikmeden olsun. Artık Tanrı Dağı'ndan inen ataların çocukları bu küreselleşen dünyada beraber ticaret yapsınlar, kültürlerini birbirlerine getirip götürsünler ve bir dili konuşsunlar. Yani Ankara'daki bir Türk, Kazakistan'da yaşayan bir Türk konuştuğu zaman birbirini kulaksız anlasın artık. Tek alfabemiz olsun, tek dilimiz olsun, tek işimiz olsun, tek fikrimiz olsun. Bu duygu ve düşünceler içerisinde hepinizi tekrar selamlıyorum. Ve ben biliyorum ki Tanrı Dağı'ndan inenler Mezopotamya'nın, Balkanların,

Afrika'nın çocuklarıyla kucaklaştılar ve Hicaz çocuklarıyla birlikte Hira'da, innemel mû-minûne ihvetun (Müminler ancak kardeştir) emrinden sonra bir ve beraber kardeş oldular. şimdi yaşadığımız hadise Olimpos Dağı'nın çocuklarıyla Hira Dağı'nın çocukları arasındaki meseledir. Allah'ın izniyle, ümmetin her bir bahadır evladı gibi sağlam halatı olan Tanrı Dağı'nın çocukları bu kavgayı kazanacaktır. 15 Temmuz yapsalar da kazanacaktır, başka şeyler yapsa da kazanacaktır. Çünkü biz Tanrı Dağı'ndan inerken, bir ilahi kaderle indik. Bu ilahi kaderi de ancak yazan bozar. Allah encamımızı hayır etsin, birliğimizi, dirliğimizi daim etsin.

Saygılar sunuyorum.

Sauykbek ABDRAKMANOV

Milletvekili ve TÜRKP A Delegasyon Üyesi;

Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu Başkanı

Nurlan NİGMETULİN adına

Sevgili Kardeşler!

25 yıl önce 1991 baharında Ankara'ya geldim. Orada Sovyetler Birliği henüz dağılmamıştı. Eskişehir şehrinde UNESCO'ya büyük Türk şair Yunus Emre'nin yıldönümünü kutlamak için bir davet aldım. Öncelikle, ziyaretin amacını açıklamak için Moskova'ya geldik ve izin istediler. Moskova'dan bir mektup istendi ve toplantıda ne tür bir konuşma yapacağımız gerektiğini soruyoruz. Daha sonra, konuşmamızın metnini (elbette, Rusça olarak) Moskova'ya götürdük. İki gün Dışişleri Bakanlığına gittik ve neden Türkiye'ye gitmemiz gerektiğini açıkladık. Açıklamanın ardından, yarım gün boyunca bekledik. Vize aldık ve Moskova'dan Ankara'ya bilet aldık. Bağımsızlığımızın olmadığı o an aklımıza geldi.

Kısa süre sonra, daha önce Sovyetler Birliği'ne dâhil olan Türkçe konuşan ülkeler bağımsızlığa kavuştu. Aradan çeyrek asır geçti. Türkçe konuşan ülkelerin bağımsızlığının 25. yıldönümü dolayısıyla böyle büyük bir toplantı düzenlediğiniz için sizlere teşekkür ederiz. 25 yıl önce Almatı'da Kazakistan bağımsızlığını ilan etti. Kazak kardeşlerin bağımsız bir hale dönüştüğü mesajı telefonla Ankara'ya geldi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kazakistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını kabul etti ve sadece iki saat sonra Türkiye Kazakistan'ı tanıdı. Sadece iki saat sonra. Dünya diplomasisi tarihinde bu daha önce hiç olmamıştı. Bu sayede Türk kardeşlerimiz bağımsızlığımız için ne kadar mutlu olduklarını gösterdiler. Bunu hiçbir zaman unutmayacağız.

Yıllar geçtikçe Orta Asya'daki ve Kafkasya'daki tüm Türkçe konuşan ülkeler bağımsızlık yoluna girdiler. Günümüzde her şey refah içinde geliyor. Ülkenin yapması gereken çok şey var. Örneğin, Kazakistan Cumhuriyeti Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın başkanlığına getirildi. Son zamanlarda Kazakistan, 2017-2018 yılları arasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyeliğine seçildi. Hep birlikte kalırız. Hem mutluluk hem de zorluk içinde. Temmuz ayında Türkiye'deki zor zamanlarda tüm kardeşleriniz yanındaydı. Tanrı'ya dua etmesini istedik. Türk halkı demokrasi geleneklerine sadakat gösterdi. Bu millet bunlara gerçekleri gösterdi. Cesaretini gösterdi. Adını gösterdi. Devletin birliğini değerlendirebildiğini göstermiştir.

Şimdi ülkelerimizin her zaman birlikte olacağı ve birbirlerine yardımcı olacağına dair bir örnek daha verelim. Bazı hoş olmayan olaylardan sonra Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, iki büyük ülke arasındaki ilişkilerde ciddi bir bozulmaya uğradığında Araplara ve Araplara aracılık etmek için müdahale etti ve iki cumhurbaşkanı anlaşmayı kabul etti. Bu aynı zamanda kardeşliğimizin bir kardeşlik olarak da bir tezahürüdür. Kanımız bir. Bir ruhumuz var. Şarkımız bir. Bizim sırrımız biridir.

15 yıl önce, geçen yıl ölen ve Türk dili "Urker" romanının sunumunda yer alan tanınmış Kazak yazar Abish Kekilbayev ile buraya geldim. O sırada Atatürk Dil, Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu (ADTYK) Başkanı olan Sadık Tural, şunları söyledi:

"Gökyüzünde birçok yıldız var, ancak yıldızların üzerindeki gökyüzüne baktığımızda önce Boğayı görüyoruz. Neden? Sonuçta, yıldızlar, birbirlerine yakınlar. Birbirlerine daha yakındırlar ve hemen gökyüzünü yakalarlar. Birbirimize daha yakın olmamız, birbirimizi daha yakın tutmamız, birbirimizi ısıtmamız gerekiyor." Emin olalım sadece. Kazakistan'ın ülkelerarası kardeşliğe çok dikkat gösterildiğini size söylemek istiyorum.

Teşekkür ederim.

Құрметті бауырлар!

Мен Түркия жеріне, Анкара қаласына осыдан 25 жыл бұрын, 91-ші жылдың көктемінде келген едім. Онда Кеңес Одағы орнында тұрған. Ескишехир қаласында ЮНЕСКО көлемінде ұлы түрік ақыны Юнус Әміренің үлкен мерейтойы өтіп, соған шақырту алған едім. Сонда алдымен Мәскеуге сапардың мақсатын түсіндіріп, рұқсат сұрап, хат жазғанбыз. Мәскеуден хат келген, жиында қандай әңгіме қозғамақ екенімізді сұраған. Содан кейін сөзіміздің мәтінін алып (әрине, орыс тілінде) Мәскеуге барғанбыз. Сыртқы істер министрлігінде екі күн жүріп, Түркияға неге бару керек екендігін тағы түсіндіргенбіз. Түсіндіріп болғаннан кейін, визаға жарты күн кезекке тұрғанбыз. Виза алып болып, Мәскеуден Анкараға билет алғанбыз. Сөйтіп, зорға келіп едік, тәуелсіздігіміз жоқ кезде.

Одан кейін көп ұзамай, бұрын Кеңес Одағының құрамында болған түркітілдес елдер бірінен кейін бірі тәуелсіздік алды. Міне, содан бері ширек ғасыр өтті. Түрік бауырларымыздың астанасында түркітілдес елдер тәуелсіздігінің 25 жылдығына арнайы осындай үлкен жиын өткізіп отырғаны үшін біз сіздерге шын жүректен рахмет айтамыз. Осыдан 25 жыл бұрын Алматыда Қазақстан өзінің Тәуелсіздігін жариялады. Қазақ бауырларының тәуелсіз мемлекет болғаны туралы хабар телефон арқылы Анкараға жетісімен, Түрік Республикасының Ұлы Ұлттық Мәжілісі күн тәртібіне Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігін тану жөнінде мәселені қосымша енгізді және небәрі екі сағат өткенде Түркия Қазақстанды таныды. Екі сағаттан кейін. Әлемдік дипломатия тарихында мұндай оқиға бұрын-соңды болып көрген емес. Осы арқылы түрік бауырлар біздің тәуелсіздігімізге қаншалықты қуанатынын көрсетті. Біз мұны ұмытпаймыз.

Осы жылдар ішінде Орталық Азиядағы, Кавказдағы түркітілдес елдердің барлығы тәуелсіздік жолына, даму жолына түсті. Қазір бәрі де өркендеу белестерімен дамып келеді. Қай елдің де ауыз толтырып айтатын жақсылықтары мен жетістіктері баршылық. Мысалы, Қазақстан Республикасы Еуропадағы Қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымына төраға болды, оның саммитін өткізді. Жақында Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымы Қауіпсіздік Кеңесінің 2017-2018-ші жылдардағы мүшесі болып сайланды. Біз сіздермен қашанда біргеміз. Қуанышта да, қиыншылықта да. Шілде айында Түркияда орын алған қиын жағдай кезінде де барша бауырларыңыз сіздермен бірге болды. Құдайдан тілеулеріңізді тілеп отырды. Шүкір, түрік халқы демократия дәстүрлеріне адалдық көрсетті. Елдігін көрсетті. Ерлігін көрсетті. Өрлігін көрсетті. Мемлекетінің бірлігін қалай қадірлейтінін көрсетті.

Біздің елдеріміз қашанда бірге болады, бір-біріне көмектеседі дейтінімізге тағы бір мысал айтайын. Өздеріңізге белгілі бір жайсыз оқиғадан кейін екі ірі елдің арасы едәуір нашарлаған кезде араағайындыққа, мемлекеттер басшыларын тіл табыстыруға Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев араласып, екі елдің президенттерін бір мәмілеге, ортақ уағдаластыққа келтірді. Бұл да біздің бауырлас халық ретіндегі үлкен тілектестігіміздің көрінісі. Біздің қанымыз бір. Біздің жанымыз бір. Біздің жырымыз бір. Біздің сырымыз бір. Осыдан 15 жыл бұрын мен осында қазақтың көрнекті жазушысы, өткен жылы өмірден өткен Әбіш Кекілбаевпен бірге келіп, қаламгердің «Үркер» атты романының түрік тіліндегі тұсаукесеріне қатыстым. Сонда Ататүрік атындағы Тіл және тарих басқармасының сол кездегі басшысы Садық Тұрал былай деді: «Көк жүзінде жұлдыз көп, бірақ біз жұлдызы шүпірлеген сол аспанға қараған кезде алдымен Үркерді көреміз. Неге? Өйткені, олар шок жұлдыздар, бір-біріне жақын тұрады. Бір-біріне жақын тұрғандықтан да аспанда бірден көзге түседі. Біз қашанда бір-бірімізге жақын тұруымыз керек, жақын жүруіміз керек, бір-бірімізді жылытып жүруіміз керек». Солай болады деп сенейік. Қазақстан Республикасы Парламентінің мүшесі, ТүркПА-ның тұрақты делегациясының мүшесі ретінде мен өз тарапымнан Қазақстан Парламенті түркітілдес елдермен бауырластыққа үлкен мән береді, көп көңіл бөледі деп сіздерді сендіремін.

Doç. Dr. İbrahim KALIN

*Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve
Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi*

Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla.

Hepinizi selamların en güzeliyle Allah'ın selamıyla selamlıyorum. İnşallah bugün kutladığımız Bağımsızlıklarının 25. yılı ilelebet kutlanmaya devam edecektir.

Bağımsızlıklarının 25. yılı hepimiz için ayrı bir sevinç ve övünç kaynağı, zira Orta Asya'nın derinliklerinden başlayıp, Balkanlara, Orta Avrupa'ya kadar uzanan bu coğrafi süreklilik içerisinde bu milletin, bu ırkın mensupları tarih boyunca kültürün, medeniyetin, barışın, insanlığın, ahlakın, cömertliğin, hamiyetin, birer askeri olmaya çalıştılar, birer neferi olmaya çalıştılar. Bugün de aslında bizim yeni bir coğrafi tasavvura ihtiyacımız var. Fiziki coğrafyayla gönül coğrafyamızı birleştiren yeni bir coğrafya anlayışına ihtiyacımız var. Tıpkı İbn-i Batuta'nın 13. ve 14. yy'da bütün dünyayı gezip yirmi küsur yıl boyunca her gittiği ülkede oradan aldığı güzelliklerle o muhteşem eserini ortaya koyması gibi, bizim de bugün kendi coğrafyamıza bir bütünlük, coğrafi süreklilik içerisinde tekrar bakabilmemiz gerekiyor. Bu coğrafyanın fiziki şartlarının ötesinde, o coğrafyanın manevi haritasını inşa eden Ahmet Yesevi'lerin Hz. Mevlana'ların, Yunus'ların, Horasan Erenleri'nin, Şeyh Edebali'lerin bu derin irfanî mirasını bugün yeniden inşa ve ihya etmemiz gerekiyor.

Tarihin bir cilvesidir, aslında bu uzun tarihi perspektiften baktığımızda, Orta Asya'nın derinliklerinden, Sayın Bakanımızın ifadeleriyle Tanrı Dağlarından inen o

milletin evlatları aslında küreselleşmeye hiçbir zaman yabancı olmadılar. Orta Asya'nın içlerinden çıkıp Avrupa'nın içlerine bu büyük yürüyüşüne baktığımızda, o yol boyunca farkı kültürlerle, dillerle, dini gruplarla, siyasi yapılarla etkileşim içerisinde olarak bugünlere geldiler ve bugün bu büyük coğrafya ve medeniyet havzasını inşa edebildiler. Dolayısıyla bugünkü küreselleşmenin ortaya koyduğu tehditler, sınavlar karşısında bizim birlik beraberliğimizi, kimliğimizin temel unsurlarını yeniden inşa etmemiz, hatırlamamız aslında hiç de zor değil.

Burada tarihin belki bir cilvesine daha işaret etmek gerekiyor. Hz. Mevlana gibi manevi coğrafyamızın büyük üstatları, yol göstericileri, mürşitleri de aslında kendi şartları içerisinde birer mülteciydiler. Bugün dünyanın en fazla konuştuğu mülteci sorunu, bu coğrafyada bizim insanımızın hep kapılarını, gönüllerini açarak çözdüğü bir sorun oldu. Ama maalesef bugün gördüğümüz gibi Avrupa kültürünün, medeniyetin, gelişmenin, ilerlemenin kaynağı olduğunu, bayraktarı olduğunu iddia eden Avrupa ülkelerine baktığımız zaman “Bin tane, iki bin tane, üç bin tane mülteciyi alalım mı, almayalım mı?” diye referandum yapacak kadar bu konuyu krize dönüştüren bir bakış açısına sahip. Oysa bu coğrafyanın insanları dediğim gibi Orta Asya'nın derinliklerinden Orta Avrupa'nın derinliklerine kadar bu sorunu hiçbir zaman bir mesele olarak görmediler. İster 1492'de İspanya'dan kovulan Müslümanlar ve Yahudiler olsun, ister Orta Avrupa'dan, Macaristan'dan, Polonya'dan, ister Kafkaslardan olsun, ister Ahıska Türkleri olsun, ister Kırım Tatarları olsun, kim bir zulme uğramışsa, ihtiyaç sahibiyse, ona gönlünü ve kapılarını her zaman açmıştır. Bundan sonra da açmaya devam edecektir.

Tabi bu 25 yıllık bağımsızlık dönemi kolay olmadı. Burada bir noktanın da altını bu vesileyle çizmek isterim. Hiçbir bağımsızlık bedel ödenmeden elde edilmemiştir. Türkî Cumhuriyetlerinin, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığı da bedel ödenmeden elde edilmemiştir. Hatta bu 25 yıl boyunca bile oradaki kardeşlerimiz birçok konularla ilgili bedel ödemiş, ödemeye devam etmektedir. Ama bunları aşacak imkân ve kabiliyetlere artık biz bugün sahibiz. Bu 25 yıllık dönemin bir muhasebesi, bir hâsılası yapıldığında şüphesiz çok büyük kazanımların olduğu görülecektir. Bu süre zarfında, özellikle Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında çok yakın ilişkiler kuruldu. TÜRKPA, Türk Keneşi, TÜRKSOY gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar bütün coğrafyamızı bir araya getirdi. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin TİKA, Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi resmi kurumları, ayrıca Dışişleri Bakanlığı, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı makamı bu ilişkilerin daha da güçlendirilmesi için her türlü imkânı seferber etti, etmeye de devam ediyor.

Sayın Kazak milletvekilimizin de ifade ettiği gibi, bazen bu ilişkiler birçok krizin aşılmasına da vesile oldu. Ben bu vesileyle tekrar Kazakistan Devlet Başkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'e o süreçteki katkılarından dolayı teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Çünkü Sayın Nazarbayev bu teşekkürü fazlasıyla hak ediyor. Sağolsun o süreçte pek çok dost bu sorunun çözümünde aracı olmak için gayret sarf etti, ama son netice alıcı hamleyi yapan Sayın Nazarbayev oldu. Bizzat ben de o sürecin içinde olduğum için kendilerine bu vesileyle tekrar teşekkürlerimizi ifade etmek istiyorum. Tabi burada bu ilişkileri değerlendirirken yapmamız gereken çok daha işin olduğunu da ifade etmemiz gerekiyor. Açıkça söylemek gerekirse, Türkiye ile Türk cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin potansiyeli mevcudunun çok çok ilerisindedir. Ekonomik, siyasi, insani, ticari, kültürel ilişkiler çok daha ileri düzeylerde yaşatılabilir. Bunun için hepimizin gayret göstermesi gerekiyor. Bugün ticari ilişkilerimize baktığımızda potansiyelin gerisinde olduğunu görüyoruz. Bölgesel, küresel konularda işbirliği alanında çok önemli adımlar atıldı. Ama bunları daha ileri noktaya götürecek imkân ve kabiliyetlere biz bugün sahibiz.

TİKA Başkanımız da işaret ettiler, ben de bunun altını özellikle çizmek istiyorum: 15 Temmuz darbesiyle artık kirli ve karanlık yüzü tüm dünyaya ayan olmuş olan FETÖ tehdidi Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde de ciddi bir tehdit olmaya devam etmektedir. FETÖ bugün sadece Türkiye Cumhuriyeti için ulusal bir tehdit değil, bulunduğu bütün ülkelerde herkes için küresel bir tehdit haline gelmiştir. Oralarda da bizim tarihi birliğimizi, beraberliğimizi, kültürel değerlerimizi suiistimal ederek, istismar ederek sistemin içine sızmaya çalışmış unsurların olduğunu biliyoruz. Bu konuda da biz Orta Asya Türk cumhuriyetlerindeki kardeşlerimizle, resmi makamlarla ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla bu sorunun çözümü için birlikte adım atacağımıza inanıyoruz. Burada ben bu vesileyle bir çağrı daha yapmak istiyorum. Tabi ki devlet kurumlarının yaptıklarının yanı sıra, burada aydınların, üniversitelerin, kanat önderlerinin, âlimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, iş adamlarının ve basın mensuplarının da üzerinde çok önemli bir sorumluluk bulunmaktadır. Bu ilişkilere sadece resmi, diplomatik kanallardan iyileştirmemiz ve derinlik kazandırmamız elbette mümkün değil. O yüzden Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunan aydınlar, kanaat önderleri, basın mensupları Orta Asya'ya daha fazla gitsinler. Ama aynı şekilde Orta Asya'daki kardeşlerimiz de Türkiye'ye daha fazla gelsinler. Eş ve muhatap kuruluşlarıyla daha fazla ortak projeler geliştirsinler. Biz bu işbirliğine dün de hazırдық, bugün de hazırız. Her türlü imkânı seferber etmek için elimizden gelen gayret göstereceğiz. Medya konusunda da biz neden Orta Asya ile ilgili haberlerimizi Londra, Paris, Washington üzerinden dolaylı bir şekilde

alalım? Biz bu haberleşme ağını aktif direk kurabilmemiz lazım. Şüphesiz bu imkânlar var, bu kanalların birçoğu da bugün açıldı. Ama gündem oluşturma, bir hikâye inşa etme anlamında daha hala yapmamız gereken çok fazla şey var. Bir Türk gazeteci ile bir Kazak gazeteci, bir Kırgız gazeteci ile bir Özbek gazeteci, bir Azeri gazeteci bir araya gelip, aynı akademik platformlarda, sivil toplum dünyasında olduğu gibi bir ortak dil inşa edebilmeliler. Bunun için de bizim daha yakın çalışmaya ihtiyacımız var.

Ben sözlerime son verirken bağımsızlıkları münasebetiyle bütün Orta Asya Türk Cumhuriyetlerini can-ı gönülden tebrik ediyorum. Bu vesileyle Sayın Cumhurbaşkanımızın kalbi selam ve hürmetlerini de hem haziruna, hem de oradaki kardeşlerimize iletiyorum. Hiçbir bağımsızlık bedel ödenmeden elde edilmez dedik. Aynı şey Türk cumhuriyetleri için de geçerliydi, aynı şey 15 Temmuz gecesi bu vatan için, bu bayrak için, bu toprakların kutsal değerleri için hayatını feda eden 15 Temmuz şehitlerimiz için de geçerli. Bu vesileyle ben hem geçmişte bu değerler için hayatını feda etmiş bütün şehitlerimize, Orta Asya Türk cumhuriyetlerindeki şehitlerimize, Kafkasya'daki şehitlerimize, Karabağ'daki şehitlerimize, son olarak da 15 Temmuzda hayatını feda eden bütün şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum. Onların aziz hatırasını hiçbir zaman unutmayacağız, unutturmayacağız. Onların döktüğü kanın değerini bildiğimiz müddetçe, birliğimiz, beraberliğimiz daim olacaktır. Bu vesileyle tekrar selam ve hürmetlerimi sunuyorum.

Kurumsal Sunumlar

I. Oturum

*Diplomatik Perspektiften
Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri*

Oturum Başkanı: Doç. Dr. İbrahim KALIN

*Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ve
Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi*

Faig BAGHIROV

*Azerbaycan Büyükelçisi
25 Yıllık Bağımsızlık Döneminde Azerbaycan-Türkiye İlişkileri*

İbrahim JUNUSOV

Kırgızistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

Malik OTARBAYEV

Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Adına

Faig BAGHIROV

Azerbaycan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

25 Yıllık Bağımsızlık Döneminde Azerbaycan-Türkiye İlişkileri

Sayın Başkanlar,

Değerli Milletvekilleri, Muhterem Büyükelçiler,

Saygıdeğer katılımcılar,

Öncelikle, ülkelerimizin bağımsızlıklarının 25. yılına girdikleri bir zamanda “bağımsızlık” konusunun ön plana çıkarıldığı bu değerli etkinliği organize ettikleri için başta Ahmet Yesevi Üniversitesi mütevelli heyeti başkanlığı olmak üzere emeği geçen bütün kurumlara teşekkür eder, her birinize şükranlarımı sunarım.

Çeyrek Asırlık dönemde Azerbaycan-Türkiye ilişkileri konusu üzerine kitaplar hatta mufassal şekilde ciltli kaynakların yazılmasını zaruret kılan bir mevzudur. Ben ayrılan süre içerisinde genel bir çerçeve çizmeye çalışacağım.

Ortak dil, kültür ve tarih köklerine sahip iki ülkenin demir perde rejimi ortamında birbirinden uzun bir süre ayrı kalmaları sebebiyle oluşmuş hasret ve özlem duygusu nihayet Azerbaycan’ın 18 Ekim 1991 tarihinde yeniden bağımsızlığının ilan etmesi ile sona ermiştir. Bundan kısa bir süre sonra bağımsızlığını 1918 yılında olduğu gibi ilk tanıyan devletin yine dost ve kardeş Türkiye Cumhuriyeti olması bu hasret duygularını daha önce hiç yaşanmamış gibi unutturmuştur.

Azerbaycan ve Türkiye Umummillî Liderimiz Haydar Aliyev’in veciz bir şekilde tanımladığı üzere “Bir millet, iki devlet” doğrultusunda ilerleyen eşine rastla-

namayacak nitelikte bir kardeşlik bağına sahiptir. 25 yıllık ilişkilerin ilk dönemine tekabül eden dönemde Haydar Aliyev'in önderliğinde inşa edilmiş Ümit Köprüsü iki ülke arasında uzun süre devam etmiş olan ayrılık hissini sonlandırmasında adeta bir sembol görevini görmüştür.

Çeyrek asırlık döneme bakıldığında Azerbaycan'ın uluslararası sistemle bütünleşmesi, bölgesel güvenliğinin sağlanması, sosyo-ekonomik, bilimsel ve kültürel atılımlarının gerçekleşmesi doğrultusunda dost ve kardeş Türkiye ile çok yönlü işbirliğinin geliştirilmesine özel önem verilmiş ve bu siyasetin giderek yükselen bir çizgi üzerinde devam etmesi temin edilmiştir.

“Bir Millet, İki Devlet” düsturu doğrultusunda yürütülen özel çabalarla ülkelerimiz arasındaki diplomasi, ekonomi, enerji, ticaret, eğitim, kültür, askeri ve diğer alanlardaki ilişkiler güçlenmiş, stratejik müttefiklik düzeyine erişmiştir. Bu sağlam temeller üzerine inşa edilmiş ikili ilişkilerin daha da gelişmesini sağlayan hukuki zeminin güçlendirilmesi yönünde 200'den fazla anlaşma imzalanmış, iki ülke arasında üst düzey resmi ziyaretlerin sayısı her sene katlanarak artmıştır.

Haydar Aliyev'in mimarı olduğu ve bazı çevreler tarafından “siyasi ütopya” olarak nitelendirilen Hazar Denizi enerji kaynaklarının dünya piyasasına çıkarılmasını öngören “Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı” ve “Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı” projelerinin gerçekleştirilmesi Azerbaycan ve Türkiye arasında kardeşlikten stratejik ortaklığa giden yolda adeta miladi bir görev görmüştür.

Bugün bu projelerin son durağı olan Ceyhan'da bulunan deniz terminali Haydar Aliyev'in ismini taşımaktadır. Bu projeler sadece ekonomik projeler olarak görülmemelidir. Aynı zamanda acımasız tarihi süreçler sonucunda bir-birlerinden ayrı düşmüş kardeş halkları da birleştiren projeler olmuştur.

Burada bir hususun daha belirtilmesi elzemdir. Kadirşinas Türk milletinin Haydar Aliyev'e olan ebedi sevgi ve saygısının bir göstergesi olarak Haydar Aliyev Türk devleti tarafından devlet nişanına, uluslararası Atatürk Barış ödülüne layık görülmüştür. Hacettepe, Ankara, Atatürk, Ege, Dokuz Eylül gibi 10'nun üzerinde üniversite tarafından Haydar Aliyev'e fahri doktora ünvanı verilmiştir. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Kars ve Giresun gibi birçok şehir belediyeleri tarafından yeni açılmış cadde ve parklara onun adı verilmiştir.

Umumilli Lider Haydar Aliyev'in 2003 yılında ebediyete intikal etmesinden sonraki dönemlerde de Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı sayın İlham Aliyev Ulu Önderden devral-

dığı siyasi mirası yaratıcı bir şekilde devam ettirmiş, Azerbaycan'ın dış politika vizyonunu etkili şekilde uygulamış ve ülkelerimiz arasındaki ilişkilere büyük katkılar sunmuştur.

21. asrın projesi olan 45 milyar dolarlık Güney Gaz Koridoru projesi özellikle Azerbaycan ve Türkiye'nin çabaları ve mali kaynakları ile gerçekleştirilmeye başlamış ve şu anda bu projenin yıldızları olan Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı-(TANAP) və Transadriyatik Boru Hattı (TAP) projeleri için inşaat çalışmaları hızla devam etmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanlarımız tarafından masaya yatırılan ve güçlü iradeyle başlatılan bu muhteşem projelerin Türkiye ve Azerbaycan için yeni fırsatlar anlamına gelen ortak bir güç olma hedefinde önemli katkılar vermekle beraber dost ve kardeş Türkiye'yi enerji kaynaklarının taşınmasında merkez ülke konumuna getirecektir.

Ayrıca, Türkiye ve Azerbaycan'ı birbirine bağlayacak Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattının inşası tarihimize altın harflerle yazılacaktır. Söz konusu proje Marmaray'la beraber demir İpek Yolu'nu kesintisiz hale getirecektir. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı sadece Azerbaycan ve Türkiye arasında yük taşıma potansiyelini artırmakla kalmayacaktır. Aynı zamanda bu proje ile kardeş Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ulaştırma bağı kurulacaktır. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı bölge insanların ulaşımı, iletişimi ve medeniyetlerin kavuşması için büyük öneme sahip olacaktır.

Bağımsızlığımızın ilk yıllarında Türkiye'den Azerbaycan'a yatırılan yatırımlar bizim için ayrı bir öneme sahip olmuş ve ekonomimizin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Azerbaycan güçlendikten sonra ise kardeş vefasını yerine getirmiş ve aynı ile Türkiye ekonomisine katkı sağlamaya başlamıştır. Bu hususta, başta SOCAR olmak üzere, Azerbaycan'dan Türkiye'ye yatırılan yatırımların hacminin yakın yıllarda 20 milyar dolara ulaşması bekleniyor. Bu Azerbaycan'ın ülke dışına koyduğu en büyük hacimli yatırım olmasının yanı sıra, yurtdışından Türkiye'ye yatırılan yabancı yatırımlar sırasında ilk sıralarda yer almaktadır.

Karşılıklı güven ve dayanışma temelinde şekillenen Azerbaycan-Türkiye ilişkileri çok taraflı platformlarda da devam ettirilmiştir. Her iki devlet Birleşmiş Milletler Teşkilatı, AGİT, Avrupa Konseyi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Keneşi ve İslam İşbirliği Teşkilatında karşılıklı milli çıkarlarının korunması yönünde başarılı işbirliği sergilemeye başlamışlardır. Bu işbirliği ve dayanışma örneği bugün de devam ettirilmektedir.

Özellikle de Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ sorununun çözümü sürecinde

Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası arenada sergilediği kararlı tutum ve Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanmasına yönelik yürüttüğü destek politikaları gerçek dayanışma örnekleridir. Bu çerçevede iki dost ve kardeş ülke arasında mevcut olan askeri işbirliği Azerbaycan ordusunun kudretli bir nitelik kazanmasını temin etmiştir.

Bütün bu göstergeler bugün itibariyle Sayın Cumhurbaşkanlarımız tarafından belirtildiği gibi, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinde her alanda "Altın Çağ" yaşandığını kanıtlar niteliktedir.

Sayın Cumhurbaşkanlarımızın eşbaşkanlığında 2010 yılında "Azerbaycan-Türkiye Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi"nin kurulması ve toplantılarının düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi büyük bir kazanım olmuştur. Bu toplantılar sonucunda ülkelerimiz arasındaki ikili ilişkilerin daha da gelişmesi için hukuki zemin daha da genişlendirilmiş, çok sayıda anlaşmalar imzalanmıştır.

Azerbaycan-Türkiye arasındaki ilişkilerin niteliğinden bahsederken bir konuya daha dikkat çekmek gerekmektedir. Her iki ülkede liderlerin, seçim sonrası ilk gezilerini karşılıklı bir şekilde yapmaları bir gelenek haline gelmiştir. 15 mart 2016 tarihinde yapılan "Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi"nin 5. Toplantısı gelenek haline gelmiş ziyaretlerin müstesna bir örneği olarak uzun yıllar hafızalardan silinmeyecek şekilde Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin geldiği düzeyi gösteren en önemli örneklerden biri olarak tamamlamak üzere olduğumuz çeyrek asırlık dönemdeki yerini almıştır.

Hatırlanacağı üzere, Azerbaycan'da yapılması öngörülen toplantının içinde bulunduğumuz yılın şubat ve mart aylarında Ankara'da yapılan hain terör eylemleri sonucunda Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan Azerbaycan'a planlanan ziyaretini ertelemek zorunda kalmış, bunun akabinde Türkiye'nin böylesine acılı bir döneminde Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev toplantının Türkiye'de yapılmasını önermiştir.

Bu kararla hem "Türkiye-Azerbaycan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi"nin 5. toplantısı gerçekleşmiş, hem de iki kardeş ülkenin dayanışması bir kez daha bütün dünyaya ilan edilmiştir. Toplantı sonrası yapılan basın toplantısının sonunda Sayın Cumhurbaşkanlarımızın samimi sarılmaları ise diplomatik protokole sığmayacak kadar büyük anlam ifade etmiş ve ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin simgesi olarak tarihe geçmiştir.

Değerli katılımcılar,

Sözlerime burada son verirken konuşmamın başında da belirtmiş olduğum üzere Azerbaycan ve Türkiye arasında 25 yıl gibi kısa bir sürede elde edilmiş başarı ve kenetlenmenin, sarsılmaz olan kardeşlik bağımızın adeta birer demir halkaları niteliğinde olduğunu belirtmek isterim. Bundan sonra da Azerbaycan ve Türkiye arasındaki kardeşlik bağı daha da güçlenecek ve yükselen çizgide seyretmeye devam edecektir.

Teşekkür ederim.

İbrahim JUNUSOV

Kırgızistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

Sayın Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın Bey, Sayın Türk Cumhuriyetleri Ankara Büyükelçileri, Sayın Sakarya milletvekili, Sayın TİKA Başkanı, Sayın TÜRKPA, TÜRKSOY ve Türk Keneşi Genel Sekreterleri, sayın konuklar ve bugünkü sempozyumun saygıdeğer katılımcıları;

Öncelikle hepinizi Kırgız Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği olarak Kırgız halkı adına saygıyla selamlıyorum. Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığının 25. yılı münasebetiyle en içten ve en kalbi tebriklerimi sunuyorum. Bu sempozyumun organize edilmesinde emeği geçen herkese en derin şükranlarımı sunuyorum.

Bilindiği gibi Kırgızistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke dost ve kardeş Türkiye'dir. Kırgızistan'daki ilk elçiliği Türkiye Cumhuriyeti açmıştır ve aynı zamanda Kırgız Cumhuriyeti de ilk olarak kendi elçiliğini Türkiye'de açmıştır.

Sayın katılımcılar, kıymetli konuklarımız;

Kardeş iki ülkenin bugüne kadar kurmuş olduğu ilişkileri bir büyükelçi olarak sizlere arz etmek istiyorum. Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Almazbek Atambayev'in talimatıyla 2016 yılı "Tarih ve Medeniyet Yılı" olarak ilan edilmiştir. Aynı zamanda 2016 yılı Yusuf Has Hacıp Yılı olarak da ilan edilmiştir. Niçin tarih yılı olarak ilan edilmiştir? Çünkü tarihi olmayan memleket yoktur, tarihi olmayan milletler yok olmaya mahkûmdur. Niçin medeniyet yılıdır? Çünkü medeniyet olmadan gelecek olmaz, medeniyet olmadan halk ayakta kalmaz. TÜRKSOY'un kurulması

ile beraber bu kurum aramızdaki kültürel ve medeni ilişkilerin her zaman sağlamlaştırılması ve her birimizin kültürünü birbirimize en doğru şekilde aktarılması konularında büyük katkılar yapmıştır. Gerçekleştirdiği faaliyetler sayesinde TÜRKPA ile Türk Keneşi bizleri eskisinden daha da yakınlaştırmıştır. Bu kurumlarımız bizim daha önce Sovyetler Birliği dönemdeki Birliği oluşturan üyeler arasındaki yakınlıktan daha öte bir yakınlığın sağlanmasında büyük bir katkı yapmıştır. Türkiye ile bilim ve eğitim öğretim faaliyetleri konusundaki işbirliğimize değinecek olursak; Kırgızistan'daki eğitim-öğretim faaliyetlerinin Türkiye'deki seviyeye çıkartılması konusunda Türk tarafının, Türkiye Cumhuriyeti'nin büyük bir emeği ve özverisi söz konusudur.

Sağlık konusundaki gelişmelere gelince; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Kırgızistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı arasında yapılan protokol ile ağır hasta olan 100 kişinin ameliyatlarının ücretsiz olarak Türkiye tarafından karşılanması söz konusudur. Bu miktar kişi başı 10 bin dolardan 60-70 bin dolara kadar çıkabilmektedir. Eğer ki toplumun sağlığı, sıhhati yerinde ise ilişkileri de, geleceği de sağlamdır demektir.

Ekonomik ilişkimize göz atacak olursak, Kırgız tarafıyla Türkiye tarafı arasında ticaret hacminin, ticari ilişkilerimizin 1 milyar dolara çıkartılması konusu görüşülmüştür. Şu anda ticaret hacmimizin 1 milyar dolara çıkartılması konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Kırgızistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye olması; Türk iş adamları için diğer bölgelerdeki ekonomik ilişkilerin daha sağlıklı yapılmasına imkân sağlayacaktır. Kırgız tarafı 25 ülkeyle ticari ilişkiler konusunda anlaşma yapmıştır ve bu ticari ilişkileri geliştirme noktasında Türkiye ilk sırada yer almaktadır. Şu anda 400'ün üzerinde Türkiye tarafından gelen şirketler Kırgızistan'da ticaret faaliyetleri yürütmekte, aynı zamanda Kırgızistan tarafından da Türkiye'de 100'ün üzerinde şirket ticari faaliyet göstermektedir. Kırgızistan'a bu ticari yatırımları çekmenin dışında, TİKA'nın yaptığı çalışmalar sayesinde Kırgızistan'a doğrudan yatırımlar gerçekleşmektedir. Örnek verecek olursak; TİKA tarafından Oş'ta kurulan okul sadece Oş şehrinde değil, kısa sürede ülkenin en önde gelen okullarından biri olmuştur. Onun dışında Sayın Cumhurbaşkanı ve TİKA Başkanımızla beraber Bişkek şehrinde açmış olduğumuz ekmek fabrikası Kırgızistan'ın en büyük ve en önde gelen fabrikalarından biri haline geldi. Ayrıca Kırgızistan'ın Bişkek şehrinde yer alan Tarih Müzesinin Türk tarihi kokan, Kırgız tarihi kokan bir müze haline getirilmesinde, restorasyonunu gerçekleştiren TİKA'nın büyük bir emeği ve katkısı söz konusudur. Yine TİKA tarafından kurulan büyük bir hastane de önemli katkıların başında gelmektedir.

Bugün bağımsızlığımızın 25. yılından bahsetsek de, biz bu 25 yılı Sovyetler Birliği'nden

ayrılmanın yıl dönümü olarak kutlamaktayız. Ancak bizim Türkiye ile olan ilişkilerimizi sadece bu 25 yıllla sınırlamak mümkün değildir. Bizim Türk kardeşlerimizle ilişkilerimiz asırlar öncesine dayanmaktadır. Örnek verecek olursak Taşlıca ilçesinde yer alan Kırmızı Ene Türbesi ile ilgili bize kadar ulaşan bilgiler şunu göstermektedir ki; Anadolu ile Kırgız Türklerinin sıkı bir ilişkisi vardır. Anadolu kelimesi “Ana doldur” kelimesinden türemiş olduğu söylenmektedir. Selçuklu hükümdarı Alaaddin Keykubat’ın 1220 yılında oradan geçerken askerlerine süt dağıttırmasıyla “ana doldur” kelimesinden Anadolu’nun türediği konusunda bir takım rivayetler bulunmaktadır. Niçin Kırgız Anaya/Eneye Kırmızı Ene denmiştir? Alaaddin Keykubat Kırgız Ene ile konuştuğu zaman onun kıyafetinin kırmızı olduğunu görmüştür, çizmelerinin üstündeki kıyafetin, örtüsünün kırmızı olduğunu görmüştür ve dolayısıyla Kırgız Eneye Kırmızı Ana demiştir. Alaaddin Keykubat Kırgız Ene’ye senin için ne yapabilirim dediğinde, Kırgız Ene kendi oğlu Oruç’u göstererek oğlu için dua istemiş ve kendi oğlunun Alaaddin Keykubat’ın askerleri gibi olmasını dilemiştir. Bunun dışında biliyorsunuz İznik’te Kırgız Şehitliği vardır. Oradaki Kırgız şehitleri ne zaman ortaya çıkmıştır? 1300’lü yıllarda İznik’in fethedilmesi sırasında Kırgız askerlerinin bu fetih hareketlerine katılması ile beraber o fetih hareketi sırasında şehit düşenler oraya defnedilmiştir ve oraya Kırgız şehitleri anısına bir şehitlik kurulmuştur. İşte gördüğümüz gibi bizim ilişkilerimiz asırlar öncesine dayanmaktadır. Benden önceki, benim selefim olan büyükelçiye sormuşlar: “madem biz akrabayız, madem biz kardeşiz; neden fiziki görüntü itibariyle biz birbirimize benzemiyoruz? Sizin gözünüz farklı, bizim gözümüz farklı” diye sormuşlar. Bana da aynı soru geldi. Türk kardeşlerimiz Orta Asya’dan Batıya doğru yola çıktıklarında “Batı’ya ne zaman ulaşacağız?” diye Batı’yı aramaktan gözleri büyümüştür. Kırgızlarla Kazaklar ise bizim Türk kardeşlerimiz Batıya doğru gitmişti, ne zaman geri gelecekler de hasretimiz bitecek diye yolunu gözlemekten gözümüz küçülmüştür. Hz. Mevlana’nın dediği gibi insanın dış görünüşü önemli değildir, gözleri, kaşları hiç önemli değildir. Önemli olan söylediği söz ve kalbidir. Bizim Türk kardeşlerimizle görünüşümüz farklı olsa da sözümüz bir; gözümüz, kaşımız farklı olsa da kalbimiz birdir. Kazakistan’dan gelen Parlamento üyesi Kazak vekilimizin dediği gibi; bizi beraber kılan Yüce Allah’tır. Dolayısıyla Allah takdir etmiştir. Allah takdir etmedikçe bizi kimse ayıramayacaktır, bölemeyecektir. Göğsümdeki armada yer alan şu kırmızı bayraklara bakın; biri Kırgız bayrağı, diğeri Türk bayrağıdır. Her zaman ifade ediyorum; Türkiye’nin bayrağında ay yıldız, Kırgızistan bayrağında güneş var. Ay ve yıldız günün 12 saatini, güneş de günün diğer 12 saatini temsil eder. Yani ikisi birlikte 24 saati ifade eder.

Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'la görüşmemizde Sayın Cumhurbaşkanı Sözcüsü İbrahim Kalın Beyefendi de vardı. Sayın Cumhurbaşkanı bana sordu "Sayın Elçim Kırgızistan nüfusu 6 milyon mu?" diye. Ben dedim 6 milyondan fazla. "Kaç milyon, yedi milyon mu?" Hayır, ondan da fazla dedim. "Kaç milyon?" dedi, ben dedim ki; Sayın Cumhurbaşkanım, Kırgızistan nüfusu Türk kardeşleri ile beraber 86 milyondur. Biz her zaman sizlerle beraberiz.

Esen kalın, var olun. Türk dünyasının tarihi bir; bugünü bir; inşallah geleceği de bir olur. Teşekkürler.

Malik OTARBAYEV

Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Adına

25 Yıllık Bağımsızlık Döneminde Kazakistan-Türkiye İlişkileri

Saygıdeğer Başkan,
Saygıdeğer Büyükelçiler,
Değerli Bilim adamları,
Kıymetli Konuklar!

Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarının 25.yıldönümü münasebetiyle düzenlenen bu uluslararası sempozyum kardeşlik ilişkilerimiz adına büyük önem arz etmektedir. Bu önemli etkinliği tertipleyen başta Türkiye Cumhurbaşkanlığı olmak üzere Türk dünyasına hizmet veren tüm kurum ve kuruluşlara, özellikle Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız Bey'e Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği adına şükranlarımızı sunarız.

Bizler aynı kökten çoğalan kardeş halklarız. Kültürel ve tarihi hazineye sahip olan Kazakistan, Türk dünyasına ve dünya mirasına ortak olan Yusuf Has Hacib, Hoca Ahmet Yesevi, El Farabi gibi nice mümtaz şahsiyetlere beşiklik etmiştir. Ortak manevi ve kültürel değerlerle beraber birbirimize verdiğimiz destek ve stratejik ortaklığımız kökdeşliğimizin ve akrabalığımızın en güzel örneğidir.

Günümüzde bu kardeşliğimizi her alanda temsil ederek Türk dünyasının yeniden yapılanmasına etkileyen Türk Keneşi, Türk Dili Konuşan Parlamenter Asamblesi, Uluslararası Türk Akademisi, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSÖY, Türk Kültür ve Mirası Vakfı, Dünya Göçebe Oyunları gibi kuruluşlar Türk Cumhuriyetlerinin dünya barışına ne kadar büyük katkı sağladığı görülmektedir. Bu bağlamda Kazakistan'ın da aktif rol üstlenmesi manidardır.

Bu sene Türk Cumhuriyetleriyle birlikte Kazakistan da Bağımsızlığının 25.ci Yıldönümünü kutlamaktadır. Türk dünyasının ulu düşünürü El Farabi: “Herbir insan için iki dönem vardır: birincisi, şu aydınlık dünyaya göz açma; ikincisi ise, gerçek hayata atlama dönemidir,” der. Kazakistan, bir manada büyük gayeleri gerçekleştirme adına önemli hamleler yapan çağda bulunduğu aşikardır. Bu açıdan daha ilk dönemlerde dünyanın en gelişmiş 50 ülke seviyesine yükselmeyi amaçlayan Kazakistan, bugün ilk 30 ülke düzeyine ulaşmayı hedeflemiştir. Bu hedefe ulaşmak için öncelikle insan sermayesine yatırım yapma, devlet altyapısını geliştirme, sanayileşme ve gelecek nesil için fonlar oluşturmayı tercih etmiştir. Uluslararası düzeyde iş yapan holdinglerle işbirliği güçlendirerek 255 milyar dolar yabancı yatırım sağlanmış bulunmaktadır. Her alanda yapılan reformlarıyla gelişerek ülkeler arasındaki entegrasyon ve işbirliğinin destekçisi olmaya devam etmektedir. Avrasya Ekonomik Birliğinin kurulmasına teşvik edip, toplamda 180 milyon nüfusu olan 5 ülkeden biri olarak ortak ekonomik pazarının oluşmasına destek vermektedir. 2015 yılından itibaren Kazakistan, Dünya Ticaret Örgütü’nün tam üyesidir.

“Sağlık-sıhhat, insanın mutluluğudur; bağımsızlık ise, halkın bahtiyarlığıdır” diyen dünya barışının sembolü Gandi, bağımsız olmanın, azat olmanın ne kadar önemli bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Bağımsızlığının sayesinde, geçen sene Kazak halkı ortak tarihini ve geçmiş değerlerini yeni nesillere aktarmak amacıyla Kazak Hanlığı’nın Kuruluşunun 550. yıldönümü anmıştır. Tarihten barış ve huzurdan yana olan devletimiz halkın birliği ile beraberliğini koruma adına Kazakistan Halkı Asamblesini kurarak, Kazak topraklarında yaşayan 100’den fazla etnik grupları bir araya getirmiştir. Böylece etnik grupların gelişmesine destek vererek ülke içindeki barışı sağlamaktadır.

Tabi ki, sadece ülke içindeki barışı sağlamakla kalmayıp dünya barış ve güvenliğine katkıda bulunmaktadır. Kazakistan, Birleşmiş Milletler nezdindeki uluslararası örgütleri ile işbirliğini güçlendirerek Semavi ve Geleneksel Dinler Liderleri Zirvesi, Astana Barış Zirvesi, Astana Ekonomik Zirvesi gibi düzenlediği uluslararası etkinliklerle hem bölgesel hem de dünya düzeyindeki birlik ve beraberliğine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda bu sene Bağımsızlık Yıldönümü yanı sıra Kazakistan Semey Nükleer Poligonunun Kapatılmasının 25.yıldönümünü anmakta olduğunu da hatırlatmak isteriz. Evet, Kazakistan dünyada 4.sırada olan en dev nükleer poligonunu bir anda kapatarak dünya güvenliğini sağlayan birçok projelere imza atmıştır.

Günümüzde dünyadaki jeopolitik ve ekonomi alanındaki değişimler ülkelerimizi etkilediği gerçektir. Bundan dolayı Kazakistan devleti, sorun teşkil eden bölgelerde barış ve istikrarın

sağlanması, devletlerin ve ülkeler arası ilişkilerinin iyileşmesi adına destek vermektedir. Son dönemde Kazakistan'ın Paris İklim Değişikliği Antlaşmasını imzalaması, EXPO-2017'ye ev sahipliği yapacak olması, 2017-2018 dönemi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmiş olması devletimizin dış politikası daha da aktif hale geldiğini göstermektedir. Burada Kazakistan'ın BM Güvenlik Konseyine geçici üye seçilmesine Türkiye'nin destek verdiğini vurgulamak gerekir.

Kazakistan ve Türkiye, Hazreti Mevlana'nın dediği gibi, "dostluk ve kardeşlik sevgisi sağlam yerleşen iki yürek arasında akan bir nehir gibidir." Bağımsızlığımızı kazandığımız ilk günden bu yana, Türkiye hep yanımızda yer almıştır. Geçmiş dönemlerde olduğu gibi, siyasi ve ekonomik alanlardaki desteklerini hiç esirgememiştir. Günümüzde ülkelerimiz arasındaki ilişkiler en üst düzeyde seyretmektedir. Karşılıklı resmi ziyaretler kardeş iki ülke arasındaki işbirliğinin sürekli gelişerek ilerlemesine büyük katkı sağlamaktadır. Geçtiğimiz dönemlerde görev yapmış olan Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Süleyman Demirel, Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül Kazakistan'a defalarca resmi ziyarette bulunmuşlardır. Aynı şekilde Başbakanlar, Meclis Başkanları, Bakanlar düzeyinde ziyaretler istikrarlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Kazakistan ve Türkiye arasındaki stratejik ortaklık ilişkisi olağanüstü yakın bir diyalog yolunda gelişmektedir. 2009 yılında Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in yapmış olduğu resmi ziyareti esnasında Kazakistan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Stratejik Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır.

Geçen sene Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan Kazakistan'a resmi ziyarette bulunarak ülkelerimizin stratejik düzeydeki ilişkilerimizin gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur. Bu sene Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in Türkiye'ye iki ziyareti gerçekleştirerek iki kardeş ülke arasındaki ilişkilerin derinleşmesine yeni ivme kazandırmıştır. Kazakistan, Rusya ve Türkiye ilişkilerinde oynadığı arabulucu rolü ve Türkiye'nin Şangay İşbirliği Örgütü'ne üyeliği konusunda desteği ile etkinliğini sürdürmektedir. Bu bağlamda Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev, 5 Ağustos 2016 tarihinde mevkidaşı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Dünyadaki bir takım ekonomik sıkıntılara rağmen Kazakistan ve Türkiye arasındaki ilişkiler daha üst düzeyde gelişerek yaklaşık 2 milyar dolar, Kazakistan'dan Türkiye'ye ise 1 milyar dolar tutarında yatırım gerçekleştirilmiştir. Günümüzde Kazakistan'da 1400'den fazla Türk şirketi faaliyet göstererek Kazakistan ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Kazakistan devleti, bugün hepimizi bir araya getiren Hoca Ahmet Yesevi üniversitesine çok büyük önem vermektedir. Bağımsızlığın ilk yılında, 1992 yılının Ekim ayında imzalanan uluslararası anlaşma ile gençlerimizin bir arada eğitim görmesi ve milletlerimizin ortak dinamiği olan Hoca Ahmet Yesevi'nin talim ve maneviyatıyla terbiye edilmesi için ortak ve uluslararası statüye kavuşturulan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi'nin kurulması, iki ülke arasındaki kardeşlik bağının güçlenmesi adına atılan tarihi bir adımdır. Bu üniversite UNESCO'nun bu sene ilan ettiği Hoca Ahmet Yesevi adını taşıyarak Türk dünyasının eğitim merkezine dönüşmüştür. Üniversitenin yapmış olduğu çalışmaları Türk dünyasına duyarlı nesillerin yetişmesine büyük katkı sağlayarak Kazakistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerine yeni boyut kazandıracığından emin olduğumuzu ifade ederiz.

Kadim dostluğumuz ile ebedi kardeşliğimize dayalı Kazakistan-Türkiye ilişkilerinin genişleyerek gelişeceğine inancımız tamdır.

İlginize teşekkür ederiz!

III. Oturum

*Çeyrek Asırlık Bağımsızlık Döneminde
Ebedi Dostluk İnşası: Türk Cumhuriyetleri
Arasındaki Çok Taraflı İşbirlikleri*

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mustafa İSEN

Sakarya Milletvekili

Büyükelçi Günay EFENDİEVA

Türk Kültür Mirası Vakfı Başkanı

İnsanlık Hazinesi Binlerce Yıllık Türk Kültür Mirası

Jandos ASANOV

TÜRK-PA Genel Sekreteri

Parlamentar Diplomaside Türk tecrübesi

Doç. Dr. Askar TURGANBAYEV

TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen KASEİNOV, adına

Kültürel İşbirliğinin Ortak Çatısı

Yıldız UZAKOVA

Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı, Dr. Ömer KOCAMAN, adına

Çok Yönlü İşbirliğinden Entegrasyona

Askhat KESİKBAYEV

Uluslararası Türk Akademisi Başkanı, Darhan HİDIRALİ, adına

Ortak Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri

Günay EFENDİYEVA

Büyükelçi, Uluslararası Türk Kültür Mirası Vakfı Başkanı

İnsanlık Hazinesi:

Binlerce Yıllık Türk Kültür Mirası

Sayın Başkan, değerli dostlar ve saygıdeğer katılımcılar,

İlk önce, Uluslararası Türk Kültür ve Mirası Vakfı adına hepinizi hürmetle selamlıyorum. Bu etkinlik Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının 25. yılına tekabül ediyor. Türk devletlerinin tarihinin onur sayfasına yazılan bu hadise bizler için birçok manada önem arz etmektedir. Bağımsızlık devletin mevcudiyetinin ve bekasının temeli, onun gelişmesine yardım eden en büyük faktörlerdendir. Bu sebepten, bağımsızlıklarını kutlayan tüm Türk devletlerini tebrik eder ve bağımsızlıklarının ebedi olmasını dilerim.

Bugün Türk dili konuşan devletler arasında siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal, insani ve diğer alanları kapsayan sıkı ilişkiler, karşılıklı işbirliğinin mevcut olması bizi çok mutlu ediyor. Bu, ister iki taraflı, isterse de çoktaraflı ilişkiler düzeyinde kendini göstermektedir. Bu ilişkilerin kurulması ve gelişiminde, şüphesiz, devlet başkanlarımızın büyük emeği vardır. Onların başarılı faaliyeti sonucunda Türk devletleri arasında sıkı ve karşılıklı itimada dayanan dostça ilişkiler pekişmektedir.

Aynı zamanda, bu ilişkilerin gelişiminde Türk dili konuşan devletleri kapsayan organizasyonların da büyük rolü vardır. Çok taraflı işbirliği çerçevesinde yaratılmış Türk dili konuşan uluslararası organizasyonlar ve kuruluşlar mevcut ilişkilerin genişlemesine, devletlerin daha da yakınlaşmasına, işbirliğinin derinleşmesine hizmet ederler.

Bu açıdan, yeni yaradılan Uluslararası Türk Kültür ve Mirası Vakfı'nı Türk dili konuşan devletlerin kültür ve mirası alanında işbirliğine odaklanan teşkilatların son örneği olarak gösterebiliriz. Üye devletleri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye olan Vakıf bu kardeş devletlerin birlik emsali gibi Türk dünyasına ait tarihi ve kültürel mirasın korunması, araştırılması ve teşvik edilmesini amaç etmiştir.

Vakıf tüzüğünde de belirtilmiş amaçlarına uygun olarak, kendi öncelik istikametlerini tesbit ederek, program ve projelerin hazırlanması ve desteklenmesi yoluyla kendi faaliyetini kurmuş bulunmaktadır. Uluslararası Türk Kültür ve Mirası Vakfı faaliyetinde hem ikitaraflı, hem de çok-taraflı işbirliklerinin kurulmasını önemli bulmakta. Bu açıdan, UNESCO, İSESKO, Türk Keneşi, TÜRKSOY, aynı zamanda diğer Türk dili konuşan devletlerin bir araya geldiği organizasyonlar ve uluslararası kuruluşlarla karşılıklı işbirliğini çok önemli hesap etmekteyiz. Vakıf Türk dili konuşan devletler ve halklar arasında kültürel dayanışmanın, aynı zamanda diğer alanlarda işbirliğinin pekiştirilmesine de yardımcı olacaktır.

Bilindiği üzere, Türk halkları ortak zengin tarihe, kültürel mirasa, dile, güzel sanatlara, edebiyata, müziğe, el sanatlarına, geleneklere, milli ve manevi değerlere sahipler. Aslında bu saydıklarım Türk halklarının benzer hayat tarzından, manevi aleminden, tarihinden süregelen Türk dünyasının ortak mirasını oluşturmaktadır. Bu miras aynı kökene sahip olduğumuzu bir daha göstermektedir.

Örneğin, Azerbaycan`da aşık sanatının, Türkiye`de ozan, Orta Asya`da akın sanatı ile benzerliğini, aynı değerleri ifade ettiğini gösterebiliriz. Diğer bir misal gibi Türk halklarına has halı dokuma sanatını söyleyebiliriz. Türk halklarının halılarında kendine özgün yerli özellikler olsa da, yeterli sayıda benzerlikler, ortak desen, dokuma teknolojileri mevcuttur.

Türk dünyasının başka bir genel değeri yaşadığı devrin geleneklerini, kökenimizi kendisinde barındıran “Kitabi Dede Korkut” destanıdır. 1999`da UNESCO düzeyinde ulu önder Haydar Aliyev`in teşebbüsü ve davetiyle o zamanki Türk Dili konuşan ülkelerin cumhurbaşkanlarının ve UNESCO Genel Direktörünün katılımı ile Kitabi Dede Korkut destanının 1300. Yıldönümü Bakü`de kutlanmıştır. Böyle bir etkinliğin yapılması ortak tarihimizin dünyaya tanıtılması istikametinde büyük başarı olmuştur. Aynı zamanda bu, tarihe saygı, kültürel mirasa verilen değerlerin büyük örneğidir, milli kökene bağlılığın alametidir.

Ayrı ortak miraslarımızdan biri olarak Büyük İpek Yolu`nu gösterebiliriz. Büyük İpek Yolu`nun oluşumunda Türk halklarının rolü çok önemlidir. Aynı zamanda, Büyük İpek Yolu Türk

halklarının ekonomik, ticari ve kültürel açıdan yakınlaşmasına, en önemlisi de, eski çağlardan buradan geçen ticaret karvanları vasıtasıyla Türk kültür ve güzel sanat örneklerinin bir birine ulaştırılmasına ve tanıtılmasına, geleneklerin aktarılmasına, Türk dünyası kültürel mirasının zenginleşmesine katkıda bulunmuştur.

Başka bir ortak geleneğimiz Nevruz'dur. Türk halklarının büyük çoğunluğunda bayram olarak kutlanan Nevruz, aslında, geleneklerimizin, manevi dünyamızın apaçık aynasıdır. Sovyetler döneminde devlet düzeyinde kutlanması yasak olsa da, aile düzeyinde kutlanması Nevruz geleneklerinin kaybolmamasına, onun yıllarca yaşatılmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına olanak sağlamıştır. 2009 senesinde Nevruz bayramı UNESCO'nun Somut olmayan kültürel miras listesine dahil edilmiş ve sonradan Azerbaycan'ın teşebbüsüyle BM Genel Kurulu tarafından bir çok devletin, aynı zamanda Türk dili konuşan devletlerin paylaştığı uluslararası bir bayram olarak kabul edilmiştir.

Genel olarak, altını çizelim ki, tüm Türk Dili konuşan devletlerden birçok kültürel miras varlıkları UNESCO'nun Dünya Miras Listesi'ne ve UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesine dahil edilmiştir. Örneğin, Azerbaycan'ın İçeri Şehir, Kız Kulesi ve Şirvanşahlar Sarayı, Gobustanı, Türkiye'nin Bursa Cumalıkızık ve Safranbolu'su ortak tarihimizin yadigarıdır. Azerbaycan'ın muğam, tar sanatı, kelagayi sanatı Türk dünyasında sevilerek kabul görülmektedir. Kazakistan ve Kırgızistan'ın ortak mirası olan yurtların kurulmasına ilişkin geleneksel beceriler, Kazakistan'ın "Domba Kuy" geleneksel sanatı, Kırgızistan'ın Manas, Semetey, Seytek epik üçlüğü de Türk dünyasının ortak değerlerini ifade ediyorlar. Türkiye'nin sema töreni, kahve geleneği ve medeniyeti, meddah sanatı da her birimiz tarafından kabul gören ve beğenilen başka bir güzelliştir... Bu listeyi daha da uzatabiliriz. Gördüğümüz gibi, tarihin bize miras bıraktığı değerler, gelenekler ve miras varlıkları saymakla bitmiyor ve onlar bağımsız devletlere mahsus olduğu kadar, Türk dünyasının da ortak mirasıdır.

Fakat, ne yazık ki, insanlık her geçen gün yeni terör tehlikesi, savaş ve uyuşmazlıklarla karşı karşıya gelmektedir. Son zamanlarda Türkiye'de yaşanan üzücü terör olayları hepimizi çok sarsmıştır. Dünya için büyük bir tehdite dönüşmüş terör insan hayatına yönelik şiddet olmakla çok sayıda kişinin kaybına neden oluyor. Aynı zamanda, böyle bir durumda Türk halklarına mahsus kültürel mirasın korunmasına ilişkin bizi endişelendiren sahip olduğumuz miras varlıklarımızın mahvedilmesi, somut ve somut olmayan miras varlıklarının başka halkların kültürel mirası olarak tanıtılması ve dünyaya takdim edilmesidir.

Bu açıdan, Ermenistan`ın Azerbaycan`a tecavüzü, Azerbaycan Cumhuriyeti`nin Dağlık Karabağ bölgesi ve etrafındaki 7 rayonunun işgali sonucunda miras varlıklarımızın dağıdılmasının, kültür ve güzel sanat örneklerinin mahvedilmesinin özellikle altını çizmek isterim. Bu işgal sadece Azerbaycan`a değil, Türk dünyasının kültür ve mirasına vurulan darbedir. Zira, o topraklarda kalmış ve ermeniler tarafından dağıdılan her bir miras varlığı, aslında, Türk dünyasının bir parçasıdır. Tüm bu olaylardan siz hiç şüphesiz haberdarsınız.

Uluslararası Türk Kültür ve Mirası Vakfı`nın desteğiyle Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ sorunu sonucunda ermeniler tarafından dağıdılmış mirasımızın araştırılması, vurulmuş zararın hesaplanması ve bu gerçeklerin tüm dünyaya ilan edilmesini amaçlayan “Azerbaycan`ın işgal olunmuş arazilerindeki tarihi ve kültürel miras varlıkları: vurulan zarar ve kayıplar” adlı kitap hazırlanmaktadır.

Çünkü biz bu adaletsizliğe, tarihi kültürel mirasımızın mahvedilmesine ve çalınmasına karşı güçlerimizi birleştirerek birlikte mücadele etmeliyiz ve yok olma tehlikesi karşısında kalan geleneklerimize, değerlerimize birlikte sahip çıkmalıyız.

Ortak tarihimizin, kültürümüzün, geleneklerimizin muhafızası, gelecek kuşaklara aktarılması, dünyaya tebliği ve tanıtılması yoluna daha yakın olmalı ve bu gibi etkinlik ve projeleri desteklemeliyiz. Bize dedelerimizden miras kalmış bu değerlere sahip çıkmalı, tarihi kökenimizden kopmamalı, ortak bağlarımızı kaybetmemeliyiz. Türk halklarının kültürel mirasının korunması ve gelişiminin önemini anlayarak uluslararası işbirliğine daha çok önem vermeliyiz.

Bu açıdan, Uluslararası Türk Kültür ve Mirası Vakfı olarak bu alanda birçok projeler hazırlamaktayız. Yeni yaradılan ve henüz ilk adımlarını atan bu teşkilat yakın gelecekte yapılacak projeler, bilimsel araştırmalara vereceği destek, tebliğat araçlarıyla Türk halklarının kültürü, tarihi mirasının korunmasına ve dünyaya tanıtılmasına, aynı zamanda kültürel işbirliğinin daha da pekişmesine katkı sağlayacağına inanıyorum ve sizin her birinizi bu işbirliğine davet ediyorum.

İlginiz için teşekkür ederim.

Jandos ASANOV

TÜRK-PA Genel Sekreteri

Parlament Diplomatiasında Türk Təcrübəsi

Hörmətli həmkarlar,

Dəyərli iştirakçılar,

İlk öncə qeyd etmək istəyirəm ki, biz TürkPA olaraq 15 iyul tarixində Türkiyədə dövlət çevrilişinə göstərilən cəhdi ən sərt şəkildə pisləyirik. TürkPA hər zaman Türk xalqının yanındadır. TürkPA Türkiyədə xalqın demokratik yolla iradəsini nümayiş etdirərək seçdiyi hökumətini və Türkiyənin demokratik dəyərlərini dəstəkləyir.

1 sentyabr tarixində bir çox Beynəlxalq Parlament Təşkilatlarının rəhbərləri dövlət çevrilişinə cəhd zamanı bombalanan TBMM-ni ziyarət etdilər. 15 iyulda bombalanan və böyük zərərə məruz qalan Məclisin binasını öz gözlərimizlə gördük. İnsanı dəhşətə salan görüntülərə şahidlik edən dünya siyasətçiləri, TBMM sədri İsmayıl Kahramana və gecənin digər şahidlərinə keçmiş olsun dilədilər. Xalqın iradəsinin təmsil olunduğu Məclisin necə bu şəkildə bombalanmasından çox böyük təəssüf hissi keçirdiklərini ifadə etdilər. Həmin gecədə həyatını itirən şəhidlərə dua etdik. 101 ölkənin təmsil olunduğu ziyarət Assambleyalar tərəfindən Türk demokratiyasına verilən dəyər və dəstəyin nümunəsi idi.

21-ci əsr dünyasında parlamentlərin rolu gedərək fərqliləşir. İndiki vaxtda xalqların birbaşa nümayəndələri olan parlamentlər arasındakı parlament diplomatiyası olaraq bilinən əlaqələr çox əhəmiyyətli bir funksiya görməyə başlamışdır. Xarici siyasət məsələləri parlamentlərin plenar iclaslarında və ya komitə iclaslarında tez tez müza-

kirə olunur. Bundan əlavə parlamentlərin nümayəndə heyətləri beynəlxalq təşkilatların parlament assambleyalarının işlərində iştirak edirlər. Bu dövrdə parlamentlər arasındakı əlaqələr sıxlaşmış, parlamentlər müəyyən sahələrdə əməkdaşlığa getmiş və müxtəlif mövzularda təcrübələrini paylaşmağa başlamışlar. Bu dəyişməyə Türk Dünyasının verdiyi cavab da TürkPA-dır.

Ötən əsrin sonlarında Türkiyə Respublikası ilə yanaşı, yeni müstəqil türk dövlətlərinin tarix səhnəsinə çıxması və qloballaşan dünyanın çağırışları ilə üzləşməsi Türkdilli xalqların əlbir hərəkət etməsi zərurətinin daha dərinədən anlaşılmasına gətirib çıxarmışdır. Türkdilli dövlət başçılarının zirvə görüşlərinin keçirilməyə başlanması, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması, Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyasının təsis edilməsi məhz bu zərurətdən irəli gəlmişdir.

Bu il Türk dünyası üçün xüsusi bir ildir. Çünki bu il biz Azərbaycan, Qazaxıstan Qırğızistanın müstəqilliyinin 25-ci ildönümünü qeyd edirik. TürkPA tərəfindən də üzv ölkələrimizdə dövlət müstəqilliyinin 25-ci ildönümü ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir. TürkPA Baş katibi olaraq mənim Azərbaycan və Qırğızistanın dövlət müstəqilliyinin 25-ci ildönümü ilə bağlı məqalələrim yayınlanmışdır. Eyni zamanda TürkPA üzv ölkələrin müstəqilliyinin 25-ci ildönümü ilə bağlı keçirilən bir çox böyük tədbirlərin əsas tərəfdaşlarından biri olmuşdur.

Üzv ölkələrimiz müstəqillik əldə etdikdən sonra böyük uğurlara nail olmuşlar. Digər ölkələrlə yüksək səviyyəli diplomatik münasibətlər qurulmuşdur. İqtisadi, sosial və mədəni sahələrdə böyük layihələrə imza atılmışdır. Bu baxımdan TürkPA-nın fəaliyyəti ölkələrimiz arasında siyasi, ticarət-iqtisadi və mədəni-humanitar əlaqələrin inkişafında parlament diplomatiasının zəngin potensialından istifadə edilməsinə yol açır. Asiya iqtisadi və ticari baxımdan XXI əsrin mərkəzinə çevrilir. Qafqaz bölgəsi isə Asiya ilə Avropa arasında ən mühüm nəqliyyat, ticarət və enerji marşrutlarından biri kimi get-gedə daha çox diqqət mərkəzinə çevrilir. Mərkəzi Asiya və Qafqaz ölkələri arasında Türkdilli ölkələr öncül yer tutur, çünki bu ölkələr həm zəngin neft ehtiyatlarına, həm də böyük tarixə və ənənələrə malikdir. Eyni zamanda üzv ölkələrimiz qədim Böyük İpək Yolu üstündə mühüm məntəqədir. Üzv ölkələrimizin də iştirak etdiyi «İpək Yolu diplomatiası» proqramı Rusiya, Çin, Hindistan, Ərəb ölkələri ilə həmsərhəd olan Mərkəzi Asiyaya və Qafqaza sülh, sabitlik və tərəqqi gətirəcəkdir. Proqram nəinki bu yolun üstündə yerləşən dövlətlərə, həm də bütün regiona, bütün dünyaya sülhün gətirilməsinə töhfə verəcəkdir. Bu baxımdan üzv ölkələrimiz tərəfindən tarixi “İpək yolu”nun bərpası və təkmilləşdirilməsi məqsədilə həyata keçirilən işlər qətiyyətlə davam etdirilir.

TürkPA-nın başlıca məqsədi parlament diplomatiyasını daha çox inkişaf etdirmək üçün tohfə vermək, bölgədə və dünyada mövcud olan parlament və beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələr qurmaq və inkişaf etdirməkdir. TürkPA qlobal səviyyədə dialoq üçün ortaq bir parlamentlər arası platformanın gücləndirilməsinə xüsusi əhəmiyyət verir. Nəticə olaraq, Assambleyaya ən böyük parlamentlərarası təşkilatlar olan Parlamentlərarası Birlik (IPU) və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqı (İƏTPİ) tərəfindən müşahidəçi statusu verilmişdir. TürkPA və İƏTPİ arasında yaxın əməkdaşlıq bir-birlərinə qarşılıqlı şəkildə müşahidəçi statusu verilməsi ilə inkişaf etdirilmişdir. Qısa bir müddət içində, TürkPA bir çox beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələr qurmuşdur və TürkPA Katibliyi bu müddətdə aktiv şəkildə dövrəyə girmişdir. Bu təşkilatlar arasında ATƏT və ATƏT-in Parlament Assambleyası, Avropa Parlamenti, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Müstəqil Dövlətlər Birliyi Parlament Assambleyası, GUAM var. TürkPA Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə (CICA) və Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Parlament Assambleyası ilə mükəmməl dialoq qurmuşdur. Hər iki təşkilat 2012-ci ildə TürkPA-ya müşahidəçi statusu vermişdir.

Digər beynəlxalq təşkilatlar və parlament assambleyalarının işində iştirak etmək və bu çərçivədə səmərəli əməkdaşlıq üzv ölkələrimiz üçün ümumi maraq kəsb edən məsələlərdə ortaq mövqedən çıxış etmək baxımından çox əhəmiyyətlidir. Parlamentlərimiz arasındakı əməkdaşlıq, xarici siyasət hədəflərimizi həyata keçirmək baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu əməkdaşlığın başlıca vasitəsi, parlament diplomatiyasıdır.

TürkPA Katibliyi Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən diplomatik missiyalar və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq söylərinə öz töhfəsini verməkdədir. Buna əsasən, üzv ölkələrin xarici işlər nazirləri, bir sıra Avropa Birliyi ölkələrinin səfirləri, BMT və BMT orqanlarının yüksək vəzifəli nümayəndələri, Avropa Parlamenti və Avropa Şurasının təmsilçiləri, habelə parlamentlərarası dostluq qruplarının rəhbərləri ilə görüşlər keçirilir. Katiblik həmçinin Azərbaycan Respublikasında üzv ölkələrin fəaliyyət göstərən diplomatik nümayəndələriylə mütəmadi olaraq məsləhətləşmələr aparır.

TürkPA üzv ölkələr arasında xüsusilə qanunvericilik sahəsində təcrübə mübadiləsinin həyata keçirilməsinə çox böyük önəm verir. Bu məqsədlə Katiblik tərəfindən bir çox tədbirlər həyata keçirilir. Misal üçün, ötən illər ərzində Parlament Assambleyası fəaliyyət əhatəsini artırmış və üzv ölkələr arasında praktik-nəticə mərkəzli əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi istiqamətində bir irəliləmə qeyd etmişdir. Bu mərhələdə TÜRKPA üçün prioritet məsələ qanunvericilik üzrə mütəxəssis (ekspert) potensialı təcrübəsidir və bu çərçivədə TürkPA-nın 2014-cü ildə Fəaliyyətdə olan Səd-

riliyi - Türkiyənin Böyük Millət Məclisi üzv ölkələrin parlamentlərarası əməkdaşlığının müxtəlif sahələrində ekspert toplantılarının təşkilini başlatmışdır. Türkiyə Parlamenti, yaxşı idarəçilik, korrupsiya ilə mübarizə və TürkPA çərçivəsində üzv ölkələrin milli qanunvericiliyinin uzlaşdırılmasına həsr olunmuş dəyirmi masa toplantıları və seminarlar təşkil etmişdir. Assambleyanın parlament təcrübəsinin daha geniş mübadiləsinə təmin etmək məqsədilə, TürkPA üzv ölkələrinin sosial və mədəni məsələlər üzrə komitələrinin ilk ortaq toplantısı Türkiyə Böyük Millət Məclisinin himayəsi altında həyata keçirilmişdir. Toplantının 2-cisi 21 noyabr 2014 tarixində Bakıda, 3-cüsü isə 27 sentyabr 2016-cı il tarixində Astana şəhərində, TürkPA-nın Qazaxıstan sədrliyinin himayəsində təşkil edilmişdir. Belə ortaq və ekspert toplantıların təşkili, milli qanunvericiliyin pilləli şəkildə uyğunlaşdırılması prosesi bir bütün olaraq Türk əməkdaşlığı üçün olduğu kimi üzv ölkələr üçün də faydalı olacaqdır.

TürkPA üzv ölkələrdə dövlət qurumları ilə sıx əməkdaşlığa xüsusi önəm verir. Məlum olduğu kimi, TürkPA üzv ölkələrdə milli seçki prosesinin hərtərəfli monitorinqinə töhfə vermək məqsədilə seçkilər üzrə müşahidə mandatı təsis etmişdir.

Bu məqsəddən irəli gələrək, 26 sentyabr 2016-cı il tarixində üzv ölkələrin millət vəkillərindən ibarət TürkPA Beynəlxalq Müşahidəçilər Missiyası Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına dəyişiklər edilməsi ilə bağlı referendumun qısamüddətli monitorinqini həyata keçirmişdir. Bundan öncə isə müşahidəçilər missiyası 20 mart 2016-cı il tarixində Qazaxıstan Respublikası Parlamenti Məclisinə (Aşağı Palata) keçirilmiş erkən parlament seçkilərinin qısamüddətli monitorinqini həyata keçirmişlər. Hər iki ölkədə seçki günündən bir gün sonra səsverməsinin nəticələrinə dair KİV-ə bəyanat verilmişdir.

Üzv ölkələrdə keçirilmiş seçkilərin nəticələrinə dair bəyanatlar üzv ölkə parlamentləri və hökumətlərinə, eləcə də Türk əməkdaşlığı institutları olan Türk Şurası və Türk Akademiyasına göndərilmişdir.

Eyni zamanda TürkPA 4 dekabr 2016-cı ildə keçirilməsi nəzərdə tutulan Qırğızıstan Respublikasının Konstitusiyasına dəyişiklər edilməsi ilə bağlı referendumun qısamüddətli monitorinqini həyata keçirməyi planlaşdırır. Ümumilikdə isə TürkPA Beynəlxalq Müşahidəçilər Missiyası 2010-cu ildən bəri dörd üzv ölkədə keçirilmiş prezident və parlament seçkilərini müşahidə etmişdir.

Günümüzdə türk xalqları arasında davam edən və hər keçən gün daha da inkişaf edən əməkdaşlıq türk dünyasının aydın gələcəyi istiqamətində böyük ümidlər vəd edir. İnanıram ki, bütün Türk dövlətləri ilə qarşılıqlı fəaliyyətin gücləndirilməsi TürkPA-nın potensialını artıracaq, eləcə də Türk əməkdaşlığını yeni mərhələyə qaldıracaqdır.

Çıxışımın sonunda Əhməd Yəsəvi Universitetinə və bu əhəmiyyətli tədbiri təşkili edən şəxslərə, akademik təşkilatlara, ortaqlara və bizim üçün təmin edilən qonaqpərvərlik və mükəmməl şəraitə görə dərin təşəkkürlərimi bildirirəm.

Simpozumun işinə müvəffəqiyyətli nəticələr diləyirəm.

Diqqətiniz üçün təşəkkür edirəm.

Doç. Dr. Askar TURGANBAY

TÜRKSÖY Kazakistan Ülke Temsilcisi

TÜRKSÖY Genel Sekreteri, Düsen KASEİNOV, Adına

Türk Cumhuriyetleri Bağımsızlığının 25. Yılında TÜRKSÖY Kutlamaları

Malum olduğu üzere Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan, içinde bulunduğumuz yıl Bağımsızlığın 25. Yılı'nı idrak etmektedir.

25 yıldır küresel sistemin başarılı birer üyesi olarak ayakta kalmayı başaran, her geçen yıl gelişimlerini sürdüren TÜRKSÖY üyesi bu devletler, geçen sürede bağımsızlıklarını pekiştirmekle kalmamış, ortak kültür çatısı altında birbirleriyle kültürel, sosyal ve ekonomik işbirliklerini de derinleştirmiştir.

Söz konusu işbirliğinin meyvelerinden biri olan Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, üye ülkelerinin devlet başkanlarının himayelerinde, Türk kültür hazinesini ortaya çıkarmak, korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak için pek çok çalışma gerçekleştirmektedir.

Her yıl TÜRKSÖY üyesi ülkelerin kültür bakanlarını ve temsilcilerini bir araya getiren, Türk Dili Konuşan Ülkeler Daimi Konseyi Dönem Toplantılarının 33'sünde oy birliği ile alınan kararla, 2016 yılı TÜRKSÖY çalışmaları Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın Bağımsızlığının 25. Yılı'na ithaf edilmiştir. Bu kapsamda teşkilatımız Türk coğrafyasının yanısıra dünyanın dört bir yanında uluslararası katılımlı projelere imza atmıştır.

Bildiğiniz üzere TÜRKSÖY'un gelenekselleşmiş pek çok etkinliği bulunmaktadır. Bunların başında sanatsal buluşmalarımız gelmektedir.

Sanatsal buluşmalar kapsamında, TÜRKSÖY her yıl, Türk dünyasından fotoğrafçıları, ressamı, opera sanatçıları, şairleri, medya mensuplarını, tiyatro grupla-

rını, dans ve müzik topluluklarını bir araya getirmektedir.

Bugüne kadar, TÜRKSOY Opera Günleri 18 kez, fotoğrafçılar buluşması 11 kez, heykeltıraşlar buluşması 6 kez, Türk dünyası edebiyat dergileri kongresi 7 kez, Kaşgarlı Mahmut Hikaye yarışması 3 kez, Somut Olmayan Kültürel Miras Seminerleri 5 kez düzenlenmiş geçen süre içerisinde TÜRKSOY geleneksel etkinliklerine yenileri eklenmiştir.

Birer simge haline gelen ve günden güne daha çok sanatçı ve sanat topluluklarını içine alan geleneksel TÜRKSOY'un sanatsal ve bilimsel buluşmaları zaman ve mekan boyutunda sürekli bir gelişme kaydeden birer kapsamlı kültürel proje haline gelmiştir. Bütün bunların sonucu olarak günümüzde etkinliklerimiz yalnızca başkentlerle sınırlı kalmamakta, başkent haricindeki şehirlerde de gerçekleştirilmektedir. Bu konuda Kazakistan'dan Karagandı, Taraz, Özkemen, Kızılorda; Tataristan'dan Alabuğa, Bulgar; Türkiye'den Bursa, Eskişehir, Trabzon, Samsun; Kırgızistan'dan Toktogul, Issık-Köl şehirleri farklı TÜRKSOY etkinliklerinin düzenlendiği şehirler arasında ilk akla gelenlerdir.

TÜRKSOY'un gerçekleştirdiği sanatsal buluşmaların ortaya çıkardığı somut neticelerden biri, son dönemde üye ülkelerimizin sanat kurumları arasındaki etkileşimin, repertuvar değişiminin artmasıdır. 2013 yılında doğumunun 100. Yıl dönümü münasebetiyle adına anma yılı ilan edilen Kazakistan'lı büyük besteci Mukan Tölabeyev'in Bircan ile Sara Operası, Samsun Devlet Opera ve Balesi tarafından hazırlanmış ve Türkiye'nin repertuvarına dahil edilmiştir. Bu eser, TÜRKSOY'un destekleri ve yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde İstanbul, Bursa, Eskişehir ve Ankara'da sahnelenmiştir. Aynı şekilde Kazak operasının bir diğer başyapıtı Alpamış operası Azerbaycan'ın repertuvarına, Azerbaycan'lı büyük besteci Üzeyir Hacıbeyli'nin ünlü eseri Arşın Mal Alan Kazakistan repertuvarına dahil edilmiştir. Cengiz Aytmatov'un Toprak Ana adlı romanından uyarlanarak çağdaş Kırgız ulusal balesinin başyapıtı haline gelen Toprak Ana Balesi Türkiye'nin repertuvarına, çağdaş Türk operasının en başarılı eserlerinden biri olan Ali Baba ve Kırk Haramiler'in ise Kırgızistan'ın repertuarına kazandırılması için çalışmalar devam etmektedir.

TÜRKSOY'un Türk kültür ve sanat hayatına kattığı bir başka yenilik ise, "Türk Dünyası Kültür Başkenti" uygulaması olmuştur. 2010 yılında İstanbul'da düzenlenen "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları 10. Zirvesi"nde TÜRKSOY'un önerisiyle hayata geçen program çerçevesinde, 2012 yılında Astana Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan edilmiştir. Astana'nın ardından 2013 yılında Eskişehir, 2014 yılında Tataristan Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan bu unvanı

taşırken, 2015 yılında Türkmenistan'ın Merv şehri Türk Dünyası Kültür Başkenti unvanını üstlenmiştir. Bu yıl ise Azerbaycan'ın Şeki şehri Türk dünyasının buluşma noktası haline gelmiştir.

Henüz yeni bir uygulama olmasına karşın, Türk Dünyası Kültür Başkenti uygulaması dünyadaki diğer örneklerinden de daha başarılı ve etkili bir şekilde TÜRKSOY çatısı altında sürdürülmektedir. Astana, Eskişehir, Kazan, Merv ve Şeki bu unvanın gereğini layıkıyla yerine getirmişler ve her bir kültür başkenti devraldığı bayrağı daha ileriye taşımıştır. Bu kapsamda yüzlerce kültür ve sanat etkinliği gerçekleştirilmiş, dünyanın dört bir yanından sanatçılar, akademisyenler ve entelektüeller arasında kültürel etkileşim ve tecrübe paylaşımı için imkan sağlanmıştır.

Kültür başkenti açılış ve kapanış törenleri büyük bir sanatsal şölen şeklinde düzenlenirken, kültür başkentleri yıl boyunca Türk dünyası sanatçılarının ve entelektüellerinin buluşma noktasına dönüşmektedir. Bu sayede bu şehirlerin kültür sanat hayatı zenginleştiği gibi, düzenlenen yoğun faaliyetler Türk cumhuriyetleri arasındaki kültürel entegrasyon sürecine de ivme kazandırmaktadır.

Türk kültürüne ve ortak medeniyetimize hizmet etmiş ve ardından ölümsüz eserler miras bırakmış değerli şahsiyetlerin anılması ve gelecek nesillere tanıtılması TÜRKSOY'un çalışmaları içerisinde ağırlıklı bir yere sahiptir. TÜRKSOY, Türk kültürüne emeği geçmiş öncü şahsiyetlerin doğum ya da ölüm yıl dönümleri münasebetiyle Kültür Bakanlıklarımızın teklifi ve Daimi Konsey'in onayı ile "anma yılı" ilan etmektedir. Bu çerçevede 2010 yılından bu yana pek çok kültür adamı örnek yaşantıları ve bıraktıkları ölümsüz eserlerle yeni nesillere tanıtılmıştır.

2015 yılı Türk tiyatro yazarı Haldun Taner ve Hakas Haycı Semen Kadışev'e, 2016 yılı ise doğumunun bininci yılında Yusuf Has Hacıp'e ithaf edilmiştir. Anma yılları çerçevesinde düzenlenen paneller, ozanlar ve şairler buluşmaları, konserler, şölenler; yayınlanan kitap ve kataloglarla yolumuzu aydınlatan çolpan niteliğindeki bu büyük şahsiyetler adeta yeniden doğmuşlardır.

Bu kapsamda Türk dünyasının ilk kadın bestecisi Kazakistan'ın yetiştirdiği büyük değerlerden bir olan Dina Nurpeyisova, Kazak şair Kasım Amanjolov, Tatar dili ve edebiyatının en parlak temsilcisi Abdullah Tukay, Azerbaycan'ın ve doğunun ilk dramaturgu Mirza Fatali Ahundzade, Azerbaycan halk şairi Ahmed Cevad, Karaçay Malkar halk şairi İsmail Semenov, Türkmen düşünürü Mahtumkulu Firaki, ilk Hakas bilimci Nikolay F. Katanov gibi Türk dünyasında yeteri kadar tanınmayan pek çok önemli şahsiyet TÜRKSOY etkinlikleriyle anılmıştır.

TÜRKSOY üyesi ülkelerin bağımsızlığının 25. Yılı kutlamalarımız kapsamında gerçekleştirdiğimiz etkinliklerden de bahsetmek isterim.

Bu projelerin ilki Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı'nın geleneksel etkinliklerinden olan ve her yıl TÜRKSOY üye ülkelerin haricinde farklı ülkelerde coşkuyla kutlanan Nevruz Bayramı olmuştur. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlığının 25. Yılına ithaf edilen büyük çaplı kutlamaların ilki olan bu özel etkinliğe TÜRKSOY üyesi ülkelerin yanısıra dünyanın farklı ülkelerinden 200'ün üzerinde sanatçı katılmıştır.

Türkiye'nin çeşitli illerinde eşzamanlı gerçekleştirilen kutlamaların ardından Türk dünyası sanatçıları planlanan turne dahilinde, ABD'nin New York ve Washington DC şehirlerinde üç konser gerçekleştirmiştir. New York'daki konserlerin ilkinde 28 Mart 2016 tarihinde, 5 yıl aradan sonra ikinci kez Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ev sahipliği yapmıştır. 192 ülke'nin temsil edildiği, tarihi kararlara imza atılan BM Genel Kurul Salonundaki konser için salona dev bir platform kurularak, salon konser vermeye uygun hale getirilirken, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Türkiye BM Daimi Temsilciliklerinin koordinasyonunda gerçekleştirilen etkinlik büyük beğeni kazanmıştır. Türk dünyasının önde gelen sanatçılarının sahne aldığı barış ve kardeşlik mesajlarının verildiği kutlamalar, New York'da gerçekleştirilen iki konserin ardından Washington DC şehrinde devam etmiştir. 1 Nisan 2016 tarihinde ABD'nin tarihi Warner Tiyatrosu'nu dolduran üç bine yakın sanatsever, Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığının 25 yıl coşkusuyla ortak olmuştur.

Bu yıl içerisinde uluslararası katılımıyla gerçekleştirilen, tüm dünyada ses getiren bir başka etkinlik TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası Konserleri olmuştur. Türk dünyasının farklı ülkelerinden seçilmiş genç yeteneklerin bir araya getirilmesi ile oluşan TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası, "Avrasya'nın Sesleri" turnesi kapsamında İngiltere'nin Oxford ve Londra; İskoçya'nın Glasgow ve Edinburgh, İtalya'nın ise Forli ve Pesaro şehirlerinde gerçekleştirdikleri konserlerle Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığın 25. yılında yaşanan coşkuyu, müzik notalarında dinleyicilere aktarmıştır. Hemen akabinde ise kurulduğu yıl Avrupa Koro Oyunlarında 3 altın madalya alarak ülkelerimizin gurur kaynağı olan TÜRKSOY Gençlik Korosu, Almanya'nın en saygın festivallerinden biri olan Bayreuth Festivalinde Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının 25. Yılı kapsamında sahne almıştır.

TÜRKSOY'un en yeni topluluğu olan Halk Çalgıları Orkestrası'nda ilk kez ABD'de sanatseverlerin karşına çıkmıştır. Geleneksel enstrümanlarla Türk bestecilerin eserlerini icra eden orkestra, bağımsızlığın 25. yılı vesilesi ile ABD'nin ardından 2016 Türk Dünyası Kültür Başkanı Şeki ve Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de de konserler vermiş, 25 Eylül 8 Ekim 2016 yılı tarihlerinde gerçekleştirdikleri ikinci turnesinde ise Kazakistan'ın Taldıkopgan, Almatı, Kırgızistan'ın Bişkek, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Girne, Magosa, Türkiye'nin Ankara, İzmir, İstanbul ve Malatya şehirlerinde sanatseverlerle kavuşmuştur.

Söz konusu özel projelerin yanı sıra ise, TÜRKSOY çatısı altında yıl boyu gerçekleştirilen anma toplantıları, sanatsal buluşmalar, bilimsel etkinlikler, çeviri ve yayın çalışmalarının tamamı Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlığının 25. Yılına ithaf edilmiştir.

Bağımsız Türk cumhuriyetlerinin, TÜRKSOY ismini verdiği, 23 yıl önce beraber atmış olduğu tohum bugün can bulduğu topraklara hayat vermeye, sahip olduğumuz kültürel mirası koruyarak gelecek nesillere aktarmaya devam etmektedir. Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığının daim olmasını temenni eder, sempozyumun düzenleyicilerine ve siz değerli katılımcılara teşekkürlerimi sunarım.

Yıldız UZAKOVA

*Türk Konseyi Proje Direktörü
Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı,
Dr. Ömer KOCAMAN, Adına*

*Türk Konseyi'nin Projeleri: Çok Taraflı
İlişkilerden Bütünleşmeye Doğru*

Tarihte Türkler

Tarihin en köklü medeniyetlerden birinin sahibi olan Türkler Hun, Göktürk ve Selçuklu devletleri zamanında kendilerini çevreleyen Çin, Sasaniler ve Bizans gibi dönemin süper güçleri olan büyük imparatorluklarla boy ölçüşmüşlerdir. Nitekim Bilge Kağan Yazıtından alıntılanan ve Türk Konseyi'nin İstanbul'daki binasının girişinde de yazılan “Ey Türk, senin ilini, töreni kim bozabilir?” cümlesi, Türk milletlerinin kendilerindeki muazzam güç potansiyelinin farkında olduklarının ve bu bağlamda yüksek öz güven sahibi olduklarının bir yansıması olarak tarihe geçmiştir.

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra Horasan ve Maveraünnehir'deki nüfuz alanlarını daha sonra batı ve güney istikametinde genişletmişlerdir. Böylece, Altaylardan doğan ve dünyanın dört bir köşesine yayılan Türkler, Sibiryadan Hindistan'a, Doğu Türkistan'dan Batı Afrika'ya, Habeşistan'dan Macaristan'a kadar geniş coğrafyaların siyasi ve sosyal dokularını kendilerine özgü renklerle şekillendirmiş ve dünya bilim, sanat ve kültür tarihine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Çeşitli dönemlerde baş gösteren iç karışıklıklar ve iktidar mücadelelerine rağmen Türkler, 16. yüzyıla kadar “Eski Dünya”nın büyük bölümünde hüküm sürmüşlerdir. Tarih çevrelerinde “Türk Asrı” olarak ifadesini bulan 16. Yüzyıl, esasen yalnızca Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa'daki üstünlüğüne değil, aynı zamanda Kuzey Hindistan, İran, Mısır ve Türkistan gibi farklı coğrafyalarda aynı dönemde hüküm süren farklı Türk Devletlerinin en parlak dönemlerine işaret eder.

Bilahare, 18. yüzyılın başlarından itibaren büyük Türk devletleri bir gerileme dönemine girmiş, diğer yandan, Orta Asya'daki Altın Ordu'nun varisleri olan Türk Hanlıklar bağımsızlıklarını kaybetmeye başlamışlardır.

20. yüzyılın başına gelindiğinde, mütemadi bir gerileme içinde bulunan Türk Dünyası, uzun yıllar sonra ilk muvaffakiyetini Anadolu'nun işgalden kurtarılıp Atatürk önderliğinde Cumhuriyet'in kurulmasıyla neticelenen milli mücadele ile elde etmiştir. Kurulduğunda yeryüzündeki tek bağımsız Türk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti, ancak 70 yıl sonra beş yeni kardeş Türk devletin bağımsızlıklarını kazanmalarıyla bu yalnızlıktan kurtulabilmiştir.

Konsey'e Doğru

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması sonrasında, 1991 yılında, dünya sahnesine beş bağımsız Türk devleti çıkmıştır. Bu tarihte Türkiye'de “artık yalnız değiliz” duygusu hakimken, bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş kardeş Türk devletleri, kendilerini tanıyan ilk devletin Türkiye olmasının gurur ve sevincini yaşamıştır. Kardeş Türk toplumlarının ortak dil, tarih ve kültürlerinin verdiği güçle yeniden bir araya gelmek ve sağlam ilişkiler kurmak için ilk adımlarını atmış oldular.

Bu çerçevede, 1992'da Ankara'da Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın inisiyatifiyle Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanlarının 1. Zirvesi gerçekleşti. Bu siyasi platform tüm bağımsız Türk devletlerinin liderlerini tarihte ilk kez bir araya getirmiştir. 1996'da Taşkent'te Merhum Cumhurbaşkanı İslam Karimov'un ev sahipliğinde düzenlenen Zirve'nin Sonuç Bildirisi'nin 16. maddesinde taraflar zirveler sürecinin koordinasyonunu sağlamak için bir daimi sekretaryanın gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Daha sonraki Zirvelerde sekretaryanın çalışma usulleri belirlenmiş ve Türkiye'de yerleşik olmasına karar verilmiştir.

2006'da Antalya'da gerçekleştirilen 8. Zirve'de Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Atatürk'ün de bu yöndeki hedefine atıf yaparak, 21. yüzyılın Türk birlik ve kalkınmasının yüzyılı olması gerektiğini ifade etmiştir. 1992'den bu yana istisnasız tüm Zirvelere katılan Nazarbayev'in bu ifadesi, duygusallığa değil pragmatik bir öngörüye dayalıydı. Öncelikle mevcut ulaşım ağlarının iyileştirilmesi ve yenilerinin tesisi suretiyle Türk Dünyası'nda ekonomik işbirliğinin geliştirilmesinin önemine on sene önce yaptığı konuşmasında değinen “Türk Dünyasının Aksakalı”nın bu öngörülü düşüncelerinin somut çözümlerle desteklenmesi gerekiyordu.

Böylece, 2009'da düzenlenen 9. Zirve sırasında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye devlet başkanları tarafından imzalanan Nahçıvan Anlaşması ile birlikte Türk Konseyi uluslararası bir örgüt olarak kurulmuştur.

Böylelikle, Türk Devletlerinin liderlerini buluşturma işlevini üstlenen zirveler süreci, ikili ilişkilerin çok taraflı hale getirilmesini sağlayacak ve Türk Devletleri arasındaki işbirliğinin daha etkin bir şekilde geliştirecek kurumsal bir mekanizmanın tesisini netice vermiştir.

Türk Konseyi

Nahçıvan Anlaşmasının imzalandığı 3 Ekim günü Türk İşbirliğinin en önemli dönüm noktası olmuştur. Türk Konseyi çerçevesinde Türk devletleri ilk defa gönüllü olarak bir araya gelmiştir. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri süreci 2010'da İstanbul'da düzenlenen 10. Zirveden sonra "Türk Konseyi Zirveleri"ne dönüşmüştür.

Nahçıvan Anlaşmasında detaylı olarak belirlenen Türk Konseyinin temel hedefi özetle, üye ülkeler arasında herhangi fark gözetmeksizin, ortak çıkarlar çerçevesinde, Türk Devletleri arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesinin önündeki engelleri bertaraf etmek ve bu ilişkileri yapıcı, yaratıcı ve ufuk açıcı projelerle somut olarak ilerletmektir.

Türk Konseyi çatısı altında bugüne kadar Almatı (2011), Bişkek (2012), Gebele (2013), Bodrum (2014) ve Astana'da (2015) beş Zirve toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu Zirveler sırasında Üye Ülkelerimiz en üst düzeyde bir araya gelerek mevcut yıldaki faaliyetlerin sonuçlarını değerlendirmekte ve takip edecek senenin vizyon ve hedeflerini belirlemektedirler.

Konsey organları, Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Aksakallar Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi ve Sekreteryadan oluşmaktadır. Ayrıca ekonomi, ulaşım, gümrük, enerji, eğitim, medya ve turizm alanlarında çalışma grupları ve bakanlar toplantıları Sekreteryaya koordinasyonunda gerçekleştirilmektedir. Bu yapıyla, üye ülkelerin bürokratları ve uzmanları ekip sinerjisi içinde, her seviyede sistematik bir şekilde bir araya gelip kapsamlı işbirliğini geliştirmektedir. Diğer yandan, Konsey çatısı altında faaliyet gösteren TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültürü ve Miras Vakfı gibi güzide kuruluşlarımız, kendi alanlarındaki projeleriyle Türk Dünyası'nın entegrasyonuna hizmet ederek Konsey'in misyonuna destek sağlamaktadırlar.

Tüm bu proje, girişim ve faaliyetleri koordine etmek ve desteklemek misyonunu üstlenen Sekretaryamızın çalışmalarına kısaca değinilecektir.

Siyasi Birliktelik

Konsey'in en üst organı olan Devlet Başkanları Konseyi yukarıda da bahsedildiği gibi mutad bir şekilde her sene gerçekleştirilen Zirvelerle bir araya gelmektedir. Bu yılki Zirve önümüzdeki ay Kırgızistan'ın evsahipliğinde gerçekleşecektir. Dışişleri Bakanları Konseyi ise geçtiğimiz ay New York'ta bir araya gelmiş, Türk Konseyi'nin uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla ilişkilerini geliştirmeye yönelik desteklerini yineleyerek ileriye dönük atılması gereken adımlar hakkında fikir alışverişinde bulunmuşlardır.

2013 yılı itibarıyla üye ülkeler arasında düzenli olarak gerçekleştirilen bu sene Şubat ayında Ankara'da düzenlenen Türk Konseyi Güvenlik İstişareleri Üçüncü Toplantısı'nda, güvenlik sahasında bölgesel gelişmeler, terörle ve sınır aşan tehditlerle mücadele, Orta Doğu'daki son gelişmeler, yabancı terörist savaşçılar ile Afganistan'daki durum ele alınmıştır.

Üye ülkelerimizin genç diplomatlarının profesyonel ilişkilerinin şekillenmesi açısından kritik öneme sahip Genç Diplomatlar Ortak Eğitim Programı'nın üçüncüsü Haziran ayında Astana'da gerçekleştirildi. Özellikle genç diplomatlarımıza ortak tarih ve Türklük bilincinin aşılması, gelecekteki ortak siyasi bilincin de şekillenmesinde önemli rol oynayacaktır.

Malumları olduğu üzere, üye ülkeler Diasporaları arasındaki işbirliğinin eşgüdümü de Türk Konseyi tarafından sağlanmaktadır. Bu çerçevede, Mayıs'ta Almatı'da düzenlenen Diaspora Temas Grubu'nun 3. Toplantısı çerçevesinde 2016-2017 dönemi için Türk Dili Konuşan Diasporalar Eylem Planı kabul edilmiştir.

Bu kapsamda, Türklerin mukim oldukları ülkelerde siyasi temsillerinin arttırılması, Türk dili konuşan devlet ve halkların kültür ve değerlerinin tanıtımı, imajlarının geliştirilmesi, ulusal çıkarlarının savunulması ve ülkelere karşı yürütülen olumsuz propagandaların etkisizleştirilmesine matuf hedefler konmuştur.

Kültürel Ortaklık

Türk Devletlerinin kültürel anlamda gelişen işbirliğinin temelleri Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazandıkları döneme tarihlenmektedir. Bu bağlamda, TÜRKSOY 1993'ten bu yana gerçekleştirdiği projelerle kültürel bağlarımızın kuvvetlendirilmesi ve Türk kültür ve gele-

neklerinin tüm dünyaya tanıtılmasında bölgesel ve uluslararası düzeyde saygın bir konuma yükselmiştir. Bişkek Zirvesi'nde kurulması kararlaştırılan ve Bakü'de yerleşik olan Türk Kültürü ve Miras Vakfı, TÜRKSOY'un faaliyetlerine destek sağlayacaktır.

Ortak tarih şuurunun oluşmasına temel teşkil edecek ve Üye Ülkelerin okul müfredatlarında yer verilecek olan 15. yüzyıla kadarki dönemi kapsayan Ortak Tarih Kitabı Türk Akademisi tarafından hazırlanmış ve üye ülkelerimizin ilgili kurumların değerlendirmelerine sunulmuştur. Değerlendirme sürecinin tamamlanmasını takiben önümüzdeki yıl bu kitabın üye ülkelerimizin orta öğretim kurumlarında ders kitabı olarak kullanılmasına başlanması hedeflenmektedir. Bu kitaba ilave olarak Ortak Coğrafya ve Edebiyat Kitabı projeleri Akademi'nin gündeminindedir. Üye Ülkelerin yükseköğretim kurumları arasında işbirliğinin arttırılması amacıyla 2012'de Türk Üniversiteler Birliği tesis edilmiştir. Akademisyen ve öğrenci değişimini sağlayacak "Orhun Süreci", özel bursların verilmesi ve diplomaların denkliği gibi projeler halihazırda Birliğin gündemini oluşturmaktadır.

Orhun Süreci'nin çalışmalarına ivme kazandırılması hususunda Türk Üniversiteler Birliği'ne üye üniversitelerde durum tespiti yapmak üzere saha ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. Böylece, Avrupa'da uygulanagelen "Bologna Süreci", "Erasmus Programı" gibi örneklerden de faydalanılarak, Türk Dünyası'nın gençleri ve akademisyenlerinin birbirleriyle etkileşimine fırsat ve zemin hazırlayacak kendimize ait bir proje üzerinde çalışmaktayız.

Ekonomik Bütünleşmeye Giden Yol

Üye Ülkeler arasındaki ekonomik bütünleşme ve gelişmenin önündeki en büyük engeller ulaştırma ve gümrük alanlarındadır. Türk Konseyi'nin ilk Genel Sekreteri Büyükelçi Halil Akıncı'nın ifade ettiği gibi, hayli büyük bir alana yayılan Türk Dünyası'nda mesafelerin kolaylıkla aşılmasının sağlanması olmazsa olmazlardan biridir. Nitekim ulaştırma alanında işbirliğinin geliştirilmesini teminen Türk Konseyi 3. Zirvesi'nden sonra, çalışma grupları ve Bakanlar düzeyinde düzenli toplantılar yapılması Devlet Başkanlarımızca kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, bu güne kadar birçok toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar neticesinde Ulaştırma Bakanlıkları arasında bir "Ortak İşbirliği Protokolü" imzalanmış, ayrıca, çıkabilecek sorunlara hızlı ve pratik çözümler üretilmesi amacıyla Bakan Yardımcıları düzeyinde bir "Koordinasyon Kurulu" ihdas edilmiştir. Bunlara ilaveten Bakü, Aktau ve Samsun limanları arasında Kardeş Liman ilişkisi tesis eden bir Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır.

Yürürlüğe girdiğinde bölgedeki ilk kombine yük taşımacılığı anlaşması olacak “Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti arasında Uluslararası Kombine Yük Taşımacılığı Anlaşması”nın hayata geçirilmesine de çalışmaktayız. Merkezi Ulaştırma Koridoru üzerindeki ülkeleri bir araya getirmeyi amaçlayan diğer bir girişim de, “Trans-Hazar Uluslararası Ulaştırma Güzergâhı Koordinasyon Komitesinin Kurulması Hakkında Anlaşma”dır. Söz konusu anlaşma, Orta Asya ile Avrupa arasında gerçekleştirilen yük taşımacılığını demiryolu modu ile Hazar Denizi'ne kaydırmayı hedeflemektedir. Taraf ülkelerin ortak çabaları neticesinde, Çin'den hareketle Kazakistan üzerinden Azerbaycan'a giden ilk konteyner treninin deneme sürüşü başarıyla gerçekleştirilmiştir. Deneme seferi 6 gün sürmüştür. Türkiye üzerinden geçerek Avrupa'ya ulaşacak ikinci deneme sürüşüne ilişkin hazırlıklar devam etmektedir.

Bahse konu mekanizmalar Konsey çerçevesinde ulaştırma alanında süregelen işbirliğinin temelini oluştururken, bölge ve ötesinde son dönemde yaşanan gelişmeler Üye Ülkeler üzerinden geçen Merkezi Ulaştırma Koridoru'nun önemini arttırmıştır. Çin ile Avrupa arasında artan ticaret hacmi Türk Konseyi Üye Ülkeleri için ulaştırma alanında yeni fırsatlar yaratmıştır. Bu koridor üzerinde istikrarlı, entegre ve kesintisiz bir ulaştırma hattı tesis edebilmek Türk Konseyi çatısı altında ulaştırma alanında yürütülen çalışmaların temel motivasyonunu oluşturmaktadır.

Bu motivasyon esasen mevcut durum ve potansiyel analizine de dayanmaktadır. Son dönemde yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'den Orta Asya istikametinde giden yük taşıyıcılarının 45 bini İran, 6 bini Rusya ve 5 bini Hazar üzerinden geçmektedir. Tahminlere göre, görece uyumlu Ro-Ro taşıma ücretleri ve tarifeli geçişler gibi uygun koşulların sağlanması durumunda, diğer güzergâhlara nazaran en kısa olan Hazar koridoru üzerinden geçen araçların sayısının 25 bine ulaşabileceği öngörülmektedir.

Ulaştırma Bakanlarının son toplantısı bu sene Mart ayında İstanbul'da düzenlenmiştir. Toplantıdan bir gün önce Türk Konseyi Üye Ülkelerinden 100'ün üstünde üst düzey bürokrat ve ulaştırma sektöründe faaliyet gösteren özel sektör temsilcisinin katılımıyla “Trans-Hazar Çokmodlu Güzergâh Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda, Trans-Hazar Güzergâhı Üzerindeki Mevcut Ulaştırma Altyapıları ve Ağı; Yük Arzı Potansiyeli; Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri konularında uzmanlarca görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Ulaştırmaya paralel olarak Türk Konseyi çerçevesinde gümrük alanında işbirliği ivme kazanmış durumdadır. Gümrük çalışma grupları ve gümrük idareleri başkanları toplantılarında bilgi, tecrübe ve uzmanlık değişimi konularında çeşitli eğitim programları ve seminerler düzenlenmekte, “Kervansaray” girişimi kapsamında İpek Yolu güzergahındaki ticareti yeniden canlandırmayı hedefleyen saha ziyaretleri ve durum analizleri gerçekleştirilmekte, üyeler arasında ve bölgede ticaretin güvenli ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesini teminen önceden bilgi değişimi, ortak standartların belirlenmesi ve koordinasyon kurulu kurulması gibi somut projeler üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Türk Konseyi ve Dünya Gümrük Örgütü (DGÖ) arasında 2015 yılında imzalanan mutabakat muhtırasının hayata geçirilmesi bağlamında karşılıklı toplantılara katılım sağlanmakta olup ayrıca üye ülkelerimiz yararına DGÖ ile ortak etkinlikler düzenlenmesi çalışmalarına başlanmıştır.

Keza turizm alanındaki işbirliğimizin temel hedefi ülkelerimizin üzerinde yer aldığı tarihi İpek Yolu’nu işlek bir turizm güzergâhı haline dönüştürmektir. Bu zamana kadar yürütülen çalışmalar neticesinde Üye Ülkelerimizin turizmden sorumlu Bakanlıkları arasında bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Ayrıca, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TURSAB) ile diğer ülkelerdeki muadilleri arasında Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Bu belgelerin imzalanmasıyla İpek Yolu’nun doğal güzelliklerinin, kültürel değerlerinin ve tarihi zenginliğinin hem Üye Ülkelerimiz arasında hem de üçüncü ülkelere yönelik tanıtımına ilişkin çalışmalara ivme kazandırılmıştır. Bu bağlamda, Türk Konseyi Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi projesi turizm alanında işbirliğinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bu proje ile tarih ve kültür meraklısı bir turistin 12 gün içerisinde Türkiye-Azerbaycan-Kazakistan-Kırgızistan (ya da tersi) güzergâhında İpek Yolu’nun izlerinden gitmesi planlanmaktadır.

Ortak Tur Paketinin güzergâhı belirlenmiş olup, saha incelemeleri kapsamında Kırgızistan, Kazakistan ve Azerbaycan’a ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca turun taslak broşürü Bakanlıkların katkılarıyla hazırlanmıştır. Taslak tanıtım filmi ise, TRT Avaz’ın katkılarıyla oluşturulmuştur. Türk Konseyi Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi projesini yürütecek tur operatörlerinin yer aldığı Ortak Konsorsiyum kurulmuştur. Ortak Tur Paketinin web-sitesinin hazırlığı, tanıtım stratejisinin oluşturulması ve tur operatörleri aracılığıyla mali konularının nasıl işletileceği konusunda Sekreteriamızın araştırmaları devam etmektedir.

Sekretaryamız aynı zamanda turizm sektöründe etkin uluslararası teşkilatlarla verimli işbirliği ilişkilerini tesis etmeyi anlamlı bulmaktadır. Bu itibarla, Türk Konseyi ve BM Dünya Turizm Örgütü arasında 2015 yılında bir mutabakat zaptı imzalanmıştır. Bu çerçevede karşılıklı toplantılara ve diğer ilgili etkinliklere katılım sağlanmaktadır. Geçtiğimiz Haziran ayında Kırgızistan'da düzenlediğimiz Turizm Bakanları Toplantısı'na, Sekretaryamızın daveti üzerine, BM Dünya Turizm Örgütü Genel Sekreteri Taleb Rifai de iştirak etmiştir. Toplantının ardından Turizm Bakanlarımız huzurunda Üye Ülkelerimizin Tur Operatörleri, Dünya Turizm Örgütü'nün "Etik Prensiplerini" imzalamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca organize edilen eğitimler kapsamında diğer Üye Ülkelerimizden 900'den fazla turizm sektörü çalışanı çeşitli alanlarda eğitimler almıştır. Sözkonusu eğitimler önümüzdeki dönemde devam edecektir. Bu eğitimler vesilesiyle Türkiye'nin turizm alanındaki engin tecrübelerinden diğer Üye Ülkelerinin faydalanması sağlanmaktadır.

Gençlik ve spor alanında son dönemde yürüttüğümüz projelerin en çarpıcı örneğini İkinci Dünya Göçebe Oyunları oluşturmaktadır. İkinci kez Kırgızistan'da düzenlenen oyunlar Kırgızistan başta olmak üzere üye ülkelerimizin insanüstü gayretleri neticesinde tüm dünyanın ilgisine çekmeye muvaffak olmuştur. 3-8 Eylül 2016 tarihlerinde Issık-Göl'de düzenlenen oyunlar, yaklaşık 40 ülke, 2.000 sporcu ve toplamda 40.000 kişinin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Yüksek düzeyli misafirlerin katılımıyla elde edilen prestije ilaveten ulusal ve uluslararası düzeyde yayın yapan birçok medya kuruluşu da oyunları dünya kamuoyuna duyurmuştur. Türk Konseyi bünyesinde Kırgızistan'da kurulması planlanan Uluslararası Göçebe Merkezi'yle bu üyemiz göçebe kültürünün canlandırılması ve tanıtılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Son Olarak

Özetlemek gerekirse, uzun bir ayrılık döneminin ardından Türk Dünyası, ilk olarak Devlet Başkanları Zirveleri, daha sonra daimi bir Sekretarya'nın kuruluşu ile çok yönlü, uzun soluklu ve sağlıklı bir bütünleşme sürecine girmiştir. Ortak çıkarlar temelinde dört üye devletimiz ve toplumlarımız arasında gelişen ilişkiler, dayanışma, eşitlik ve ortaklık ruhu içinde şekillenmektedir.

Yüzyıllara dayanan birikim ve ortak değerler ile üye ülkelerimizin liderlerinin ufuk açan yönlendirmeleri ve ilgili uzmanlarımızın özverili çalışmaları sayesinde Türk Konseyi çerçevesin-

de yürütülen çalışmalar hem bölgemizde hem de uluslararası camiada ses getirecek düzeye ulaşmıştır. İlişkiler, geniş bir yelpazede ekonomi, eğitim, ulaştırma, gümrük, turizm, medya, gençlik ve spor alanlarına yayılmıştır. Bölgesel ve uluslararası düzeyde meydana gelen gelişmeler yürütülen projelerin önemini ortaya çıkarmıştır. Bu durum, Konsey'in yenilik ve değişime ayak uydurabilen, eylem odaklı, gerçekçi ve somut faaliyetlerde bulunma yeteneğine sahip olduğunun bir kanıtıdır.

Askhat KESİKBAYEV

*Uluslararası Türk Akademisi
Uluslararası Türk Akademisi Başkanı,
Prof. Dr. Darhan HİDİRALİ Adına*

Ortak Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri

Sayın Oturum Başkanımız, değerli katılımcılar, kıymetli protokol,

Öncelikle Türk Akademisi Başkanı Sayın Prof. Dr. Darhan Kızıralı Bey'in saygı ve selamlarını iletmek istiyorum.

Uluslararası Türk Akademisi 2010 yılında dört kurucu cumhurbaşkanı tarafından imzalanan kararla kuruldu. Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan ve Türkiye bu akademi-nin üyeleri oldu. Türk Akademisi birçok akademik faaliyetler icra ederek, Türk Dünyası'nın birliğinin, bilimsel değerlerinin ortaya çıkması için ortak çalışmalar yapma amacı taşımaktadır. Bu bağlamda Akademimiz, Türk Konseyi devlet başkanlarının talimatları doğrultusunda çalışmalarına devam ediyor. Özellikle bilimsel bütünleşmenin sağlanması amacıyla birçok faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

2010 yılında kurulan Uluslararası Türk Akademisi, 2014 yılında uluslararası teşkilat statüsünü aldı ve bu şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Yapılan somut projelerden örnek vermek gerekirse; Geçtiğimiz 5. Türk Konseyi Başkanları Zirvesinde, devlet başkanlarının vermiş olduğu talimatlar vardı. Özellikle okullarda çocuklarımızın eğitim alması için ortak derslerin verilmesi, bunlar içerisinde ortak Türk tarihi ders kitabının hazırlanması, ortak edebiyat ve coğrafya kitaplarının hazırlanması önceliğimizdi. Bununla ilgili olarak geçtiğimiz yıldan bu yana Türk Akademisi, hem dört üye devletlerin ilgili kurumlarıyla, hem de Türk Konseyi, TÜRKSOY ve TÜRK-PA'nın işbirliği ile bu projeleri hayata geçirmektedir. Ortak Türk tarihi ders kitabı 15. yüzyıla kadarki dönemi kapsayan bir çalışmanın sonucunda hazırlandı ve dört ülke devlet başkanı tarafından

kabul edildi. Şu anda dört ülkenin Milli Eğitim Bakanlıklarında değerlendirilmektedir. İlgili çalışmalar, ortak edebiyat, ortak coğrafya ders kitaplarının hazırlanması ile devam etti ve bunlar da şu anda tamamlanmak üzere. Hem ders programı, hem de müfredat hazırlandı ve ilgili devletlere iletildi. Böylece artık ortaokul yaşındaki çocuklar ortak tarihimizi ortak bir müfredat üzerinden öğrenecekler, birbirleri hakkında aynı şekilde bilgi alacaklar.

Bunların dışında Türk Akademisi olarak geçtiğimiz yıl yine Türk Konseyi cumhurbaşkanları talimatları doğrultusunda Türk Dünyası entegrasyon konsepti oluşturuldu. Yani Türk Dünyası nasıl bütünleşmeli, hangi aşamalardan geçmeli ve ilerideki hedeflerimiz nelerdir? gibi sorular çerçevesinde kapsamlı bir çalışma yapıldı ve değerlendirilmek üzere taraf ülkelerin ilgili kurumlarına iletildi. Bunların yanı sıra, Türk Akademisi üye ülkelerin ulusal akademileriyle sıkı işbirliğini devam ettiriyor. Bu anlamda, 2015 yılında Türk Dünyası Akademiler Birliği kuruldu. 2016 yılında Akademiler Birliği'nin ikinci toplantısı Astana'da gerçekleştirildi. Özellikle akademik camiada, akademik ilim adamları arasındaki işbirliğini nasıl gerçekleştirebiliriz, bunu nasıl ileri seviyeye taşıyabiliriz? gibi konular tartışılmaktadır. Bunların yanı sıra; Türk Akademisi sadece üye dört ülke ile sınırlı kalmadan, ABD'den Japonya'ya, Rusya'dan Orta Doğu ve Hindistan'a kadar birçok ülkeyle özellikle bilimsel entegrasyon konusunda çalışmalarını hızlı bir şekilde devam ettirmektedir.

Uluslararası Türk Akademisi son birkaç yılda yaklaşık 50'den fazla uluslararası işbirliği memorandumlarına imza attı. Birleşmiş Milletler İttifakı, UNESCO, ISESCO, SESRIC gibi uluslararası teşkilatlarla birebir çalışmalarını sürdürmektedir. Geçtiğimiz 2015 yılında yine büyük çalışmalar sonucunda Uluslararası Türk Akademisi, ISESCO Teşkilatı'nda gözlemci statüsü kazandı ve bu anlamda Türk Dünyası'nın ilk kurumu oldu.

Bunlarla beraber, Uluslararası Türk Akademisi yayıncılık faaliyetlerini devam ettiriyor. Türk dünyasına ilişkin değerli eserler akademimizce basılmakta, hem Türk dillerinde ve lehçelerinde, hem de diğer dillerde bu çalışmalar devam ettirilmektedir. Bunlar sadece Türk Dünyası ile sınırlı kalmıyor, Rusya, Çin, Japonya ile çok sıkı çalışmalar ve işbirliği var. 2014 yılında Moğolistan'da arkeolojik kazı çalışmaları yapıldı ve çok değerli eserler ortaya çıktı. Bunun dışında 2015 yılında Altay Dağlarında çok büyük arkeolojik kazı çalışması yapıldı ve hep destanlarda duyduğumuz Ergenekon efsanesinin o Altay Dağlarındaki üst tepelerindeki vadide olduğuna dair güçlü bir kanaat sahibi olduk. Bu yıl Moğolistan'a büyük bir çıkarma yapıldı. Arkeolojik kazılar ve saha seminerleri gerçekleştirildi. Şiveet Ulan oradaki tarihi bir tesistir ve arkeolojik kazılar neticesinde özellikle Türk tarihinin bilinmeyen yönlerini ortaya çıkarmaya önyak olmuştur. Bu çalışmalar doğrultusunda yine Şiveet

Ulan bölgesinde 7. yüzyıla kadar ulaşacak değerli eserler tespit edildi. Bunların içerisinde Bengü Taş dediğimiz, yani 60'tan fazla Türk boylarının bir araya gelip kendi tamgalarını (damgalarını) vurdukları bir taş üzerinde şu anda çalışmalar devam ediyor. Bu tamgaların birçoğu tespit edildi. Bengü Taş dediğimiz bu taşın da bir kopyası, yine Uluslararası Türk Akademisi'nde Astana'da devlet ve meclis başkanının katılımı ile sergilendi.

Uluslararası Türk Akademisi bünyesinde ayrıca Türk müzesi ve Türk kütüphanesi faaliyeti devam ediyor. Şu anda kütüphanemizde kırktan fazla eser mevcut. Türk müzesinde de elliden fazla değerli eser sergilenmektedir. Bu konudaki çalışmalar Türk Akademisince devam ettiriliyor. Bunların yanı sıra süreli yayınlar da Türk Akademisi tarafından çıkarılıyor. Üç ayda bir, dört dilde Altayistik ve Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Global Türk Dergisi ve her hafta Türk dünyasına ilişkin kısa analizler veren Turkic Weekly adı altında bir bültenimiz çıkıyor. Bu da Türk Akademisinin resmi portalında yayınlanmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse; Uluslararası Türk Akademisi Türk Dünyasının kurmuş olduğu, bilimsel entegrasyona yönelik düzenli çalışmalar gerçekleştiren bir kuruluştur.

Bu vesileyle Türk dünyasından bağımsızlık kazanan ülkelerimizi 25.yıl münasebetiyle kurumumuz adına bir kez daha tebrik etmek istiyoruz. Nice bağımsız yıllara! Yine bu vesileyle bu güzel organizasyonu gerçekleştiren Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığına ve diğer güzide kurumlara teşekkür ediyoruz.

III. Oturum

*Türkiye'nin Türk Dünyası Önceliği ve
Resmi Kurumların Çalışmaları*

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Musa YILDIZ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Serdar GÜNDOĞAN

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkan Yardımcısı

*Bağımsızlık Sürecinde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklarının
Faaliyetleri ve Türk Dünyası*

Prof. Dr. Öcal OĞUZ

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanı

*Bağımsızlık Sonrasında Türk Cumhuriyetleri ile
UNESCO Türkiye Milli Komisyonunun İlişkileri*

Prof. Dr. Şeref ATEŞ

Yunus Emre Enstitüsü Başkan Vekili

Bağımsızlık Sürecinde Yunus Emre Enstitüsü'nün Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Prof. Dr. Halife KESKİN

Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü

Bağımsızlık Sürecinde Diyanet İşleri Başkanlığının Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Serdar GÜNDOĞAN

Başkan Yardımcısı, Yurtdışı Türkler ve
Akraba Topluluklar Başkanlığı

Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Dili Konuşan Devletler-Türkiye İlişkileri

Türk Dili Konuşan Devletler, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan içinde bulunduğumuz 2016 yılında bağımsızlıklarının 25.yilını idrak etmektedirler. Aradan geçen 25 yıl içerisinde adı geçen Türk Dili konuşan ülkeler milli egemenliğini güçlendirecek ve kurumsal yapılanmalarını tesis edecek hummalı çalışma sürecini devam ettirmektedirler. Bu çerçevede sahip olunan doğal kaynaklar, milli ekonomiler oluşturulmak sureti ile ekonomik kalkınma, toplumun refah düzeyinin artırılması, ihtiyaç duyulan insan kaynağının oluşturulması ve modern kentleşmenin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılmıştır. Aradan geçen yirmi beş yıl, mevcut sorunlarına rağmen, Türk cumhuriyetlerinin, bu süreci büyük oranda başarıyla tamamladıklarını, kendi aralarındaki işbirliği zeminini önemli ölçüde oluşturduklarını ve bölgedeki barış ve istikrar ortamının tesis edilmesine önemli katkılar sağladıklarını göstermektedir.

Türkiye, 1990'ların ikinci yarısından itibaren, Türk Dili Konuşan bu ülkelerle olan ilişkilerini, karşılıklı çıkar ve egemen eşitlik ilkesi temelinde yeniden düzenlemiştir. 2000'li yıllardan sonra ise kardeş ülkelerle olan ilişkilerin daha da geliştirilmesine çalışılmıştır. Bu bağlamda, bir yandan ekonomi, ticaret, eğitim, bilim, kültür, spor ve benzeri alanlarda yapılan anlaşmaları revize ederken diğer taraftan da bu ülkelerle stratejik ortaklık anlaşmaları yapmaktadır. Bunun yanında kardeş ülkelerle sosyal ve kültürel işbirliğini pekiştirmek üzere kurumsal düzeyde de yeni yapılanmalara gidilmiştir. Bu dönemde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

ğı (YTB), TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar Türkiye ile Türk cumhuriyetleri arasındaki sosyal ve kültürel bütünleşmeye önemli katkılar sağlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, 1992'den günümüze kadar bu ülkelerle eğitim ve kültür alanında imzalanan yüzün üzerindeki anlaşma ve işbirliği protokolleri bunu açık olarak göstermektedir. Bu anlaşmalara dayanarak 1992 yılında başlatılan Büyük Öğrenci Projesi (Türkiye Bursları) eğitim alanındaki işbirliğinin başlangıcını oluşturmuştur. Proje kapsamında Orta Asya ve Kafkasya'dan, bu ülkelerin yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak üzere Türkiye'ye öğrenciler getirilmiştir. Başlangıçtaki bütün eksiklerine rağmen, bugün ulaştığı nokta itibariyle bu proje, kardeş ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Diğer taraftan, ikili ortaklık anlaşmaları ile kurulan ve Türk dünyası ve akraba topluluklardan gelen öğrencilere hizmet veren Kazakistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ile Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi de kardeş ülkeler arasındaki eğitim alanındaki ilişkilerin gelişmesinde önemli iki kurum olmuşlardır. Üniversitelerin yanında Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Afganistan gibi bölge ülkelerinde ilköğretim ve orta öğretim düzeylerinde eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığımıza bağlı resmi eğitim kurumlarımız eğitim işbirliği sürecini pekiştirmektedir.

2010 yılında kurulan YTB de, yurtdışındaki vatandaşlarımız, soydaş ve akraba topluluklarımız ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerimize yönelik çalışmalarını koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir.

Köklü bir tarih ve medeniyetin taşıyıcısı olan Türkiye, bu sorumluluk ve anlayış çerçevesinde farklı coğrafyalarda ortak kültür ve duyguyu paylaştığımız topluluklarla ilişkilerini sürdürme ve geliştirme noktasında büyük gayret sarf etmektedir. Soydaş ve akraba topluluklarımıza yönelik çalışmalar sayesinde Türkiye, tarihi ve kültürel bağları olan ülke ve topluluklarla daha da yakınlaşmaktadır.

YTB'nin kurulmasıyla birlikte atılan en önemli adımlardan biri de uluslararası öğrencilere verilen devlet burslarının tek bir çatı altında birleştirilerek merkezî ve dinamik bir burs sistemi haline getirilmiş olmasıdır. Türkiye, uluslararası öğrencilerin eğitim görmek istedikleri, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun bir şekilde gerçekleştirildiği bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

YTB, Türkiye'nin sahip olduğu sosyal kültürel ve entelektüel derinliğin, medeniyet perspektifinden bölgesel ve küresel düzeyde yeniden inşasına katkı sağlayacak en önemli kuruluşlardan biri olarak çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmektedir.

Bu amaçlarla Başkanlık bünyesinde Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı, Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı ve Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlıkları kurulmuştur. Bu üç temel alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonun sağlanması amacıyla Başkanlık bünyesinde üç tane üst kurul oluşturulmuştur. İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının üst düzey temsilcilerinin katılımları ile oluşturulan Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu, Kültürel ve Sosyal İlişkiler Eşgüdüm Değerlendirme Kurulu ve Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu alanlarındaki stratejik kararları almakta, bu kurulların sekretarya görevleri ise Başkanlık bünyesindeki ilgili Daire Başkanlıklarınca yapılmaktadır.

Başkanlığın faaliyetleri hedef kitle ve coğrafyaya göre farklılıklar göstermektedir. Bu çerçevede Soydaş ve akraba topluluklara yönelik faaliyetler arasında Türk Dünyasına yönelik çalışmalar Başkanlığımız açısından en önemli çalışma gündem maddelerinin başında gelmektedir. Gerek buldukları ülkelerde azınlık konumunda olan soydaşlarımız, gerekse Türk devletleri ile olan ilişkilerin geliştirilmesi kuruluş kanunumuzun Başkanlığımıza yüklemiş olduğu önemli bir sorumluluktur. Bu, aynı zamanda tarihsel bir sorumluluk ve zorunluluk olarak da değerlendirilmektedir. Ülkemizden Türkistan'a giden aydınların attığı tohumlar, Türkistan ve Kafkasya'dan ülkemize eğitim görmeye gelen Hüseyin Cavid gibi mühim şahsiyetler, Azerbaycan Türklerinin milli mücadelemiz sırasında gelirini ülkemizdeki mücadeleye aktarmak üzere çıkardıkları "Qardaş Kömeyi-Kardeş Yardımı" dergisi vb. örnekler kurumlarımızın çalışmalarına ışık olmaktadır.

Başkanlık olarak ülkemiz ile Türk Dünyası arasındaki iletişim ve işbirliğini arttırmak, var olan bağları kuvvetlendirmek amacıyla faaliyetler yürütmekteyiz. Başkanlığımız, çağrıda bulunduğu mali destek programları aracılığı ile eğitimden kültürel etkileşime, akademik çalışmalardan hareketlilik projelerine kadar çok farklı alanlarda düzenlenen projelere kaynak sağlamaktadır. Projelerle soydaşlarımızın yaşadıkları ülkelerdeki kültürel kimliklerini korumaları, kültür coğrafyamızın hem ülkemiz ile hem de birbirleri ile iletişiminin kuvvetlenmesi ve ortak unsurların ön plana çıkartılması, önemli görülen konuların akademik sahada çalışılmasına destek sağlanması hedeflenmektedir. Desteklemekte olduğumuz hareketlilik projeleri ile soydaşlarımızın ülkemizi tanımaları sağlanmakta, projeler kapsamında ülkemizdeki benzer yaş grubu ve profildeki insanlarla iletişim kurmalarına katkıda bulunmaktadır. Ortak kültürel değerimiz olan, bütün Türk dünyasını etkilemiş isimleri ön plana çıkartan sempozyum, kitap yayını, paneller gibi etkinliklere destekler verilmektedir. Çatışma potansiyeli olan bölgelerde barış eğitimleri, ilgili ülke ve toplulukların önemli şahsiyetlerini anma etkinlikleri, hukuktan dil alanına, STK kapasite gelişim programlarına kadar farklı alanlarda eğitimler verdiğimiz proje desteklerinden bazılarıdır.

Başkanlığımız Türk Dünyasının entelektüel alandaki işbirliğine özel önem atfetmektedir. Bu kapsamda iki önemli bölgesel projeden bahsetmekte fayda bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2016 Eylül ayında Başkanlığımızın destekleri gerçekleşen Avrasya Yaz Okulu'dur. Bu proje ile 7 farklı ülkeden bölge çalışmaları yapan genç akademisyenlerin ortak meseleler üzerine tartışmaları ve bir birileri ile iletişimlerinin sağlanması amaçlanmıştır. İkincisi ise 22-24 Kasım 2016 tarihinde gerçekleştirilecek olan Orta Asya ve Kafkasya Düşünce Kuruluşları Buluşması'dır. Bu çalışma ile bölgenin ortak sorunları, çatışma alanları, işbirliği olanakları ve çözüm önerilerinin masaya yatırılması planlanmaktadır. Yüzyıl önce Anadolu'yu etkileyen, Anadolu'dan etkilenen Türk Dünyasının önde gelenleri ile araya giren uzun yılların ardından tekrar sağlıklı iletişim kanalları oluşturmak hayati önemi haiz olarak değerlendirilmektedir. Merhum İsmail Gaspıralı'nın veciz ifadesinde belirttiği üzere dilde, fikirde ve işte birliğin sağlanması hedefi çalışmalarımızda yol gösterici olmaktadır.

Sözlü tarih çalışmaları ile kültürel mirasımızın belgelenecek gelecek kuşaklara aktarılması Başkanlığımızın yürütmekte olduğu bir diğer önemli çalışma alanıdır. Kırım Sürgünü Sözlü Tarih Çalışması ile Kırimlı soydaşlarımızın 1944 yılında uğramış oldukları sürgününün şahitlerinin ifadeleri kayıt altına alınmıştır. Ahıska Türklerinin sürgünü konusunda benzer bir çalışma yapılması için hazırlıklar büyük oranda tamamlanmıştır. Yine Kırım'daki kültürel mirasın belgelmesi konusunda çalışma yapılmış ve tarihi Türk-İslam eserleri alanında profesyonel isimlerce kayıt altına alınmıştır.

Başkanlığımız, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik yürüttüğü çalışmalardan dolayı aynı zamanda bir diaspora başkanlığı görevini uhdesinde barındırması nedeniyle, Türk Keneşi çatısı altında yürütülen Diaspora Çalışma Grubu'nun faaliyetlerine ülkemizi temsilen katılmakta ve kendi diasporamız ile Türk Dünyası diasporasının birlikteliğinin artmasını hedeflemektedir.

Diğer taraftan Türkiye Bursları yoluyla Türk Dünyası ile ülkemizin eğitim imkanlarını paylaşmak insan kaynağı yetişmesine katkıda bulunmak için çaba göstermekteyiz. Bu çalışmalardan Türkiye Bursları, Rahmetli Cumhurbaşkanımız Turgut Özal döneminde Büyük Öğrenci Projesi adı ile başlayan ve yeni kurulan müstakil devletlerin ihtiyacı olan yetişmiş insan gücünün karşılanmasına katkı sağlamayı hedefleyen projenin devamını oluşturmaktadır. Başkanlığımızın kurulmasından hemen sonra ülkemizin yabancı devletlere tahsis etmiş olduğu burslar masaya yatırılmış ve farklı isimler altında devam eden burs programları Türkiye Bursları ismi ile markalaştırılarak ülkemizin yeni dış politika öncelikleri ile uyumlu hale getirilmiştir. Muhatap ülke ve

soydaş topluluklarımızın ihtiyaçları öncelenmekte ve yapılan değerlendirme neticesinde başarılı bulunan adaylar ülkemizin seçkin üniversitelerine yerleştirilmekte ve burslandırılmaktadır. Bugün Balkanlardan, Orta Asya'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya kadar ülkemizin üniversitelerinden, devletimizin vermiş olduğu burslar ile okuyup mezun olan ve çeşitli seviyelerde bulunan yöneticiler, topluma yön veren aydınlar mevcuttur. 1993 yılından 2016'ya kadar Türk Dünyasından ülkemize gelip öğrenim alan öğrenci sayısı 28.000'in üzerinde olmuştur. Başkanlığımızın Türkiye Burslarına ilişkin olarak yürüttüğü önemli çalışmalardan biri de mezunlara yönelik çalışmalardır. Ülkemiz ile ilişkilerinin sadece eğitim dönemleri ile sınırlı kalmaması için mezunlarımıza yönelik olarak buluşma programları düzenleyerek, kalıcı ilişkiler tesis edilmeye çalışılmaktadır. Türkiye Bursları programı ile ilgili olarak dikkat çekilecek bir diğer husus da son yıllarda ülkemizin dış politikasında yapmış olduğu açılımlar neticesinde Türkiye Bursları programı sadece soydaş-akraba topluluklarımız ile sınırlı kalmamış ve bütün dünyaya açılmış olmasıdır. Son olarak 2015 yılında dünyanın 186 ülkesinden ülkemizde öğrenim görmek için adaylar başvurmuşlardır.

Yeni Türkiye'nin yeni kurumu olan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, uzun yıllardır ihmal ettiğimiz yerlere dokunmakta, ülkemizin kamu diplomasisi faaliyetlerini koordine etmekte ve soydaşlarımızla gönül köprülerini güçlendirip, yeni alanlarda işbirlikleri tesis etmeye çalışmaktadır. Ülkemizin son yıllarda yapmış olduğu açılımlarla değişen dış politika vizyonunu destekleyici nitelikte faaliyetler yürütmektedir. Bugüne kadar bölge özelinde 100'ün üzerinde projeye 6 milyon TL destek verilmiş, 28 Bin öğrenciye burs sağlanmıştır. Başkanlığımız, en önemli gündem maddelerinden birini teşkil eden Türk Dünyası ile ilişkilerin her alanda gelişmesi için önümüzdeki dönemde de faaliyetlerini artırarak devam ettirecektir.

Samimi bir paylaşım ile Türkiye ile Türk dili konuşan Orta Asya ve Kafkasya'daki devletler arasındaki işbirliğinin arzu edilen seviyeye ulaşmadığını söylemek yanlış olmasa gerek. Bu bağlamda, bundan sonraki süreçte kardeş ülkeler arasında eğitim ve kültürel işbirliğinin önündeki mevcut engellerin aşılmasına yönelik çalışmalar önem arz etmektedir. Bunların başında ortak alfabenin oluşturulması, kardeş lehçelere aktarılan edebi eser sayısının artırılması, ortak tarih yazımı ve ortak tarih bilincinin oluşturulması, eğitim sistemlerinin uyumlaştırılması, üniversiteler arası işbirliğinin geliştirilmesi ve diploma denkliklerinde yaşanan sorunların karşılıklı olarak çözülmesi, ortak sivil toplum ve medya platformlarının oluşturulması gelmektedir. Bunun yanında Türk kültürünün ortak değerleri olan Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Kaşgarlı Mahmut, İmam Buhari ve Farabi gibi ilim ve bilim ve hoşgörü timsali büyük insanların, birleştirici unsurlar olarak hafızalarda sürekli canlı tutulması ve çeşitli bilimsel, edebi ve kültürel çalışmalarla yaşatılması büyük önem arz etmektedir.

Prof. Dr. Öcal OĞUZ

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı

Bağımsızlık Sonrasında Türk Cumhuriyetleri ile UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'nun İlişkileri

Sayın Başkan,

Saygıdeğer Misafirler,

Öncelikle adı ve idealleri etrafında bugün de bizi bir araya getiren Hoca Ahmed Yesevi'yi vefatının 850. yıl dönümünde rahmetle, hürmetle ve muhabbetle anıyoruz. Bugün bir araya gelmemizin diğer vesilesi olarak Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasının 25. yılını UNESCO Türkiye Millî Komisyonu adına kutluyorum. Aynı zamanda UNESCO Türkiye Millî Komisyonu olarak Türk Cumhuriyetleriyle ortak çalışmaları başlatmamızın 8. yılını kutluyoruz. Rakamları telaffuz ederken bir üzüntüme de dikkatinizi çekmek isterim. Türk Cumhuriyetleri 25 yıldır bağımsız, onları ilk tanıyan devlet Türkiye Cumhuriyeti ama sekiz yıl öncesine kadar UNESCO toplantılarında uzak ülkelerin uzak vatandaşları gibi duruyorduk. Bugün ise köprülerin altından çok sular aktı, UNESCO Millî Komisyonlarımız arasında sağlam köprüler kuruldu. Bugün benim UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanlığım yanında 2016-2017 yılları için TÜRKSOY Üyesi Ülkeler UNESCO Millî Komisyonları Dönem Başkanlığına seçilmiş olmam gelişen ve güçlenen ilişkilerimizin bir göstergesidir, sonucudur. İtiraf etmeliyim ki sekiz yıl önce UNESCO çatısı altında ortak faaliyet yapma imkânlarımız ve mekanizmalarımız bulunmuyordu. Sekiz yıl önce 16-17 Ekim 2008 tarihlerinde TÜRSOY Genel Sekreterliğinde gerçekleşen TÜRKSOY Üyesi Ülkeler Somut Olmayan Kültürel Miras Birinci Semineriyle başlayan süreç gelişerek ve güçlenerek devam ediyor. UNESCO'nun kuru-

luşunun 71. yılını, UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun 67. yılını ve Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığının 25. yılını kutlarken, Millî Komisyonlar olarak temasımızın sekizinci yılını kutladığımızı söylüyoruz. Bu geç kalmışlığa pek çok neden veya mazeret bulabiliriz. Ancak esas olan ileriye bakmak ilişkilerimizi güçlendirerek sürdürmektir. UNESCO Ana Sözleşmesinin yedinci maddesine göre UNESCO'ya üye olan her ülkede Millî Komisyonların kurulması gerekiyor. Bu kapsamda memnuniyetle takip ettik ki bağımsızlıklarının kazanan Türk Cumhuriyetleri, önce UNESCO'ya üye oldular, ardından da Millî Komisyonlarını kurdular. Ö

Bilindiği üzere bir Birleşmiş Milletler kuruluşu olarak, Genel Konferans, Genel Kurul gibi üye devletlerin tamamına yönelik olan ve ihtisas veya uzmanlıkla ilgili daraltılmış toplantılar dışındaki çalışmalarını Arapça, Çince Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça dillerinde yapmaktadır. Görüldüğü üzere Türkçe, Birleşmiş Milletler ve UNESCO'da konuşulan bu altı dilden biri değildir. Sadece her ülkenin kendi dilinde hitap etmesi mümkün olan ve devlet ve hükümet yöneticileri düzeyinde temsile yönelik olan yerlerde bu altı dilden birinde çevirisi verilmek kaydıyla Türkçe konuşulabilmektedir. Geri kalan tüm yönetim ve uzmanlık konularında UNESCO'nun çalışma dilleri olarak İngilizce ve Fransızca konuşulmaktadır.

UNESCO'da bu yapıyı gördükten sonra Azerbaycan'ın Azerbaycan Dili, Kazakistan'ın Kazakça, Kırgızistan'ın Kırgızca, Özbekistan'ın Özbekçe ve Türkmenistan'ın Türkmençe olarak resmî dillerinin UNESCO belgelerinde yer almasının Türk Dilini de Birleşmiş Milletler dillerinden biri hâline getirmek için çaba harcamamızı boşa çıkarmaktadır. Zira Birleşmiş Milletlere veya UNESCO'ya gittiğimizde -KKTC'yi de sayarsak- biz 200 milyona yakın nüfusa sahip yedi ülke olarak Türkçe konuşuyoruz, BM ve UNESCO'nun dillerinden biri de Türkçe olsun desek, böyle bir gelecek planlaması yapsak, ilk önce karşımıza çıkacak olan şudur: BM de UNESCO da bize hiçbiriniz aynı dili konuşmuyorsunuz; resmî kayıtlarımızda ortak bir dil adı görünmüyor, Azerbaycan Dili, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Türkçe ve Türkmençe konuşuyorsunuz, bunlar ortak dil değil diyeceklerdir. BM ve UNESCO'nun diğer dillerinin her ülke ve coğrafyada farklı lehçe, şive veya ağızları olsa da ortak bir yazı dili bulunmakta ve "Ortak Dil" böylece korunmaktadır. Dünyanın küreselleşme yoluyla gittikçe küçüldüğü, dil ve kültür farklarının gittikçe azaldığı, arkalarında güçlü ülkeler ve nüfuslar olmayan dillerin yavaş yavaş yok olma olduğu bir dünyada ortak ve güçlü bir dilin ne anlama geldiği daha kolay anlaşılır. UNESCO ortaklığında yürüten bir program olan Kaybolma Tehlikesi Altındaki Diller Listesinin gittikçe büyüdüğünü not ederek, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Yunus Koç ve Ardahan Üniversite-

si Rektörü Prof. Dr. Ramazan Korkmaz'ın, geçen dönemde “Kaybolma Tehlikesi Altında Olan Diller” Sempozyumların sonuçlarına bakacak olursak pek çok Türk lehçe ve şivesinin kaybolma tehlikesi altında olduğunu görürüz. Önümüzdeki 100-200 senelik bir süreçte kaybolma tehlikesi altında olan diller listesinde daha fazla Türk devletinin dilini göremeyeceğimizi kim garanti edebilir? Eğer kaybolmak istemiyorsak bir araya gelmemiz, dilimizin imkânlarını kullanarak dilin etkin kullanıldığı kültür endüstrisi alanlarında Türk dilini vazgeçilmez hâle getirmemiz lazım. Türk dilinin BM veya UNESCO dili olup olmaması ayrı bir bahis olsa da ortak dilin hayati değeri burada yatıyor. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın “dünya beşten büyüktür” dediği gibi, kültür endüstrisindeki içerikleri daha fazla Türkçe oluşturarak dünyadaki uluslararası dil sayısının da altıdan fazla olduğunu fiilen göstermeliyiz.

Türk Cumhuriyetleri olarak bir yandan BM'de ve UNESCO'da ortak dil hayalimizi muhafaza ederek ve geleceği planlayarak yolumuza devam ederken diğer yandan mevcut şartlar altında neler yapabileceğimizi düşünmeliyiz. TÜRKSOY Üyesi Ülkeler Millî Komisyonları olarak sekiz yıl önce bir araya geldiğimizde, UNESCO alanında beş sektörde çalışma imkânlarımızı araştırdık. Bilindiği üzere, UNESCO, eğitim, doğa bilimleri, sosyal ve beşerî bilimler, kültür ve bilgi ve iletişim sektörlerinde çalışmalarını yürütüyor. Bu konular hemen hemen bütün akademilerin, üniversitelerin, devlet kuruluşlarının, Bakanlıkların, gönüllü kuruluşların veya konuyla ilgili pek çok kuruluşun ilgilendiği alanları oluşturmaktadır. Bizlerin Türk Cumhuriyetleri olarak uluslararası toplumda yerimizi ve saygınlığımızı güçlendirmek için ayrı ayrı yaptıklarımızı bir araya getirip büyütme, hafızamıza kaydetmeye, sürdürmeye, gerçekleştirmek için ısrar etmeye ve birlikte iş yapmaya ihtiyacımız var.

Bu ihtiyaç kapsamında, TÜRKSOY Üyesi Ülkeler Millî Komisyonları olarak 2008 yılında başlattığımız Somut Olmayan Kültürel Miras Seminerlerinden sonra Eğitim Sektöründe, 1972 Dünya Doğal ve Kültürel Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme alanında, Dünya Belleği alanında uzmanlar ve Komisyonlar arası düzenli toplantılar yapıyoruz. Bu toplantılarda elde ettiğimiz sonuçları ortak fikirler, eylem planları veya miras listelerine ortak dosyalar olarak Paris'e, UNESCO'ya taşıyoruz. Birlikte pek çok alanda ikili işbirliği ve faaliyetler yapıyoruz. Örneğin Dönem Başkanlığının bu yıl Türkiye'de olması vesilesiyle aramızda mutabakata vardığımız konularda UNESCO Türkiye Millî Komisyonu olarak “Türk dili konuşan ülkeler Millî Komisyonları adına biz diyoruz ki” cümlesiyle söze başlayarak Sözcülük görevini üstleniyoruz, bu görevin her alanda ve her durumda işler hâle gelmesi için çaba harcıyoruz. TÜRKSOY Üyesi Ülkeler Millî

Komisyonları Dönem Başkanı olduğu sırada Kazakistan UNESCO Millî Komisyonu birkaç toplantıda “Biz Türk dili konuşan ülkeler olarak” diye söze başlayarak bunu gerçekleştirdi. Öte yandan kültür alanında bir nevi Türk devlet ve muhtar cumhuriyetlerin UNESCO’su görevini üstlenen TÜRKSOY’un bu konudaki katkıları ve faaliyetleri inkâr edilemez. Şu anda bağımsız Türk devleti sayısı kadar UNESCO Millî Komisyonumuz var. Bu Millî Komisyonlarla düzenli işbirliği yapıyoruz. Bu düzenli işbirliğimizi -zaman zaman Özbekistan ve Türkmenistan özelinde aksasa da- ilerde daha güçlü ve kalıcı hâle getirmek için önümüzdeki sürecin lehimize ve pozitif olduğuna inanıyoruz. Onlardan da önemli katılım ve katkılar yavaş yavaş gelmeye başladı. Ben-den önceki UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı ve şimdiki Kültür ve Turizm Bakanımız Prof. Dr. Nabi AVCI döneminde 2010 yılında Millî Komisyonlar toplantılarını başlattık. Bu yıl, 9 Temmuz 2016 tarihinde Millî Komisyonlar olarak altıncı toplantımızı gerçekleştirdik. 2008 yılında başlayan Somut Olmayan Kültürel Miras Seminerine üç yeni semineri bu süreçte ekledik: Bunlar, Eğitim Semineri, Kültürel ve Doğal Miras Semineri ve Dünya Belleği Semineri. Dolayısıyla, TÜRKSOY Üyesi Ülkeler Millî Komisyonları olarak, her yıl Millî Komisyonlar arası işbirliği genel oturumu yanında adını zikrettiğim bu dört semineri de düzenlemeye başladık. Hem Millî Komisyonlar olarak UNESCO’da nasıl bir arada hareket edebiliriz hem de bu dört seminerle neler yapabiliriz diye konuştuk. Bu toplantılara UNESCO Üyesi olmadığı için UNESCO Millî Komisyonu bulunmayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu içerisindeki TÜRKSOY Üyesi Ülkeleri dâhil ettik, onlarla da iletişim hâlindeyiz.

Bu toplantılarda ve seminerlerde ortak kültür miraslarımızı belirledik ve çok uluslu dosya olarak UNESCO’ya sunulması için çalıştık ve çalışmaya devam ediyoruz. Bunlardan bazılarını başardık ve bazılarının süreçleri devam etmektedir. Şu an Somut Olmayan Kültürel Miras konusunda daha iyi bir durumdayız ve bunu daha da geliştirebiliriz. Elbette Türkiye deneyimi burada ön plana çıkıyor, diğer ülkeler için de hazırlık yapıyoruz ve çalışıyoruz. Bu deneyim ve çalışmaların sonucu olarak Nevruz ve Lavaş/Yufka UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine girdi. Köroğlu, Dede Korkut ve Nasreddin Hoca konusunda çalışmalar sürüyor. Herkes çocukluğundan hatırlayacaktır “Aç kapıyı bezirgân başı” oyununu. Biliyorsunuz, bezirgân bezir satan demektir. Türkistan’ın meşhur çift hörgüçlü develeriyle Çin’den Avrupa’ya kadar bezir, kumaş vs. satarak ticaret yapan bir kültüre sahibiz. İpek Yolunun büyük bir bölümü Türk topraklarından geçmiş, bu güzergâhlarda hanlar, kervansaraylar ve kentler ortaya çıkmıştır. Bütün bunları Somut ve Somut Olmayan kültürel miras olarak derleyip, toplayıp insanlığın ortak mirası olarak UNESCO’ya sun-

ma arzusu, çabası ve çalışması içerisindeyiz. Biliyorsunuz geçen yüzyıllarda kıymetini bilemediğimiz ve koruyamadığımız pek çok yazma eserimiz satın alınmış, kaçırılmış veya hediye edilmiş olarak başka ülkelere götürülmüştür. Oysaki kültürel hafızamızın önemli bir bölümü yazma eserlerimizdir. Bu eserlerimizin pek çok nüshası hâlen millî kütüphanelerimizde yer almaktadır. Onların yangın, sel, deprem, savaş vb. afetlerle yok olmaması için dijital hâle getirilmesi, ortak olanları üzerine çok uluslu dosyalar hazırlayarak UNESCO Dünya Belleği Kütüğüne kaydedilmesi için gayret sarf ediyoruz.

Son olarak şu noktanın altını çizmek istiyorum. Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerimizin sembol ve sihirli cümlelerinden biri İsmail Bey Gaspıralı'nın "Dilde, fikirde, işte birlik" sloganıdır. 2014 yılında İsmail Bey'in Vefatının 100. Yıldönümünü Ukrayna ile birlikte UNESCO'ya sunduk ve UNESCO tarafından 2014 yılı, UNESCO Anma ve Kutlama Yıldönümleri kapsamında İsmail Bey Gaspıralı Yılı olarak ilan edildi. Bu konuda Gazetecilik kuruluşları, Türk Ocağı başta olmak üzere pek çok etkinlikler gerçekleştirildi. Bu ilan Kırım'ın bugünkü durumu açısından tarihî bir anlam taşımıştır. Dilerim ki, 2051 yılında İsmail Bey Gaspıralı'nın doğumunun 200. Yılı'nı UNESCO çatısı altında daha olumlu şartlar altında kutlarız. Biliyorsunuz 2016 yılı da UNESCO tarafından Anma ve Kutlama Yıldönümleri kapsamında Ahmet Yesevi'nin Vefatının 850. yılı olarak kabul edildi. 2015 yılında UNESCO Genel Konferansı öncesi bu konu UNESCO Türkiye Millî Komisyonu olarak gündemimize geldiğinde, dosya hazırlık sürecinde Ahmet Yesevi Üniversitesiyle temasa geçtik. O dönemdeki Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Osman Horata ve daha sonra şimdiki başkan Prof. Dr. Musa Yıldız'dan çok olumlu görüşler ve katkılar aldık. Bugün Ahmet Yesevi'nin 850. Vefat Yılında toplumsal farkındalık bu denli yüksekse bunda Ahmet Yesevi Üniversitesinin payı ve katkısı çok büyüktür. UNESCO, 2015 yılındaki dosya sunumlarında yeni kriterler getirmiş, aday gösterilecek kişi veya olayların yerel veya ulusal olmaktan çok, bölgesel veya küresel tanınırlığını dikkate almış, bunun için de dosya sunan dışında en az iki ülkenin daha destek vermesini şart koşturmuştur. Bu kapsamda TÜRKSOY Üyesi Ülkeler UNESCO Millî Komisyonları işbirliği ve kararları kapsamında Kazakistan, Kırgızistan ve Azerbaycan ile temasa geçilmiş, onların da destek mektupları ve katılımlarıyla hazırlanan dosya UNESCO'ya sunulabilmiştir. TÜRKSOY Üyesi Ülkeler UNESCO Millî Komisyonları toplantılarının en önemli işbirliği sonuçlarından birisini, 2015 yılında UNESCO Anma ve Kutlama Yıldönümlerine verilen karşılıklı destekler oluşturmuş, ülkelerimizce tanınan ortak şahsiyetlerin ve bilinen önemli olayların karşılıklı olarak desteklenmesiyle Türk dünyasından daha fazla önemli şahsiyet veya olayın 50 ve katları şeklindeki yıldönümlerinin UNESCO Anma ve Kutlama Yıldönümleri

arasına alınması sağlanmıştır. Bu cümleden olarak memnuniyetle ifade etmek isterim ki, Ahmet Yesevi, Nesimi, Molla Penah Vagif, Fuad Köprülü gibi ortak şahsiyetlerin UNESCO Anma ve Kutlama Yıldönümleri arasına alınması Millî Komisyonlar arasındaki güçlü iletişim ve işbirliği sayesinde mümkün olabilmiştir. Dört Türk Cumhuriyetinin bir araya gelerek Ahmed Yesevi gibi ortak dil ve kültür dünyamızı inşa eden bugünkü kardeşlik hukukumuzu besleyen bir şahsiyetin etrafında toplanmamızın pek çok açıdan sembolik olduğunu ve gelecek için örnek oluşturacağını düşünüyorum.

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu olarak, gerek Dışişleri bakanlığımızın ilgili ülkelerdeki misyonlarının, gerek TİKA'nın, gerek Yunus Emre Enstitüsünün, gerek TÜRKSOY'un, gerek Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığının ve gerekse STK'ların UNESCO ideallerinin gerçekleşmesine katkı sağlayan faaliyetlerini çok önemsiyor ve destekliyoruz, aramızdaki işbirliği imkânlarını artırmaya çalışıyoruz. Bu faaliyetlerin daha koordineli ve daha belirlenmiş ortak hedefler üzerinden yapılmasının başta verimlilik olmak üzere pek çok açıdan gereğine inanıyoruz. Kurumlarımızın UNESCO ile bağlantısı değerlendirilebilecek konularda UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ile kuracakları diyalogun yapılan işlerin uluslararası topluma daha iyi anlatılmasında ve tanıtılmasında olumlu bir etkisi ve katkısı olacaktır inancını taşıyorum. Bu tür konularda UNESCO logosunun “kültürlerarası diyalog”, “barış kültürünü desteklemek”, “kültürlerin yakınlaşması”, “UNESCO katılımlı anma ve kutlama yıldönümleri”, veya “kültürel ve doğal miras koruma ve işbirliği” gibi uluslararası alanda kabul görmüş bir yaklaşım ve terminolojiyle kullanımının konuya gösterilen ilgiye yönelik soruları ortadan kaldıracak gibi yerel ve uluslararası işbirliği imkânlarını da güçlendirecektir. Elbette her durumda ve her konuda işbirliği mümkün olmayabilir ama ihtiyaç duyulan alanlarda dikkate alınabilir olduğunu ve en önemlisi ortak hafızanın güçlü tutulmasının deneyimlerin etkin paylaşılarak süreçlerin planlanmasının ve yürütülmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.

Son olarak, Türk Dünyası için bu önemli toplantıyı planlayanlara, düzenleyenlere ve katılım sağlayanlara teşekkürlerimi sunuyor, sizleri en derin saygılarımla selamlıyorum.

Prof. Dr. Şeref ATEŞ

Yunus Emre Enstitüsü Başkan V.

Bağımsızlık Sürecinde Yunus Emre Enstitüsü'nün Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş bir kamu vakfidir.

Yunus Emre Enstitüsü ise Vakfa bağlı bir kuruluş olarak bu Kanunun amaçlarını gerçekleştirmek üzere yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra ülkemizin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte, ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir.

Faaliyetlerine yurt içinde Ankara Ulus'taki merkez binasında 2009 yılında başlayan Enstitü, ilk yurt dışı merkezini Saraybosna'da açmış olup Avrupa, Asya, Ortadoğu, Uzakdoğu, Afrika ve Amerika'da olmak üzere 7 yıl içerisinde 37 farklı ülkede 45 Türk Kültür Merkezi sayısına ulaşmıştır.

BAĞIMSIZLIK SÜRECİNDE YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜNÜN FAALİYETLERİ

Yunus Emre Enstitüsü'nün Türk dünyasına yönelik faaliyetleri Kazakistan ve Azerbaycan'daki kültür merkezleri aracılığıyla gerçekleşmektedir.

1. Astana Yunus Emre Türk Kültür Merkezi

a. Eğitim Faaliyetleri

2010 yılında faaliyete başlayan Astana Yunus Emre Enstitüsü tarafından gerek merkez içi gerek merkez dışında düzenlenen Türkçe kurslarında bugüne kadar toplamda 1.470 kursiyer Türkçe öğrenmiştir.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	TOPLAM
Merkez İçi Kurslar	101	158	180	226	247	317	226	1455
Merkez Dışı Kurslar	0	0	0	0	0	15		15
TOPLAM								1470

Ayrıca Kazakistan'da 2014 ve 2015 yıllarında yerel Türkologlara yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlenmiştir.

b. Kültür Sanat Faaliyetleri

1. Fuzuli'yi Anma Paneli
2. Kazakistan Bağımsızlık Bayramı “Türk Edebiyatında Kazaklar”
3. Tuluyhan Uğurlu Piyano Resitali
4. Kırkyama, Taş Bebek Yapımı ve Sanatsal Mozaik Kursları
5. Osmanlı Saray Kıyafetleri Defilesi

İşbirliği ve Protokoller

Avrasya Devlet Üniversitesi İşbirliği Protokolü,

Al-Farabi Devlet Üniversitesi ile İşbirliği Protokolü,

Ahmet Yesevi Üniversitesi ile Türkçe Öğretimi İşbirliği Antlaşması yapılmıştır. Antlaşmaya göre Üniversite Türkçe Öğretiminde “Yunus Emre Enstitüsü Modeli’ni kullanacak ve Enstitü’nün Türkçe Öğretim Setleri lisans seviyesinde Türkçe dersi verilen bütün bölümlerde okutulacaktır.

Uluslararası Türk Akademisi ile İşbirliği Protokolü,

Astana Milli Kütüphanesi İle İşbirliği Protokolü,

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi İşbirliği Protokolü, L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nin Uluslararası İlişkiler Fakültesi Türkoloji Bölümü ile Türkoloji İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.

100 Türkiye Kütüphanesi Projesi kapsamında Astana Milli Kütüphanesinde ve Al-Farabi Devlet Üniversitesinde olmak üzere 2 Türkiye Kütüphanesi açılmıştır.

1. Bakü Yunus Emre Türk Kültür Merkezi

a. Eğitim Faaliyetleri

2013 yılında faaliyete başlayan Bakü Yunus Emre Enstitüsü tarafından merkez bünyesinde düzenlenen Türkçe kursları kapsamında bugüne kadar toplamda 209 kursiyer Türkçe öğrenmiştir. Yıllara göre öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

	2013	2014	2015	2016	TOPLAM
Merkez İçi Kurslar	14	91	35	69	209

b. Kültür Sanat Faaliyetleri

1. Nazım Hikmeti Anma Gecesi,
2. 12 Mart İstiklal Marşının Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Gecesi,
3. Nevruz Bayramı Kutlamaları,
4. “Gelin Beraber Okuyalım” isimli Okuma Günü Festivali,
5. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları,
6. Santur Üstadı Sedat Anar Konseri,
7. Türk Mutfağı Tanıtım Etkinlikleri kapsamında Ortak Kültürel Miras “Lavaş” Tanıtımı,
8. 1. Uluslararası Türk Dünyasının Ortak Dili Nakışlar Sempozyumu,
9. 7. Uluslararası Şeki İpek Yolu Festivali,
10. Türk Dünyası Halı Sempozyumu (bilimsel toplantı, sergi)

11.Sahnedeki Türkiye – Burhan Öçal' İstanbul Oriental Ensemble Feat Hüsni Şenlendirici
Konseri

c. İşbirliği ve Protokoller

Bakü Devlet Üniversitesi ile İşbirliği Protokolü,

Bakü Slavyan Üniversitesi, Azerbaycan Respublikasının Prezidenti Birlik Fodu İle İşbirliği
İçin İyi Niyet Antlaşması,

Bakü Avrasya Üniversitesi ile Türkoloji Projesi İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.

Bölgedeki Diğer Ülkelerdeki Faaliyetlerimiz

Kırgızistan-Bişkek: Kültür Merkezleri Anlaşması müzakereleri devam etmektedir.

Ayrıca, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İle İşbirliği ve Tanıtım Protokolü imzalan-
mıştır.

Türkmenistan-Aşabat: Kültür Merkezleri Anlaşması müzakereleri devam etmektedir.

Özbekistan-Taşkent: Kültür Merkezleri Anlaşması müzakereleri devam etmektedir.

Prof. Dr. Halife KESKİN

Diyamet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü

Bağımsızlık Sürecinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Değerli katılımcılar hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Türk Cumhuriyetleri SSCB'nin yıkılmasının ardından bağımsızlıklarını ilan ederek 1917 yılından beri 70 yıldır süren baskılardan kurtularak özgürlüklerine kavuşmuşlar ve ülkemiz de onların bağımsızlıklarını tanıya ilk ülke olmuştur. Devletimiz bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetlerine bağımsızlarından itibaren kurumları ile destek olmaya çalışmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı olarak bizler de aşağıda ana başlıklar halinde zikredeceğim hizmetleri Türk Cumhuriyetlerinde gerçekleştirmeye gayret ettik ve bundan sonra da gelen talepleri imkânlar nispetinde karşılamaya çalışacağız.

DİN HİZMETLERİ

Başkanlığımızca 1991 yılından bugüne kadar Türk Dünyasına 2150 civarında temsilci ve din görevlisi gönderilmiştir. Avrasya Bölgesinde bulunan 12 Din Hizmetleri Müşavirliği 23'e, 2 Din Hizmetleri Ataşeliği 6'ya yükseltilmiş, 7 Din Hizmetleri Koordinatörlüğü kadrosu ihdas edilmiştir. Avrasya ülkelerinde Din Hizmetleri Müşaviri, Din Hizmetleri Ataşesi, Din Hizmetleri Koordinatörü ve din görevlisi olarak halen 227 personel din hizmeti sunmaktadır. Ramazan aylarında 1990 yılından itibaren bugüne kadar sayıları yıllık olarak 5 ila 224 arasında değişen toplamda 2387 din görevlisi gönderilmiştir.

EĞİTİM HİZMETLERİ

Başkanlığımızca eğitim hizmetleri yurtiçinde ve yurt dışında yapılmaktadır. Bugüne kadar soydaşlarımızın yaşadığı ülkelerden öğrenciler ülkemize gelerek eğitim almıştır. Bu eğitimler yurtiçi ve yurtdışı olarak gerçekleştirilmektedir.

1. Yurtiçindeki Hizmetlerimiz

Ülkemizde Uluslararası İmam-Hatip Liselerine, İlahiyat Fakültelerine, Başkanlığımız Dini Yüksek İhtisas Merkezleri ile Kuran Kurslarına getirilen öğrencilere eğitim alma imkânı Başkanlığımızca sunulmaktadır. Ayrıca mahalli din görevlileri Başkanlığımız Kur'ân Kurslarında hizmet içi eğitimlerini de alabilmektedir.

Ülkemizde Eğitim Alan öğrenciler

2016 – 2017 Eğitim – öğretim yılı başına kadar Uluslararası İmam Hatip Lisesi, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde 2500'ün üzerinde öğrenci getirilmiş olup, bu sayının 927'si aşağıda yer alan Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerden oluşmaktadır.

Ülke	Uluslararası İmam Hatip Lisesi	İlahiyat Fakültesi Lisans	İlahiyat Fakültesi Yüksek Lisans	İlahiyat Fakültesi Doktora	Toplam
KKTC	111	107	21	2	241
Kazakistan	154	58	22	13	247
Kırgızistan	87	27	46	43	203
Özbekistan	6	3			9
Türkmenistan	13	2	9	7	31
Azerbaycan	73	36	55	32	196
Genel Toplam	444	233	153	97	927

Mezun Olan Öğrenciler

2015 – 2016 Eğitim – öğretim yılı sonu itibari ile Uluslararası İmam Hatip Lisesi, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde toplam 446 öğrenci mezun olmuştur.

Ülke	Uluslararası İmam Hatip Lisesi	İlahiyat Fakültesi Lisans	İlahiyat Fakültesi Yüksek Lisans	İlahiyat Fakültesi Doktora	Toplam
KKTC	68	67	9		144
Kazakistan	47	15	9	4	75
Kırgızistan	30	7	37	23	97
Türkmenistan	13	2	9	7	31
Azerbaycan	31	12	34	22	99
Genel Toplam	189	103	98	56	446

Uluslararası İmam-Hatip Lisesi Programı

2016–2017 Eğitim – öğretim yılı itibari ile Uluslararası İmam Hatip Liselerinde Toplam 1.054 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin 444’ü Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerden oluşmaktadır.

Okul Adı	Öğrenci Sayısı
İstanbul Fatih Sultan Mehmet Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi	465
Konya Mevlana Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi	315
Kayseri Şehit Ömer Halis Demir Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi	240
Gölcük Anadolu İmam Hatip Lisesi (Kız)	34
Toplam	1054

Dini Yüksek İhtisas Eğitimi Alan Öğrenciler

Dini ve mesleki yönden donanımlı ve nitelikli insan gücü kazandırılması amacıyla, 2012 yılında uygulamaya konulan proje çerçevesinde halen Dini Yüksek İhtisas Merkezlerimizde Kazakistan’dan 76, Kırgızistan’dan 28, Azerbaycan’dan 2, KKTC’den 5 toplam 113 öğrenci Türkiye Diyanet Vakfı burslusu olarak 2016 öğretim yılında İstanbul, Kayseri, Kocaeli ve Konya Dini Yüksek İhtisas Merkezlerimizde ihtisas kursuna katılmıştır. 2016 yılı Mayıs ayı itibariyle 21 kursiyer mezun olmuştur.

Konuk Din Görevlilerine Hizmet İçi Eğitim Kursları

Soydaş ve dindaşlarımızın yaşadığı ülkelerdeki dini idarelerin taleplerine binaen Konuk din görevlilerinin Başkanlığımız eğitim merkezlerinde başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere mesleki yönlerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim kursuna katılmaları sağlanmaktadır.

Bu kapsamda ülkemizdeki İlahiyat Fakültelerinden mezun olan K.K.T.C.'li 32 öğrenci Bolu Eğitim Merkezi'nde 9 ay süreli Hizmetiçi Eğitim Kursu'na alınmış olup, kursiyerler K.K.T.C.'de görevlerine başlamışlardır.

K.K.T.C. Din İşleri Başkanlığı tarafından istihdam edilen personelin yetiştirilmesi hakkında işbirliği protokolü çerçevesinde K.K.T.C.'de 88 din görevlisi hizmet içi eğitim programına alınmışlardır.

Konuk Kur'an Kursu Öğrencileri

Masrafları TDV tarafından karşılanmak üzere Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden Kazakistan'dan 21, Kırgızistan'dan 23, Azerbaycan'dan 3 öğrenci olmak üzere toplam 47 öğrenci **“Uluslararası Kur'an Kursu Projesi”** kapsamında Bolu Sandallar Kız Kur'an Kursu'na yerleştirilmiştir. Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde konuk Kur'an Kursu öğrencilerine yönelik eğitim müfredatı oluşturulmuştur.

1. Yurtdışındaki Hizmetlerimiz

Yurtdışında Başkanlığımızın da katkıları ile açılan İlahiyat Fakülteleri ve İmam Hatip Liseleri hizmete girmiştir.

Yurtdışı Eğitim Kurumları			
S.No	Ülkesi	Kurum Adı	Açılış Yılı
1	Kırgızistan/Oş	Oş Devlet Üniversitesi	17.11.1993
2	Kırgızistan/Oş	Oş İmam Hatip Lisesi	10.05.2013
3	Azerbaycan/Bakü	Bakü İlahiyat Fakültesi	30.07.1992
4	Azerbaycan/Bakü	Bakü Türk Lisesi	1994
5	Kazakistan/Almatı	Yabancı Diller Ve Mesleki Kariyer Üniversitesi	28.07.2005
6	KKTC/Lefkoşa	Hala Sultan Öğrenci Yurtları	28.11.2015

Yurtdışı Eğitim Kurumları 2016-2017 Güncel Bilgiler						
S.No	Ülkesi/Kurum Adı	Eğitim Düzeyi	Eğitim Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı	2015-2016 Mezun Sayısı	Toplam Mezun Sayısı
1	Kırgızistan/Oş Devlet Üniversitesi	Lisans	2016-2017	157	45	479
2	Kırgızistan/Oş İmam Hatip Lisesi	Ortaöğretim	2016-2017	122	38	38
3	Azerbaycan/Bakü İlahiyat Fakültesi	Lisans	2016-2017	214	26	831
4	Azerbaycan/Bakü Türk Lisesi	Ortaöğretim	2016-2017	827	176	1039
5	Kazakistan/Almatı Yabancı Diller Ve Mesleki Kariyer Üniversitesi	Lisans	2016-2017	138	48	431
6	KKTC/Lefkoşa Hala Sultan Öğrenci Yurtları	Ortaöğretim	2016-2017	129	0	0
Toplam				1587	333	2818

Toplam 4405 öğrenci eğitim almış ve almaya devam etmektedir.

DİNİ YAYIN ÇALIŞMALARI

Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkmençe, Özbekçe vb. çeşitli dil ve lehçelerde dini yayınlar ile Diyanet Takvimlerinden bugüne kadar yaklaşık **5 milyon yayın**, ücretsiz dağıtılmak üzere ihtiyaç belirten ve talep gelen ülkelere gönderilmiş olup, yeni yayınlar bastırıldıkça gönderilmeye devam edilmektedir.

Yapılan ve proje aşamasında olan çalışmalarını şu şekilde ifade etmek mümkündür:

2014 yılında 20 dilde **Temel Dini Bilgiler** kitabı yayınlanması planlanmıştır. Bu plan kapsamında bahse konu eserin Kazakça ve Kırgızca dillerinde çevirisi tamamlanmış ve basım aşamasındadır. Eser Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesine daha önce çevrilmiştir. Kazakça **“Kur’an Tercümesi”** yapılmış ve 2013 yılı içerisinde 10.000 adet Kazakça Kur’an-ı Kerim Meali basılmıştır. **“Kur’an’dan Öğütler I, II”** ve **“En Güzel Örnek Hz. Muhammet”** isimli Diyanet yayınları Azericeye çevrilmiştir. Kırgızca Kur’an Meali basılmıştır. Kırgızistan ve Azerbaycan’da Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri çerçevesinde **“Na’t”** yarışması düzenlenmiş ve uygun görülen şiirler kitaplaştırılarak basımı yapılmıştır. Muhammed Hamidullah’ın **“İslam Peygamberi”** adlı

eserinin Azerice çevirisi tamamlanarak basımı yapılmıştır. “**Sorularla İslam**” isimli Türkçe hazırlanmış olan ve özellikle Selefilere iddialarına cevap niteliği taşıyan bu çalışma mizanpaj ve basım aşamasındadır. Basımdan sonra farklı dillere çevirisi düşünülmektedir. 2014 yılında, Kazakça ve Kırgızca'nın dâhil olduğu 7 ülkenin kendi dillerinde “Diyanet Takvimi” yayınlanmıştır.

İNŞAÎ PROJELER

İnşai projeler kapsamında gelen talepler doğrultusunda aşağıda yer alan faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

Kazakistan, Türkistan Hoca Ahmet Yesevi Camii

Hoca Ahmet Yesevi'nin türbesinin bulunduğu alana yaptırılan cami ve külliye'nin açılışı 17.04.2015 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan NAZARBAYEV ve Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ tarafından yapılmıştır.

İmam Serahsi Türbesi ve Cami İnşaatı Projesi

Kırgızistan/Hala Özgen Şehrindeki İmam Serahsi Türbesi Özgen şehrinde evler arasında kalmış ve kaybolmuş olan büyük İslam âlimi İmam Serahsi'nin mezarı bulunarak önce evler istimlak edilmiş ve hazırlanan projeye göre bir türbe inşa edilmiştir. Türbenin açılışı Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Sayın Mehmet GÖRMEZ tarafından 08.11.2012 tarihinde kalabalık bir heyet huzurunda gerçekleştirilmiştir.

K.K.T.C. Hala Sultan Camii Temel Atma Töreni

Sultan Camii'nin 27 Eylül 2013 tarihinde gerçekleştirilen temel atma törenine dönemin Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Vekili Sibel SİBER ve Başbakan Özkan YORGAN-CIOĞLU katılmıştır.

KARDEŞ ŞEHİR PROJESİ KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER

2007 senesinde başlatılan bu proje ile yurtdışında ihtiyaç duyulan cami, mescit, okul, öğrenci eğitimi, yayın vb. ihtiyaçların karşılanması amacıyla ülkemizden ekonomik durumu iyi olan toplam 206 il ve ilçe ile yurtdışındaki il ve ilçeler Kardeş Şehir olarak eşleştirilmiş ve o tarihten günümüze kadar yurtdışında birçok kalıcı eserin yapımı gerçekleştirilmiştir.

Bu çerçevede Bişkek-Çankırı, Talas-Erzurum, Osh-Pendik, Narın-Sancaktepe Koçkar-Zonguldak, Almatı-Ankara, Çimkent-Çorum, Pavlodar- İstanbul/Zeytinburnu, Akmola-İstanbul/Ümraniye, Cambul-Karaman, Bakü-Konya ile eşleştirilmiş olup, cami, öğrenci yurdu, Kur'an Kursu yapımında Kardeş Şehirler tarafından destek sağlamaktadır. Kardeş Şehir Projesi ile aşağıdaki hizmetler yapılmıştır.

Kırgızistan, Bişkek Camii

Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek'te bir cami yaptırılması amacıyla 23/09/2010 tarihinde Kırgızistan Müslümanları Dini İdaresi Başkanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında 22 maddeden oluşan **“Bişkek Camii Projesi Protokolü”** imzalanmıştır. Bişkek Camii, Bişkek şehri merkezinde Cibek Yolu mevkiinde toplam 35 dönüm arazi üzerinde inşa edilmektedir. Cami, parlamento binasına 1500 metre uzaklıktadır. Proje kapsamında; Cami (5954m2), Abdesthane (950m2), Müftülük (1240m2) ve Müşavirlik (1240m2) binası olmak üzere 4 ayrı ünite yer almaktadır. Caminin kapalı alanında 6 bin, açık alanlar da dâhil edildiğinde 16 bin kişi aynı anda namaz kılabilir. Ayrıca cami yanına çok katlı bir otopark yapılması planlanmaktadır. Çankırı ve Şanlıurfa Müftülüklerince ekonomik katkı sağlanmıştır.

Azerbaycan Bakü Tala Mescidi

Konya İl Müftülüğü tarafından Azerbaycan Bakü Tala Mescidi minarelerine maddi destek sağlanmıştır.

ULUSLARARASI TOPLANTILAR

Avrasya İslam Şûrası Toplantıları

Avrasya İslam Şûrası Toplantıları 1995, 1996, 1998, 2000, 2002, 2005, 2009, 2012 ve 2016 yıllarında 9 defa yapılmıştır.

19-22 Kasım 2012 tarihleri arasında yapılan VIII. Avrasya İslam Şûrası Toplantısı “Avrasya'da Gelenek Temelli Gelecek Perspektifleri” başlığı altında İstanbul'da düzenlenmiş olup, 30'un üzerinde ülkeden yaklaşık 120 temsilci bu toplantıya katılmıştır.

IX. Avrasya İslam Şûrası Toplantısı 11-14 Ekim 2016 tarihleri arasında “Avrasya'da İslam, Din İstismarına Karşı Birlik, Dayanışma ve Gelecek Perspektifi” başlığı altında İstanbul'da 33 ülkeden 120 temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

SEMPOZYUMLAR

Avrasya’da Dini Yüksek Eğitim Ve Öğretim Tecrübesi Sempozyumu

Türk Dünyası Kültür Başkenti etkinlikleri çerçevesinde 11-12 Aralık 2013 tarihlerinde Es-kişehir’de 9 Avrasya ülkesinden 17 din adamı ve akademisyenin katılımlarıyla “Türk Dünyasında Dini Hayat ve Güncel Meseleler, Avrasya’da Dini Yüksek Eğitim ve Öğretim Tecrübesi” konulu bir sempozyum gerçekleştirilmiştir.

GİDEN VE GELEN HEYETLER

25 yıl içerisinde toplam 1000’e yakın ortalama her yıl 40 civarında heyetin karşılıklı ziyaretleri gerçekleşmiştir. Aşağıda son yıllarda yapılan karşılıklı ziyaretlerden bazı örnekler yer almaktadır.

Avrasya İslam Şurası Üyelerinin Ziyareti

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ ile birlikte Avrasya İslam Şurası Üyelerinden Kafkas Müslümanları ve Azerbaycan Dini İdare Başkanı Allahşükür PAŞAZADE, Rusya Müftüler Konseyi Başkanı Ravil GAYNUDDİN, Bosna Hersek Reisül Uleması Hüseyin Efendi KAVAZOVİC ve Kosova İslam Birliği Başkanı Naim TERNAVA bir heyet halinde TBMM Başkanı İsmail KAHRAMAN’ı makamında 09.08.2016 tarihinde ziyaret ederek 15 Temmuz darbe girişiminde olan hadiseler sebebi ile “geçmiş olsun” dileklerinde bulunmuşlardır. Kafkas Müslümanları İdaresi Başkanı Şeyhülislam Allahşükür PAŞAZADE, Azerbaycan halkı tarafından 15 Temmuz demokrasi kahramanlarının yaralarının sarılması için gönderilen 100 bin dolara dair sembolik çeki Meclis Başkanı KAHRAMAN’a sunmuştur.

Kazakistan

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Kazakistan Din İşleri Komitesi Başkanı Doç. Dr. Galim NURMAGANBETULİ ŞOYKİN ve beraberindeki heyeti 08.01.2015 tarihinde; Kazakistan Dini İdare Başkanı Ercan MAYAMEROV ve beraberindeki heyeti ise 12.05.2016 tarihinde kabul etmiştir.

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Kazakistan Müslümanları Dini İdaresi Başkanlığı’nı 16.04.2015 tarihinde ziyaret etmiş ve Nur Astana Medresesi’nde eğitim gören öğrencilerle bir araya gelmiştir.

Kırgızistan

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Kırgızistan Dini İdare Başkanı Maksat Hacı TOKTOMUŞA ve beraberindeki heyeti 23.05.2014 tarihinde; Kırgızistan Din Komisyonu Başkanı Orozbek MOLDALİEV ve beraberindeki heyeti ise 21.01.2016 tarihinde makamında kabul etmiştir.

İmam Serahsi'nin Türkiye Diyanet Vakfı tarafından inşa edilen türbesinin 10.11.2012 tarihindeki açılışına katılmak üzere Kırgızistan'ın Oş kentinde bulunan Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Kırgızistan Türkiye dini ilişkilerine olan katkılarından dolayı Oş Devlet Üniversitesi tarafından fahri doktora unvanı ile ödüllendirilmiştir.

Azerbaycan

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ, Azerbaycan Dinî Kurumlarla İş Üzere Devlet Komitesi Başkanı Elşad İSKENDEROV'u 10.10.2012 tarihinde, aynı göreve daha sonra gelen Mübariz KURBANLI ve beraberindeki heyeti ise 02.03.2015 tarihinde makamında kabul etmiştir.

Kafkas Müslümanları Dini İdaresi Lideri Şeyhülislam Allahşükür PAŞAZADE'nin daveti üzerine Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ 17.10.2011 tarihinde Azerbaycan'da resmi temaslarda bulunmuş, bir yıl aradan sonra Başkan GÖRMEZ, Kafkas Müslümanları İdaresi Başkanı Allahşükür PAŞAZADE ile 20.12.2012 tarihinde de bir araya gelmiştir.

KKTC

07.12.2011 tarihinde dönemin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanı İrsen KÜÇÜK, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'i makamında ziyaret etmiş, Başkan GÖRMEZ, hem İlahiyat Lisesi, hem İlahiyat Fakültesi açılışına öncülük yaptığı için KKTC Başbakanı ile hükümet üyelerine teşekkürlerini ifade etmişlerdir.

06.01.2012 tarihinde de dönemin KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Dr. Hasan BOZER, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'i makamında ziyaret etmiştir.

SOSYAL VE KÜLTÜREL HİZMETLER

Yurtdışı Vekaletle Kurban Organizasyonu

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Türkiye Diyanet Vakfı ile Vekalet Yoluyla Kurban Kesim Or-

ganizasyonunun başladığı tarihten günümüze kadar (1993-2016) kesilen hisse sayısı **1 milyon 106 bin 369'a** ulaşmıştır. **288.610** hisse **Avrasya ülkelerinde** ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

Kutlu Doğum Etkinlikleri

Yurtdışı Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri kapsamında düzenlenen muhtelif programlara katılmak üzere, her yıl Başkanlığımızca alanında uzman Personel görevlendirilmektedir. Avrasya bölgesinde yer alan Türk Cumhuriyetleri ile soydaş ve dindaşlarımızın bulunduğu ülkelere gelen talepler doğrultusunda 2001 yılından itibaren sayıları yıllara göre 8 ile 36 arasında değişen toplam 235 okuyucu ve konuşmacı gönderilmiştir.

IV. Oturum

*Ortak Geleceğin İnşasında Eğitimin Rolü
ve Ortak Eğitim Kurumları*

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mahir NAKİP

Çankaya Üniversitesi

Prof. Dr. Sebahattin BALCIOĞLU

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü

Bağımsızlık Sürecinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin Faaliyetleri

Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili

Bağımsızlık Sürecinde Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin Faaliyetleri

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı

Kafkasya Üniversiteler Birliğinin Faaliyetleri

Prof. Dr. Sezai ERCİŞLİ

Avrasya İpek Yolu Üniversiteleri Birliği Genel Sekreteri

Dr. Ali GÜLLÜCE

Avrasya İpek Yolu Üniversiteleri Birliği Koordinatörü

Asırlık Bağımsızlık Sürecinde Avrasya İpek Yolu Üniversiteleri Birliği'nin Faaliyetleri

Prof. Dr. Sebahattin BALCI

Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü
ve Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği Başkanı

*Kırgızistan - Türkiye
Manas Üniversitesi'nin Faaliyetleri*

ÖZET

Kardeş ve dost ülke Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te Ala-Too Dağları'nın eteklerinde Kırgız Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin dünyada benzeri olmayan bir kardeşlik projesi olarak kurduğu Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Türk dünyasının eğitimdeki 'kutup yıldızı' olarak göz kamaştırmaktadır.

1995'te kurulan üniversitede özellikle son 6 yılda görülen büyük gelişmeler, Türk dünyasının geleceğini şekillendirecek olan gençlere kendilerini en iyi şekilde yetiştirmelerinin yolunu açmaktadır.

Türkiye ve Kırgızistan, Türk dünyası gençlerinin uluslararası düzeyde rekabet üstünlüğü elde edebilmeleri için kaynaklarını seferber etmekte ve bu kaynaklar üstün bir yönetim mahareti ve inançlı bir ekip ile gençlerin en üst düzeyde faydalanabilecekleri akademik ve fiziksel imkânlarla dönüştürülmektedir.

14 ülkeden gelip çok kültürlü bir ortamda, 6 ülkeden öğretim elemanlarının taşıdıkları akademik birikimle, modern fiziksel, enformatik-teknolojik altyapı imkânları, çağdaş ders programlarıyla huzur ikliminde yükseköğrenim gören gençler, mezun olduktan sonra dünyanın her yerinde nitelikli insan kaynağı olarak rahatlıkla iş bulabilmektedir. Yükseköğrenimlerini kendilerine rekabet üstünlüğü sağlayan bir donanımla tamamlayan gençler, üniversitenin sloganını büyük bir özgüvenle telaffuz etmektedirler: "Gelecek elimizde..."

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Türkiye, Kırgızistan, Türk dünyası, bağımsızlık süreci.

GİRİŞ

1991 yılına kadar Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak anılan Kırgızistan, bu tarihte diğer dört Türk Cumhuriyeti ile birlikte bağımsızlığını ilan etmiş ve Kırgız Cumhuriyeti olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti 16 Aralık 1991'de kardeş ve dost Kırgız Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuştur. 29 Ocak 1992 tarihinde tesis edilen diplomatik ilişkiler, günümüze değin her alanda kuvvetli bir şekilde süregelmiştir.

Devletler arasında siyasetten kültüre kadar pek çok alanda ilişkiler geliştirmek mümkündür; ancak bu ilişkilerin en anlamlı ve bir o kadar da meşakkatli olanı hiç kuşkusuz eğitim alanında kurulan ilişkiler olacaktır.

Türkiye ve Kırgızistan, 30 Eylül 1995 tarihinde imzaladıkları “Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti hükümeti arasında Kırgızistan’ın başkenti Bişkek şehrinde Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi kurulmasına dair anlaşma” ile bu işi başarmış, Türk dünyasının geleceğini ellerinde tutan gençleri yetiştirmek iddiasıyla Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’ni kurmuştur.

İki ülkenin bu girişimi kelimenin tam anlamıyla bir büyük iddiadır ve bu iddianın haklılığı, bu güzide kurumun çeyrek asra yakın bir sürede kat ettiği büyük mesafeyle ispatlanmıştır.

Üniversite bu geçen sürede, özellikle son altı yılda aldığı yolla, Kırgızistan-Türkiye arasındaki en sağlam köprü olmuş; sadece iki ülkenin değil, Türk dünyasının bir büyük umudu hâline gelmiştir. Bu umut, üniversitenin yetiştirdiği gençlerle vuku bulmuştur.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi çatısı altında buluşan gençler, dünya genelinde rekabet üstünlüğü elde ettikleri mesleki bilgi ve beceriyle donanmakta; kardeşliklerini pekiştirmekte; aile, millet ve vatan sevgisinin, yüksek ahlâkın bir neferde vücut buluşunun temsili olmaktadır. Bu güzide kurumun gençleri, bütün bu üstün nitelikleriyle “Gelecek elimizde...” sloganını içselleştirip hem Türk dünyasına hem de insanlığa adeta müjdelenen aydınlık geleceği kuracak birer öncü gibi hareket etmektedirler. Manas Üniversitesi’nden mezun gençler bugün 5 kıtada 32 ülkede başarıyla çalışmakta, üniversitenin kültürünü dünyanın çeşitli ülkelerine taşımaktadırlar.

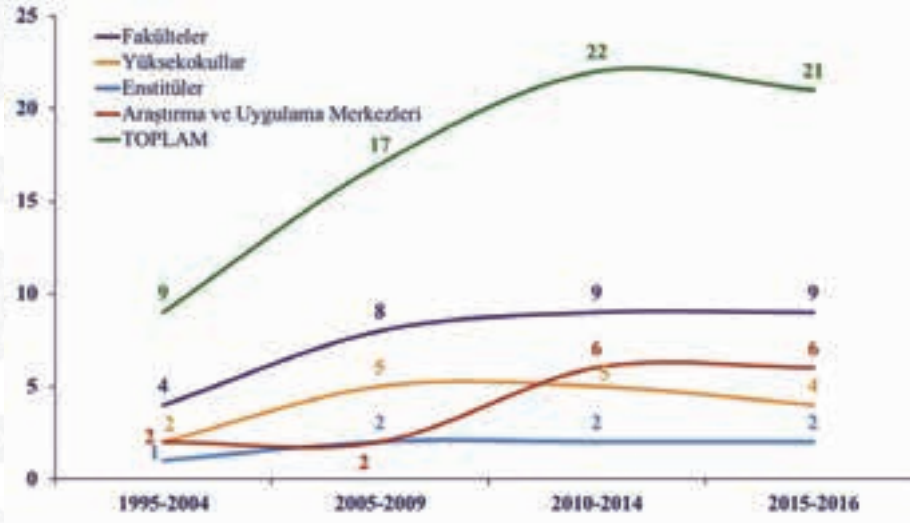
Temelleri yirmi yıl önce atılan bu kültür zaman içinde olgunlaştırılmış, özellikle altı yıl önce yeniden yapılanmanın, değişimin ve dönüşümün, sistem ve mevzuat geliştirmenin, kurumsallaşmanın ve uluslararasılaşmanın zaruri olduğu görülmüştür. Üniversitenin bütün süreçleri, girdilerin en iyi çıktılara dönüşmesini sağlayacak şekilde yeniden tasarlanmış ve işletilmiştir. Bu şekilde üniversite;

- Nitelikli ve markalaşmış bir eğitim,
- Uluslararası düzeyde öğretim programları,
- Rusça, Çince, İngilizce öğrenme fırsatı,
- Mesleki yönden farklılaşma ve kişisel gelişim,
- 6 ülkeden nitelikli öğretim elemanlarıyla öğretim,
- Modern, çağdaş, teknik ve teknolojik altyapı,
- İleri düzeyde araştırma, uygulama yapılmasını sağlayan laboratuvarlar,
- Güçlü bilişim teknolojileri altyapısı,
- Dünyayla bütünleşmiş kütüphane ve öğrenme merkezleri imkânlarını en etkili ve en verimli şekilde sunmaya başlamıştır.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Avrupa Birliği'nin desteğiyle Avrupa Bilimsel ve Endüstriyel Odası tarafından her yıl düzenli olarak yapılan Avrupa Üniversiteleri Reyting Sıralamasında açık ara Kırgızistan birincisi olmuştur. 2678 üniversite arasında yapılan bu sıralamada; Nobel Ödülü ve Fields Madalyası sahipleri olan öğretim üyelerinin sayısı, yabancı uyruklu öğrencilerin olması, üniversite yayınlarının dünyadaki bilimsel dergilerde yer alması, mezunlarının istihdam edilebilirlik düzeyinin yüksek olması, işverenlerden olumlu referanslar gibi ölçütler dikkate alınmaktadır.

BAĞIMSIZLIK SÜRECİNDE ÜNİVERSİTENİN FAALİYETLERİ

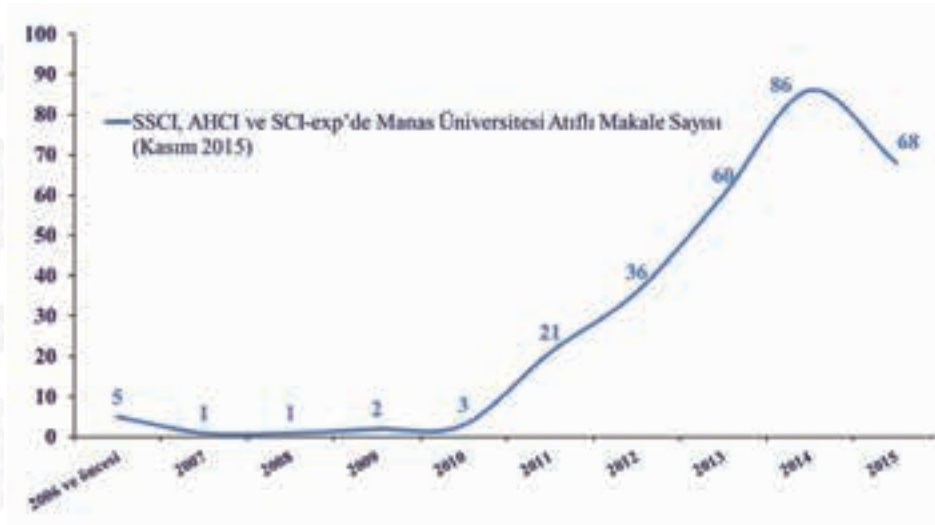
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin pek çok başarısı, üniversitenin kurulduğu günden bu yana gösterdiği değişimle açıklanabilir. Aşağıdaki grafiklerde üniversitenin seneler içindeki gelişimi gösterilmektedir:

Grafik 1: Akademik Birimlerin Gelişimi

Grafik 1’de Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’ndeki akademik birimlerin gelişimi görülmektedir.

Üniversitenin ilk yıllarında 9 birim varken 2010’dan sonra bu birimlerin sayısı fark edilir şekilde artmış ve 2015-2016’da 21 birim faaliyet gösterir hale gelmiştir.

Grafik 2: Bilimsel Faaliyetler

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’nin eğitimde uluslararası bir marka olma hedefinde kendini ispatlaması gereken ölçütlerden biri olan uluslararası düzeydeki yayınların 2010 yılına kadar neredeyse yok denecek kadar az olduğu Grafik 2’de görülmektedir.

Uluslararası düzeyde marka olma hedefinin konulup akademik kalitenin artırılması ve kaynakların bu hedefin gerçekleştirilmesi için kullanılması yoluyla Manas Üniversitesi atıflı makale sayısının hızla arttığı ve 86'ya kadar eriştiği bilgisi bu grafikte yer almaktadır.

Geçen sene yayın sayısında azalma olsa da bu senenin hedefleri arasında nitelikli yayın sayısının artırılması da bulunmaktadır.

KIRGIZISTANDA MUKAYESELİ SCI YAYINLARI*		
	2000-2009	2010-2015
KIRGIZISTAN ULUSAL BİLİM AKADEMİSİ	203	115
KIRGIZISTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ	11	80
KIRGIZ DEVLET TIP AKADEMİSİ	39	67
KIRGIZ-RUS SLAV ÜNİVERSİTESİ	112	61
ULUSAL KARDİYOLOGİ MERKEZİ	58	42
ORTA ASYA AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ	27	30
CENTRAL ASIAN INSTITUTE FOR APPLIED GEOSCIENCES (CALAG)	2	40
KIRGIZ MİLLİ DEVLET ÜNİVERSİTESİ	26	7

Tablo 1: Kırgızistan'da Mukayeseli SCI Yayınları (Kaynak: Web of Science, Thomson Reuters)

Tablo 1'de Kırgızistan'daki diğer yükseköğretim kurumları ile Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde yayınlanan uluslararası düzeydeki makalelerin niceliği karşılaştırılmaktadır.

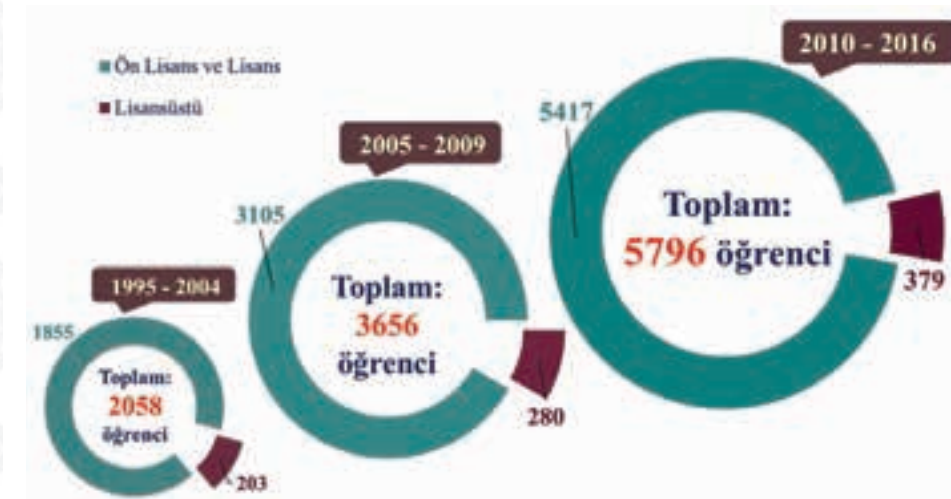
2000-2009 ve 2010-2015 dönemleri temel alınarak yapılan karşılaştırmada Manas Üniversitesi'nin yayınlarındaki artışın Kırgızistan genelinde de açık ara önde olduğu görülmektedir. Buna göre 2000-2009 yılları arasında 11 olan yayın sayısı, 2010-2015 yılları arasında 80'e yükselmiştir.

Faaliyet Türü	Fakülteler	Enstitüler	Yüksekokullar	Meslek Y.Okulları	Toplam
Sempozyum ve Kongre	8	-	2	-	10
Konferans	7	5	2	-	14
Panel	9	1	2	-	12
Eğitim Semineri	82	-	19	4	105
Sergi	2	-	1	-	3
Teknik Gezi	2	-	-	2	4
TOPLAM	110	6	26	6	148

Tablo 2: 2014-2105 Öğretim Yılında Yapılan Ulusal Bilimsel Toplantıların Sayısal Dağılımı

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, düzenlediği bilimsel toplantılarla bilim adamlarını buluşturmayı ve bu toplantılarda sağlanan bilimsel çıktıları bilimin hizmetine sunmayı amaç edinmiştir.

Tablo 2’de 2014-2015 Öğretim Yılında çeşitli akademik birimlerin düzenledikleri toplam bilimsel toplantının sayısının 148 olduğu görülmektedir. Bu dönemde en çok bilimsel toplantı eğitim seminerleri şeklinde fakülteler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Grafik 3: Öğrenci Sayıları

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'ndeki dönemlere göre öğrenci sayıları Grafik 3'te gösterilmektedir. Buna göre 1995-2004 döneminde ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarda

okuyan öğrencilerin sayısı 2058 ve 2005-2009 döneminde 3656 iken 2010-2016 döneminde 5796 olmuştur. Bu öğrenciler Kırgızistan ve Türkiye başta olmak üzere 14 ülkeden gelmektedir.

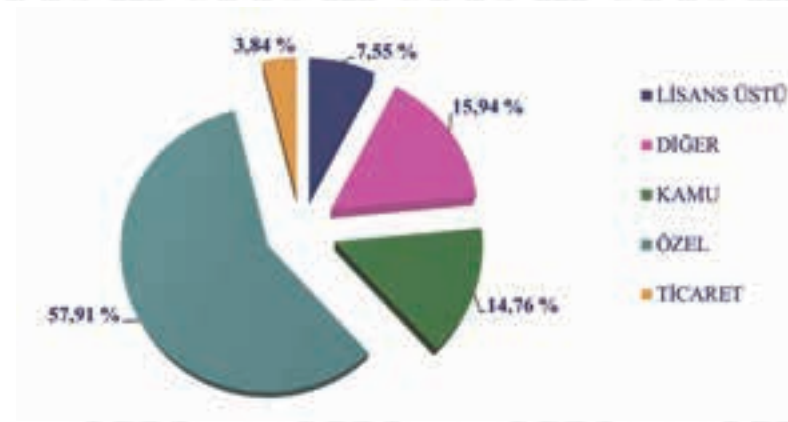
Son dönemdeki bu artışa üniversitenin kaynaklarını her zamankinden daha etkin ve verimli kullanarak akademik kalitesini ve tanınırlılığını/bilinirliğini artırması sebep olmuştur. Bu yönüyle üniversite Kırgızistan'da en çok rağbet gören yükseköğretim kurumudur.

Ancak amaç niceliğin değil, her zaman niteliğin üstün tutulması ve üniversiteye en nitelikli öğrencilerin alınmasıdır. Ayrıca bu niteliğin korunması için öğrenci sayısının hiçbir zaman 10 bini geçmesi öngörülmemektedir.

Grafik 4: KTMÜ Mezunlarının 2002-2004 Yılları Arasındaki Mesleki Dağılım Oranları

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nden bugüne kadar 6101 öğrenci mezun olmuştur. Mezunlar dünyanın 5 kıtasında 32 ülkede çalışmakta; iş arayan değil, iş için aranan kişiler olarak üniversiteyi başarıyla temsil etmektedir. Grafik 4'te de görüleceği üzere mezunların yüzde 51,5'i mezun oldukları alanlarda çalışmaktadırlar.

Grafik 5: KTMÜ Mezunlarının 2002-2014 Yılları Arasındaki Sektörel Dağılım Oranları

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi mezunlarının en çok özel sektörde çalıştıkları Grafik 5'te görülmektedir. Üniversitenin iş dünyası-üniversite işbirliği, staj programları gibi unsurlara önem vermesi, öğrencilerin daha öğrenimleri sırasında piyasayı tanımalarına ve kendilerini iş dünyasına hazırlamalarına katkı sağlamaktadır. Mesleki bilgi ve becerileri yüksek olan Manas Üniversitesi mezunları, rekabetin yüksek olduğu özel sektörde de öncelikle tercih edilmektedirler.

İki Kampus, C. Aytmatov Kampus Açık Alanı	840.140 m ² ;
Bina Sayısı	24
Daire Sayısı (9 Katlı Binada)	42
Eğitim-Araştırma Laboratuvarı Sayısı	55
TV Yapım ve Eğitim Stüdyosu	1
Derslik Sayısı	137
Konferans Salonu	2
Amfi	6
Toplantı Salonu	4
Çok Amaçlı Toplantı, Seminer ve Çalıştay Salonu	1
Toplam kapalı alan	127.907 m ²
Öğrenci başına düşen kapalı alan, Eğitim-Öğretim :	23.7 m ²

Tablo 3: Eğitim-Öğretim Alanları, Fiziki Altyapı

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Orta Asya'nın en gelişmiş kampüs üniversitesidir. Tablo 3'te de görüldüğü gibi modern binaları, sosyal tesisleri, gelişmiş teknolojik altyapısı ile Türk dünyasının gençlerinin yüksek standartlarda yükseköğrenim görmeleri için her türlü imkânı sunmaktadır.

Manas Üniversitesi'nde 'eğitimin yapılan bir iş değil, yaşanan bir süreç' olduğu ilkesiyle öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veren yaşam alanları oluşturulmuştur. Yaşam alanları arasında park, bahçe, sosyal tesisler, açık ve kapalı spor alanları bulunmaktadır. 89369 adet kitabın ve dünyanın önde gelen veri tabanlarına üyeliklerin bulunduğu kütüphane ve öğrenme merkezleri de akademisyenlerin, araştırmacıların ve öğrencilerin kullanımına açıktır.

Gerek şehirdeki Merkez Binada gerekse de Cengiz Aytmatov Kampüsü'nde bulunan iki sağlık merkezi, modern birer poliklinik olarak donatılmıştır. Sağlık merkezleri, tıp doktorları ve sağlık personeli ile 24 saat hizmet vermektedir.

24 saat sıcak su ve kesintisiz internet hizmeti verilen öğrenci evleri, Orta Asya'daki yurtlar arasında en iyi olanlarıdır.

	T.C.			K.C.			DİĞER			TOPLAM		
	T.Z.	Y.Z.	D.S.Ü	T.Z.	Y.Z.	D.S.Ü	T.Z.	Y.Z.	D.S.Ü	T.Z.	Y.Z.	D.S.Ü
Prof. Dr.	29	0	0	25	7	15	1	0	1	55	7	16
Doç. Dr.	24	0	0	25	10	31	0	0	0	49	10	31
Yrd. Doç. Dr.	19	0	2	16	0	0	0	0	0	35	0	2
Öğr. Gör. Dr.	6	0	0	42	4	19	0	0	0	48	4	19
Öğr. Gör.	22	0	4	33	19	19	0	0	0	55	19	23
Okutman	43	0	2	45	6	5	1	1	4	89	6	11
Uzman (Akademik)	6	0	0	5	0	0	0	0	0	11	0	0
Ary. Gör.	7	0	0	37	0	0	0	0	0	44	0	0
TOPLAM	156	0	8	228	46	89	2	1	5	386	47	102

Tablo 4: 2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Dönemi Akademik Personelin Unvana Göre Sayısal Dağılımı

Henüz 20 yaşında olmasına rağmen Kırgızistan'da ve Orta Asya'da parmakla gösterilen bir kurum haline gelen üniversitenin bu başarısında insan kaynağının yüksek nitelikte olmasının katkısı büyüktür.

Tablo 4'te görüldüğü gibi 535 akademik insan kaynağı, güçlü bir öğretim kadrosu oluşturmaktadır. 6 ülkeden gelen akademisyenler, uluslararası akademik birikimi Kırgızistan'a taşımaktadır.

Harita: Uluslararası İşbirlikleri

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ile ülke dışı yükseköğretim kurumları, kuruluşlar ve bilimsel merkezler arasında işbirliği protokolleri yapılmıştır.

155 üniversite ve 33 kurum ile yapılan işbirliği protokolleri titizlikle uygulamaya da geçirilmektedir. Türkiye'den 69 üniversiteyle Mevlana Değişim Programı Protokolleri de imzalanmıştır.

1995-2004 döneminde 8, 2005-2009 döneminde 28 ve 2010-2012 döneminde 78 adet olan bu işbirliği protokolleri, 2013-2016 döneminde 155'e ulaştırılmıştır.

Resim: Üye Olunan Birlikler

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, üyelikleri ile saygın kurum ve kuruluşlarda temsil edilmektedir. Üniversite ayrıca Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliğinin dönem başkanlığını ve Merkezi Asya Üniversiteler Birliğinin de kurucu başkanlığını yürütmektedir.

SONUÇ

Türk dünyasına hizmette büyük bir iddia olarak kurulan ve özellikle son 6 yıldaki gelişmeler ile 20. yılına alını açık, yüzü ak, başı dik bir biçimde ulaşan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi; Kırgızistan, Orta Asya, Avrupa ve diğer coğrafyalardaki ülkelerde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar tarafından ödüllere layık bulunmuş, işbirliği için müracaat edilen bir kurum olmuştur.

Üniversitenin başarıları, kurumsal yönetimde alınmış olunan TSE İSO 9001-2008 belgesi ile taçlandırılmıştır.

Türk dünyasının bu güzide üniversitesinin bütün başarıları, elbette, bağımsızlıklarının çeyrek asrını kutlayan Türk Devletlerine armağandır. Bu üniversite yenilikçilik, büyüme ve gelişme ilkeleri doğrultusunda 2023 hedeflerini gerçekleştirmek için dur durak bilmeden yoluna devam etmektedir. Buna göre 2023'te;

- Eğitimde bir uluslararası marka,
- Kurumsal bir cazibe merkezi,
- Toplum ve iş dünyası için gerçek bir değer,
- Uluslararasılaşmada örnek bir üniversite,
- Türk dünyasının birlikteliğinde ve gelişmesinde etkin bir güç,
- Dünya bilimine katkısıyla saygın bir üniversite olmak için çalışılmaktadır.

KAYNAKLAR:

- 1) Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Rektörlük Sunumu,
- 2) Web of Science, Thomson Reuters.

Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili

*Çeyrek Asırlık Bağımsızlık Sürecinde
Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin Faaliyetleri*

1. Üniversitenin Bulunduğu Türkistan Bölgesinin Tarihçesi

Yesevi Üniversitesi, Kazakistan'ın Türkistan şehrinde bulunan Hoca Ahmet Yesevi adı verilen Türkiye ve Kazakistan'ın ortak olduğu, hukuken iki ülke parlamen-tolarının onayladığı Uluslararası bir üniversitedir. Yesevi Üniversitesi Kazakistan'ın bağımsızlığının ve devlet olarak temel hedeflerinin sembolüdür. Ortak Türk tarihinin özeti ve Türk halklarının geleceğinin öncüsüdür. Bu makalede, üniversitenin kurul-duğu 1991 yılından bu yana yapılan temel çalışmalar, üniversitenin fiziki ve akade-mik yapısı ile gelecekteki yeri üzerinde durulacaktır.

Çağdaş bir kurumun veya meselenin mevcut halini incelerken mümkün olduğu kadar tarihi geçmişine - kökenlerine bakmak gerekir. Hoca Ahmet Yesevi Üniversite-si, İpek Yolu üzerinde bir uluslararası yüksek eğitim ve öğretim kurumudur. Tarihte İpek Yolu sadece büyük bir ticaret yolu değil, aynı zamanda bir strateji, kültür ve politika yolu idi.

İpek Yolu Çin'den çıktıktan sonra büyük oranda ve merkezde Türk halklarının meskun bulunduğu bölgelerden geçiyordu, bu da bugünkü isimlerle ifade edersek Doğu Türkistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, İran, Afganis-tan ve Anadolu'dur. Son yüzyıllarda gerçekleşen siyasi, ekonomik, kültürel ve iskan hareketlerinden dolayı, Afganistan ve Hindistan'da Türk nüfusu ve nüfuzu geri plana atılsa da 19. yüzyılın başına dek bu iki dev coğrafyada Türkler yönetimin belirleyici unsuru idiler.

Son yıllarda en çok işlenen konulardan biri, doğunun ve Pasifik bölgesinin aynen 16. yüzyıl öncesinde olduğu gibi, günümüzde de üretim ve çıkışın merkezi olmaya başlamasıdır. Burada da ürünlerin doğudan batıya / batıdan doğuya en hızlı ve en ucuz ulaştırılması meselesi söz konusudur ki üç ulaştırma aracı kara, deniz ve hava ulaşımı arasında eşyanın nakli için en ideal olan tren öne çıkmakta ve İpek Yolu'nun en doğudan en batıya yeniden tesisi görüşülmektedir, bu bir stratejik hadisedir. Bölgedeki İpek Yolu şehirleri, Kaşgar, Balasagun ve tarihi Tokmak bölgesi, Oş, Buhara, Semerkant, Fergana, Merv bölgesidir. Tarihi İpek Yolu şehirlerine en yakın olan Güney Kazakistan, nüfus, kültür, ticaret, tarım vd. yönlerden bugün de Kazakistan'ın en yoğun bölgesidir. Tarihi adı Yese olan ve Pir-i Türkistan olarak da bilinen Türkistan şehri, bu bölgededir.

2. Üniversitenin Tarihçesi

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kazakistan'ın tarihi Türkistan şehrinde yer almaktadır. Özellikle UNESCO tarafından vefatının 850. yılı münasebetiyle adına 2016 yılında Yesevi Yılı ilan edilen Hoca Ahmet Yesevi'nin (1093-1166) yaşadığı dönemde bu şehir, sadece bu bölgenin değil, Türk Dünyası'nın ve ilim aleminin en önde gelen ticaret, bilim ve aydınlanma merkezlerinden biri idi ve aynı zamanda da Kazak hanlarının tahtgahı ve merkezi idi. Bu yüzden de Türkistan günümüz Kazak ve Türk Dünyasının ruhani başşehri olarak anılmaktadır. 9-15. yüzyıllar arasında son derece medeni ve mamure olan bu şehir ve bölge, son iki asırda geri kaldı ve özellikle Sovyet döneminde, Türk Dünyasının pek çok yerinde gördüğümüz gibi eğitim, ekonomi, yatırımlar, yollar vd. yönlerden ihmal edildi.

Üniversitenin temelleri, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 6 Haziran 1991 tarihli kararıyla, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından kısa bir süre önce Türkistan Devlet Üniversitesi olarak atılmış ve üniversitenin temel görevi, "Orta Asya'nın tarihî ilim ve kültür merkezi olan Türkistan şehrini kalkındırmak" olarak belirlenmiştir. 16 Aralık 1991 tarihinde Kazakistan'ın bağımsızlığını ilan etmesinden sonra, Türkiye ile ortaklık düşünce ve girişimi tezahür etmiştir.

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ile Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Süleyman Demirel arasında, 29 Nisan -1 Mayıs 1992 tarihinde gerçekleşen Almatı zirvesinde yayımlanan "Ortak Bildiri" ve 1 Mayıs 1992'de iki ülke arasında imzalanan "Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşması" ile, Türkistan Devlet Üniversitesi'nin iki ülkenin ortak üniversitesi hâline getirilmesi kararı alınmış ve konuyla ilgili mutabakat zaptı, 28 Eylül 1992'de Ankara'da imzalanmıştır.

İki ülke Hükümetleri arasında, “Türkistan Şehrinde Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma” ise, 31 Ekim 1992’de Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi’nde Ankara’da imzalanmıştır. Anlaşma, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 29 Nisan 1993 tarih 3904 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. Üniversitenin merkez yerleşkesi, Güney Kazakistan’daki Türkistan Şehrinde 300 hektarlık bir arazi üzerine kurulmuştur.

Üniversitenin iki ülke arasında ortak ve uluslararası bir öğrenim kurumu hâline gelmesinden sonra, Ahmet Yesevi Üniversitesi adına öğrenci alımı 1994-1995 Öğretim yılında başlamış ve bu çerçevede Türkiye’den ve diğer Türk devlet ve topluluklarından öğrenciler Kazakistan’a gönderilmiştir. Fakat şurası ifade edilmelidir ki, üniversite başlangıçta Türk-Kazak Üniversitesi olarak kurulmadı, Türkiye sonradan ortak oldu; Türkiye’den ve diğer Türk devlet ve topluluklarından ilk öğrenciler gelmeye başladığında üniversitenin ilk Kazak öğrencileri dördüncü sınıfa gelmişlerdi.

3. Fiziki Durum

Bir eğitim kurumunda en temel iki unsur nitelikli, donanımlı, tecrübeli ve birikimli akademisyenlerle istekli ve yüksek kapasiteli öğrencilerdir. Bununla birlikte elbette (kütüphane, konferans salonu, derslikler, yatakhaneler, laboratuvarlar vd.) fiziki şartların da yeterli ve yüksek seviyede olması beklenir. Kurulduğu 1991 yılından bu yana üniversite, 300 hektarlık yekpare arazi üzerinde fiziki imkanlar bakımından sürekli gelişmiştir. Üniversite’de 2600 öğrencinin kalabildiği yurtlar vardır, bu durumda her üç öğrenciden biri yurttadır. Öğrenci ve personelin yemek yiyebileceği iki büyük yemekhane, ayrıca Hazırlık Fakültesi öğrenci ve personeli ile, hastane personelinin yemek yiyebileceği yemekhaneler mevcuttur. Kültür merkezinde yaklaşık bin kişilik bir büyük ve iki küçük konferans salonu vardır. Çok sayıda spor salonları, yüzme havuzları, laboratuvarlar öğrenci ve personele hizmet vermektedir. Bilgisayar ve merkezi sınav salonları, wi-fi vs. en yüksek seviyeli teknik ve elektronik teçhizatla donatılmıştır.

Türkiye’den gelen akademik ve idari personel başta olmak üzere üniversitemiz personeli için lojmanlarda 80 daire mevcuttur. Kampüste güvenlik yüksek seviyededir, bütün birimler kameralı sistemle korunmakta ve daha etkin ve ek güvenlik tedbirleri alınmaktadır.

İpek yolunun önemini yitirmesi, yeni deniz ve ulaşım yollarının keşfi, Moğol akınları, ilim adamlarının bölgeden uzaklaşması vs. gibi pek çok sebeplerden dolayı bu bölge, 16. yüzyıldan

itibaren gelişmiş dünyanın uzağında kaldı. Özellikle Sovyet döneminde bu bölge ihmal edildi. Sıkça Yesevi Üniversitesi'nin Almatı vd. gelişmiş bir şehir yerine neden böyle bir şehirde kurulduğu sorulmaktadır. Üniversitelerin temel amaçlarından ve misyonlarından biri bütün alanlarda kalkınmaya öncülük etmeleridir. Bu yazının sonunda Yesevi Üniversitesinin henüz 25 yıllık bir kuruluş ve yerleşme sürecinde bile bölgenin (şehir, ulaşım, üretim, sosyal hayat, kalkınma vd.) bütün alanlarda değişim ve dönüşümüne büyük katkıda bulunduğu görülecektir.

4. Botanik Bahçesi

300 hektarlık kampüsün 80 hektarlık kısmını Botanik Bahçesi oluşturmaktadır. Şunu ifade etmek gerekir ki, üniversitenin kurulduğu topraklar seramik ve porselen yapımına elverişli, 30-40 km uzağından Sırıderya nehri geçen ve bol yağmur alan, pamuk başta olmak üzere her türlü bitki, sebze ve meyvenin yetiştiği bereketli topraklardır. Fakat özellikle Sovyet Yönetimi'nin son yıllarında Aral Gölü örneğinde olduğu gibi, tuzlanma artmış ve ziraate elverişli topraklar hastalanmıştır. İşte bu topraklar üzerinde büyük bir uzak görüşlülük olarak kurulan Botanik bahçesi hem bu toprakları tekrar canlandırmış hem de bölge ve ülke toprakları için öncü ve merkez bir uygulama olmuştur; buraya ülkenin ve Türk Dünyası'nın pek çok yerinden ağaç türleri getirilip yetiştirilmiş, buradan başta bölge halkına olmak üzere pek çok yere fidanlar verilmiştir. O kadar ki ağaçlandırma çalışmaları kapsamında kampüsün tamamı yeşillendirilmiş, ağaçlandırılmıştır, böylece Botanik Bahçesi, bölge iklimine etki edebilecek hâle gelmiştir. Botanik Bahçesi'nde 127 türden yaklaşık 50.000 ağaç bulunmaktadır. Bahçeye, TEMA Vakfı ile ortaklaşa 3.000 adet meşe palamudu ekilmiştir, bunlardan başka onbinlerce çeşitli ağaç fidanları yetiştirilmiştir. 2012 yılında TİKA tarafından desteklenen proje kapsamında bahçede 200 metrekare büyüklüğünde sera hizmete girmiştir. Botanik Bahçesi'nde Biyoloji, Kimya, Ekoloji öğrencileri ve hocaları araştırma ve uygulama çalışmaları yapmaktadır.

5. Basımevi

Matbuat, basılı eserler ve okuma malzemesi, üniversitelerin en temel ihtiyaçlarındandır. Yesevi Üniversitesi'nin Turan Basımevi açıldığı 2004 yılından bu yana gerek üniversite hoca ve öğrencilerine gerekse bölge ve Kazakistan halkına önemli hizmetlerde bulunmuştur. Üniversite hocalarının bazı kitapları ve öğrencilere ücretsiz verilen dil öğretim kitapları başta olmak üzere bugüne dek 748 farklı kitabı neşreden bu matbaada, yaklaşık bir milyon adet kitap basılmıştır.

6. Kütüphane

Kütüphaneler, halkların, ülkelerin ve özellikle üniversitelerin en gerekli kurumlarının başında gelir. Gelişmiş ülkelerin ve üniversitelerin en başta gelen özelliklerinden birisi, zengin ve işlek kütüphanelerinin olmasıdır. Yesevi Üniversitesi'nin 1998 yılında açılan eski kütüphanesi tamamen kültür merkezine tahsis edilerek 2016 Nisan ayında yeni kütüphane açıldı. Bu yeni kütüphanede konferans salonları, ihtisas derslikleri, okuma salonları ve kafeterya da bulunmaktadır. Kütüphane üniversitenin en işlek kurumudur ve öğrencilerin gün boyu ve geç saatlere dek kaldıkları mekandır.

Son dijital, teknik ve elektronik malzeme ve imkanlarla donatılmış kütüphanede 738 bin kitap ve on binlerce dijital kitap ve dergi mevcuttur; bunların yarıdan fazlası Kazakça ve Rusça, 138 bin tanesi Türkçe'dir. Bu büyüklükte bir kütüphane Üniversite ve bölge halkı için büyük bir zenginliktir. Kütüphanede ayrıca onbinlerce Arapça, İngilizce, Çince ve Türk lehçelerinden kitap vardır. Üniversitenin yaşını, imkanlarını, bulunduğu coğrafyayı ve Türkiye'ye olan uzaklığını göz önünde bulundurduğumuzda mevcut durumun iyi bir seviyede olduğu görülecektir.

7. Kültür Merkezi

Türkistan gibi küçük bir şehirde, üniversite öğrencilerinin ve şehir halkının kültürel ihtiyaçlarını düşündüğümüz zaman kültür merkezinin önemi bir kat daha öne çıkar. Ayrıca kültür merkezi, şehrin en büyük, en çağdaş ve en işlek merkezidir. 1998 yılında açılan kültür merkezinde kabul salonu, kültür müzesi, sergi salonları, arşiv ve yazılı eserler depoları, bin kişilik büyük konferans salonu, 120'şer kişilik iki küçük salon ve arkeolojik buluntuların sergilendiği büyük bir sergi salonu / Arkeoloji müzesi vardır. Büyük konferans salonunda müzik, tiyatro vd. kültürel faaliyetler sergilenmekte ve uygulamalar yapılmaktadır. Ayrıca büyük salonda üniversite öğrencileri için Türkçe, Kazakça vd. dillerde filmler gösterilmektedir.

8. Arkeolojik Çalışmalar ve Müze

Üniversite kurulduğu günden bu yana dil, tarih ve kültüre önem vermiştir. Arkeoloji çalışmaları da aralıksız devam etmektedir; gerek üniversite bütçesinden gerekse Kazakistan ve Türkiye tarafından verilen desteklerle başta Yesevi Türbesinin bulunduğu bölge, Otrar, Sığanak, Karnak, Cend, Sırıderya boyu olmak üzere tarihi bölgelerde kazı çalışmaları yapılmaktadır. Bu kazılardan elde edilen çok kıymetli ve bol miktardaki fosil kalıntılar, İskitler, Göktürkler, Uygurlar, Karahanlılar, Kazak Hanlıkları vd. çeşitli dönemlere ait altın, gümüş para ve eşyalar sergilenmekte ve yayınlanmaktadır.

Burada şunu ifade etmek gerekir ki Kazakistan ve Kazaklar, başta tarihi Kıpçak eserleri (Orta Asya, Kafkasya, Mısır, Suriye vd.) olmak üzere, dil, tarih, mimarlık, yazılı eserler vs. kültürel meselelere dair ortak Türk tarihine ait eser ve yadigârların tamir, bakım, koruma, tanıtım ve yayımına büyük önem ve destek vermektedirler.

Kültür merkezinin üst katında yer alan büyük sergi salonunda / arkeoloji müzesinde, üniversitemiz akademisyenlerinin çalışmaları sonunda bulunan tarihi eserler (mermer heykeller, taş ve bakır / demir aletler, fosil nesnelere, altın, gümüş paralar, zinet eşyaları vd. nesnelere) korunmakta ve sergilenmektedir.

9. Hastane

Tıp Fakültemiz ve Araştırma Hastanemiz, Kazakistan'ın en önde gelen araştırma ve uygulamada şifa merkezi olmuştur. Tıp eğitimi ve hastaneleriyle dünyanın sayılı ülkelerinden biri olan Türkiye, sadece ülke içinde değil, dünyanın pek çok ülkesinden gelen kişilere de sağlık hizmeti sunmaktadır. Son yıllarda sağlık turizminde de öne çıkan Türkiye'nin tıp bilim adamlarının Yesevi Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne ve hastanesine büyük katkıları vardır; biz Türkiye'nin bu büyük tıp eğitim ve uygulama birikiminin Yesevi üniversitesine aktarılmasını, burasını da yükseltmesini ideal edindik.

Hastane binası, Türkistan merkez Yerleşkesi'nde bütçesinin tamamı Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanan 200 yatak kapasiteli, Kazakistan Cumhuriyetinin en modern hastanelerinden biridir. Tıp Fakültesi Hastanesinde Eğitim Odaları, Kayıt kabul, Radyoloji, Pediatri Kliniği, Mikrobiyoloji Laboratuvarı, Acil Servis, Poliklinikler, Klinik Laboratuvarları, Yemekhane, Cerrahi Servisler, ameliyathaneler, Diyaliz ve İnme merkezi ve Yoğun Bakım üniteleri; Manyetik Rezonans (MR), Bilgisayar Tomografisi, Ultrason cihazları, Endoskopik cihazları gibi gerek mekân gerekse Tıbbi cihazlar başta olmak üzere çağdaş tıp merkezinde bulunması gereken bütün imkanlar mevcuttur.

Tıp Fakültesi Hastanesi aynı zamanda tıp fakültesi + araştırma ve uygulama hastanesi olan Kazakistan'daki ilk hastanedir. 15 Ocak 2009 tarihinden itibaren servislerde hizmet vermeye başlamıştır. Hacettepe, Kırıkkale ve Gazi Üniversiteleri başta olmak üzere Türkiye üniversiteleri ve Kazakistan Hükümeti her türlü desteği vermektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı tarafından vergi, büyüme hızı, gelişme süreci ve tıp alanındaki yetkinlikler açısından 2016 yılında Ahmet Yesevi Üniver-

sitesi Hastanesi dört büyük ödüle layık görüldü. Kazakistan'ın en ciddi ve prestiji en yüksek ödülleri olarak kabul edilen Tıp Gururu ve Tıp Derecesi gibi ödülleri de almaya hak kazanan Ahmet Yesevi Üniversitesi Hastanesi'ne ödüller, Sağlık Bakanlığı tarafından 26 Ağustos 2016'da gerçekleştirilen törenle takdim edildi. İnme, diyaliz, her türlü ameliyatlar gibi tıbbi hizmetlerde öncü ve güvenilir bir sağlık kurumu olan üniversite hastanesinde bölge halkına dünya standartlarında hizmet sunmaktadır. 2016 yılında hastanede tedavi olan hasta sayısı 150 bin kişi civarındadır.

10. Yesi Uygulama Otel

Türkistan'a gelecek misafirlerin konaklama ihtiyacını karşılamak amacıyla 2000 yılında hizmete açılan ve tarihi bölgede Yesevi hazretlerinin türbesinin karşısında bulunan Yesi Otel üniversite vasıtasıyla Türkistan şehrine kazandırılmıştır. Otel biri lüks, üçü süit oda olmak üzere toplam 53 oda ve 90 yatak kapasitesine sahiptir. Yesi Otel, aynı zamanda Üniversitemiz Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü öğrencileri için uygulama oteli olarak da kullanılmaktadır. Otel temizlik, lokanta, güven, hizmet kalitesi vb. yönlerden halihazırda bölgenin en iyi otelidir.

11. Fakülteler ve Eğitim Dilleri

Üniversite'de Hazırlık Fakültesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Fizioloji Fakültesi, Fen Bilimleri Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Sanat Fakültesi, Tıp Fakültesi ve Diş Hekimliği Fakültesi vardır. Ayrıca üç yıllık Meslek Yüksekokulu ve Ankara'da bulunan (TÜRTEP) Türkiye Türkçesi İle Uzaktan Eğitim Programı (önlisans, lisans ve tezsiz yüksek lisans) ve (KAZTEP) Kazakça Uzaktan Eğitim Programı (sadece tezsiz yüksek lisans) mevcuttur.

Hazırlık Fakültesi'nde dil eğitimi alan öğrenciler Türkçe, Kazakça, Rusça ve İngilizceyi kur sistemine göre öğrenmektedirler. Öğrenciler Hazırlık Fakültesinde güz ve bahar yarıyılı olmak üzere iki dönem sadece dil eğitimi almaktadırlar. Büyük kısmı Kazakistan ve Türkiye bursu ile gelen öğrenciler başta olmak üzere şu anda 700 civarında öğrenci dil hazırlık eğitimi almaktadır. Kazakça ve Rusça bilenler Türkçe; Türkçe bilenler de Kazakça ve Rusça öğrenmektedirler.

Üniversite'de her öğrenci değişik seviyelerde de olsa dört dil bilmektedir, beş altı dil bilen öğrenciler de vardır. Bazı branşlarda mesela Sanat Fakültesi'nde ağırlıklı olarak dersler Kazakça ve Rusça verilirken, Sosyal Bilimler Fakültesi'nde özellikle Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ağırlıklı olarak Türkçe ve İngilizce verilmektedir. İki temel hususu ifade etmek gerekir ki üniversitemize gelen öğrencilerin çok büyük bir kısmı iletişim dili olarak Türkçeyi bilerek gelmektedir; Türkiye Türkçesi Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan başta olmak üzere bütün Türk

Dünyası'nda büyük bir yaygınlık kazanmıştır. Kazakça da Kazakistan'da ve Orta Asya'da bütün alanlarda büyük bir yaygınlık kazanmıştır. Son 25 yıllık bağımsızlık sürecinde Kazakistan'da 7,5 milyon çocuk doğmuştur ve bunların tamamı ana okulu ve ilkokulda Kazakça öğrenmiştir; bağımsızlık, sevgi, ilgi ve barış içinde gerçekleştirilen ve dünyada benzerinin nadir görüldüğü bu uygulama, Kazakçaya büyük yaygınlık ve güç kazandırmıştır.

12. Enstitüler

Üniversite>de Avrasya Araştırmaları Enstitüsü, Türkoloji Enstitüsü, Ekoloji Araştırmaları Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Müze ve Arkeoloji Araştırmaları Enstitüsü, Yesevi İslam Araştırmaları ve Uygulamaları Enstitüsü mevcuttur. Bunların kendi içinde akademik alanları ile ilgili araştırmaları vardır. Almatı'da bulunan Avrasya Araştırmaları Enstitüsü, genç bir araştırma kurumu olmasına rağmen gerek Kazakistan ve Sovyet sonrası Türk Cumhuriyetleri içinde gerekse dünya bilim alanında yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Çin, Türkiye, Kazakistan, Rusya vd. ülkelerden gelen araştırmacıların yoğun faaliyet içinde oldukları çok dilli, çok kültürlü bir araştırma kurumudur. Amacını “genelde Balkanlardan Moğolistan'a kadar uzanan bir alanı kapsayan Avrasya bölgesinin, özelde bu bölgede yoğun olarak yaşayan Türk Dili konuşan devlet ve topluluklara ilişkin, ekonomi, finans, enerji, uluslararası ilişkiler, güvenlik, ulaşım, teknoloji, eğitim, kültür, sanat, dil, din, felsefe, sosyoloji, siyaset, tarih, arkeoloji ve çevre konularında disiplinler arası özgün bilimsel araştırmalar yapmak ve veriler üretmek, bu alandaki projeleri planlamak, desteklemek, bölgenin tarihî ve kültürel mirasının korunmasına, bölgesel barışın ve işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulunmak, stratejik önerilerle politika ve iş çevrelerine katkı sağlamak” olarak belirleyen enstitü, gerek düzenlediği akademik faaliyetler, yayınlar gerekse Kazakistan ve Türkiye bilim adamları başta olmak üzere Dünya'nın pek çok ülkesinden araştırmacı ve uzmanın buluşma ve ortak çalışma merkezi haline gelmiştir. Türkoloji Enstitüsü, Sovyetler Birliği sonrasında bölgede en önde gelen Türkoloji araştırma, inceleme ve yayınlama merkezi haline gelmiştir. Dünya'nın önde gelen Türkologlarının buluştuğu ve ortak çalışmalar yaptığı enstitü geleneksel olarak iki yılda bir Türkoloji Kongresi düzenlemekte ve 2002 yılından beri yılda 6 Sayı olmak üzere Turkologiya dergisini çıkarmaktadır. Üniversite ve bölge çapında haftalık, aylık seminerler düzenlemekte, geleneksel olarak her yaz tatilinde “Üniversiteli Gençler Yaz Okulu” düzenlemektedir. Müze ve Arkeoloji Enstitüsü, gerçekten sadece bölge çapında değil bütün Kazakistan sathında gerek Astana gerekse Mütvevelli Heyet Başkanlığı'nın proje ve mali destekleri ile kayda değer çalışmalar yapmış; İskit, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Büyük Selçuklu

vd. tarihi dönemlere ve hatta tarih öncesi dönemlere ait çok değerli (altın, Gümüş, bakır, fosil vs.) eserler bulmuş, çok değerli yayınlar yapmıştır. Ekoloji Araştırmaları Enstitüsü uzun yıllardır büyük bilim adamı Prof. Dr. Amankül Akbasova'nın müdürlüğünde üniversite, bölge ve Kazakistan sathında önemli ve büyük projeleri gerçekleştirmiştir, bu enstitü bünyesinde Habarşı dergisi yayınlanmaktadır.

13. Öğrenciler ve mezunlar

Ahmet Yesevi Üniversitesinde, bugün 9 fakülte ve 1 yüksekokulda yaklaşık 13500 öğrenci (Kazakistan'da 7600; Ankara TÜRTEP'te de 5823 öğrenci) öğrenim görmekte ve 824 Kazakistan vatandaşı ile 64 Türkiye vatandaşı akademik personel görev yapmaktadır. İlk yıllarda çok şube, çok öğrenci düşüncesi yerini, son yıllarda "kampüste az öğrenci, yüksek kalite, yüksek verim ve yaygın hizmet" anlayışına bırakmıştır. Bu üniversite, mali, idari ve akademik olarak Kazakistan'ın ve Türkiye'nin ortak üniversitesi olmakla birlikte, fiilen bütün Türk Dünyası'nın ve hatta bütün İslam ve bilim dünyasının ortak üniversitesidir. Bunun tezahürlerini bugün yakından görmekteyiz. Türk Dünyasının 26 Topluluğu'ndan (Kazakistan, Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Karakalpakistan, Yakutistan, Tuva, Dağıstan, Moğolistan, Afganistan, Kosova vd.) 1300 öğrenci bu üniversite'de eğitim görmektedir. Bugüne dek üniversiteden 73000 öğrenci mezun olmuştur.

14. Akademik Faaliyetler

2016 yılı içinde sadece merkez kampüste sempozyum, konferans, kongre, panel vd. toplam 32 akademik faaliyet gerçekleşti. Bu etkinlikler kapsamında Türkiye, Almanya, Tunus, Amerika vd. ülkelerden Türkistan şehrine ve üniversiteye gelen akademisyen sayısı binin üzerindedir. Yabancı ülkelerden gelen bilim adamlarının Üniversite'nin akademik düzeyine, şehir ve bölgenin sosyal ve ekonomik hayatına katkıları büyüktür. Almatı, Ankara vd. şehirlerde Yesevi Üniversitesi adına yapılan bilimsel faaliyetler daha yüksek sayıdadır. Özellikle 2016 yılının Hoca Ahmet Yesevi Yılı olması münasebetiyle çok sayıda faaliyet gerçekleştirildi ve çok sayıda ilmi eser neşredildi. Üniversitenin çıkardığı Bilig dergisi Yesevi özel sayısı çıkardı. 2015-2016 eğitim öğretim yılında üniversitede çalışan akademik personele ait uluslararası indekslere giren dergilerde yayınlanan makale sayısı 89'dur. Kazakistan çapında yayınlanan makalelerin sayısı ise 464'tür. Üniversite'de ders veren ve araştırmalar yapan 824 Kazak 64 Türk akademisyenden başka TİKA ve Mütevelli Heyet Başkanlığı'nın desteği ile 2016 yılı içinde Türkiye, İngiltere, Almanya, Rusya, Belarus, Amerika vd. ülkelerden 96 bilim adamı gelerek Üniversite'de ders ve seminerler

vermiştir. Türkiye'nin farklı üniversitelerinden çok sayıda tıp doktoru araştırma ve uygulama hastanesinde ameliyatlara yaptı, tıp uzmanlarına dersler verdi. Rusça, Kazakça, Türkçe ve İngilizce hocalarının dil seviyelerini yükseltecek kurs ve seminerler düzenlendi; dil okutmanlarının standartları yükseltildi.

15. Akademik Değişim

Akademik değişik günümüzde bütün dünyada en önde gelen önemli akademik uygulamalardan biridir. Bu uygulama akademik bir zaruret olmasının yanında entegrasyon, bilimsel ortaklıklar, sosyal ilişkiler, dostluk, bilimin ve gelişmişliğin yaygınlaşması vd. pek çok sebeplerden dolayı günümüz yüksek öğrenim hayatında önemli bir yere sahiptir. Özellikle iki ortaklı üniversitelerde öğrenci ve hocaların karşılıklı gidip gelmelerinin sıklığı ve akademik değişim trafiğinin yoğunluğu aşikardır. Yesevi Üniversitesi'nin Türkiye üniversiteleri ile 68 Mevlana ve 54 İkili İşbirliği anlaşması ve çok sayıda özel anlaşmaları vardır. Yesevi Üniversitesi, Avrupa üniversiteleri ile Türk üniversiteleri aracılığıyla Erasmus Plus programına dahil olan nadir üniversitelerden biridir. 2015-2016 öğretim yılında 300 civarında öğrenci başta Türkiye olmak üzere yabancı ülkelere giderek bir veya iki dönem eğitim alıp döndü. Üniversite'de 20 Haziran - 22 Temmuz 2016 tarihleri arasında "Üniversiteli Gençler Yaz Okulu" gerçekleştirildi ve bu geleneksel hale geldi, bu programa Türkiye'den 20 civarında farklı Üniversite'den 187, Kazakistan'ın değişik üniversitelerinden 60 civarında olmak üzere yaklaşık 250 civarında lisans, master ve doktora öğrencisi katıldı. Yaz okuluna katılan öğrencilere talep ve seviyelerine göre yoğun Türkçe, Rusça, Kazakça ve Özbekçe kursları verildi. Pazar hariç her gün Türkoloji seminerleri yapıldı; film, belgesel ve müzik gösterileri sunuldu.

Bu program aynı zamanda Türk Konseyi'nin Türk Dünyası Üniversiteli Gençler programlarına da koşturarak uygulanmaktadır. Üniversite, Türk Cumhuriyetleri politikalarına uygun eğitim programlarının uygulanmasında öncü rol oynamaktadır. Buradaki temel amaç, Türkiye'den ve diğer Türk Cumhuriyetleri ve topluluklarından öğrencileri bir araya getirmek, kaynaştırmak, dostluk ve dayanışma imkan ve melekelerini kazandırmaktır; öğrenciler kitaplarda okuyup öğrendikleri tarihi bilgileri, dil ve kültürleri yerinde görsünler, geleceği bilgi, dostluk ve dayanışma üzerine bina etsinler. Gelen öğrenciler, gelecek dönemlerde ve yıllarda da tekrar tekrar buralara, diğer Türk yurtlarına ve dünyanın başka ülkelerinde gitme, görme ve yaşama tecrübesi alacaklardır. Ayrıca bu zamana kadar genellikle buralardan Türkiye'ye öğrenci ve hoca gönderme azminde olduk, bu uygulama ile Türkiye ve başka Türk Cumhuriyetlerinden ve akraba toplu-

luklarından öğrencileri, Türk Dünyasının kadim ve çağdaş ruhani merkezi Türkistan'a çekmiş oluyoruz. Buraya gelen çok sayıda aydın kişiler ve görgülü bilgili öğrenciler bu bölgeye önemli oranda entellektüel ve beşeri katkılarda da bulunuyorlar; sevgi, kardeşlik ve dayanışmaya ivme kazandırıyorlar.

16. Üniversitenin Bölgeye Kazandırdıkları

Üniversite kurulduğunda Türkistan şehrinin nüfusu 80 bin idi, bugün 280 bin olmuştur. Şehrin nüfus, ekonomi, turizm vd. yönlerden yükselmesi, bir üniversitenin bir şehir ve bölgenin kalkınmasında ne derece mühim ve yüksek rol oynadığını göstermektedir. Hepsinden önemlisi tarihi bir şehir yüzyıllar sonra tekrar ilim, ticaret, turizm vd. alanlarda bir merkez haline gelmiş, çok sayıda ülkeden binlerce öğrenci ve hocanın toplanma yeri olmuştur. Üniversite ile bağlantılı olarak gelen çok sayıda iş adamı bölgeye yatırımlar yapmıştır. Bu üniversite bölgeye önemli ekonomik katkıda bulunmaktadır. Sadece üniversitede (personel, hoca, öğrenci vd.) yaklaşık on bin kişi yaşıyor ve bunların şehir ekonomisine yıllık katkısı on milyonlarca dolar civarındadır ve üniversite, şehrin ticari ve ekonomik hayatını ayakta tutan en temel unsurlardan biridir. Çimkent havaalanı, Çimkent-Türkistan otoyolu daha bakımlı ve işlek hale gelmiştir. Türkistan şehri, ülkenin ve Türk Dünyası'nın ruhani merkezi ve nihayet 2017 yılı Kültür Başkenti olmuştur.

Üniversite hocaları, uzmanları ve özellikle Türkiye'den getirilen öğretmenler bölge halkına aralıksız sosyal faaliyetlerde bulunmuşlar; müzik konserleri, kurban kutlamaları, sünnet şöenleri, dil kursları, halıcılık, kaynakçılık, dokumacılık gibi eğitim - öğretim faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir. Kazakistan için üniversite, ulusal itibar, önemli bir ekonomik kaynak, uluslararası ilişkiler gibi çok yönlü ve çok yüksek seviyeli imkan ve bağlantılar sunan bir kurumdur. Türkiye üniversiteler ülkesidir; Yesevi Üniversitesi, Türkiye'nin ilk ortak uluslararası üniversite tecrübesidir.

Bundan başka üniversitenin Türk Dünyası, İslam Dünyası ve diğer ülke üniversiteleri ve halkları arasında önemli yeri ve işlevi vardır. Afganistan, Suriye, Arnavutluk gibi pek çok ülkeden gelen öğrenciler uluslararası bir üniversitede, Türkçe, Kazakça öğrenerek çok farklı ülkelerden dost ve meslektaşlar edinerek ülkesine dönmektedir. Rusya ile Türkiye arasındaki ilişkiler 24 Kasım 2015 -14 Temmuz 2016 tarihleri arasında çok yönlü sorunlarla geçmesine rağmen 2016 Ağustos ayında Rusya Federasyonu'ndan geçen yıllara göre çok sayıda öğrenci başvuruda bulunmuş ve Rusya Federasyonu vatandaşı 93 öğrenci Yesevi Üniversitesi'ne kayıt yaptırmıştır.

17. Sonuç

Yesevi Üniversitesi, Türkiye ve Kazakistan'ın ortak üniversitesidir; bu üniversite eğitim -öğretim, hizmet, amaç, vizyon ve diğer yönlerden iki kardeş ülkenin ortak müessesesidir. Kazakistan ve Türkiye, Türk dünyasının iki parlak ve güçlü devletidir ve bu iki güçlü devlet, üniversitemizin arkasındadır. Kuruluşundan bu yana Türkiye Cumhurbaşkanları ve Başbakanlarının hemen hepsi, çok sayıda bakan ve üst dereceli bürokratlar bizzat gelerek üniversitemize her türlü desteği vermişlerdir. Bunun en canlı uygulaması 17 Nisan'da iki devlet başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Nursultan Nazarbayev'in üniversitemizi teşrifleridir.

Bu üniversite stratejik öneme sahiptir, kendi halinde veya geri planda kalmaz; bu üniversite hem bulunduğu bölgeyi dönüştürmeli hem de dünyanın en iyi üniversitelerinden biri olmalıdır. Bu üniversite gerek Kazakistan - Türkiye ilişkilerinin gerekse Türk Dünyasının rehberidir, bu yüzden her halükarda bu müesseseyi dünya çapında bir yüksek öğretim kurumu haline getirmeye çalışmak en temel amacımızdır. Rusya başta olmak üzere Sovyet sonrası bütün cumhuriyetlerin eğitim -öğretim, bilgi üretme, halka hizmet sunma, ülkenin kalkınmasına öncülük etme gibi alanlarda önemli ve çok yönlü ilişkiler ve hizmetler gerçekleştirmesi yolunda Yesevi Üniversitesi öncü bir örnek yüksek eğitim - öğretim kurumudur. Büyük bir eğitim - öğretim merkezi olan üniversitemiz başta Kazakistan - Türkiye ilişkileri olmak üzere bölgenin kalkınmasında, iki ülkenin bütün alanlarda ilişkilerini geliştirmesinde ve bütün Türk dünyasının ilim ve kardeşlik yolunda ilerlemesinde öncü rol oynayacaktır. Yüzlerce yıl önce dünyaya aydınlık ve bilim saçan topraklar üzerinde kurulmuş olan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi öncülüğünde bu bölge, tekrar Türk halklarının bilim ve ruhani merkezi olmaya adaydır; bu ideali iki ülkenin yöneticileri, ilim adamları, öğrencileri ve bu uğura gönül verenlerin destekleri ile tekrar gerçekleştirme yolundayız.

Türk Dünyası'nın her bölgesinden gelen öğrencileri burada dünya standartlarında eğiterek insanlığına hizmet edecek, en az dört dil bilen, sevgi, barış ve hizmeti amaç edinen gençler olarak mezun etmek temel amaçlarımızdandır. Üniversitemize gelen öğrenciler bir yıl hazırlık okuyarak yüksek öğretimin birinci yılından itibaren dört dilde eğitim almaya başlarlar; Kazakistan'ın resmi devlet dili ve Kıpçak grubu Türk lehçelerinin en büyüğü olan Kazakça, Türk dünyasının en büyük ortak iletişim ve bilim dili olan Türkçe, Orta Asya'da ve Türk Dünyasında iletişim ve bilim dili özelliğini sürdüren Rusça ve bütün ilim aleminde geçerli ortak bilim ve iletişim dili olan İngilizce. Bu özellik, dünya ilim aleminde başka bir örneği bulunmayan başlı başına büyük bir mertebedir.

Yesevi üniversitesinin dev kampüsünü, dünyadaki bütün Türk devlet ve topluluklarından gelerek eğitim gören öğrenciler ve ders veren hocalardan başka, Türk dünyasından gelen hoca ve öğrencilerin buluşma, öğrenme - öğretme merkezi yapmak istiyoruz. Ayrıca Türkiye olarak dünyanın pek çok ülkesinden gelecek öğrenci ve hocaların ilim ve irfanda toplanma yeri / yaz okullarının düzenlendiği merkez, dil ve kültürlerin yaşandığı bir evrensel eğitim - öğretim karargahı yapmak istiyoruz, bunları halen yaşıyoruz, bu gerçeği daha ileri götürme azim ve kararlılığımızda.

Üniversite kurulduğu tarihten bu yana çok ve büyük işler yapılmıştır, üniversitenin ve şehrin 1990'lı yıllar ile şimdiki hali arasında çok büyük farklar vardır, fakat yapılanları asla kâfi göremeyiz, daha çok mesafeler almak zorundayız. Tarihteki Ulu Türkistan'ın özü, bütün Türk Dünyasının ve hatta insanlık aleminin büyük aydınlatıcı ve övücü olarak gördüğümüz Hoca Ahmet Yesevi'nin medfun bulunduğu mekan ve Türk Dünyasının ruhani merkezi olarak gördüğümüz Türkistan şehrini, bütün Türk Dünyasının buluşma ve bilgilenme merkezi haline getirme azmindeyiz. Nitekim Türkistan şehri, 2017 yılı Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilmiştir; bu da geçen yıllarda yapılan her türlü, akademik, beşeri, kültürel vd. yatırım ve faaliyetler bu yıl ve gelecek yıllarda artarak devam edecek demektir. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, yakın gelecekte sadece bölgenin değil, Orta Asya'nın en önde gelen yüksek öğretim kurumlarından biri olacaktır.

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ

Kafkasya Üniversiteler Birliği Kurucu Başkanı

Bir Gelecek Projeksiyonu:

Kafkasya Üniversiteler Birliği

İnsanın, üzerinde yaşadığı topraklarla arasında kadere dönüşen bir ilişkisi vardır. Yani üzerinde yaşadığımız topraklar bizim kaderimizdir. Kafkasya Üniversiteler Birliği (KÜNİB), kaderimiz üzerinde bir düşünme refleksidir. Zira dünyada bütün insanlar, topluluklar, ülkeler birleşerek büyüyorlar. Dünya, bölgesel işbirliklerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönemi tecrübe ediyor; zira bölgesel anlamdaki birleşen güçler kalkınmanın, büyümenin, sorunları daha kolay çözebilmenin imkânlarını sunuyor. KÜNİB'in kuruluş amacı da tam bu derin ve hayati reflekse dayanıyor. Birleşerek büyüyen ve gelişen dünyaya Kafkasya bölgesinden akademik nitelikli bir katkı sağlamak istedik. Bu amaçla KÜNİB, 2009 yılında Ardahan Üniversitesi'nin öncülüğü ve ev sahipliğinde; Türkiye, Gürcistan ve Nahcivan'dan 7 üniversitenin katılımıyla ve o zamanki YÖK Başkanımız Prof. Dr. Yusuf Ziya ÖZCAN beyin refakatinde kuruldu.

Kafkasya Üniversiteler Birliğinin temel amacı: Birleşerek sorunlarını daha üst düzey platformlarda çözen dünyaya bölgesel bir katkı sağlamak ve üzerinde yaşadığımız toprakların geleceğine dair bir tavır geliştirmektir. KÜNİB'in kuruluş gayesi tam da dünyanın bu gelişme trendine denk düşüyor; Kafkasya merkezli ama Orta Asya ve diğer coğrafyalardan da Kafkasya perspektifi olan üniversitelerin imkânlarını birleştirerek ortak projeler geliştirmek, öğretim üyesi ve öğrenci değişim programları ile akademik akışkanlığı hızlandırmak ve böylece bölgede aktif bir farkındalık düzeyi oluşturmaktır. Bu vizyon, kısa zamanda Yüksek Öğretim Kurumu tarafından da sahiplenildi ve destek gördü; bizim KÜNİB üyesi üniversiteler arasında kurmayı tasarladığımız öğretim üyesi

ve öğrenci değişim programına, kapsamını daha da genişletmek kaydıyla YÖK de destek verdi ve böylece Mevlana Değişim Programı doğmuş oldu. Programın ilk uygulayıcısı da yine KÜNİB üyesi üniversiteler oldu; yaklaşık üç yıl programı gayri resmi olarak uyguladık ve eski YÖK Başkan Vekili Prof. Dr. Ömer Demir Hoca ile yönergesinin yazılmasına katkı sunduk. Bu üç yıl içinde Gürcistan, Azerbaycan ve Türkiye üniversiteleri Mevlana programını sınırlı sayıda öğrenci ile uyguladı, eksikleri ve boşlukları tespit etti ve YÖK’e bir rapor halinde sundu. Böylece Mevlana Değişim programı işler hale geldi ve ülkemizin gurur veren bir projesi olarak hayata geçti, Mevlana Değişim programı, bir tür Avrasya’nın Erasmus’u oldu. Bölge ülke üniversitelerinden çok büyük ilgi ve takdir gördü. Bu programla kısa zamanda binlerce öğrenci ve yüzlerce öğretim üyesi değişimi yapıldı ve bölgede ciddi bir sinerji yarattı. Daha önce birbirinden haberdar olmayan komşuların gençleri, bir dönem veya bir yıl gidip karşı ülke gençlerinin misafiri oldular; derslerini dinlediler, sınavlarına katıldılar, ortak projeler geliştirdiler, sempozyumlar düzenlediler, düğünlerinde/ şenliklerinde sevinçlerini paylaştılar, sofralarına oturdular. Bu birliktelikten çok büyük bir ilişkiler ağı oluştu; bu ağ çoğu zaman ülkelerin siyasi sınırlarını aşan bir dostluk ve kardeşlik coğrafyası inşa etti ve etmeye de devam ediyor.

Sürekli olarak yüzünü batıya dönmüş ve oraya gitmek için can atan ama yaşadığı coğrafyanın gerçeğine sırtını dönen, imkânlarını keşfetmeyen, kaynaklarını kullanmayan bir gençliğin çok sağlıklı olmayacağını bilmeliyiz. Elbette dünya ile de bütünleşeceğiz ama önce kendimizi komşularımızı/ kardeşlerimizi bileceğiz ve bu toprağın kader ortağı yaptığı insanlarla kendi imkânlılığımızı kavramayı ve ortak bir gelecek inşa etmeyi hayal edeceğiz. Bugün Mevlana Değişim Programı ile bir araya gelen Avrasya gençliği, yarın Birleşmiş Milletler’de, UNESCO’da ve diğer uluslararası toplantılarda bir araya gelecekler ve bölgeleri için bir güce dönüşeceklerdir.

Kaderleri ortak olanların, ortak bir gelecek için birleşmeleri; dünyanın geleceğine de önemli katkılar sağlayacaktır. Zira Doğu’nun bütün kaynaklarını, çok ucuz bir bedelle Batı tüketiyor; petrol, gaz, diğer hammadde kaynakları. Bugün Nobel Ödülü de veren Nobel Kardeşlerin bütün servetinin kaynağı Azerbaycan ve Türkmenistan petrolleridir. Henüz petrolün sanayi için aktif olarak kullanılmadığı ama keşfedildiği zaman Nobel Kardeşler bu ülke kaynaklarını ele geçirir ve çok az bir bedelle ultra düzeyde servetler edinirler. Oysa o dönemlerde Doğu insanı savaşlarla, hastalıklarla, doğal afetlerle bitap düşmüştür ve açlıktan, kıtlıktan yok olmak üzeredir. Dayanışma içinde uyanan ve kaderine sahip çıkan bir gençlik, bölgenin geleceğe yönelik en büyük güvencesi olacaktır. Çünkü gelecek, gençliktir.

Kısaca belirtmemiz gerekir ise, KÜNİB'in temel amacı; bölge gençliğini ortak kaderleri üzerinde düşünmeye ve eylemsel birliğe sevk etmektir.

KÜNİB'in kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği projelerin en dikkat çekenlerinden birisi; Mevlana Değişim Programının işlevsel hale dönüşmesine yaptığı katkıdır. Yukarıda bahsettiğim gibi programın doğuşundan uygulamasına ve yürütülmesindeki sorunlara kadar tamamına KÜNİB aktif katkılar sağlamıştır.

İkinci önemli çalışmamız; bölge ülke üniversiteleri arasında sağlamış olduğumuz koordinasyondur. Zira her olağan kurul toplantımızda bütün üniversite rektörleri bir araya gelir ve başka zaman görme imkânı olmayan ülke rektörleriyle ortak anlaşmaların imzalanması ve ortak faaliyet alanlarının belirlenmesi sağlanır. Üçüncü olarak “ Tehlike Altındaki Diller (Endangered Languages) Konferansı” ile insanlığın en önemli sorunlarından birini masaya yatırdık ve bu soruna küresel anlamda cevaplar aramaya çalıştık. Harvard Üniversitesi, Rice Üniversitesi, Simithsonian Enstitüsü, UNESCO, TDK, Manas Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi ve KÜNİB'in ortaklaşa düzenlediği bu konferans, dünyada bir ilkti. Konuyla ilgili dünyanın en iyi 40 bilim insanı, 13-16 Ekim 2014'te Ardahan'da toplandı ve konuya tartıştı.

Dilbilimcilerin öngörüsüne göre; dünyada halen yaşamakta olan 7 bin dil/şive/lehçenin yaklaşık % 80'i gelecek 100 yıl içinde kaybolma tehdidi altındadır. Ancak bazı diller 20-30 yıl içinde tükenme tehdidi altında yani kırmızı çizgide (red line) bulduklarından derlenmeleri ve üzerinde çalışma yapılması aciliyet arz etmektedir. Kırmızı çizginin en yoğun olduğu bölgeler; Güney Amerika, Sibiryaya, Kafkasya, Güney Afrika ve Hindistan'dır. Sibiryaya ve Kafkasya'nın bu kırmızı çizgide olması, bizi ayrıca ilgilendirmektedir.

İnanıyoruz ki, her dil Tanrı armağanıdır ve kutsaldır; bu diller insanlığın en büyük servetidir. Kaybolan her dil/şive/lehçe, gökyüzünden eksilen yıldız gibidir. Yıldızsız bir sema ne kadar boğucudur. Biz yaşayanlar, muktedir olanlar, farkında olanlar; o dilleri konuşanlar farkında olmasalar bile bu dilleri korumalı, kaydetmeli ve incelemeliyiz. Bazı dilleri yaşatmak teknik bakımdan mümkün olmasa bile; o dile ait söz servetini, değerler manzumesini derlemek ve insanlığın derin hafızasına kaydetmek en önemli vazifelerimiz arasında bulunmalıdır. Zira maddi olarak kaybolan bir şeyi kısa zamanda daha mükemmeliyle yerine koymak mümkün iken, diller böyle değildir; bir dil kaybolduğunda insanlık semasının bir yıldızı ebediyen sönmüş demektir.

Toplantıda, “Tehlike Altındaki Diller Araştırma Merkezi” kurulması ve bunun merkezinin Türkiye olmasına da karar verildi. Tükenme tehlikesi/tehdidi altındaki dillere yaptığımız bu katkı, dünyada çok büyük yankı uyandırdı. Özellikle Türkiye’nin böylesine insani bir sorunun sahiplenmesi ve çözümü için öncülük etmesi takdirle karşılandı.

Dördüncü olarak “Kafkasya’ya Genç Bakışlar I., II. ve III.” adıyla yaptığımız ve üniversite öğrencilerinin katıldığı sempozyumlardı. Bunun birincisini 14-15 Kasım 2011 tarihinde Nahcivan’da, ikincisini 15-17 Eylül 2014 tarihlerinde İran, Tebriz’de yaptık. Her bir toplantıya 10 farklı ülkeden 80’i aşkın öğrenci katıldı. Kafkasya’nın siyasetini, ekonomisini, edebiyatını ve maddi kaynaklarını konuşup tartıştılar. Öğrencilerin şimdiden bir araya gelmeleri, onları gelecekte daha büyük sorunlar karşısında kenetlenmelerine ve ortak kaderlerine sahip çıkmalarına yardımcı olacaktır. Beşinci olarak Kafkaslardaki Yüksek Öğretim Kurumlarının Akreditasyon Sorunlarını Tebriz’de YÖK’ün refakatinde tartıştık (19 Mayıs 2015) ve önemli sonuçlar elde ettik. Ayrıca Tebriz Üniversitesi’nde; Kafkaslardaki ‘organ nakli ve sorunları’ hakkında Türkiye, İran, Gürcistan ve Azerbaycan’ın imkânları tartışıldı (19 Mayıs 2015).

Yine KÜNİB öncülüğünde; Erzinan Üniversitesi’nin katkılarıyla Tebriz Tıp Üniversitesi’nde bölgemiz için çok önemli bir sorun olan Hepatit B hastalığı üzerine ortak bir sempozyum yapıldı. Sağlık bakanlıklarına sorunun çözümü için raporlar hazırlandı. Ayrıca Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde büyük bir Sosyal Bilimler Kongresi yapıldı. Toplantıda Rus, Gürcü ve Türk arşivlerinden yararlanan bilim insanları, pek çoğu ilk defa açıklanan bilgilerle bölge tarihine ışık tuttular.

Altıncı olarak “Kafkasya’nın Yüzleri” adlı prestij projemizi sayabiliriz. Uzun yaşamanın mekânı olan Kafkasya coğrafyasında yüz yaşını aşmış insanları derledik, fotoğraflarını çektik, hayat hikâyelerini derledik, beslenme ve yaşama alışkınlarını tespit etmeye çalıştık. Diyebilirim ki, harika bir çalışma oldu; filme çekildiğinde Oscar alacak öyküler derledik. Tamamlanması için bazı ülkelere yine gitmemiz gerektiğinden projeyi halen devam ettiriyoruz.

Ayrıca her yıl farklı bir ülkede yapılan olağan kongrelerimiz, bölgede büyük bir sinerji yaratmaktadır. İkinci Ardahan’da, ikincisini Batum’da, üçüncüsünü Türkiye, Gürcistan ve Azerbaycan Milli Eğitim Bakanlarının katılımıyla Bakü’de, dördüncüsünü Enerji temalı toplantıyla Ankara’da ve beşincisini Kafkaslardaki Yüksek Öğretimin Akreditasyon Sorunları temasıyla Tebriz’de yaptığımız KÜNİB Olağan Genel Kurul Toplantılarında alınan kararlar ve yapılan çalışmalarla; önümüz biraz daha açılmakta ve geleceğe olan ümidimiz artmaktadır.

KÜNİB, yaptığı uluslararası üniversite tanıtım fuarları, sempozyumlar/kongreler ve YÖS sınavları ile kısa zamanda geniş bir eğitim-organizasyon birimine dönüştü. Geçen yıllar Azerbaycan/Bakü, Makedonya/Üsküp, Ürdün’de üniversite tanıtım fuarları düzenledik ve o bölgelerden ülkemize pek çok öğrenci kazandırdık. Ayrıca ilk defa elektronik ortamda web tabanlı online YÖS sınavları yaptık. Uluslararası onaylı sınav sistemimizle bu yıl ülkemizin çeşitli üniversitelerine 500’ü aşkın öğrenci yerleştirdik. Sınav yapamadığımız bazı ülkelerden gelecek yıl için yoğun talepler aldık. Uluslararası öğrenci çekmede ülkemizin çok çok gerilerde olduğu düşünülürse, bu hizmetlerin misyonu ve önemi daha çok anlaşılır.

Kafkasya Üniversiteler Birliğinin geleceğe yönelik planlarından bahsedecek olursak; Gelecek yıllarda fuar ve YÖS sınavlarına devam edeceğiz. Ayrıca sempozyum, kongre gibi faaliyetlerimiz de sürecektir. Şimdi daha çok bölge ülke üniversitelerinin imkânlarını birleştirmeye gayret edeceğiz; sözcüğü; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde çok büyük ve donanımlı, uluslararası kurumlarca akredite edilmiş bir laboratuvar var. Bölge üniversitelerinin bu pahalı yatırımı ayrı ayrı yapmaları gerekmiyor; ihtiyacı olan araştırmacılar irtibat kurarak bu büyük imkândan ücretsiz yararlanabilirler. Ayrıca Atatürk Üniversitesi, tıp alanında çok büyük atılımlar yaptı, bu deneyimden Azerbaycan, İran ve Gürcistan’daki tıp fakülteleri/ hastaneler pekâlâ yararlanabilirler; uzman doktorlar bu üniversitede staj yapabilirler. Rusya ve İran’da bazı üniversitelerin mühendislik alanları çok gelişmiş; onlarla ortak projeler üretebiliriz. KÜNİB üyesi olan Ukrayna’daki Melitopol Üniversitesi’nin dünyanın en sayılı zooloji laboratuvar-müzesine sahip; zoologlar, şimdi bazı türleri bulunmayan bu zengin hazineden yararlanabilirler. Bütün bunlar ilişkilerin sık(ı)laşmasına ve gelişmesine bağlı.

19-20 Mayıs 2016 tarihlerinde YÖK Başkanımız Sayın M. A. Yekta Saraç Beyefendinin ve beraberlerindeki YÖK heyetinin katılımlarıyla Kırgızistan’ın Bişkek kentinde gerçekleştirdiğimiz KÜNİB 6. Olağan Kongre’imizde geleceğe yönelik önemli adımlar atıldı, yeni üniversiteleri bünyemize kattık. Ben inanıyorum ki bu atılım Bilim ve Dostluk çerçevesinde hepimizi kuşatacak ve yarınlarımıza, üye ülkelerin dostluğuna katkıda bulunacaktır.

Kafkasyaya Genç Bakışlar Sempozyumunun üçüncüsünü “Kafkasya’ya Genç Bakışlar III” adıyla 5-6 Haziran 2016 tarihinde, Kafkasya üzerine çalışan genç akademisyenleri; yüksek lisans ve doktora öğrencilerini çalışmalarını sunmak ve etkileşimlerine katkıda bulunmak üzere İran’ın Erdebil şehrinde gerçekleştirdik. Bu toplantıda genç akademisyenler, alanında yetkin birçok tanınmış akademisyenle tanışma, çalışmalarını değerlendirme ve etkileşim imkânına eriştiler.

Ayrıca, 59. Uluslararası Sürekli Altay Araştırmaları Konferansı (PIAC) 26 Haziran – 01 Temmuz 2016 tarihlerinde Ardahan Üniversitesi'nde gerçekleşti. Bu kongrenin önemi 58 yıldır düzenli olarak gerçekleşen bir toplantı olması ve Asya-Altaylar konusunda alanında yetkin akademisyenleri barındırmasıdır. Bu yıl bizim ev sahipliğimizde gerçekleşen toplantıda birçok ülkeden gelen bilim adamını ağırladık ve ortak bir toplantı gerçekleştirdik. Görüldüğü üzere KÜNİB, bilimsel anlamda, eğitim anlamında ve yaşamımızın dokunduğu birçok sahada etkin olarak çalışmakta ve projeler üretmektedir.

KÜNİB'in nihai hedefi ise ortak bir üniversite kurmak ve onu uluslararası statüde öne çıkarmaktır. Çalışmalarımız özü ve ruhu bu büyük rüyanın gerçekleşmesine yöneliktir. Bölgesel anlamdaki iş birliğimiz, daha güçlü ve huzurlu bir geleceğin teminatı olacaktır.

Ali GÜLLÜCE, Ph.D.

Coordinator of ESRUC Consortium

*Eurasian Silk Road Universities
Consortium (ESRUC)*

*Avrasya İpek Yolu Üniversiteleri
Birliği'nin Faaliyetleri*

Introduction

No region in the world in recent decades has undergone such colossal changes as the Eurasian region. Compared with North and South America, Western Europe and Africa, Eurasia has leapfrogged to new horizons in all spheres of life – political, economic and cultural. Few observers of international affairs even in the 1980s could gauge or predict that this region of more than three billion people will experience such monumental changes in the next decade.

There have been three main catalysts of political changes in the Eurasian region. First, the failure of the 70-years Communist experiment and the collapse of the Soviet Union in the early 1990s that ushered the emergence of several independent states in the caucuses and Central Asia – a development of phenomenal historical significance that can only be compared with the remaking of the world map at the end of World War II. The resource-rich republics of Central Asia that emerged in the wake of the break-up of Soviet Union are today major actors not only in the region but also in the world arena. The Russian Republic, the heir to the former Soviet Union, seems to have successfully transitioned to a free market economy and to a political system that is relatively open. However, having played a rather unassuming role in international relations in its formative phase, Russia, once again, is asserting its power and privilege in its immediate neighborhood to “protect its national interests.”

The second catalyst of geostrategic and political change in Eurasian region has been the emergence of both China and India as major economic powers. As the second largest economy in the world, China has yet to assert its strategic power and political influence commensurate to its economic power – and may not do so given an extremely cautious and prudent approach of its leaders in international arena – but the very fact that China today is a global economic and military power has qualitatively changed the objective conditions under which the regional and world powers will operate in the future. However, China has yet to experience internal political changes that correspond to economic freedom that is now available to its citizens. Similarly, the gigantic transformation of India's economy, both in manufacturing and service sectors, has considerably increased its political weight in the region and in the world. Although India, the world's largest democracy, has been able to successfully sustain its democratic experiment since its independence, the endurance of its political structures and the moral depth of its tradition of diversity and pluralism will be greatly tested with the emergence of right wing political forces after the recent elections.

The third catalyst of political change is the so-called Arab Spring during the past few years that, unfortunately, in at least two cases, has turned into a nightmare. The milestone in the Arab Spring was Tunisia, followed by Yemen and Egypt and Syria. While Tunisia has demonstrated a remarkable resilience in sustaining the spirit of democratic transformation, Syria continues to bleed, Yemen continues to muddle through, and Egypt, for all practical purposes, has fallen back on the worst periods in its 60 years history of authoritarian rule. Looking at the recent political developments in Syria, Iraq and Egypt, many observers seem to have given up on the hopeful scenario of the Arab Middle East emerging as a peaceful, democratic and stable region in the near future. It is now obvious that the future configuration of regional politics will ultimately depend on what happens next inside Syria and Iraq, and how the two major actors in the region – Turkey and Iran – will exercise their moral influence, diplomatic leverage and political clout to mitigate the forces of political chaos, religious extremism and sectarian violence.

Nevertheless, we haven't heard the last word from the Arab Middle East: there are clear signs in recent years of some fissures in the Gulf region – for example: the struggle for regional influence, the opposing policies towards Islamic groups, competing alliances, and the politics of succession. The visible cracks in the so far cohesive and monolithic Gulf Cooperation Council may not be irreparable in the long term, especially when it will come to the common survival instinct of the rulers, but they will have important consequences in the near and medium term.

The country that entered the 21st century with considerable promise of political transformation was Turkey. By the end of the first decade of the new century Turkey had already redefined the parameters of both its domestic politics and its role in the region. In its successful transition to a more stable democratic dispensation and a dynamic economy, Turkey was now ready to play a major role in regional politics as a stabilizing factor. Ankara was clearly successful in creating a broad political consensus at home and in smoothing the rough edges around its near and far neighbors, but stumbled in Syria with consequences that seem to have compromised its positive role in the region.

No region in the world has experienced firsthand the consequences of economic and cultural globalization as much as the Eurasian region. From the Mediterranean to the Indian Ocean to the Arabia Sea, Eurasian countries have witnessed labor and capital mobility as well as corporatization of business enterprises and educational and cultural institutions at an enormous rate with a considerable impact on social relations and political dynamics. Political changes in these societies have become integrally linked, more than ever before, with the mode and relations of production and the relative autonomy of politics has become more fragile. At the same time, one can also witness the emergence of social movements in the region that seek to mitigate the negative consequences of globalization and to redefine politics as a means to achieve social justice, promote ecological balance and healthy natural environment and uphold common good in public policies. These social movements are still in their infancy in terms of their influence on politics and public policy and have not yet developed regional linkages – as in the case of “Occupy” movements in North America and Western Europe – but their role is likely to be critical in the years to come, especially in India and China.

The nations in the Eurasian region have yet to rediscover their deep historical linkages in trade, commerce and culture that persisted over a long period of time during medieval times. Although the historical memories of the movements of goods, people and ideas among the nations of Eurasian region are still there and Ataturk University has taken initiative rekindle these memories by establishing Eurasian Silk Road Universities Consortium (ESRUC) will be a landmark in the development of a common identity in the region – to chart a way through overcoming the tensions of the Cold War and tying together the recent dramatic political developments for purposes of integrative movements will not be an easy task. It is in this context that the universities in the Eurasian region can play an important role in laying the intellectual foundations for closer edu-

cational and cultural cooperation among the nations of the region that, in turn, will make it, once again, a cultural center of the modern world.

Atatürk University

Atatürk University is established in 1957 celebrated the 55th anniversary last year, and one of the largest and oldest universities ranked at always top 10, in almost every aspects in Turkey.

Atatürk University with its 23 Faculties, 8 Institutes, 1 Conservatory, 2 High Schools, 12 Vocational High Schools and 23 Research and Application Centers staffed with 2600 Academic Members and 2000 Administrative personnel, and equipped with very sophisticated laboratories, libraries, health and care centers, hospital and techno-park, serving 90.000 students on campus and 200.000 on distance & open education. 2000 of on campus students are overseas students coming from 30 different countries.

Since its establishment in 1957, Atatürk University has served as a hub of educational and cultural excellence regionally and internationally. Atatürk University is a premier, research-intensive public university dedicated to academic excellence. Atatürk University aims to contribute towards national and international development by producing highly qualified graduates who are specialized in various fields of study. The university inculcates in its students the drive to succeed by equipping them with the right set of skills needed by today's competitive global environment.

Nearly 200,000 graduates work as academic & administrative personnel in the other Turkish universities. This makes Atatürk University take part in the foundation of other universities, and it is known as the 'university that founds other universities.'

Atatürk University has signed agreements that allow increased levels of mobility and special collaboration opportunities with international institutions such as European Universities Association-EUA, International Universities Association-IAU, Caucasian Universities Union, The Cooperation Council of Turkic Speaking States (Union of Turkish Universities), many leading U.S universities and Eurasian Silk Road Universities Consortium-ESRUC.

Eurasian Silk Road Universities Consortium

ESRUC Consortium was established in June 2010 after the two successful conventions at Atatürk University, Erzurum, Turkey, with the contributions of nearly 150 Universities and higher education institutions from all around Eurasia and North Africa.

The Consortium was formed as a result of shared concern for the future of the institutions and a conviction that higher education should play a key role in solving problems. The ESRUC Consortium aims to include and serve institutions more responsively to the needs of ever changing world. ESRUC will work as a collaborative framework for capacity building and raising the profile of Consortium members that is sustainable, responsible and internationally competitive.

Consortium will connect the world's neighborhoods by bringing together academicians and intellectuals to promote understanding and value of cultural diversity and protect cultural heritage for academic development.

The Eurasian Silk Road Universities Consortium (ESRUC) has now reached over two hundred institutions from over 30 countries starting from, Bangladesh, India, Malaysia, Mongolia, Kazakhstan and Kyrgyzstan in the East, and ending up with Albania, Romania, Hungary, Italy, France and Morocco in the west, including our associate member, China. ESRUC Consortium Headquarters and Secretariat are located at Atatürk University. The executive board consists of the president, the Secretary General and 8 other representatives of founding institutions.

Atatürk University also wishes to establish cooperative relations within ESRUC members through mutual assistance in the areas of:

- Joint educational, cultural, and research activities;
 - Exchange of faculty members for research, lectures, and discussions;
 - Exchange of advanced graduate and professional students for collaborative or independent research;
 - Participation in seminars and academic meetings;
 - Exchange of academic materials, publications, and other information;
 - Special short-term academic programs.
- Semester, and a year-long study abroad programs for degree-seeking students that provide academic credits and official transcripts. Such programs will be designed to satisfy academic requirements at each of the participating institutions.

Activities of ESRUC are as follows;

- 1) Establishing Scientific Network System (SNS)
- 2) Organizing Joint Research Projects & Courses
- 3) Organizing Thematic Forums
- 4) Organizing Annual ESRUC Conventions in Different Countries
- 5) Keeping the Historical Silk Road alive with Scientific Programs.

Furthermore, Consortium will promote the comprehension and value of cultural diversity and protect cultural heritage for academic development by bringing together strengths, productive factors and opportunities and to be driving factor of sustainable academic development by ensuring sustainability and reducing disparities among ESRUC Member Countries together with ensuring the efficient and appropriate utilization of resources and stimulating potential.

Taking the historical Silk Road as an inspiring symbol of cultural and spiritual exchange, Eurasian Silk Road Universities Consortium (ESRUC) will provide a forum for promoting greater understanding of friendship and peace and value of cultural diversity and cross-cultural connections and drives collaborative, sustainable development along the Silk Road. The Consortium supports preservation and revitalization of rich cultural heritage of the Members of Eurasian Silk Road Universities Consortium with a view to enhance cross cultural understanding.

Atatürk University underscores the importance that continued consultations and cooperation of all parties that will guide the ESRUC Consortium to greater heights and a remarkable success.

Atatürk University views these as opportunities for scholars throughout the world to review emerging developments and challenges.

Atatürk University wishes ESRUC Consortium continued success in the arduous attempt.

References

- Baines, John and Málek, Jaromir (1984): *Atlas of Ancient Egypt*. Oxford, Time Life Books.
- Boulnois, Luce. 2004. *Silk Road: Monks, Warriors & Merchants on the Silk Road*. Translated by Helen Loveday with additional material by Bradley Mayhew and Angela Sheng. Airphoto International. ISBN 962-217-720-4 hardback, ISBN 962-217-721-2 softback.
- Ebrey, Patricia Buckley. (1999). *The Cambridge Illustrated History of China*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-66991-X.
- Foltz, Richard, *Religions of the Silk Road*, Palgrave Macmillan, 2nd edition, 2010, ISBN 978-0-230-62125-1
- Harmatta, János, ed., 1994. *History of civilizations of Central Asia, Volume II. The development of sedentary and nomadic civilizations: 700 BC to 250*. Paris, UNESCO Publishing.
- Herodotus (5th century BCE): *Histories*. Translated with notes by George Rawlinson. 1996 edition. Ware, Hertfordshire, Wordsworth Editions Limited.
- Hopkirk, Peter: *Foreign Devils on the Silk Road: The Search for the Lost Cities and Treasures of Chinese Central Asia*. The University of Massachusetts Press, Amherst, 1980, 1984. ISBN 0-87023-435-8
- Hill, John E. (2009) *Through the Jade Gate to Rome: A Study of the Silk Routes during the Later Han Dynasty, 1st to 2nd Centuries CE*. BookSurge, Charleston, South Carolina. ISBN 978-1-4392-2134-1.
- Hulsewé, A. F. P. and Loewe, M. A. N. 1979. *China in Central Asia: The Early Stage 125 BC – 23: an annotated translation of chapters 61 and 96 of the History of the Former Han Dynasty*. E. J. Brill, Leiden.
- Huyghe, Edith and Huyghe, François-Bernard: “La route de la soie ou les empires du mirage”, Petite bibliothèque Payot, 2006, ISBN 2-228-90073-7
- Juliano, Annette, L. and Lerner, Judith A., et al. 2002. *Monks and Merchants: Silk Road Treasures from Northwest China: Gansu and Ningxia, 4th–7th Century*. Harry N. Abrams Inc., with The Asia Society. ISBN 0-8109-3478-7; ISBN 0-87848-089-7 softback.
- Klimkeit, Hans-Joach, im. 1988. *Die Seidenstrasse: Handelsweg and Kulturbruecke zwischen Morgen- and Abendland*. Koeln: DuMont Buchverlag.
- Klimkeit, Hans-Joachim. 1993. *Gnosis on the Silk Road: Gnostic Texts from Central Asia*. Trans. & presented by Hans-Joachim Klimkeit. HarperSanFrancisco. ISBN 0-06-064586-5.
- Knight, E. F. 1893. *Where Three Empires Meet: A Narrative of Recent Travel in: Kashmir, Western Tibet, Gilgit, and the adjoining countries*. Longmans, Green, and Co., London. Reprint: Ch’eng Wen Publishing Company, Taipei. 1971.
- Li, Rongxi (translator). 1995. *A Biography of the Tripitaka Master of the Great Ci’en Monastery of the Great Tang Dynasty*. Numata Center for Buddhist Translation and Research. Berkeley, California. ISBN 1-886439-00-1
- Li, Rongxi (translator). 1995. *The Great Tang Dynasty Record of the Western Regions*. Numata Center for Buddhist Translation and Research. Berkeley, California. ISBN 1-886439-02-8

V

● Oturum

*Türk Dünyası İle İlgili Çalışan STK'lar
ve İşbirliğine Katkıları*

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Nevzat ŞİMŞEK

Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü

Prof. Dr. Mehmet ÖZ

Türk Ocakları Genel Başkanı

Türk Ocakları'nın Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Doç. Dr. İbrahim AKIŞ

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi - Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi

Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı'nın Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Sabiha Tuğba EKŞİ

Türk Dünyası Belediyeler Birliği Dış İlişkiler Uzmanı

Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Dr. İlyas DEMİRCİ

TDMMB (Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği) Genel Sekreteri

Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği'nin Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Dr. Yakup ÖMEROĞLU

Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı

Avrasya Yazarlar Birliği'nin Faaliyetleri ve Türk Dünyası

Prof. Dr. Mehmet ÖZ

Türk Ocakları Genel Başkanı

Türk Ocakları ve Türk Dünyası

Yıl 1911... Uzun tarihimiz açısından çok değil, 105 yıl öncesinden bahsediyoruz. Üç yıl kadar önce başta genç subaylar olmak üzere İttihat ve Terakki'nin faaliyetleri sonucu Osmanlı İmparatorluğu'nun içine düştüğü zor durumdan kurtarılması için son çare olarak sarılan II. Meşrutiyet ilân edileli henüz 3 yıl olmuş. Tanzimat devri muhalif Genç Osmanlılarının peşinden sürükleyen o “efsunkâr” “Hürriyet”in ilanı ile yoluna gireceğine inanılan meseleler, çözülmek bir yana daha da derinleşmiş; Osmanlı Devletinin Türk ve Müslüman olmayan tebaasının temsilcileri ve elitleri giderek artan bir şekilde kendi etnik ve dinî toplumlarının meselelerine ve mümkünse Osmanlı devletinden ayrılarak bağımsızlık kazanmasına öncelik verir olmuşlardır. İşte böyle bir dönemde Askerî Tıbbiye’de okuyan idealist milliyetçi öğrenciler gayrimüslim öğrencilerin millî seviyede dayanışma gösterdiğini ama Türklerde hemşehricilik düzeyinin henüz aşılamadığını tespit etmişler ve bunu aşmak için millî şuurunu yükseltilmesi gerektiğini idrak etmişlerdir. Gizlice yürüttükleri faaliyetlere başka çevrelerden de katılımlar sağlayan bu öğrenciler, “190 Tıbbiye’li Türk Evladı» adına kaleme alınan bir beyanname ile Türk Milletinin yaşadığı çöküşün önüne geçilmesi için özellikle eğitim ve bilim alanında yapılması gerekenleri tartışmaya açtılar. Bu beyanname, o dönemde farklı dergi ve dernekler çevresinde neşvünema bulmaya çalışan Türk Milliyetçiliğinin, bugün itibariyle asırlık kültür ve fikir teşkilatı olan Türk Ocaklarının temelini atılmasına yol açan süreci başlatacaktı.¹

¹ Türk Ocaklarının kuruluşu ve 1931’de kapanmasına kadarki faaliyetleri hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. Yusuf Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931*, İstanbul 2005, 3. Bs.

Türk milliyetçiliği düşüncesi esas itibariyle II. Meşrutiyet devrinde açık bir şekilde ortaya çıktı: Yusuf Akçura'nın deyimiyle, önceki iki tarz-ı siyasetin yani Osmanlılık ve İslamcılığın artık derde deva olmadığı tespitinden hareketle Türk Milletinin artık üçüncü bir tarz-ı siyaseti, Türk Birliği idealini benimsemesi gerektiği vurgulanmaya başlandı. 1908 yılında Yusuf Akçura, Necip Asım ve Veled Çelebi öncülüğünde ilmî ve kültürel faaliyetlerde bulunmak üzere kurulan **Türk Derneği** üyelerinin bir kısmı daha sonra Türk Ocağı bünyesinde faaliyetlerini sürdürmüş ve bu dernek etkisini yitirmiştir. Aynı dönemde, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin gibi milliyetçilerin öncülüğünde Selanik'te çıkmaya başlayan **Genç Kalemler** dergisi çevresi de Balkan Savaşında Selanik kaybedilince İstanbul'a gelecek ve Türk Yurdu ve Türk Ocağı çevresine katılacaktır. Yine bu devirde yurt dışında, Lozan, Cenevre, Paris vb. yerlerde bilhassa gençlerin öncülüğünde Türk Yurdu dernekleri kuruldu. Dönemin en önemli derneklerinden birisi de Mehmet Emin (Yurdakul), Ahmet Hikmet (Müftüoğlu), Ahmet Ağaoğlu, Hüseyinzade Ali, Dr. Âkil Muhtar (Özden), ve Yusuf Akçura'nın öncülüğünde kurulan Türk Yurdu Cemiyetidir. Cemiyet tarafından çıkarılan ve ilk sayısı 30 Kasım 1911'de yayınlanan Türk Yurdu dergisinin serlevhası şöyledir: "Türklerin faidesine çalışır". Dergi Türk Ocaklarının kurulmasından sonra fiilen Ocağın yayın organı haline gelecektir. Bu dönemde kültürel ve ilmî faaliyetlerde dikkati çeken bir sima, aynı zamanda İttihat ve Terakki içinde siyâsî mücadeleye de katılmaktaydı: Ziya Gökalp.

Türk Ocağı'nın kuruluş çalışmaları 1911 yılında Askeri Tıbbiye öğrencileri arasında başlamıştır. Tıbbiye'de okuyan milliyetçi öğrenciler gayrimüslim öğrencilerin millî seviyede dayanışma gösterdiğini ama Türklerde hemşehricilik düzeyinin aşılamadığını tespit etmişler ve bunu aşmak için millî şuurunu yükseltmesi gerektiğini anlamışlardır. Tıbbiye'li öğrenciler gizlice yürüttükleri faaliyete başka okullardan bilhassa Mülkiye'den de katılım sağlamışlar ve aralarında yaptıkları toplantılardan sonra hazırladıkları beyanname, Türk Ocağı'nın kuruluş dayanağını oluşturmuştur. 24 Mayıs 1911'de başta dönemin ünlü Türkçüleri olmak üzere, birçok tanınmış şair, edip, bilim ve düşünce adamına mektuplar yazdılar ve 21 kişilik de bir girişimciler kurulu oluşturdular. 20 Haziran 1911'de Ahmet Ağaoğlu'nun evinde, bu topluluğun Dr. Fuat Sabit (Ağacık) başkanlığındaki üyeleri ile ünlü Türkçülerden Mehmed Emin (Yurdakul), Akçuraoğlu Yusuf, M. Ali Tevfik (Yükselen), Emin Bülend (Serdaroğlu) ve Ağaoğlu Ahmed Beğlerin katıldığı bir toplantı yapıldı. Dr. Fuat Sabit'in teklifiyle kurulacak cemiyetin adının "Türk Ocağı" olması kararlaştırılır.

Murahhas heyet olarak seçilen öğrenci temsilcilerinin yanında Mehmet Emin, Ahmet Ferit, Ahmet Ağaoğlu, Dr. Fuad Sabit kurucular olarak belirlenir. Geçici İdare Heyeti şöyle teşkil edilir: Reis: Mehmet Emin, II. Reis: Yusuf Akçura, Kâtip: Mehmet Ali Tevfik, Veznedar: Fuat Sâbit. Türk Ocakları, İttihat ve Terakki merkezinde Ziya Gökalp'in de katılımıyla yapılan bir toplantıdan sonra 25 Mart 1912'de resmen kurulmuştur. Resmî kuruluş mesul Murahhas olarak seçilen Kâhya Emin Ağaoğlu Halis Turgut tarafından Tanin gazetesinde ilan edilmiştir. Resmen kuruluştan sonra teşkil edilen ilk yönetim kurulunda şu kişiler vardı: Reis: Ahmet Ferit (Tek), II. Reis: Yusuf Akçura, Umumî Kâtip: Mehmet Ali Tevfik (Yükselen), Veznedar: Dr. Fuat Sabit (Ağacık).

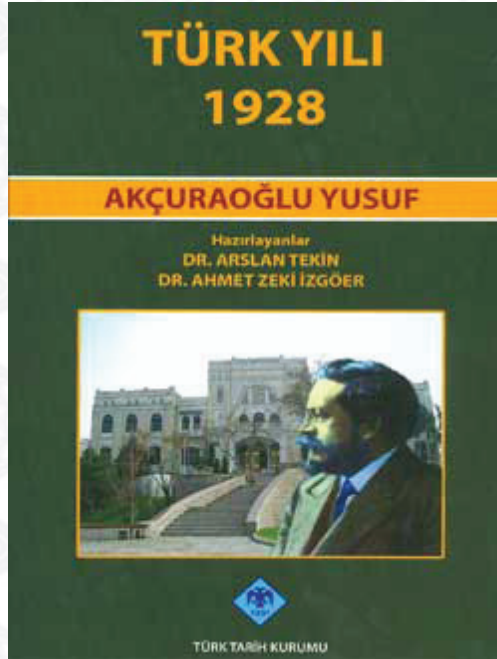
1912'de yayımlanan Türk Ocağı Esas Nizamnamesi'ne göre, Ocağın amacı, «Akvam-ı İslamiyenin (müslüman milletlerin) bir rükn-i mühimmi (önemli bir direği) olan Türklerin milli terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin terakki ve ilerleyişleriyle (ilerleme ve yükseltilmesiyle) Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmak” idi. Dernek, amacını gerçekleştirmek için “Türk Ocağı adı ile kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler tertip, kitaplar ve risaleler neşir edecek, mektepler açmaya çalışacaktı. Türk Ocağının amacına ulaşmağa çalışırken “sırf milli ve içtimai bir vaziyette” kalacağı belirtilmekte, “Asla siyaset ile uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasi fırkalara hadim bulunmayacaktır” denilmekte idi. Türk Ocakları kuruluşundan bugüne kadar, dönemlerin şartlarını dikkate almak suretiyle, bu esasları gözeterek faaliyetlerini sürdürmektedir.

Dış Türklerle ilgilenmeyi doğal bir görev addeden Türk Ocağı, Macaristan'daki Turan Cemiyeti ile ilişkiler kurmuş, Kırım ve Azerbaycan'dan gelen Türk heyetleri ile toplantılar yapmıştır. Rusya'dan gelen Türk milliyetçisi aydınlar I. Dünya Savaşı sırasında “Rusya'da Sakin Müslüman Türk-Tatarlarının Haklarını Müdafaa Cemiyeti”ni kurmuşlardı. Bu ve benzeri toplulukların faaliyetlerinde aynı zamanda Ocak üyesi olan Yusuf Akçura, Ağaoğlu Ahmet ve Hüseyinzade Ali gibi şahsiyetler öncü rol oynamış ve bunlar Türk Ocakları tarafından desteklenmiştir.

Cumhuriyet Devrinde Türk Ocakları (1923-1931)

1922'de “Milli mücadele” zaferlerle sonuçlanınca Türk Ocağı'nın çalışmaları yeniden canlanır. Kapatılan şubeler yeniden açılır ve Mustafa Kemal Paşa'nın desteği ile bunlara bir çok yenileri katılır. 1922 yılı Ekim ayında İzmir ve Bursa şubeleri, bilahare İstanbul ve Ankara Ocakları açılır. 23 Nisan 1924'te Ankara'da toplanan Umumî Kongreye kadar şube sayısı 71'e ulaşır. Genel Merkez Ankara'ya taşınmıştır artık. Cumhuriyetin ilanından sonra başlatılan inkılapların başlıca destekçisi ve yayıcısı Türk Ocakları olur. Bu dönemde açılan Ocakların sayısı, 1926 yılı başında 217'ye ulaşmıştır.

Bu dönemde Sovyetler ile iyi ilişkiler içinde olduğu için dikkatli olmak gerekiyordu. Bununla birlikte Ocaklılar Sovyetler Birliğindeki Müslüman Türkler dahil bütün Türk dünyası ile ilgilenmeyi sürdürdüler. Burada bir örnek olarak 1926 yılında Türk Ocağı Hars heyetinin aldığı karar uyarınca hazırlanan ve 1928’de yayınlanan *Türk Yılı 1928* kitabıdır.² Türk dünyasının çeşitli bölgelerinden gelmiş aydınların da içinde bulunduğu 12 yazarın katkıda bulunduğu bu salnamede Türkçülüğün Tarihi (Yusuf Akçura tarafından yazılmış) yanında Türkiye Cumhuriyetinin siyasi tarihi, Ankara şehri, ekonomik durum, harf inkılabı vb. konular var. Bunları müteakiben Türkiye dışındaki Türkler kısmında Garbî Trakya Türkleri, Kafkasya Türkleri, Kırım Türkleri, Kazan Türkleri bahislerinde coğrafya, tarih, nüfus, ekonomi, eğitim vb. yönlerinden bilgiler verilmektedir.

Türk Ocağı'nın 1931'deki kapatılma sebebi tartışılan bir husustur. Bunun genel sebeplerini devrin atmosferi içinde aramak doğru bir yaklaşımdır. Türk Ocaklarının kapatılmasında Sovyetler Birliği ile ilişkilerin de rol oynadığı, sınırları içinde Türk topluluklarını barındıran bu devletle iyi ilişkiler sürdürme siyasetinin Türk Ocaklarının faaliyetlerinin sınırlandırılmasında ve nihayet Ocağın kapatılmasında rol oynadığı tartışılmıştır. Sonuçta, genel dünya konjonktürü, Sovyet tesiri ve içeride tek-parti yönetiminin pekiştirilmesi gibi ana faktörler, Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931'de Ankara'da toplanan olağanüstü kurultayında kendisini feshederek CHF ile birleşmesi sonucunu doğurdu.

² Türk Tarih Kurumu yayını: Akçuraoğlu Yusuf, *Türk Yılı 1928*, haz. Arslan Tekin-A. Zeki İzgöer, Ankara 2009.

Türk Ocaklarının günümüze kadar gelen ikinci varlık dönemi, 18 yıllık bir aradan sonra, 1949 yılında başlamıştır. 1931 yılındaki kapatılış sırasında Ocağın üst yöneticileri olan Hamdullah Suphi Tanrıöver, Dr. Hasan Ferit Cansever, Burhanettin Develioğlu, Ahmet Mazhar Akifoğlu, Dr. Fethi Erden, Ragıp Nurettin Ege, Tevfik Noyan, Cevat Mustafa Emecan ve Cemil Behçet'in kurucu olarak gösterildiği bir Türk Ocakları Yasası ile, Türk Ocağının 10 Mayıs 1949'da, İstanbul'da yeniden açılması sağlanmıştır.

O günden bu yana, darbe dönemleri dışında faaliyetlerini sürdüren Türk Ocakları bugün 84 şubesiyle ülkemizin kültür ve fikir hayatına katkıda bulunmaya devam ediyor. Bu çerçevede, özellikle 1985-6'da başlayan son dönemde Türk dünyasına yönelik bazı faaliyetlerden örnekler vererek konumuzu ele alacağız.

Günümüzde Türk Ocakları ve Türk Dünyası

Türk Ocaklarının faaliyetlerini genişletmek, özellikle de Türk dünyası ile ilişkileri geliştirmek amacıyla kurulması kararlaştırılan "Türk Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı" 1988 yılında resmîlik kazandı. Böylelikle Türk Dünyası ülkelerinden gelip ülkemize eğitim gören yüz kadar öğrenciye her öğretim yılında burs ve bunların başarılı olanlarına her öğretim yılı sonunda ödül verilmesi sağlandı. Ayrıca Kurban bayramlarında Kerkük ve Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde, Kırım'da zulüm mağduru olarak çile çeken Türkler için, onların buldukları yerlerde yüzlerce kurban kesilerek oraların yoksul insanlarına dağıtılması sağlandı. Suriye ve Irak'ta durumun ağırlaştığı son üç dört yıldır Dernek ve vakıf olarak yardım kampanyalarıyla bilhassa ülkemizdeki sığınmacı kardeşlerimize ve Suriye ve Irak Türklerine destek olmaya çalışıyoruz. Son iki yıldır kurban kampanyamızı da buralara yoğunlaştırdık ve önceki dönemlerin çok üzerinde bir katılım-la bunu gerçekleştirdik.

Türk Ocağı'nın başlatıp sürdürdüğü çok önemli bir başka etkinlik de Türk dünyası devlet ve topluluklarından yüzlerce gencin bir araya gelip Türklüğün sorunlarını tartıştığı, ülkelerinin kültürel varlıklarını birbirine tanıttığı ve sağlam dostluk köprüleri kurduğu «Türk Dünyası Gençlik Günleri» adlı yıllık toplantıdır. Her yıl Türk Dünyasının ayrı bir ülkesinde düzenlenen bu etkinliği gerçekleştirme hizmetinin yükünü 2009'a kadar Türk Ocağı üstlenmiştir.

Gençlerin dinamizmi ile paralel olarak çok hızlı bir şekilde birbiri ile ilişkiye geçen çeşitli Türk devlet ve topluluklarından gençlik teşkilatları 1991 yılı sonunda dünya genelinde yaşayan Türklerin gençlik yapılanmalarının uluslararası federal platformu olarak Dünya Türk Gençleri Birliği'ni kurmaya karar verdiler. Bunun hemen ardından 1992 yılının Şubat ayında Tataristan'ın başkenti Kazan şehrinde düzenlenen I. Türk Dünyası Gençlik Kurultayı ile Türk Dünyası'nın bütünleşmesi yolunda uzun yürüyüşlerine başladılar.

Dünya Türk Gençleri Birliği o zamandan günümüze pek çok kurultay, konferans ve benzeri organizasyona imzasını atmıştır. **DTGB** 1990'lardan bu yana gençlik içindeki problemlere dikkat çekerek, kültür meselelerinden çevreye, insan haklarından demokratikleşmeye pek çok sahada faaliyetlerini sürdürmektedir. Dünya Türk Gençleri Birliği kurulduğu günden bu yana Türk Dünyası çapında en uzun soluklu ve somut çalışmalara imza atmış çok geniş katılımlı bir sivil toplum platformudur. DTGB'ye şahıslar üye olmamakta, sadece sivil toplum kuruluşları temsil hakkı kazanmaktadır.

Türk Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı Prof. Dr. Orhan Kavuncu her hafta düzenli olarak Türk dünyasından gençlerle Türk Dünyası Dersleri programını yürütmektedir.

İSMAİL BEY GASPIRALI VE DİLDE, FİKİRDE VE İŞDE BİRLİK

Dilde, Fikirde ve İş’de Birlik Bilgi Şöleninde Türk Dünyası Genç Akademisyenler Oturumu Katılımcıları (3 Ekim 2012, Ankara)

Türk Keneşinin üçüncü kuruluş yıldönümünde Ankara’da geniş katılımlı bir bilgi şöleni düzenledik. Gaspıral’ın bu ülküsünün gerçekleşme durumunun uzmanları tarafından ele alındığı “Dilde, Fikirde ve İş’de Birlik” Bilgi Şöleninin son oturumu çok anlamlı oldu. Bu oturumda 1990’larda başlayan sıkı kültürel ve eğitim işbirliğinin olgunlaşmış verimleri olarak Türk Dünyası Genç Akademisyenleri bir oturumda kendi tecrübelerini aktardı. (3 Ekim 2012, Ankara)

İpek Yolu Bilgi Şölenleri

Türk dünyasında kültürel, ekonomik, ticarî vb. alanlarda işbirliği açısından tarihte olduğu gibi günümüzde de İpek Yolunun önemi açıktır. Özellikle Türk devletleri arasındaki işbirliği açısından, doğalgaz ve petrol boru hatları, demiryolları stratejik değer taşımaktadır. Türk Ocakları son yıllarda gerçekleştirdiği ve bildirimlerini yayınladığı iki uluslararası katılımlı sempozyumla İpek Yolu araştırmalarına ciddi katkı yaptı ve buna devam edecek. “İpek Yolunda Türk Kültür Mirası” başlığını taşıyan bilgi şöleni, Türk Konseyinin kuruluş yıldönümü vesile ittihaz edilerek 3-4 Ekim 2013 tarihinde Ankara’da yapıldı.

Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından düzenlenen “Uluslararası İpek Yolu’nun Yükselişi ve Türk Dünyası Bilgi Şöleni” Ankara Milli Kütüphane’de üç paralel salonda yapılan oturumlarla 3-4 Mart 2016 tarihlerinde gerçekleştirildi.

Programda ayrıca “Üç Gönülden İpek Yolu” adlı fotoğraf sergisinin de açılışı gerçekleştirildi. Sergide Arif Aşçı’nın 1996 yılında Son Kervan projesi kapsamında, Tuna Akçay ve Hamit Yalçın’ın bu Bilgi Şöleni vesilesiyle Orta Anadolu kervansaraylarında çektiği fotoğraflar yer aldı.

Bilgi Şöleni kapsamında çekilen “İpek Yolu’nun Yükselişi ve Türk Dünyası Belgeseli”-nin gösterimi gerçekleşti. Belgesel gösteriminin ardından iki gün boyunca üç paralel salonda gerçekleşen Bilgi Şöleni oturumlarına geçildi. 30 civarında Türk dünyası ve yurt dışından katılan akademisyenin olduğu 100’ün üzerinde katılımcı; tarih, kültür, sanat, siyaset, ekonomi, halk bilimi, eğitim, uluslararası ilişkiler, sivil toplum ve pek çok alandaki bildirimlerini sundular.

4 Mart 2016 akşamı gerçekleşen kapanış töreninin ardından Bilgi Şöleni programı sona erdi. 5 Mart 2016 Cumartesi günü ise katılımcılarla İpek Yolu gezisi gerçekleştirildi. Gezide Aksaray çevresindeki İpek Yolu kervansarayları gezilerek bilgi alındı.

Hanımlar Heyeti ve Türk Dünyası Kadınlar Kurultayları

Ocağın yüzün ağartan çalışmalarından bazılarını da Türk Ocağı Hanımlar İcra Heyeti yürütmektedir. Belli sosyal ve kültürel etkinlikleri yanında, Türk Ocaklı hanımlar, Türk Dünyasından gelmiş kız öğrencilere burs sağlamaktır. Bu kurul iki kez Türk Dünyası Kadınlar Kurultayı düzenlemiştir.

Türk Ocakları Genel Merkezi ve Hanımlar Kurulunun öncülüğünde 12-14 Ekim 2001 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen ilk kurultayın bildirileri de yayınlanmıştır. Türk Ocakları Genel Merkezi Hanımlar Kurulu’nun Türk Ocakları’nın 100. yılı münasebetiyle düzenledikleri ‘2. Türk Dünyası Kadınlar Kurultayı Türkiye Barolar Birliği Konukevi Toplantı Salonu’nda gerçekleştirildi. Kurultay’a Türk Ocakları şubeleri, Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklardan gelen birçok ziyaretçi katıldı.

Şubeler ve Türk Dünyası

Şubelerin Faaliyetleri içinde Türk dünyası ile ilgili konular önemli yer tutmaktadır. Özellikle İstanbul şubemiz gerek İstanbul Üniversitesi gerekse belediyeler ile birlikte, TİKA başta olmak üzere devlet kurumlarının desteği ile bu faaliyetleri yapmaktadır. Mesela, Uluslararası Türk Akademisi, Abay Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi ile birlikte “Geçmişten Geleceğe Hoca Ahmed Yesevi Sempozyumu” 26-28 Eylül 2016 tarihlerinde İstanbul’da yapılmıştır. Bu sempozyum 24-26 Ekim 2016 tarihlerinde Almatı’da da gerçekleştirilecektir. Eskişehir şubesi 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir etkinliklerinde aktif olarak yer aldı. Bursa şubesi üç yıldır Her Yıl Bir Büyük Türk bilgi şölenleri düzenliyor. İlki İsmail Bey Gaspıralı hakkında olan şölenin önümüzdeki Kasım ayı başında yapılacak üçüncüsü Şehriyar’a ayrılmıştır. Bütün şubelerimizde Türk dünyasının tarihî, kültürel durumu, güncel meseleleri hakkında paneller, bilgi şölenleri ve konferanslar düzenlenmektedir. Genel Kurullar için hazırladığımız Kurultay kitaplarımızda bu faaliyetler yer almaktadır. UNESCO tarafından Gaspıralı, Hoca Ahmed Yesevî, Yusuf Has Hacib gibi Türk dünyasının önemli şahsiyetlerinin anıldığı yıllarda bütün şubelerde bu şahsiyetler hakkında en azından bir konferans düzenlenmektedir.

Türk Yurdu Dergisi

Belki söylemek bile zayıttır ki yayın organımız Türk Yurdu dergisi kurulduğu günden bu yana Türk dünyasının bütün meselelerine dair ilmî ve fikrî yazılarla doludur. Bunun yanında bazen birtakım meselelerle ilgili özel sayılar çıkarıyoruz. Her sayıda Türk dünyasından haberler mutata olarak verilmektedir.

Sonuç

Türk Ocakları kurulduğu tarihten bu yana bütün Türk dünyasının sanat, edebiyat, ilim, düşünce, eğitim alanlarında olsun diğer alanlarda olsun bütün meseleleri ve dertleriyle ilgilenmeyi, bunlara çözümler arayıp bulmayı amaç edinmiştir. Bu istikamette yardım kampanyalarından gezilere ve bilgi şölenlerine her türlü faaliyetin içindedir.

21. Yüzyıl Türk ve İslam âlemi için *hayf ile reca* arasında başladı ve öyle de devam ediyor. Temennimiz, ümidimiz ve duamız oldur ki Türk dünyası ve İslam âlemi içinden geçtiğimiz bu sıkıntılı, acı ve gözyaşı dolu süreçten çıkar ve kendi medeniyet tasavvurunu yeniden insanlığın hizmetine sunar. Bizim Türk Ocakları olarak asıl faaliyet alanımız da işte bu medeniyet davasıdır.

Doç. Dr. İbrahim AKIŞ

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi

Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi

*Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı'nın
Faaliyetleri ve Türk Dünyası*

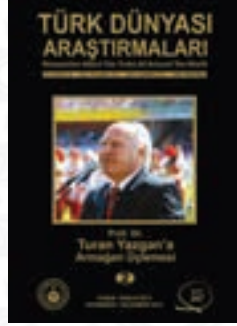
Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı 20 Temmuz 1980'de Prof. Dr. Turan Yazgan tarafından kurulmuş, kuruluşundan bugüne sınırlı imkânlarıyla, Türk Dünyası'na yönelik birçok ilki gerçekleştirmiştir.

Kültür, sanat ve özellikle eğitim alanında yaptığı önemli faaliyetlerin ana başlıkları kısaca şöyledir:

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi

TDAV'nın iki ayda bir yayınlanmakta olduğu *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Türk'ü, Türk Dünyası'nı ilgilendiren, tarihî, kültürel, iktisadî, edebî vb... her konuda araştırma yapan herkese açıktır.

Türklük bilimine dahil her konunun vazgeçilmez bir başvuru kaynağı olarak sürekli, asla aksamadan yayınlanmaya devam etmektedir. EBSCO, ASOS ve ULAKBİM veri tabanlarıncada taranan ilmî seviyesi tescilli ve hakemli olan dergimiz, 223. sayısıyla her biri 500'er sayfalık ciltler halinde, 113 ciltlik bir küliyata ulaşmıştır.

Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi

TDAV'nın aylık olarak çıkarmakta olduğu *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, 358. sayıya ulaşarak 60 ciltlik bir küliyat oluşturmuştur.

Renkli, ciddî ve gerçekçi bir dergi olarak Türkiye'nin ve Türk Dünyası'nın belli başlı ilim adamlarının yazılarıyla herkese hitap eden; torunlarınızın torunlarına da yarayacak bir niteliğe sahiptir.

Kitaplar

TDAV, Türk kültür ve tarihine dair 300'den fazla kaynak eser ve kıymetli kitap neşretmiştir. Kitapların bir kısmı arşivlerimize dayalı *Mühimme Defteri*, *Ahkam Defteri*, *Seriyye Sicilleri* gibi temel eserler, bir kısmı **Olcas Süleyman**'ın *Az i Ya, Yazının Dili*; **Renat Muhammed**'in *Sırat Köprüsü -Sultan Galiyev*; **Muhtar Şahanov**'un *Uygarlığın Yanılıgısı* gibi Türk Dünyasının Sovyetleri sarsan kitapları, bir kısmı da **Prof. Dr. Faruk Sümer**'in *Oğuzlar, Şahıs Adları*, **Bahattin Ögel**'in *Türk Kültürünün Gelişme Çağları* gibi, en ünlü tarihçilerimizin ölmez eserleridir.

Akademik Bakış

TDAV'nın Azerbaycan-Bakü, Kazakistan-Kızılorda'da ve Kırgızistan-Celalabad'da faaliyet gösteren, YÖK'ün denklik verdiği yükseköğretim kurumlarının ilmî, müşterek ve tüm dünyaya açık sanal, uluslararası, hakemli Sosyal Bilimler dergisidir. 2 ayda bir yayınlanır. 56. sayıya ulaşmıştır.

Belgesel Filmler

TDAV, Mehmed Emin Resulzade ve İsmail Gaspiralı hakkında belgesel filmler yapmıştır.

Musiki Yayınları

TDAV, Türk Musikisi Klasiklerinin notalarını, kasetlerini, plaklarını ve kompakt disklerini neşretmek suretiyle tarihî bir görev yapmıştır. Ayrıca Türk Dünyası'ndan Sesler adlı, 2 adet CD'de, dünyanın her yerindeki Türk topluluklarından seçme halk türkülerini toplamıştır.

Türk Dünyası'ndan Sesler Korosu

TDAV, bugün Kültür Bakanlığımız dâhil birçok kurumun benimsediği Türk Dünyasından Sesler Korosu'nu ilk defa kurarak, çok zengin bir repertuar oluşturmuş, Almanya, Belçika, Avustralya ve Türk illeri ile Türkiye'nin her yerinde Türk Dünyası Müziğini icra etmiş ve müzik yoluyla Türk Dünyası'nı tanıtmıştır.

İki kaset ve kompakt diskle bu müziğin her yere ulaşması için gayret sarf etmiştir. Ayrıca Türk Dünyasından Sesler Korolarını Kırgızistan, Kazakistan ve Azerbaycan'daki yükseköğretim kurumlarında ve lisele-

rinde de oluşturarak Türklerin müşterek müziğinin yaygınlaştırılması ve tanıtılmasını sağlamıştır.

Türk Dünyası'nda Seyahatler

TDAV, Türk Dünyası'nda her noktaya seyahatler düzenlemiş ve 1988'den başlayarak Yakutistan'dan Macaristan'a kadar bütün Türk bölgelerine asgari 164 kişilik heyetlerle ilk defa ayak basmıştır.

Sovyetler ittifakına dâhil ülkelere, Sovyetler dağılmadan, Moskova'ya uğramaksızın doğrudan doğruya Bakü, Almatı, Aşkabat, Kazan, Kızıl, Yakut... gibi merkezlere ilk uçuşları gerçekleştirmiştir.

İş ve kültürel nitelikli bu seyahatlerde, Vakfın heyetleri zaman zaman yüzbinlerce kişi tarafından coşku ile karşılanmıştır. Kişi veya kurumların pek çoğu, Türk Dünyası'na yönelik herhangi bir faaliyet icra eden herkes, bu seyahatlerde TDAV'nın yaptığı temaslar ve kurduğu dostluklardan istifade etmiştir.

Kadınlar Kurultayı

Toplantılar - Kurultaylar Şölenler -Sempozyumlar

TDAV, Kutuy Eğitim Merkezi, periyodik olarak düzenlediği sosyal siyaset seminerleriyle, işçi, işveren sorunlarına ışık tutmuştur.

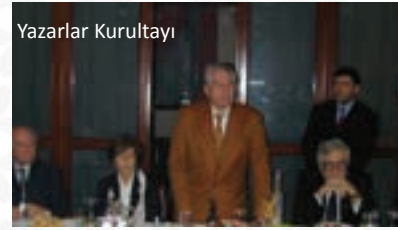
Türk Dünyası çapında konferanslar, seminerler, sempozyumlar düzenlemiş, **Türk Halkları Asamblesi Kurultayı, Türk Dünyası Kadınlar Kurultayı, Türk Dünyası Çocuk Şöleni ve Türk Dünyası Gençlik Şöleni**'ni başlatmış ve bunlardan **Çocuk Şöleni** dışındakileri başka kurumlara devretmiştir.

Ayrıca Vakfımızın, Kazakistan, Kırgızistan ve Azerbaycan'daki yükseköğretim kurumları, Türkiye'deki Üniversitelerle işbirliği yaparak yüksek katımlı ve faydalı uluslararası sempozyumlar düzenlemiştir.

2016 Ağustosunda Makedonya-Gostivar'da **Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi'nin on dördüncüsü** gerçekleştirilmiştir.

Türk Halkları Asamblesi

Yazarlar Kurultayı

12. Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi

Turan Kültür Merkezi Süleymaniye Kürsüsü

TDAV, bünyesinde oluşturduğu Turan Kültür Merkezi Süleymaniye Kürsüsü'nde 25 yıldır düzenlediği yaklaşık 800 konferans-sempozyum-konser ve benzeri toplantılar vasıtasıyla, Türk Dünyasının meselelerini, kültürel değerlerimizi, Türklük bilimini gündeme taşıyıp, bu çerçevede; Ebulfez Elçibey, Rauf Denktaş, Mustafa Abdulcemil Kırimoğlu gibi Türk Dünyasının dava adamlarını, Türk Dünyası'nın önde gelen bilim, fikir, sanat ve adamlarının yüzlercesini kürsüye çıkararak; kamuoyunu, sanat, kültür ve bilim camiasını aydınlatma faaliyetlerine devam etmektedir.

Nevruz Kutlamaları

TDAV, Türkiye'de ihmal edilen fakat Türk Dünyası'nın diğer ülkelerinde görkemli bir şekilde kutlanan binlerce yıllık Ergenekondan Çıkış - Yeni Gün - Nevruz Bayramı'nın 1990'lı yılların başlarında yeniden gündeme taşımış, Valiliğimiz ile yaptığı işbirliğiyle ilk kutlamaları başlatmış; daha sonra devletimiz ve halkımızın sahiplenmesini sağlamıştır.

Kurslar - Konferanslar

Vakfımız, yurt içinde gerçekleştirdiği sayısız konferanslara ilaveten, Türk Dünyası'nın her bölgesinden getirdiği öğretmenlere Türkiye Türkçesi kursları vermiştir. Üst seviyeli yöneticilere bankacılık, sigortacılık, özelleştirme, pazar ekonomisi gibi konuları ihtiva eden seminerler düzenlemiş, 3 ila 6 hafta süren Türkiye Türkçesi dersleri vermiştir.

1992 yılından günümüze binlerce üst düzey yönetici bu kurslardan mezun olup ülkelerinin serbest pazar ekonomisine geçiş sürecine katkıda bulunmuşlardır.

Bunun yanısıra, Türk Cumhuriyet ve Topluluklarında TDAV Kültür Merkezleri, kendi bünyesindeki halkın istifade ettiği yüksek katılımlı Türkiye Türkçesi kursları düzenlemiş ve sertifika vermiştir.

Eğitim Faaliyetleri

Yüksek Öğretim Kurumlarımız

TDV eğitim kurumlarının en belirgin ve de-
ğişmez özelliği, YÖK tarafından
denkliğinin tanınması, Türkiye
Türkçesi ile Türkiye'ye paralel
ve Türkiye dışından öğrenim
gören öğrencilere tamamen
ücretsiz eğitim vermesidir.
TDV, Türk Dünyası'nda-
ki yükseköğretimi, açtığı
3 fakülte, bünyesinde
8 bölümle devam ettir-
mektedir.

Celalabat'ta bulunan
fakültelerimize bir de
Türk Dünyası Kırgız-
Türk Prof. Dr. Turan
Yazgan Sosyal Bilimler
Enstitüsü eklenmiştir.

Azerbaycan Bakü
Devlet İktisat Üniversitesi
Türk Dünyası İşletme Fakültesi

Azerbaycan Bakü Devlet İktisat Üniversitesi

Türk Dünyası İşletme Fakültesi

- İşletme Bölümü
- Uluslararası İlişkiler Bölümü
- Turizm ve Otelcilik Bölümü

Kırgızistan Celalabat
İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi
**Kırgız-Türk Prof. Dr. Turan Yazgan
Sosyal Bilimler Enstitüsü**
Türk Dünyası Celalabat İşletme Fakültesi

- İşletme Bölümü
- İktisat Bölümü
- Uluslararası İlişkiler Bölümü
- Turizm İşletmeciliği Bölümü

**Türk Dünyası Celalabat Sosyal
Bilimler ve Eğitim Fakültesi**

- Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yükseköğretim kurumlarımızda ve liselerimizde, Türkiye’den gönderdiğimiz öğretmen ve Türkiye’nin çeşitli üniversitelerinden görevlendirilen öğretim üyeleri ile çok itibarlı bir eğitim sürdürülmektedir. Bu eğitim kurumlarında istihdam edilen öğretim üyeleri / görevlileri, öğretmenler ve diğer çalışanların aylıkları, ulaşım giderleri, ev kiralari; ders kitapları, ders araç ve gereçleri; bilgisayarlar, spor ve halk oyunları giyimleri gibi her türlü maliyet TDAV tarafından karşılanmaktadır.

İlk – Orta Öğretim Kurumları

TDAV, Türk Dünyası’nda açtığı 1 liseyle de (faaliyet gösterdiği ülkelerdeki çeşitli sebeplerle sayıları 7’den 1’e inmiştir) orta öğretime katkıda bulunmaktadır.

Azerbaycan Türk Dünyası Bakü Atatürk Lisesi

İlk ve orta öğretim kurumları, kayıtsız şartsız ücretsiz olduğu gibi, öğrencilerin tüm ders araç gereçleri ve kıyafetleri, hatta ilkokul öğrencilerimizin beslenmeleri (süt vs.den oluşan kahvaltı) TDAV tarafından karşılanmaktadır.

Yine TDAV, eğitim kurumlarından başarıyla mezun olan öğrencilerine de yüksek öğrenimlerini yapabilmeleri için burslar vermekte, Türkiye’nin çeşitli üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora yapmaları için imkân sağlamaktadır.

Kırgızistan’ın Celalabat şehrinde faaliyet gösteren Türk Dünyası Fakülteleri, Türkiye ve Kırgızistan dışındaki Türk ülkelerinden getirttiği başarılı öğrencileri, kız ve erkek öğrenci yurtlarında parasız olarak barındırmakta, bu öğrencilerin bütün giderleri TDAV tarafın-

dan karşılanmak suretiyle öğrenimlerini sürdürmeleri sağlanmaktadır.

Özetle, TDAV tarafından binlerce çocuğumuza, Türkiye Türkçesiyle, lise ve yükseköğretim düzeyinde eğitim imkânı sağlanmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarımızda ve liselerimizde, Türkiye'den gönderdiğimiz öğretmen ve Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden görevlendirilen öğretim üyeleri ile çok itibarlı bir eğitim sürdürülmektedir. Bu eğitim kurumlarında istihdam edilen öğretim üyeleri / görevlileri, öğretmenler ve diğer çalışanların aylıkları, ulaşım giderleri, ev kiralari; ders kitapları, ders araç ve gereçleri; bilgisayarlar, spor ve halk oyunları giyimleri gibi her türlü maliyet TDAV tarafından karşılanmaktadır.

İlk – Orta Öğretim Kurumları

TDAV, Türk Dünyası'nda açtığı 1 liseyle de (faaliyet gösterdiği ülkelerdeki çeşitli sebeplerle sayıları 7'den 1'e inmiştir) orta öğretime katkıda bulunmaktadır.

Azerbaycan Türk Dünyası Bakü Atatürk Lisesi

İlk ve orta öğretim kurumları, kayıtsız şartsız ücretsiz olduğu gibi, öğrencilerin tüm ders araç gereçleri ve kıyafetleri, hatta ilkokul öğrencilerimizin beslenmeleri (süt vs.den oluşan kahvaltı) TDAV tarafından karşılanmaktadır.

Yine TDAV, eğitim kurumlarından başarıyla mezun olan öğrencilerine de yüksek öğrenimlerini yapabilmeleri için burslar vermekte, Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora yapmaları için imkân sağlamaktadır.

Kırgızistan'ın Celalabat şehrinde faaliyet gösteren Türk Dünyası Fakülteleri, Türkiye ve Kırgızistan dışındaki Türk ülkelerinden getirttiği başarılı öğrencileri, kız ve erkek öğrenci yurtlarında parasız olarak barındırmakta, bu öğrencilerin bütün giderleri TDAV tarafın-

dan karşılanmak suretiyle öğrenimlerini sürdürmeleri sağlanmaktadır.

Özetle, TDAV tarafından binlerce çocuğumuza, Türkiye Türkçesiyle, lise ve yükseköğretim düzeyinde eğitim imkânı sağlanmaktadır.

Merkezer

TDAV, Türk Dünyası'nda, hizmete başladığı 1991 yılından itibaren bölgeye sadece eğitim hizmeti değil, kültür ve sosyal hizmetleri de götürmeyi kendine amaç edinmiş, başta Kazan olmak üzere Türk Dünyası'nın önemli merkezlerine kütüphaneler ve kültür merkezleri kurmak suretiyle halkın da bu hizmetlerden yararlanmasını sağlamıştır.

Bu manada kültür merkezlerimizde halka yönelik Türkiye Türkçesi kursları düzenlemekle kalmamış, Türkiye ile buldukları ülkenin dinî ve millî günlerini ortak kutlamak suretiyle birlik mesajı verilmiştir.

TDAV, açtığı kültür merkezleri vasıtasıyla bilimsel çalışmaları desteklemiş, bu amaçla Türkiye'den götürdüğü kitaplarla Türk Dünyası için önemli kaynak eserlerin bulunabileceği kütüphaneler kurmaya özen göstermiştir.

Kazan'da faaliyet göstermiş olan Türk Dünyası Kültür Merkezi bölgenin ihtiyacını karşılayacak temel eserlere sahip olmuştur.

Ancak, son yıllarda Rusya Federasyonu'na gönderilecek eğitim görevlilerine çalışma müsaadesi ve vize verilmemesi nedeniyle, merkezlerimizdeki faaliyetleri, müsaade edildiği ölçüde, yetiştirdiğimiz yerel öğretmenlerimiz yürütmeye çalışmaktadır.

Kültür merkezleri ayrıca bölgede sivil kuruluş özelliğini de yansıtmakta, toplumla doğrudan ilişkiler kurmada önemli görevleri üstlenmektedir.

Çallı Kültür Merkezi

Komrat Kültür Merkezi

TÜRK DÜNYASI ÇOCUK ŞÖLENLERİ

TDAV, bu yıl Türk Dünyası Çocuk Şöleni'nin yirmi birincisini düzenleyecektir. Şölene 30-35 topluluğun katılması beklenmektedir. Ortalama 15 kişilik topluluklar düşünülecek olursa, 500 civarında öğrenci ve her grup için en az 2 öğretmen olmak üzere toplam, 70 kadar öğretmen katılacaktır.

TDAV'nın misafiri olan öğretmenler rehberleriyle İstanbul'u gezerken, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ilkokul ve ortaokullarında konuk edilen çocuklar da, konuk oldukları ailelerle, İstanbul'un müze, saray, cami, külliye, alışveriş ve eğlence merkezlerini gezecekler, böylece Türkiye'yi ve Türk insanını, Türk tarihini en iyi şekilde tanıma imkânı bulacaklardır.

Şölen Yürüyüşü

Etkinlikler, Şölen Yürüyüşü ile başlamaktadır. Şölen Yürüyüşü, Kadıköy İlçesi'ndeki Söğütlüçeşme -Altyol İskele Meydanı güzergâhında yapılmaktadır.

Bu yürüyüşe, konuk çocuklarımızla birlikte, İstanbul'daki okullardan yaklaşık 2500-3000 çocuk katılıp, halk oyunları toplulukları, geldikleri coğrafyanın halk kültürünü yansıtan giyimleri, millî çalgıları ve bayraklarıyla dünyaya birlik, kardeşlik ve sevgi mesajı vermektedir.

Şölen Gösterisi

Şölen'in ikinci etkinliği olan Şölen Gösterisi, her yıl olduğu gibi büyük bir stadyumda yapılmaktadır. 21. Bağcılar Olimpik Spor Kompleksi'nde yapılmıştır. Şölen Gösterisi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki bütün ilkokul ve ortaokulların yanı sıra halkımızın da katılımı ile gerçekleşmektedir.

Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması

Şölen'in üçüncü ve son büyük etkinliği **Türk Dünyası Çocukları Ses Yarışması**'dir. Prof. Dr. Nevzat Atlığ yönetimindeki akademisyen ve TRT mensuplarından oluşturulan jürinin tabii huzurunda yarışmacılar aldıkları derecelere göre ödüllendirilmektedir.

Bu yarışmada yine Şölen Gösterisi'nde beğeni toplamış çocuk halk oyunları ekipleri de gösteriler sunmaktadırlar.

Sabiha Tuğba EKŞİ

Türk Dünyası Belediyeler Birliği
Dış İlişkiler Uzmanı

*Türk Dünyası Belediyeler Birliği'nin
Faaliyetleri ve Türk Dünyası*

SUNUM PLANI

A. TDBB Hakkında Genel Bilgi

B. TDBB'nin Öne Çıkan Faaliyetleri

1. Uzman Eğitimi ve Bilgi&Tecrübe Paylaşımı Programları
2. Kardeş Belediye Buluşmaları
3. Yurtdışı Gezileri
4. Yayınlar
5. Sosyal ve Kültürel Etkinlikler, Fuarlar

A. TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ

TDBB, Türk Cumhuriyetleri ve Akraha Toplulukların yaşadığı bölgelerdeki yerel yönetimler arasında işbirliğini, dayanışma ve tecrübe paylaşımını gerçekleştirmek amacıyla, 2003 yılında T.C. Bakanlar Kurulu Kararıyla kurulmuş uluslararası bir kuruluştur.

Birliğin 28 farklı ülkeden 1.135 üyesi bulunmaktadır. Üye profilini ağırlıklı olarak Balkanlar, Orta Asya ve Kafkasya coğrafyasının yerel yönetimleri ve yerel yönetim birlikleri oluşturmaktadır. Birliğin, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Makedonya, Moğolistan, Moldova, RF Tataristan ve Türkiye'den Yönetim Kurulu üyeleri bulunmaktadır.

SAYI	ÜLKE ADI	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015/16	TOTAL
1	ARNAVUTLUK	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	5
2	AZERBAYCAN	162	330	-	-	-	-	1	-	-	-	-	327
3	BOSNA HERSEK	-	1	1	1	-	-	-	1	2	2	10	18
4	BULGARİSTAN	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3
5	IRAK (KERKUK)	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
6	KAZAKİSTAN	-	-	-	-	8	-	8	1	2	1	8	28
7	KARADAĞ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
8	KENYA	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
9	KIRGIZ CUMHURİYETİ	484	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	485
10	KOSOVA	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
11	KKTC	3	1	9	6	-	1	1	-	1	1	-	23
12	MACARİSTAN	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
13	MAKEDONYA	-	2	2	-	1	1	3	1	1	1	-	12
14	MOĞOLİSTAN	-	-	-	3	4	9	-	-	-	-	-	16
15	MISIR	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
16	MOLDOVA	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	-	7
17	MOLDOVA (GAGAUZ YERİ)	1	-	12	-	2	1	1	1	-	1	-	18
18	PAKİSTAN	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
19	ROMANYA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
20	SIRBİSTAN	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
21	SOMALİ	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3
22	R.F TATARİSTAN	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
23	R.F DAĞİSTAN	-	-	2	7	-	-	-	-	-	-	-	9
24	R.F BAŞKORTUSTAN	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
25	LÜBNAN	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
26	FİLİSTİN	-	-	-	-	-	-	1	6	1	-	-	9
27	UKRAYNA KIRIM ÖZ. CUM.	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
28	TÜRKİYE	18	6	26	14	11	10	13	21	5	16	21	145
TOTAL													1135

B. TDBB’NİN ÖNE ÇIKAN FAALİYETLERİ**1. UZMAN EĞİTİMİ VE BİLGİ &TECRÜBE PAYLAŞIMI PROGRAMLARI**

NO	PROGRAM KONUSU	PROGRAM TÜRÜ	ÜLKE SAYISI	BELEDİYE BŞK. / VALİ / UZMAN SAYISI	KAÇ KURUMDAN KATILIMCI GELDİĞİ	SAHA GEZİSİ (SA)	TEKNİK SUNUM (SA)	DESTEK VEREN KURUM SAYISI	GÜN
1	Yerel Kalkınmada Organize Sanayi Bölgeleri ve Park, Bahçe Yeşil Alan Yönetimi	Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı	1 (Tataristan)	22 yerel yönetici	22	9sa	9sa	7	5
2	Türkiye’deki Belediyecilik Faaliyetleri	Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı	1 (Romanya)	6 bel. Bşk.	5	10sa	18sa	6	5
3	Yerel Yönetimlerde Afet Yönetimi, Su Yönetimi ve Kentsel Dönüşüm	Uzman Eğitimi	1 (Filistin)	13 uzman	1	11sa	20sa	7	5
4	Şehir Planlama	Uzman Eğitimi (Uygulamalı Program)	1 (Moğolistan)	6 uzman	6	33sa	30sa	1	9
5	Yerel Yönetimlerde Ulaşım, Toplu Ulaşım Ağı Planlama ve Otopark Alanları Yönetimi	Uzman Eğitimi	7	16 uzman	13	10sa	20sa	9	5
6	Yerel Yönetimlerde Kadın İstihdamı ve Kadına Yönelik Çalışmalar	Uzman Eğitimi	7	12 uzman	12	12sa	18sa	7	5
7	Eğitim Faaliyetleri	Uzman Eğitimi	1 (Moğolistan)	27 uzman	20	15sa	15sa	6	5
8	Yerel Yönetimlerde Temizlik İşleri	Uzman Eğitimi (Uygulamalı Program)	1 (Kırgızistan)	11 uzman	11	30sa	30sa	2	10
9	Belediyecilik Çalışmaları ve Madencilik Hizmetleri	Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı	1 (Moğolistan)	7 belediye başkanı ve idareci	5	13sa	10sa	2	5
10	Yerel Yönetimlerde Basın ve Halkla İlişkiler Hizmetleri	Uzman Eğitimi	9	20 uzman	17	6sa	22sa	3	5
	TOPLAM	7 Uzman Eğitimi 3 Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı Programı	13	105 uzman 35 belediye başkanı ve yerel yönetici	92	149sa	192sa	41	59

2. KARDEŞ ŞEHİRLER BULUŞMALARI

- Moğolistan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması (Keçiören – 15 Nisan 2015)
- Tataristan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması (Kocaeli – 17 Mart 2015)
- Balkan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması (Selçuklu – 25.02.2015)
- Balkan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması (Üsküdar – 24.02.2015)

Tataristan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması

Moğolistan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması

Balkan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması

Balkan Belediyeleri Kardeş Şehirler Buluşması

3. YURTDIŞI TEMASLARI

1. TDBB Avrasya Yerel Yöneticiler Zirvesi (Bosna Hersek, Novi Grad Sarajevo Belediyesi, 27-30 Mayıs 2016)
2. Moğolistan Çalışma Ziyareti Programı (3-11 Ağustos 2015)
3. Türk Dünyası Gazeteciler Şurası (Kazan, 26-29 Mayıs 2015)
4. “Türk Dünyası” Eserinin Bakü Tanıtım Toplantısı (Bakü, 20 Nisan 2015)

5. Bosna-Hersek Yerel Yönetimler Toplantısı (Travnik, 9-10 Nisan 2015)
6. Türk Dili Konuşan Ülkeler Kültür Bakanları 32. Dönem Daimi Konsey Toplantısı (Kazan, 21 Kasım 2014)
7. Uluslararası Balkan Konferansı (Bükreş, 17 Ekim 2014)
8. Gagauz Özerk Yeri'nin Başkenti Komrat Şehri'nin 225. Kuruluş Yıldönümü (Komrat, 13 Eylül 2014)
9. Türk Dünyası Şehircilik Kurultayı (Bişkek, 2-5 Eylül 2014)
10. Avrasya Dünya Mirası Şehirleri Uluslararası Konferansı (Aktau, 24-27 Ağustos 2014)

4. YAYINLAR

- ✓ Ahmed Yesevi
- ✓ İkinci Dünya Savaşı ve Türk Dünyası
- ✓ Osmanlı Belgelerinde Doğu Türkistan
- ✓ İpek Yolu
- ✓ Osmanlı Belgelerinde Azerbaycan
- ✓ Yeni Mecmua Çanakkale Fevkalade Nüshası
- ✓ TDBB Kardeş Şehirler El Kitabı
- ✓ Hicrete Uzanan Yol: Pamir Kırgızları
- ✓ Rahmankul Han ve Dönemi
- ✓ Türk Basınında Bosna-Hersek
- ✓ Türk Dünyası
- ✓ Orta Asya'dan Anadolu'ya Şehir ve İnsan
- ✓ Değişen Dünyada Yerel Yönetimlerin Modernizasyonu
- ✓ ...

E. DÜZENLENEN VE DESTEKLENEN SOSYAL, KÜLTÜREL ETKİNLİKLER, FUARLAR

- ✓ Türkmenistan “2016 Yılı Mirasa Saygı Duymak, Vatanı Geliştirmek Yılı” kültürel etkinlikler (İstanbul, 2 Haziran 2016)
- ✓ Ayvaz Dede Şenlikleri (Bosna Hersek, 06 Mayıs – 29 Mayıs 2016)
- ✓ 8. Gelecekle İletişim Çalıştayı (Kırgızistan-Bişkek 20-24 Mayıs 2016)
- ✓ 8. Kocaeli Kitap Fuarı (Kocaeli, 14-22 Mayıs 2016)
- ✓ “Türk ve İslam Dünyasında Kaşgarlı Mahmud” Uluslararası Sempozyumu, (Bişkek ve Issık-Göl, 21-23 Nisan 2016)
- ✓ Dünya Uygarlığı İçinde Türk Uygarlığı – Ortak Atasözleri ve Deyimler Çalıştayı (Kocaeli-Sapanca, 10-16 Nisan 2016)
- ✓ Bosna Hersek’te İş ve Yatırım Potansiyeli Tanıtım Konferansı (İstanbul, 5 Nisan 2016)
- ✓ Nevruz Bayramı (İstanbul, 19 Mart 2016)
- ✓ 2016 Yusuf Has Hacib Yılı Açılış Töreni, (İstanbul, 19 Şubat 2016)
- ✓ Tölömüş Okeyev, doğumunun 80. yılında Anma Töreni (İstanbul, 24 Aralık 2015)
- ✓ Sarı Saltuk Baba Bulgaristan Buluşması,(Razgrad ve Kaliakra 18-20 Aralık 2015)
- ✓ Kırgız Milli Şairi Alıkul Osmonov, doğumunun 100. yılında Anma Töreni
- ✓ III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi, “Dede Korkut ve Türk Dünyası” , (İzmir, 19-23 Ekim 2015)
- ✓ Osmanlı Döneminde Kıbrıs Sempozyumu (KKTC-Lefkoşa, 09-11 Ekim 2015)
- ✓ Türk Dünyası Opera Yıldızları Konseri, (İstanbul, 15 Eylül 2015)
- ✓ Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu (Antalya, 20-22 Temmuz 2015)
- ✓ Haydarabad Qadir Ali Baig Tiyatrosu’nun İstanbul Programı (20-21-23 Mayıs 2015)
- ✓ Ayvaz Dede Şenlikleri (Bosna Hersek, 15 Mayıs-14 Haziran 2015)
- ✓ Filistin’e Ramazan Yardımı (1 Haziran 2015)
- ✓ İlk Kazak Tarihçi Ermukhan Bekmakhanov Uluslararası Sempozyumu (İstanbul, 15-16 Nisan 2015)
- ✓ Nevruz Kutlamaları (İstanbul, 19 Mart 2015)
- ✓ Doğumunun 100. Yılında Rahmankul Anma Töreni (İstanbul, 26 Ekim 2014)
- ✓ Uluslararası Bolu Köroğlu Festivali (Bolu, 26 Eylül 2014)

TEŞEKKÜRLER...

Dr. İlyas DEMİRCİ

TDMMB Genel Sekreteri

Türk Dünyası Mühendisler Ve Mimarlar Birliği Ve Türk Dünyasındaki Faaliyetleri

Günümüzün modern dünyasında tıpkı tarihimizde olduğu gibi sivil toplum kuruluşları çok önemli bir yere ve hayatın her alanında yönlendirici bir güce sahiptirler. Geçmişimizde vakıflar ve imarethaneler bugünün sivil toplum görevlerini yerine getirirken günümüzde vakıflarla birlikte, dernekler, kulüpler gibi bir çok farklı türde sivil toplum kuruluşları ortaya çıkmıştır. Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği de; teknik hizmet sınıfı olarak Mühendislik alanındaki konjonktürel ve ideolojik açıdan var olan sivil toplum ihtiyacını ve eksikliğini gidermek amacıyla Mühendisler Birliği adı altında 2002 yılında dernek statüsünde kurulmuştur.

Birliğimiz, kuruluşundan bugüne geçen 14 yıllık süreçte ülke çapında ve uluslararası alanda birçok faaliyet ve organizasyon gerçekleştirmiş, bunun doğal bir sonucu olarak da önce 2005 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Mühendisler Birliği adı önüne “Türkiye” unvanını, ardından da 2010 yılında Astana’da düzenlenen Türk Dünyası

Mühendislik Mimarlık ve Şehircilik Kurultayında Cumhurbaşkanlarımızın talimatları ile “Türk Dünyası” unvanını alarak uluslararası bir sivil toplum teşkilatı statüsü kazanmıştır.

Büyük Türk Dünyası’nda ve İpek Yolu güzergâhındaki mühendislik ve mimarlık alanında faaliyet gösteren meslektaşlarımızın da aramıza katılmaya başlamaları ile Birliğimizin ismi, “**Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği**”ne dönüşmüştür. Birliğimiz, bugün itibariyle 36 ülkede bulunan temsilcilikleriyle mühendislik ve mimarlık alanında faaliyet gösteren uluslararası sivil toplum kuruluşları arasında Türk Dünyası’nın en etkin kuruluşlarından birisi olmayı başarmıştır.

Türk Dünyasının ortak paydası olan “**Dilde Fikirde İşte Birlik**” ana hedefinin Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik alanında da hayata geçirilmesi ve mesleki uygulamaların müşterekliğinin sağlanması yanında; tahrip olan, kaybolmaya yüz tutan ve bulunduğu coğrafya dışında bilinmeyen Türk İslam Dünyası mimari eserlerinin tespitlerini yaparak yok olmalarının önüne geçmek ve bilinmesini sağlamak Birliğimizin öncelikli hedefi olmuştur. Bu açıdan Birliğimiz, Türk Dünyasının ortak değerleri olan mimari mirası yaşatmaya çalışarak, “Dilde Fikirde İşte Birlik” anlayışının hâkim kılınmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

Yapılan birçok mimari araştırma çalışması ve mesleki yayının yanında, Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği, temsilciliklerinin bulunduğu ülkelere, Türk Dünyası ve Akraba Topluluklarından gelen bilim insanları ve seçkin kuruluşların katılımları ile bugüne kadar birçok ulusal ve uluslararası sempozyum, forum, toplantı, şehrengiz ve kurultay gerçekleştirmiştir.

KURULTAYLARIMIZ

Birliğimiz tarafından iki yılda bir Türk Cumhuriyetlerinden birinde Türk ortak kültürüne ait Mimari ve Şehircilik konularını müzakere etmek, Türk Dünyasında “**Dilde, Fikirde, İşte Birlik**” anlayışını hâkim kılmak hedefiyle Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik Kurultayları düzenlenmekte ve Türk Dünyasının mimar, mühendis ve şehircileri buluşturularak projelerden ve uygulamalardan elde edilen tecrübeler ve bilgiler paylaşılmakta, sosyal ve kültürel etkinlikler ile Türk Dünyasının bağları güçlendirilmektedir.

Kurultaylardan ilki 2006 yılında Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı adı altında Ankara'da düzenlenmiştir. Ankara'da gerçekleştirilen bu ilk Kurultay'da sağlanan başarı ve Türk Dünyası tarafından gösterilen ilgi üzerine Kurultayların Türk Dünyasında sağlam bir şekilde yer almasını sağlamak amacıyla ilk kurultayın ertesi yılı 2007'de Türk Dünyası Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı Bakü'de, 2008 yılında ise Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı Ankara'da icra edilmiştir. Türk Dünyasının teknik, sosyal ve kültürel paydada bir araya geldiği Kurultaylarımız Türk Dünyasında yerini sağlamlaştırmış ve artık bir gelenek haline gelmeye başlamıştır. Bu doğrultuda, Kurultayların her iki yılda bir Türk Cumhuriyetlerinin önemli şehirlerinden birinde icra edilmesi kararı alınmıştır.

24 - 28 Mayıs 2010 tarihlerinde Kazakistan Cumhuriyeti'nin başkenti Astana'da 11. Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül ve Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in yüksek huzurlarında gerçekleştirilen IV. Kurultayımızda, bizzat kendilerinden aldığımız yüksek talimatlarla Birliğimize; **Türk Dünyasını temsil etme yetkisi verilmiştir**. Bu büyük onurla **Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği**'nin kuruluşu tam anlamıyla gerçekleşmiş ve 36 ülkede, temsilciliklerimizi üstlenecek mesleğinde söz sahibi olmuş değerli meslektaşlarımızla teşkilatlanmamız tamamlanmıştır.

Astana Kurultayı Sonuç Bildirgesinde yer alan karar doğrultusunda kurultayların beşincisi için Trabzon şehri seçilmiş ve 15-18 Ekim 2012 tarihinde çok yoğun bir katılımımla "Kimlikli ve Kişilikli Şehirler" temasıyla Türk Dünyası Mühendislik, Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı gerçekleştirilmiştir. Yürütme kurulu başkanlığını Birliğimizin yaptığı Trabzon Kurultayı; T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TÜRKSOY Genel Sekreterliği, İpekyolu Üniversiteler Birliği, Trabzon Valiliği ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi başkanlığının müşterek organizasyonları ile yapılmıştır.

Kurultaylarımızın sonucusu, Trabzon Kurultayında alınan karar doğrultusunda 2-7 Eylül 2014 tarihleri arasında Sayın Cumhurbaşkanı Almazbek ATAMBAYEV'in himayelerinde Kıta Aşan Projeler teması ile Kırgız Cumhuriyetinin başkenti Bişkek'te gerçekleştirilmiştir. Bişkek'te düzenlenen 6. Türk Dünyası Mühendislik Mimarlık ve Şehircilik Kurultayının en önemli organizasyonlarından biri de Şehircilik Konsey Toplantısı olmuştur. 2 Eylül 2014 tarihinde Manas Üniversitesi Senato Salonunda Bakanlar, Milletvekilleri, Rektörler, Bürokratlar, Akademisyenler, Yerel Yöneticiler, Kamu Kurum temsilcileri ve TDMMB Yetkililerinin katılımı ile geniş katılımlı

Türk Dünyası Şehircilik Konsey Toplantısı yapılmıştır. Toplantıda Türk Dünyasında müşterek şehircilik anlayışının hakim kılınması için yapılması gerekenler tartışılmış, öneriler getirilmiş ve bundan sonra atılacak adımlar konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Bişkek Kurultayında alınan karar ile Kurultaylarımızın yedincisinin Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de yapılması kararı alınmış ve bu karar 15 Ekim 2014 tarihinde Erzurum'da açıklanan Kurultay sonuç bildirgesi ile Türk Dünyası kamuoyuna duyurulmuştur. Azerbaycan'da 2016 yılının Haydar Aliyev Yılı olarak ilan edilmesi üzerine Kurultay'ın unutulmaz liderin aziz hatırasına ithaf edilmesi ve Haydar Aliyev Yılı kapanış etkinlikleri ile birlikte yapılması kararlaştırılmıştır. Kurultay, **“Enerjide ve Ulaşımında Kıta Aşan Projeler”** ana teması ile 15-18 Mart 2017 tarihlerinde Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'de Birliğimizin temsilciliklerinin bulunduğu 36 ülkeden gelecek mühendis, mimar, şehirci, edebiyatçı ve kültür sanat insanların katılımıyla toplanacaktır.

MİMAR SİNAN PROJE OLİMPİYATLARI

Kazakistan İnşaat ve Mimarlık Baş Akademisi ana organizasyonunda yapılan Avrasya İnşaat ve Mimarlık Üniversiteleri Proje Festivalleri, 24-27 Mayıs 2010 tarihleri arasında Kazakistan'ın başkenti Astana'da gerçekleştirilen Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayında alınan kararla dört yılda bir yapılacak şekilde Mimar Sinan Uluslararası Proje Olimpiyatlarına dönüşmüştür. İlki 15-18 Ekim 2012 tarihleri arasında Trabzon'da gerçekleştirilen Mimar Sinan Uluslararası Proje Olimpiyatları, Avrasya İnşaat ve Mimarlık Üniversiteleri Diploma Projeleri Festivallerinin neticeleri ile birlikte değerlendirilmiştir.

2016 yılında ikincisi düzenlenecek olan Mimar Sinan Uluslararası Proje Olimpiyatları'na katılımcı ve yarışmacı projeleri seçmek amacıyla IV. Avrasya İnşaat ve Mimarlık Üniversiteleri Diploma Proje Festivali 05-07 Eylül 2014 tarihleri arasında Kırgız Cumhuriyeti Isıkgöl şehrinde, V. Avrasya İnşaat ve Mimarlık Üniversiteleri Proje Festivali 08-10 Aralık 2015 tarihleri arasında İtalya'nın Floransa şehrinde, VI. Avrasya İnşaat ve Mimarlık Üniversiteleri Proje Festivalleri ise 07 - 09 Eylül 2016 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Başkenti Lefkoşa'da Yakın Doğu Üniversitesinde yapılmıştır. Proje Festivallerinde dereceye giren projeler Bakü'de gerçekleştirilecek Kurultayın hemen sonrasında yapılacak olan Mimar Sinan 2. Uluslararası Proje Olimpiyatlarında yarışacak ve dereceye girecek projelere ödülleri verilecektir.

ŞEHRENGİZLERİMİZ

Kaşgar'dan Endülüs'e Türk İslam kültür ve uygarlığının, mimarisinin, sanatının, edebiyatının, tarihinin ve manevi değerlerinin bilinmesi, gündeme taşınması, sorunlarının giderilmesi, geliştirilip güçlendirilmesi ve dünyaya tanıtılması birliğimizin önemli ideallerindendir. Bu ideal doğrultusunda, Kurultay olmayan yıllarda her altı ayda bir Kaşgar'dan Endülüs'e, Türk İslam Şehirleri Şehir Şehrengizleri toplantıları yapılmaktadır. Bugüne kadar, çeşitli temalarla Bursa, Kars, Eskişehir, İstanbul, Afyon, Giresun ve Samsun Şehirlerinde şehrengiz toplantıları yapılarak Türk Dünyası Şehircilerini, Edebiyatçıları ve Kültür Sanat İnsanlarını buluşturulmuştur.

KARDEŞ ŞEHİRLER VE KÜLTÜR BAŞKENTLERİ PROJESİ

Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği olarak 2010 yılında Astana’da düzenlediğimiz Türk Dünyası Mühendislik Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı sonuç bildirgesinde alınan “Türk Dünyası Kültür Başkentleri ve Kardeş Şehirler Uygulamaları” tavsiye kararı doğrultusunda, 2012 yılında Kazakistan’ın başkenti Astana, 2013 yılında Eskişehir, 2014 yılında Tataristan’ın başkenti Kazan, 2015 yılında Türkmenistan’ın Merv şehri ve 2016 yılında da Azerbaycan’ın Şeki şehri Türk Dünyası Kültür Başkenti unvanını almışlardır.

Türk Dünyası Mühendislik Mimarlık ve Şehircilik Kurultaylarının bir geleneği haline gelen kardeş şehirler uygulaması kapsamında 2016 Haydar Aliyev Yılı olması ve 2016 Türk Dünyası Şehircilik Kurultayının Azerbaycan’da düzenlenecek olması hasebiyle 2016 Türk Dünyası Kültür Başkenti Şeki şehri ile Türk Dünyası Daimi Dil ve Kültür Başkenti Karaman’ın kardeş şehir olması 13 Mayıs 2016 tarihinde Karaman’da yapılan Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre Anma Etkinlikleri programında Birliğimizce teklif edilmiş ve teklif mektubu her iki şehrin Belediye Başkanlarına sunulmuştur. Bakü Kurultayı esnasında Karaman ve Şeki şehirlerinin kardeş şehir olması konulu protokolün imzalanması planlanmaktadır.

YAYINLARIMIZ

Birliğimizin İpekyolu Medeniyetleri isimli altı ayda bir yayımlanan süreli bir dergisi bulunmaktadır. Bugüne kadar 13 sayı basılmıştır. Süreli olmayan yayınlarımız ise, Kurultaylar ve şehrengizler için hazırlanan özel yayınlardır. Bunlar, Bildiriler Kitabı veya özel araştırma konularını içeren özgün eserler şeklindedir. Bu eserlerin en önemlileri; Karahanlılar Dönemi Türkistan Mimarisi, Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Abideleri, Dünden Bugüne Selçuklu Evleri, Türkistan Tasvirleri şeklinde sayılabilir. Bu eserlerin ortak yönü; Türk Dünyasının mimarlık, mühendislik ve şehircilik tarihinin ortaya çıkarılması, korunması, öğretilmesi, anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaya çalışmasıdır. Bunlar dışında, Birliğimizin öncülüğünde ve desteğinde ve Türk Dünyası ülkelerinde ve Akra Topuluklarında yaşanan güncel ve sosyal olaylara, mühendislik ve teknik alandaki önemli projelere ve gelişmelere, tarihe, sanata, kültüre yönelik çeşitli yayınları bulunmaktadır.

SONSÖZ

Türk Dünyası gerçek bir hazinedir. Türk Dünyasının asıl zenginliği onun mimari yapısı, güzel sanatları, müziği, edebiyatı, folklorü, örf ve adetleri, gelenekleri, aynı zamanda sahip olduğu hoşgörü, misafirperverlik ve dayanışma ruhunda gizlidir. Bu öyle bir hazinedir ki, daha bütünüyle keşfedilmemiştir, ama her geçen gün keşfedilerek büyümektedir, gelişmektedir. Biz, teknik, sosyal ve kültürel alanda faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar ve kurumlar olarak sahip olduğumuz değerleri açığa çıkarmak, onu korumak ve tüm dünyaya tanıtmakla mükellefiz. Birliğimiz bu mükellefiyet doğrultusunda inançla, azimle, durmaksızın ve her geçen gün büyüyerek faaliyetlerini sürdürmekte ve adını Türk Dünyasında sökülmez harflerle tarihe kazımaktadır.

Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği olarak; ecdadımızın ortaya koyduğu eşsiz eserleri ortaya çıkarma, koruma, yaşatma, gelecek kuşaklara aktarmanın yanında muasır medeniyetler seviyesinde yeni projeler üretecek yeni Mimar Sinanları yetiştirmek en önemli hedeflerimizdendir.

Bu yolda, Birliğimiz daim, yolumuz ak, yoldaşımız Hak olsun.

Dr. Yakup ÖMEROĞLU

Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı

*Avrasya Yazarlar Birliğinin
Faaliyetleri ve Türk Dünyası*

Avrasya Yazarlar Birliği

Türk Dünyası ile edebî ve kültürel ilişkiler sürdüren bir sivil toplum kuruluşudur.

AYB Nisan 2006 tarihinde Ankara merkezli olarak kurulmuştur.

AYB YAYINCILIK FAALİYETLERİ

- Kardeş Kalemler Dergisinin ilk sayısı Ocak 2007'de yayınlanmaya başlandı. Kardeş Kalemler, yayınlandığı süre içerisinde gerek yurt içinden gerekse yurt dışında kendisini kabul ettirerek Türk Dünyasının ortak edebiyat dergisi olma hüviyetini kazandı.
- Genel Yayın Yönetmeni: Ali Akbaş
- 117. sayıya ulaştı

Kardeş Kalemler Dergisi 100 sayıda;

41 ayrı ülke ve bölgeden 1195 şiir; 503 hikaye; 174 deneme; 725 bilimsel makale; 93 Söyleşi
47 gezi yazısı olmak üzere 3432 yazı yayınladı.

AZERBAJCAN'DAN 617

BAŞKURTİSTAN'DAN 88

BATI TRAKYA 49

BOSNA HERSEK 33

BULGARİSTAN 35

ÇUVAŞİSTAN 11

GAGAUZ 29

GÜNEY AZERBAJCAN 33

IRAK-TÜRMEHELİ 23

KARAÇAY-MALKAR 53

KAZAKİSTAN 269

KIRGIZİSTAN 372

KIRIM TATAR 95

ÖZBEKİSTAN 40

TÜRKMENİSTAN 118

TÜRKMEN-SAHRA 51

UYGUR 32 ve diğerleri ile toplam 3432 ayrı yazı yayınladı.

Dil Araştırmaları Dergisi Uluslararası Hakemli Dergi

Genel Yayın Yönetmeni: Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun

Türkçe ile ilgili konularda bilimsel eserleri değerlendiren Dil Araştırmaları Dergisi, yalnızca dil araştırmaları ile ilgili makale yayınlayan tek dergidir. Yılda iki kez yayınlanan Dil Araştırmaları, dünyada Türkoloji çevrelerinin ilgiyle takip ettikleri yayın oldu. Bu güne kadar 18 sayı yayımlandı. Dergi uluslararası tarama merkezlerince taranmaktadır

Bengü Yayınları

Türk Dünyasından edebî eserler yayınlayan Bengü, 144 eseri Türkiye’de yayınladı. Türk Dünyasından çevrilen eserler 22 ülkenin milli kütüphanesine gönderilmektedir.

AYB Dergilerle birlikte Türk Dünyasına her ay 3 eser kazandırdı.

AYB Faaliyetleri Uluslararası Yarışmalar

- Kaşgarlı Mahmut Hikaye Yarışması
- Haldun Taner Tiyatro Eseri Yarışması
- Hacı Bektaş Veli Aşıklar Yarışması

Bengü Telif Ajansı Faaliyetleri:

- Ülkemizde faaliyet gösteren 8 kuruluştan biri olan Bengü Telif Ajansımız, Türkiye’den ve Türk Dünyasından 95 yazarın teliflerinin uluslararası tanıtım hakkını alarak Frankfurt, Moskova, Tahran, Bakü, Pekin, Kahire, Bosna kitap fuarlarına katıldı.
- Ajansımız, Çevirmenleri ve Yayıncıları ile Türk Edebiyatı Sempozyumuna katılmıştır.
- Türkiye Telif Ajansları Platformunun kurucu üyesidir.

Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongresi:

- Azerbaycan
 1. “Azerbaycan”
 2. “Ulduz”,
 - 3.”Dünya Edebiyatı”
- Kazakistan
 4. “Ana dili”,
 5. “Culdız”
 6. “Adabiat Audanı”

- Başkurtistan
- 7. “Ağ İdil”,
- Kırım’dan
- 8. “Yıdız”,
- Makedonya
- 9. “Köprü”,
- Irak
- 10. “Kardaşlık”,
- 11. “Işık”
- İnan
- 12. “Varlık”,
- 13. “Bayram”
- 14.”Mahtum Kulu”
- Kırgızistan
- 15.“Kırgız Adebıyatı”
- 16.”Canı Alatou
- Moldovya Gagauz Yeri
- 17. “Ana Sözü”
- Türkiye
- 18. Kardeş Kalemler
- 19. Türk Edebıyatı
- 20. Hece
- 21. Temrin
- 22. Bizim Külliye
- 23. Varlık
- Hollanda
- 24. Oda Sanat
- Özbekistan
- 25. şark Yıldızı
- 26.Yaşlık
- Türkmenistan
- 27.Karakum
- Uygur
- 28. Uygur Adebıyatı
- Tataristan
- 29. Kazan Utları
- 30. Maidan
- Bulgaristan
- 31. Tuna Boyu
- Romanya
- 32. Karadeniz
- Karaçay-Malkar
- 33. Mingitav
- 25. şark Yıldızı
- 26.Yaşlık
- Türkmenistan
- 27.Karakum
- Uygur
- 28. Uygur Adebıyatı
- Tataristan
- 29. Kazan Utları
- 30. Maidan
- Bulgaristan
- 31. Tuna Boyu
- Romanya
- 32. Karadeniz
- Karaçay-Malkar
- 33. Mingitav

Hacı Bektaş Ozanlar Yarışması

Doğumunun 800. yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı, Azerbaycan Aşıklar Birliği ve Bulgaristan Goren Dunav Vakfı işbirliği ile Anadolu, Azerbaycan ve Balkanlarda ozanlar yarışması düzenlendi.

Haldun Taner Tiyatro Eseri Yarışması

Doğumunun 100. Yılında TÜRKSOY Haldun Taner Yılı dolayısı ile ünlü yazar adına Türk Dünyasında ilk kez piyes yarışması düzenlendi. Yarışmaya Sibirya'dan Balkanlara kadar yoğun bir ilgi oldu.

Türk Dünyasına Yılın Edebiyat Adamı

Yaşayan yazarlarımızın Türk Dünyasında ortak değerler olarak tanıtılması için, Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongresi tarafından her yıl bir yazar yılın edebiyat adamı ilan edilmektedir. Yıl içerisinde edebiyat dergileri bu yazar veya şairi kendi sayfalarında tanıtacak eserlerini yayınlamaktadır.

2011 yılından itibaren; Ali Akbaş, Tölen Abdik, Anar, İsmail Bozkurt, Omor Sultanov, Şükrulla Türk Dünyasına Yılın Edebiyat Adamı ilan edildiler.

Yazarlık Atölyesi

Lehçelerarası Çeviri Sempozyumu ve Atölyesi

TÜRKSOY ve Maltepe Üniversitesi'nin işbirliği ile 31 Mart – 8 Nisan 2008 tarihleri arasında İstanbul'da Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Problemleri Sempozyumu ve Çalışma Atölyesi gerçekleştirildi. İkinci Atölye Yalovada düzenlenmiştir.

Anma Günleri

Avrasya Edebiyat Günleri ve Edebiyat Yarenleri

Türk Dnyası edebiyatının gündeme taşınması ve değerlerinin tanıtılması amacıyla düzenli olarak Avrasya Edebiyat Günleri ve Edebiyat Yarenleri toplantıları düzenlenmektedir.

Kitap Tanıtım Toplantıları

İslam Dünyası İle İlişkiler

Filistinli Şair ve Yazarlar İçin
Edebiyat, Demokrasi ve Kültürel Kalkınma Programı

25 - 30 Nisan 2010

Golden Coast Resort Hotel

Cumhuriyet St. No 11 Çolaklı Mevkii Manavgat, 07600 Çolaklı, ANTALYA - TÜRKİYE

10 Yıldır Kesintisiz Süren Faaliyetimiz

1000. Yılda 1000 Cumhuriyet Altını Ödül

Türk Dilinin ilk gramer kitabı
Kaşgarlı Mahmud'un Kayıp Eseri

Kitabu Cevahiri'n Nahv Fi Lugati't Türk

Bulan AYB tarafından ödüllendirilecektir.

Bildiri Özetleri

VI. Oturum

*Azerbaycan'ın eyrek Asırlık
Bağımsızlık Dönemindeki Kazanımları*

Oturum Başkanı: Prof Dr. Okan YEŞİLOT
Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. İntiqam CEBRAYİLOV
Azerbaycan Eğitim Sorunları Enstitüsü, Azerbaycan
Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Hukuki Devlet Yapılanması ve Eğitim Reformları

Prof. Dr. Hacali NECEFOĞLU
Kafkas Üniversitesi, Türkiye
Bağımsızlık Döneminde (1991–2015) Azerbaycan'da Bilimsel Araştırmaların Durumu

Doç. Dr. Ramil HÜSEYN
Azerbaycan Tarım Bakanlığı Tarım Ekonomisi Enstitüsü
Azerbaycan The International Competitiveness of Azerbaijanian Agriculture.

Doç. Dr. Javanshir SHİBLİYEV
Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.
On The Impacts of Legislation on Language Visibility In Azerbaijan
After A Quarter Century of Independence

Araz ASLANLI
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Karabağ Sorununda Çözumsuzlüğün Nedenleri ve Sonuçları

İntiqam CEBRAYİLOV

Azərbaycan Eğitim Sorunları Enstitüsü, Azərbaycan

Azərbaycan Cumhuriyeti'nde Hukuki Devlet Yapılanması ve Eğitim Reformları

Özet

Araştırmada Azərbaycan Cumhuriyeti'nde bağımsızlık yıllarında hukuki devlet yapılanması sürecinden, ülkede yapılan eğitim reformlarından bahsedilmektedir.

Azərbaycan halkının milli lideri Heydar Aliyev'in yönetimi altında gerçekleştirilen devlet kurmanın, aynı zamanda amaca yönelik eğitim reformlarının yapısı ön plana çıkıyor, bu reformların toplumun gelişimine olumlu etkisi açık bir şekilde görülmektedir.

Bu konulara dikkat yönelterek, bu araştırmada-makalede Heydar Aliyev'in yönetimi altında Azərbaycan'da laik, demokratik devlet kurma alanında görülen büyük işlerden, genel halk oylaması yoluyla kabul edilmiş olan Azərbaycan Cumhuriyeti Anayasası'ndan, Eğitim Yasası'na, eğitimin yapısal ve içerik meselelerinden geniş bir şekilde bahsedilmektedir.

The Legal State Building and Educational Reforms in Azerbaijan

Summary

In this research dealt with the education reform and the leading education reform in the independence years in the country of the Azerbaijan Republic.

Under the governance of Heydar Aliyev, which was Azerbaijan's founding nation leader, new state institutions, were established and new education reform goals to came the forefront. The positive effects of these reforms on the development of society seem clearer.

This article informs widely secular initiatives seen in the field, as well as establishment of the democratic state, adopting the constitution of the republic of Azerbaijan.

Prof. Dr. Hacali NECEFOĞLU

Kafkas Üniversitesi, Kafkasya ve
Orta Asya Araştırma Merkezi

Bağımsızlık Döneminde (1991 – 2015) Azerbaycan'da Bilimsel Araştırmaların Durumu

Özet

On beş yıl önce *Web of Science* bilimsel atıf indeksleme servisindeki verilere dayanarak bağımsızlıktan önceki on yıl (1981 – 1991) ve bağımsızlıktan sonraki on yılda (1991 – 2001) *Scientific Citation Index* tarafından takip edilen bilimsel dergilerde Azerbaycan adresli yayınları inceleyerek Azerbaycan'daki bilimsel araştırmaların durumunu bölge ülkeleri (Türkiye, Gürcistan, Ermenistan ve kısmen de İran) ve Batı Türkistan cumhuriyetlerindeki durumlarla karşılaştırmıştım. *Web of Science* güncelleşmiş verilerine baktığımızda 1981'de Türkiye'nin 389 yayınına karşı “*AzerbSSR*” adresli makale sayınının 470 olduğunu görüyoruz. 1981 – 2000 arasında indeksli dergilerde yayınlanan Türkiye ve Azerbaycan adresli makale miktarını karşılaştırdığımızda seksenli yılların ortalarından itibaren Türkiye'deki yayınların süratle arttığını, Azerbaycan'daki yayın sayısının ise tedricen azaldığını müşahade etmiştik. Son 25 yılda Türkiye adresli 409 bin 863 yayına karşı “Azerbaijan” adresli 9399 bilimsel eser *Web of Science* platformunda kaydolunmuştur. Bildiride 1991–2015 yıllarında anılan indekslerdeki dergilerde yayınlanan Azerbaycan adresli makaleler analiz edilerek, bağımsızlık döneminde Azerbaycan'daki bilimsel araştırmaların durumu gerek komşu ülkeler, gerekse de Türk cumhuriyetleriyle karşılaştırmalı biçimde sunuluyor.

Bir ülkenin bilimsel açıdan gelişmesini gösteren en önemli miyarlardan biri, bir yıl içinde o ülke bilim insanları tarafından uluslararası seviyede kabul edilen bilimsel dergilerde yayınlanan eserlerin miktarı ve bu yayınlara yapılan atıfların sayıdır.

Thomson Reuters uluslar arası şirketinin küresel bilimsel yayın özetlerinin küresel veri bankası olan *Web of Science* platformu verileri esasında çeşitli ülkelerde yürütülen bilimsel araştırmaların seviyesini ve durumunu tahlil etmek mümkündür. Geçen yüzyılın altmışıncı

yıllarında Eugene Garfield (Garfield, 1955: 108) tarafından Philadelphia’da temeli atılan Bilimsel Bilgi Enstitüsü’nde (*Institute for Scientific Information, ISI*) oluşturulan ve bilimsel atıflar üzerine yönetici kurum olan bu platformda dünyada yapılan bilimsel araştırmalardan elde edilen neticeler hakkında bilgilerin yayılması açısından çok muhim işler yapılıyor (Garfield, 2010: 65).

Analysis of Scientific Publications in Azerbaijan Since Independence (1991 – 2015)

Abstract

Fifteen years ago, I compared scientific researches in Azerbaijan with the scientific researches in the regional countries (Turkey, Georgia, Armenia and partly Iran) and in the republics in the West Turkestan by analyzing the pre-independence (1981-1991) and the post-independence (1991-2001) scientific researches of Azerbaijan in scientific journals followed by *Scientific Citation Index* based on *Web of Science*, an online subscription-based scientific citation indexing service. When we look at the updated current data provided by the *Web of Science*, we can see that the number of articles addressed “*AzerbSSR*” was 470 in 1981, while Turkey had 389 articles in the same year. While we compared the article numbers of Turkey and Azerbaijan between 1981 and 2000, we observed that the articles in Turkey had increased rapidly since the mid-1980s, and the articles in Azerbaijan had decreased gradually. Over the last quarter-century, Azerbaijan addressed 9399 publications has been added to the *Web of Science* in return for Turkey addressed 409,863 publications were added. In this paper, the scientific researches in Azerbaijan are presented comparatively with both neighboring countries and other Turkic states by analyzing Azerbaijan addressed articles between 1991 and 2015 on above indexing services.

Doç. Dr. Ramil HUSEYN

Azerbaycan Tarım Bakanlığı
Tarım Ekonomisi Enstitüsü Azerbaycan

Azerbaycan'ın Tarım Sektörünün Uluslararası Rekabeti: Bağımsızlık Yıllarına Bakış

Resume

Azerbaijan is located in a geographically strategic position that connects the east-west and north-south trade routes along the coast of the Caspian Sea, neighboring with Russia, Georgia, Armenia, Iran and Turkey. Also Azerbaijan shares borders with Kazakhstan and Turkmenistan through the Caspian Sea.

Recently, the Azerbaijani government has made a great deal of efforts in the growth of non-oil industries including agriculture. The Azerbaijani government has paid the budget accumulated by oil export in various agricultural subsidies to promote agricultural production. Owing to these efforts, the agricultural production in Azerbaijan has significantly increased for the past decade.

The agricultural industry in Azerbaijan accounts for only about 6 percent in GDP, but it plays an important role in the industrial aspect since it is closely related to poverty and urban-to-rural migration and takes up nearly 37 percent of national labor force. Agricultural and agricultural processing exports are around 800 million dollars as of 2015, accounting for 50 percent in the total amount of non-oil exports.

In this paper, the international competitiveness of Azerbaijanian agriculture is assessed by calculating Revealed Comparative Advantage and Domestic Resource Cost ratios using data for the years 2014 and 2015 as a base. The analysis show that crop production has an international competitiveness in Azerbaijan. But the dairy sector, under all scenarios, is likely to remain internationally uncompetitive. The current situation of competitiveness of agricultural production in Azerbaijan is analysed and recommendations for improvements put forward in this article.

Key words: Azerbaijan, agriculture, farm, international competitiveness, DRC, RCA, import, export.

Özet

Azerbaycan Hazar Denizi kıyıları boyunca doğu-batı ve kuzey-güney ticaret yolları bağlayan stratejik bir konumda yer almaktadır. Azerbaycan Rusya, Gürcistan, Ermenistan, İran ve Türkiye ile sınır komşusudur. Ayrıca Azerbaycan'ın Hazar Denizi'nde Kazakistan ve Türkmenistan ile sınırları vardır.

Son zamanlarda Azerbaycan hükümeti petrol dışı sektörlerin, özellikle tarımın kalkınması için büyük bir çaba harcıyor. Azerbaycan hükümeti petrol ihracatından birikmiş bütçe ile tarımsal üretimi teşvik edecek çeşitli tarım sübvansiyonları ödüyor. Bu çabalar sayesinde son on yılda Azerbaycan'da tarımsal üretim önemli ölçüde artmıştır.

Tarım sektörünün GSYİH'nın yaklaşık yüzde 6 oluşturur, ama ulusal işgücünün yaklaşık yüzde 37'si bu sektörde çalışıyor. Tarım yoksulluğun azaltılmasında, kırsalda göç ile ilgili önemli bir rol oynamaktadır. Tarım sektörünün ihracatı, petrol dışı ihracatının yüzde 50 oluşturur ve 2015 itibarıyla 800 milyon dolar civarında bulunmaktadır.

Tarım sektörünün rekabet gücünü ölçmede birçok yöntem mevcuttur. Bu bildiriye Yerli Kaynak Maliyeti (DRC) ve Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Modeli (RCA) yöntemleri kullanılarak rekabet gücü analizi yapılmıştır. 2014 ve 2015 yıllarının verileri baz alınarak Azerbaycan'ın tarım sektörünün Yerli Kaynak Maliyeti oranları hesaplanmıştır. Analiz Azerbaycan'da tarımsal üretimin uluslararası bir rekabet gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Ama hayvançılık ve süt sektörünün tüm senaryolar altında, uluslararası rekabette yetersiz kalması muhtemeldir. Bu bildiriye Azerbaycan'da tarımsal üretimin rekabet gücünün mevcut durum analizi ve iyileştirme ile ilgili önerileri ileri sürülmektedir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, tarım, çiftlik, uluslararası rekabet, DRC, RCA, ithalat, ihracat .

Javanshir SHİBLİYEV

Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.

On the Impacts of Legislation on Language Visibility in Azerbaijan After a Quarter Century of Independence

Özet:

Bağımsızlığının 25. yılında dil hakkında şimdiye kadar yapılmış kanunların Azerbaycan'daki dil görünümüne olan etkisi

Araştırmanın amacı bağımsızlığının 25. yılında Azerbaycan'daki dil durumunu iki açıdan irdelemektir: (a) son çeyrek yüzyılda dil planlaması alanında atılan adımların kısa tarihini irdelemek; (b) bu alanda atılmış adımların bugünkü dil görünümüne etkisini incelemek. Bu amaçla son çeyrek yüzyılda basılmış materyaller, özellikle yasa çerçevesinde alınmış kararlar, kapsamlı bir biçimde analize tabi tutulmuştur.

Araştırmanın ikinci odak noktası için teorik çerçeve olarak dilsel görünüm teorisi kullanılmıştır. Buradaki amaç, yürürlükte olan açık dil siyasetinin ne kadar etkili olduğunu saptamaktır. Bir başka deyişle, yürütülen dil siyasetinin etkilerinin kamu alanındaki resmi ve de gayri-resmi tabelalarda kullanılan dillere yansıyor yansımadığını saptamaktır. İncelenmiş resmi belgeler devlet oluşumu sahfasında dilin önemli bir öge olduğunu işaret ediyor. Öte yandan, bu belgelerin etkilerinin pratiğe yansımalarının görülmesi gerekiyor. Bulgular kamu alanındaki işaretlerde kullanılan dillerin farklı fonksiyonlarının olduğunu açıkça göstermektedir. İlk olarak, Rus dilinin konumunu önemli ölçüde kaybettiği görülmektedir. Aslında, Sovyet zamanının karakteristik özelliklerinden biri olan Rus-Azerbaycan çift-dilli tabelaları hemen hemen kaybolmuş durumdadır. Bunun yerini büyük oranda İngilizce almıştır. Bu, bir nevi, dilsel küreselleşme fenomeni olduğu görülmektedir. Ama dikkatlice bakıldığında, bunun dilsel küreselleşmeden çok dilsel çok çeşitlilik fenomeni ile öte yandan, standart Türkiye Türkçesinin kamu alanındaki işaretlerin daha sık kullanımı açık bir şekilde görülmektedir. Sonuç olarak, dil normlarına uyulmaması gerçeği resmî ve gayri-resmî tabelalarda sıkça görülmekte, dil kullanımı konusunda alınmış kararların da tam etkili olmadığı gözlemlenmektedir.

Abstract

On the Impacts of Legislation on Language Visibility in Azerbaijan after a Quarter Century of Independence

This paper considers language situation in Azerbaijan after a quarter century of its independence in terms of two foci: (a) shedding some light on the brief history of language planning within this period and (b) consideration of the impacts of the pursued language policy on language visibility today. To achieve this, a huge corpus of materials, including official documents concerning language policy planning that appeared during the recent twenty-five years, were scrutinized. The framework used in the paper for the second focal point is the theory of linguistic landscape. Our rationale was to see how effective the adapted language policy has been. More specifically, it was attempted to see whether the effects of language policy documents were reflected both top-down and bottom-up language symbols. It could be observed that a huge number of official documents have appeared turning language issue into an important element of state-building process. On the other hand, the efficiency of these documents needs to be reflected on the practical plain. Our findings show that dramatic changes have taken place in the field of language functioning that can be observed in the public space. First of all, Russian has significantly lost its position. In fact, Russian-Azerbaijani signs which were characteristics of the Soviet period have nearly disappeared. It has been replaced by English mostly. In part, this can be attributed to the role of linguistic globalization. However, the general trend seems to be not linguistic globalization, but the phenomenon of linguistic diversity in language signs. Another important element in public signs is the increasing trend in the number of signs with Türkiye Türkçesi. Data analysis also revealed that most of the stipulations of the huge number of language management documents were not adhered to in both types of signs: top-down and bottom-up.

Araz ASLANLI

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (UNEC)
İktisat ve İşletme Bölümü Öğretim Görevlisi

Karabağ Sorununda Çözüksüzlüğün Nedenleri ve Sonuçları

Özet

Azerbaycan 1991 yılında bağımsızlığına kavuştuğu zaman karşı karşıya olduğu ciddi sorunlardan birisi de komşu Ermenistan'ın kendisine yönelik toprak iddiaları ve işgalci saldırılarıydı. Bu saldırılar Azerbaycan'ın hem toprak bütünlüğüne, hem egemenliğine, hem de genel olarak bağımsızlığına yönelikti. 1994 yılında imzalanan ateşkes anlaşmasıyla Ermenistan-Azerbaycan cephe hattında savaşa ara verilse de eski Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi ve çevresindeki 7 rayon halen Ermenistan işgali altındadır. BM Güvenlik Konseyi'nin bu işgali kınayan ve biran evvel sona erdirilmesini talep eden 4 kararının yanı sıra çok sayıda diğer uluslararası ve bölgesel örgütün ilgili kararlarına rağmen Ermenistan Azerbaycan topraklarını işgal altında tutmaya devam ediyor.

Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarını işgal altında tutması Azerbaycan ve geniş anlamda tüm bölge için çeşitli güvenlik sorunları doğurmakta, bölgesel ve küresel güvenliği tehdit etmektedir.

Bu çalışmada Karabağ sorununun günümüze kadar çözümsüz kalmasının nedenleri, çözümsüzlüğün sonuçları ve neden olduğu riskler değerlendirilecektir. Bu çerçevede günümüze kadarki çözüm girişimlerinin çerçevesi ve asıl niteliği, işgalin sürmesinin insani, siyasal, askeri, çevresel ve genel olarak ekonomik sonuçları ve ayrıca savaşın yeniden başlamasının doğurabileceği sonuçlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, Ermenistan, Karabağ sorunu, AGİT Minsk Grubu

Abstract

After Azerbaijan has gained its independence in 1991, the one of the grave problems the country faced was the territorial claims and the invading attacks of Armenia towards Azerbaijan. These offensives have targeted the territorial integrity, the sovereignty and the independence of Azerbaijan.

Although, the fighting have been ceased in the front-line with the cease-fire agreement between Armenia and Azerbaijan in 1994, the Nagorno-Karabakh Autonomous Oblast and the seven adjacent regions still remain under the occupation of Armenia. Armenia continues its occupation of Azerbaijan's territories regardless of the four resolutions of the UN Security Council condemning the occupation and the termination thereof, as well as similar resolutions of the other international and regional organizations in this regard.

The occupation of Azerbaijan's territories by Armenia poses various security threats for Azerbaijan and the entire region; including regional and global security.

This study will examine the short historical background of the Nagorno-Karabakh conflict, the reasons of non-resolution the conflict so far, the results of non-resolution and its risks. In this context, the article will elaborate the framework of initiatives made for conflict so far and its nature, the humanitarian, political, military, environmental and economic implications of the conflict, the results of the possible war.

Keywords: Azerbaijan, Armenia, Karabakh problem, The OSCE Minsk Group

VIII • Oturum

Kazakistan'ın Çeyrek Asırlık Bağımsızlık Dönemindeki Kazanımları

Oturum Başkanı: Prof Dr. Orhan DOĞAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Prof. Dr. Gulbanu ZHUGENBAYEVA

Kökşetau Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Kazakistan

Қазақ Түркілерінің Ұлттық Тарихнамасының Автохтонды Дерек Көздері

Kazak Türklerinin Milli Tarihnamesinin Yerli Kaynakları

Prof. Dr. Svetlana SMAGULOVA

Kökşetau Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü, Kazakistan

Қазақстанды латынга көшіру мәселесі: өткені, бүгіні, болашағы

Kazakistan'ın Latin Alfabesine Geçme Sorunu: Dünü, Bugünü ve Geleceği

Yrd. Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye

Bağımsızlık Sonrası Dönemde Kazak Kültürünün Korunmasına

Yönelik Yapılan Çalışmalar

Yrd. Doç. Dr. Dinmukhamed KELESBAYEV

Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan

Determination of Requirements Affecting Student Satisfaction in

Vilnara ALİBEKOVA

M.H. Dulati Taraz Milli Devlet Üniversitesi, Kazakistan

Қазақстан Мен Түркияның Экономикалық Үнтымақтастығы

Және Инвестицияларды Тарту Жолдары

Kazakistan ile Türkiye Cumhuriyetlerinin Ekonomik İşbirliği ve Yatırım Çekme Yolları

Prof. Dr. Gulbanu ZHUGENBAEVA

Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü
(Bölüm Müdürü)

Kazak Türkleri Ulusal Tarihçiliğinin Yerli Kaynakları

Özet

Kazakistan'ın bağımsız bir devlet haline gelmesi ulusal tarihsel bilincin gelişmesinde olumlu etki yaratmaktadır. Bağımsızlık resmi tarihte ve akademik tarih yazılarında yazılmayan, ama insanların tarihsel belleğinde kaydedilen bilgilerin de önemi vardır.

Tarihsel bilincin uyanışı aynı zamanda ulusal tarih biliminin amacı ve hedefini netleştirmektedir. Kazakistan'daki tarih biliminde uzun zamandır temellenen dış etkiler tarihsel düşünme oluşumunda da engel olmaktadır. Kazak tarihinin iyice incelenmesine engel olan başlıca nedenlerden biri – kaynakların karmaşıklığıdır. Klasik tarihi araştırmalar gibi, Kazak tarihi hakkında daha çok yazılı kaynaklara göre araştırma yapmak tek taraflı olabilir.

Yirminci yüzyılın başına kadar Kazaklar özellikle göçebe yaşam tarzına sahip olmuşlardır ve maneviyat ile kültürlerini sözlü olarak nesilden nesile intikal ettirebilmişlerdir. Tarihsel belleğin korunması da buna göre uyarlanmıştır. Halk kendi tarihini zengin folklor miraslarıyla aktarmıştır. Böylece Kazak folkloru Kazak tarihinin kaynaklarından biridir. Ancak Tarihsel folklor ve onomastik ile ilgili araştırmalar ve incelemeler de daha çok dikkat çekmektedir.

Makalede Kazak Türklerinin tarihi araştırmalarında önem taşıyan yerli orijinal kaynaklar söz konusu olarak, onların analizi yapılacaktır.

Ulusal tarihçiliğin temeli olan bu senkretik mirasların incelenmesine ve onların Kazak tarih bilimindeki yerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Tarih kaynakları arasında önemli yer alan folklor miraslarının değerlendirilmesi için sistematik araştırmalar gerekir. Tarihçi bu makalesinde Kazak Türklerinin ulusal tarihçiliğinin temelleri ve değer kaynakları hakkında yaptığı kendi araştırmalarından bahsedecektir.

Prof. Dr. Svetlana Odepovna SMAGULOVA

Ş. Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü
Müdür Yardımcısı

Kazakistan'ın Latin Alfabesine Geçme Sorunu: Dünü, Bugünü ve Geleceği

Özet

Kazakistan'ın Latin alfabesine geçme sorunu Kazakistan bağımsızlığını kazandıktan sonra tekrar söz konusu olmaya başlamıştır. Çünkü SSCB'de olan ülkelerin bazıları 20. yüzyılın 90'lı yıllarından itibaren Latin alfabesine geçmeye başladılar. Kazakistan'da Kazakçayı Latin harflerine değiştirme sorunu, SSCB'nin Latin alfabesine geçme fikriyle beraber 20. yüzyılın 20-30'lu yıllarında ortaya çıkmıştı ve şimdiye kadar konuya ilişkin iki büyük reform hayata geçirilmişti. Bunlardan biri – 20. yüzyılın başından beri yürürlükte olan Arap harflerine dayalı Kazak alfabesinin Latin alfabesine değiştirilmesidir, ikinci ise Latin alfabesinden Rus alfabesine geçilmesidir. “Arap yazısı halk dillerinin tabiatına uygun değildir” sonucuna varan komisyon, alfabenin Latin harflerine geçişi sorununu ortaya koyarak onun uygulanmasının önemliliğini öne sürmüştür. Latin alfabesinin uygulanmasını başlatan Azerbaycan bilim adamlarının deneyimlerine dayanarak Kazak aydınları, Latin alfabesini oluşturarak, bu alfabeğe geçiş sürecinde birçok faaliyetleri yürütmüştür. 1930 yılı başında Kazakistan tamamen Latin alfabesine geçmiştir. 1940 yılı sonunda latinleştirilen Kazak yazsının Rus grafiği temelli yeni bir alfabeğe geçişi hakkında Kanun kabul edilmiştir. Rus dışı milletlerde tamamen Kiril alfabesine geçiş sorunu ele alınarak kısa zaman içerisinde Rus yazısı uygulanmaya başlamıştır. Bu alfabe bugüne kadar kullanılmaktadır.

Kazakistan bağımsızlığını kazandıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanımız Nursultan Nazarbayev Latin alfabesine geçme konusunda diğer ülkelerin deneyimlerini incelemek için hükümete ve bilim adamlarına talimat verdi. Sonuçta Kazakça için Latin alfabesinin birkaç versiyonu hazırlandı ve basın yoluyla kamuoyuna iletildi. Söz konusu Latin harflerine geç-

me sorunu çeşitli ulusal ve uluslararası bilimsel ve teknik konferanslarda, yuvarlak masa toplantılarında ve televizyonda tartışılmaktadır. Son yıllarda Kazakçayı Latin harflerine değiştirme konusunda referandum çağrısı da dile getirilmektedir. Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye devletlerinin Latin alfabesine geçme deneyimlerine göre, yeni bir alfabeyi kullanmak biraz zaman alacaktır. Gelecekte, Latin alfabesine geçiş sırasında önceki hataları dikkate almak çok önemlidir.

The Issues of Transition to Latin Alphabet in Kazakhstan: The Past, Present and Future

Smagulova Svetlana Odepovna

Deputy Director of the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology Doctor of Historical Sciences, Professor

Summary

The issue of transition to the Latin alphabet in Kazakhstan got under consideration again after the country gained its independence. As some of the countries that were part of the Soviet Union started to shift to the Latin alphabet since the 90s of the XXth century.

During the transition of the USSR peoples to the Latin alphabet, and in connection with the writing change, there were carried out two reforms. One of them was the replacement of the Arabic alphabet (which was used since the beginning of the 20th century) with the Latin, and the second – the transition from the Latin to Cyrillic. The Commission concluded that ‘The Arabic letters by their nature are not suitable for the nationalities’ writing’, and decided to change the alphabet to Latin. Thereby they emphasized the importance of this event. The Kazakh intellectuals (drawing on the experience of Azerbaijani scholars who were the first adopted the Latin alphabet) developed the Latin alphabet for their language and held many activities for the transition.

At the beginning of the 1930s Kazakhstan fully switched to the Latin alphabet. At the end of the 1940s there was adopted the Law on transition of the Latinized Kazakh writing to the new alphabet, which was to be developed on the basis of the Cyrillic alphabet, as it was decided to switch to Cyrillic all the non-Russian nationalities, so the Russian alphabet was adopted in the shortest possible time, and it is still used today.

After Kazakhstan gained its independence, the head of the state raised the issue of transition to the Latin alphabet and instructed scholars to study how much it is acceptable, reasoning from the experience of other countries. As a result, at the moment there have been developed several variants of the Latin alphabet, and this issue was discussed with the public through periodicals. Besides, this issue was discussed several times on television, round tables, and at various national and international scientific conferences.

Recently, in discussing the issue of transition of the Kazakh alphabet to Latin, it was proposed to hold the nationwide referendum on this issue. Based on the experience of Turkmenistan, Uzbekistan, Azerbaijan and Turkey, the transition to new alphabet will take some time. In the future, shifting to Latin, it is important to take into account the past mistakes in the history.

Seyfullah YILDIRIM

Yard. Doç. Dr.,
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

*Bağımsızlık Sonrası Dönemde
Kazak Kültürünün Korunmasına
Yönelik Yapılan Çalışmalar*

*Works for the Protection of Kazakh
Culture in the Period After Independence*

Özet

Kazaklar tarihi seyir içerisinde Deşt-i Kıpçak olarak adlandırılmış olan kadim Türkistan coğrafyasının geniş topraklarında varlık mücadelesi vermiş olan toplulukların en önemlilerinden biridir. XIX. Yüzyılda Çarlık Rusya'nın Kazak Hanlığını ortadan kaldırarak Kazak bozkırlarını işgal etmesi ve Çin imparatorluğu ile Kazak coğrafyasının sınırlarının belirlenmesinden sonra Kazaklar kendi öz yurtlarında Çarlık Rusya ile Çin bünyesinde yaşayan etnik topluluklardan birisi haline gelmişlerdir. Çarlık Rusya döneminde başlayan ve Sovyet Rusya döneminde artık son noktaya ulaşan kültür ve kimlik politikalarının tamamı Türk dünyasını kimiksizleştirmeye yönelik olmuştur. Özellikle Sovyetler Birliği döneminde bu faaliyetler daha ilerleyerek bir asimilasyon politikası halini almıştır. Bu politikalar rejim siyasetinin sonucu olarak folklor ürünlerine de uygulanmıştır. Bu ürünler içerisinde de en çok kahramanlık konulu destanlarla din konulu halk hikâyeleri bu sansür ve yasaklamalara maruz kalmıştır. Bu zamanda Kazaklar üzerinde uygulanan asimilasyon politikası, sahip oldukları köklü geleneğin bir sonucu olarak Kazakları milli kimlik ve kültürlerinden uzaklaştırmak için yeterli olmamıştır. Bu bildiride Çarlık ve Sovyet Rusya döneminde Kazaklara yapılan kültürel asimilasyon politikalarına değinilecek, sansüre rağmen Kazak aydınları tarafından Kazak kültürü ve kimliği üzerine yapılan çalışmalara yer verilecek ve sonra da günümüz Kazakistan Cumhuriyetinde Kazak kültürü ve kimliğinin korunmasına yönelik yapılan faaliyetler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kazaklar, Çarlık ve Sovyet Rusya, Asimilasyon, Folklor, Kültürel Miras.

Abstract

Kazakhs are one of the most important community that has given the presence of struggle in the vast territory of Turkestan geography named Deşt-i Kıpçak in the historical journey. In XIX. century after Czarist Russia eliminated Kazakh khanate by invading Kazakh steps and determining the boundaries of the Kazakh geography, Kazakhs have become one of the ethnic communities living in the structure of Czarist Russia and China in their own country. All of the culture and identity policies started Czarist Russia term and reached the end point during the soviet Russia period aimed to depriving of identity the Turkish World. In particular, these activities as taken the form of an assimilation policy during the Soviet Union. These policies were applied to folklore as a result of government policy. These products are placed in the most religious people on epic stories of heroism has been subject to censorship and prohibition. This assimilation policies over Kazakhs have not been enough to remove them national identity and culture as a result of Kazakhs long tradition. In this paper, be addressed to the cultuel assimilation policies over Kazakhs during the Czarist and Soviet Russia term, despite the censorship Kazakh be given to the study of the Kazakh culture and identity by intellectuals and then today will be focused on the activities undertaken to protect the Kazakh culture and identity in the Republic of Kazakhstan.

Keywords: Kazakhs, Czarist and Soviet Russia, Assimilation, Folklore, Cultural Heritage.

Dinmukhamed KELESBAYEV

Assist. Prof. Dr., Akhmet Yassawi University

Determination of Requirements Affecting Student Satisfaction in Akhmet Yassawi University

Abstract: Within the scope of this study, information was given on the Kano Model and a practice work, targeting higher education students, was done. Detailed explanation was given to the students pertaining to the Kano Model and the quality requirements, which are found significant in higher education, their degree of significance and the way they assess their own institutions with consideration of the said requirements were examined. On the other hand; the objective of this study is to determine the student requirements relating to the quality of the Undergraduate Programme of Child Education of the Faculty of Educational Sciences in Akhmet Yassawi University as well as to analyze the function of student satisfaction and dissatisfaction in determination and improvement of the quality of this programme. To this end; the student requirements pertaining to the education given were determined by way of focused study groups at the first stage. At the second stage, the abovementioned requirements were classified in the Kano Assessment Table as a result of the Kano Survey applied on 116 students. With this at hand, the quality requirements were separated into four categories: basic, must-be, attractive and indifferent. In the end, satisfaction and dissatisfaction values were calculated and the functions of any of the given requirements in terms of increasing the level of the customer satisfaction as well as decreasing customer dissatisfaction were found.

Key Words: Quality in Higher Education, Student Requirements, Student Satisfaction, Kano Model, Akhmet Yassawi University.

Özet: Çalışmada Kano Modeli ile ilgili bilgi verilip, üniversite öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması yapılmıştır. Öğrencilere Kano Modeli anlatılmış ve yükseköğretimde önemli olduğunu düşündükleri kalite gereksinimlerini, onların önem derecelerini ve bu kalite gereksinimleri açısından kendi kurumlarını nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı ise, Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Çocuk Eğitimi

Lisans programının kalitesi ile ilgili öğrenci gereksinimlerini tespit etmek ve öğrenci memnuniyet ve memnuniyetsizliğinin bu programın kalitesinin belirlenmesinde ve iyileştirilmesinde oynadıkları rolleri analiz etmektir. Bu amaca ulaşmak için, ilk önce yapılan odak grup çalışmaları yoluyla öğrencilerin aldıkları eğitim ile ilgili gereksinimleri ortaya çıkartıldı. İkinci olarak, 116 öğrenciye yapılan Kano Anketi sonucunda bu gereksinimler Kano Değerlendirme Tablosu ile sınıflandırıldı. Böylece, kalite gereksinimleri dört kategoriye ayrıldı: temel, beklenen, çekici ve kayıtsız. Son olarak, memnuniyet ve memnuniyetsizlik değerleri hesaplandı ve böylece bu gereksinimlerin herhangi birinin müşteri memnuniyetini artırmada ve memnuniyetsizliklerini azaltmada oynayacağı rolleri tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde Kalite, Temel, Beklenen, Çekici ve Kayıtsız Kalite Gereksinimleri, Müşteri Memnuniyeti, Kano Modeli.

Vilnara ALIBEKOVA

M.H. Dulati Taraz Milli Devlet Üniversitesi, Kazakistan

Kazakistan ve Türkiye Cumhuriyetleri'nin Ekonomik İşbirliği ve Yatırım Çekme Yolları

ÖZET

Bu makalede Kazakistan ve Türkiye arasındaki ekonomik ilişkiler ve yatırım alanındaki işbirliği incelenmektedir. Ekonomik ilişkiler Kazak-Türk işbirliğinin temelini oluşturur. Türkiye, Kazakistan ekonomisinde önemli bir yatırımcıdır. Kazakistan, Orta Asya'da Türkiye'nin en güvenilir ve yakın ortağıdır. Yazar bu alandaki ana zorlukları, başarıları ve Kazak-Türk işbirliğinin geleceğini analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yatırım, Stratejik Ortaklık, Orta Asya, Türkiye, Kazakistan, ekonomi,

VIII. Oturum

Bağımsızlık Sonrası Devlet İnşası ve İkili İlişkiler

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fırat PURTAŞ

TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı

Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER/Ulan OSMANOV

Gazi Üniversitesi, Türkiye,

Türkiye ve Kırgızistan İç Güvenlik Yönetimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz

Saltanat ASEKOVA

I. Arabayev Kırgız Devlet Üniversitesi, Kırgızistan

The Formation and Development of Local Self-Government of the

Kyrgyz Republic (1991-2016)

Doç. Dr. Almaz ISMAYILOVA

Dağıstan Devlet Üniversitesi, Rusya

Российско – Азербайджанские Отношения Как Модель Прагматического Сотрудничества На Постсоветском Пространстве

(Rusya-Azerbaycan İlişkileri: Eski Sovyet Coğrafyasında Pragmatik İşbirliği Modeli)

(Russian-Azerbaijani Relations as a Model of Pragmatic Cooperation in the Post-Soviet Space)

Prof. Dr. Abbas SEYİDOV

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan

Bağımsızlık Yıllarında Azerbaycan-Özbekistan Siyasi İlişkileri

Zhazira OTYZBAY

Pamukkale Üniversitesi, Türkiye

Türkiye ve Kazakistan Örneğinde E-Devlet Uygulamalarının

Kamu Yönetiminde Verimliliğe Etkisi

M. Akif ÖZER, Ulan OSMANOV

Gazi Üniversitesi - Türkiye

Türkiye ve Kırgızistan İç Güvenlik Yönetimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz

ÖZET

Bilindiği gibi genel olarak suçun önlenmesi ve suçluların yakalanması ile ilgili teşkilata ve hukuki rejimine iç güvenlik denilmektedir. Avrupa’da Sanayi Devrimi ile başlayan modernleşme ilk olarak güvenlik sektörünün dış güvenlik ve iç güvenlik şeklinde ayırışmasına yol açmıştır. Dış güvenlik askeri bir hizmet alanı olarak tanımlanırken, iç güvenlik sivil bir hizmet alanı olarak sınıflandırılmıştır.

Bu çalışmada Türkiye ve Kırgızistan’da iç güvenlik yönetimindeki kurumlar ve aktörler incelenecektir.

Türkiye’de iç güvenlik aktörleri Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik olarak bilinir. Son dönemde yapılan düzenlemelerle İstihbarat teşkilatının da iç güvenlikte yer alabileceği düşünülebilir. Kırgızistan’da ise Sahil Güvenlik dışında benzer bir yapı bulunmaktadır. Ancak Kırgızistan’ı farklı kılan iç güvenlik yönetiminde hala askerin etkin olmasıdır.

Çalışmada söz konusu benzerlikler ve ayrımlar dikkate alınarak, iki ülkedeki iç güvenlik yönetimi anlayışı ve ilgili aktörler ve kurumlar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, İç Güvenlik, Türkiye, Kırgızistan

Turkey and Kyrgyzstan Internal Security Administration: A Comparative Analysis

Abstract

As it is known, in general the organization about crime prevention, on the arrest of criminals and the legal regime is also called internal security. Modernization, began with the Industrial Revolution in Europe first led the division of the external security and internal security. External security was defined as a military security service area, internal security was classified as a non-military.

In this study, actors and institutions in the management of internal security in Turkey and Kyrgyzstan will be discussed.

The internal security actors in Turkey known as the Police, Gendarmerie and Coast Guard. It is thought that the intelligence service can take place in internal security with arrangements made in the last period. In Kyrgyzstan there is a similar structure except the Coast Guard. However, the management of internal security that distinguishes the Kyrgyz internal security is that military is still active in internal security.

In this study, considering such similarities and differences, internal security management approaches in the two countries and relevant actors will be examined.

Key Words: Security, Homeland Security, Turkey, Kyrgyzstan

Saltanat ASEKOVA

Degree Candidate of History, Social and
Legal Education Institute of the
Kyrgyz State University

The Formation and Development of Local Self-Government in the Kyrgyz Republic (1991-2016)

In 1991, after Kyrgyzstan gained independence, the task is put decentralization of state power and the establishment of a democratic system of the state. The reform of local government in the Kyrgyz Republic, since the first days of sovereignty and to the present day, is an important task of government. The main demand of the reform was the decentralization of state power, property, budget, the transfer of certain operational functions of state bodies and material funds to local governments.

The processes of formation and development of local government cover a huge period of history. According to researchers, local control population, originally corresponded to a specific historical situation, it played an important role in the overall governance. The origins of democratic governance - a system of local government, its support of the state will determine the future of a stable development of the state.

Since the revival of local government institution in the Kyrgyz Republic for 25 years of the historical path it has overcome many difficulties, but still it does not work in full force today.

Key words: Kyrgyz Republic, local self-government, decentralization, aiyl okrug, local governments, aiyl okmotu, local councils, local communities, financial, economic, social.

Kırgız Cumhuriyet’inde Yerel Yönetimlerin Oluşumu ve Gelişimi (1991-2016)

Kırgızistan bağımsızlığını kazandıktan sonra 1991 yılında, görev, devlet iktidar ve devlet, demokratik bir sistemin kurulması adem alınır. Kırgız Cumhuriyeti’nde yerel yönetim reformu, egemenliğin ilk günlerinden beri ve günümüze kadar, hükümetin önemli bir görevidir. Reformun temel talebi devlet iktidarı, mülkiyet, bütçe yerel yönetimlere bazı operasyonel devlet organlarının fonksiyonları ve maddi fon transferi yerelleşme oldu.

Devletin oluşumu ve yerel yönetimin gelişme süreçleri tarihinin büyük bir dönemini kapsamaktadır. Araştırmacılar, yerel kontrol nüfusuna göre, aslında bu genel yönetimde önemli bir rol oynamıştır, belirli bir tarihsel duruma gelmiştir. Demokratik yönetim kökenleri - yerel yönetim sistem, devletin verdiği destek durumunun istikrarlı bir gelişme geleceğini belirleyecektir.

Tarihsel yolunun 25 yılını tamamlayan Kırgız Cumhuriyeti’nde yerel yönetim kurumunun canlanmasından beri birçok zorlukların üstesinden gelinmiştir ama yine de tam güçle çalışamamaktadır.

Anahtar kelimeler: Kırgızistan, yerel özyönetim, ademi, ayıl okrug, yerel yönetimler, ayıl okmotu, belediyeler, yerel topluluklar, sosyal, ekonomik, mali.

Doç. Dr. Almaz ISMAYILOVA

Dağıstan Devlet Üniversitesi, Rusya

*Российско – Азербайджанские Отношения Как Модель Прагматического
Сотрудничества На Постсоветском Пространстве*

Rusya-Azerbaycan İlişkileri: Eski Sovyet Coğrafyasında Pragmatik İşbirliği Modeli

(Russian – Azerbaijani Relation as a Model of Pragmatic Cooperation in The Post-Soviet Space)

Аннотация.

Статья посвящена российско-азербайджанским отношениям на современном этапе. В ранние годы независимости признание Азербайджана со стороны других государств и установление дипломатических отношений открыло широкую дорогу интеграции Азербайджана в мировое сообщество. Одним из важнейших этапов этой интеграции является создание и укрепление дружеских, политико-экономических и культурных связей с соседними республиками, и, в первую очередь, с Россией. В статье существенное внимание уделяется экономическим отношениям.

Ключевые слова. *Россия, Азербайджан, экономические отношения, политические отношения, независимость, Каспийский регион, дипломатия, торгово –экономическое сотрудничество.*

POST SOVYET ALANDA PRAGMATİK İŞBİRLİĞİ MODELİ OLARAK AZER-BAYCAN-RUSYA İLİŞKİLERİ

Özet.

Makale, günümüz Rusya-Azerbaycan ilişkilerinden bahsetmektedir. Bağımsızlığının ilk yıllarından itibaren Azerbaycan'ın bağımsızlığının diğer devletler tarafından tanınması ve diplomatik ilişkilerin kurulması Azerbaycan'ın dünya topluluğuna entegrasyonu için geniş imkanlar sağlamıştır. Bu entegrasyonunun önemli aşamalarından biri komşu devletlerle, öncelikli olarak da Rusya ile siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda dostluk ilişkilerinin oluşumu ve pekişmesidir. Bu makalede özellikle ekonomik ilişkiler dikkate alınmıştır.

Anahtar kelimeler. *Rusya, Azerbaycan, ekonomik ilişkiler, siyasi ilişkiler, bağımsızlık, Hazar bölgesi, ticari ve ekonomik işbirliği.*

Russian – Azerbaijani Relation asa Model of Pragmatic Cooperation in the Post-Soviet Space

***Abstract.** This article is devoted to the Russian-Azerbaijani relations in the modern era. In the early years of independence. The recognition of Azerbaijan by other States and the establishment of diplomatic relations has opened a wide road of integration of Azerbaijan into the world community. And one of the most important stages of this integration is the creation and strengthening of friendly, political, economic and cultural ties with neighboring republics, and, first and foremost, with Russia. In this article, considerable attention is paid to economic relations.*

***Key words.** Russia, Azerbaijan, economic relations, political relations, independence, the Caspian region, trade and economic cooperation.*

Prof. Dr. Abbas SEYİDOV

Azerbaycan Devlet İktisad Universitesi (UNEC), Bakü

Bağımsızlık Yıllarında Azerbaycan-Özbekistan Siyasi İlişkileri

ÖZET

Azerbaycan ve Özbek halklarının çok eski kültürel-tarihi geçmişi vardır. İster Özbekistan, isterse de Azerbaycan nüfusu genetik olarak, esasen Türklerdir ve bu dilin çeşitli lehçelerini konuşurlar. Milli âdet ve geleneklerde yakınlık, kültür ve din birliği, her iki devletin bir süre Sovyetler Birliği'nin bünyesinde yer alması, diğer alanlar da olduğu gibi siyasi ilişkilerde de kendini gösteriyor.

Bu yıl kardeş Özbekistan (08.12.1991) ve Azerbaycan (18.10.1991) bağımsızlıklarının 25. yıldönümünü kutluyor. Bu iki ülke arasında esaslı diplomatik ilişkilerin tarihi 02 Ekim 1995 yılında başlamıştır. Bağımsızlıklarını ilan ettikten bugüne kadar karşılıklı ilişkiler zemininde Azerbaycan ve Özbekistan Cumhuriyetleri cumhurbaşkanlarının üst düzey sekiz görüşü olmuştur.

Bugün Özbekistan'da 59 binden fazla Azerbaycanlı yaşamaktadır. Günümüzde uluslararası siyasi ilişkiler 1992 yılından itibaren faaliyet gösteren "Türk Dilli Devletler Zirvesi" gibi organizasyonda başarıyla sürdürülmektedir.

Etiketler: *Azerbaycan, Özbekistan, bağımsızlık, siyasi ilişkiler, işbirliği*

Bilatesal Relations Between Azerbaijan and Uzbekistan during the Years of Independence

Zhazira OTYZBAY

Gazi Üniversitesi SBE Doktora Öğrencisi

Türkiye ve Kazakistan Örneğinde e-devlet Uygulamalarının Kamu Yönetiminde Verimliliğe Etkisi

ÖZET

Bilindiği gibi e-devletin anlamı, devletin vatandaşlara karşı yerine getirmekte yükümlü olduğu görev ve hizmetler ile vatandaşların buna karşılık devlete karşı olan görev ve hizmetlerinin karşılıklı olarak elektronik iletişim ve işlem ortamlarında kesintisiz ve güvenli olarak yürütülmesidir.

Dünyadaki e-devlet organizasyonu ve hizmetlerine baktığımızda, bunların sosyal güvenlik yönetimi basta olmak üzere vatandaşlık hakları, e-ticaret için gerekli belge izinleri, vergi ödeme kolaylıkları ile belediye hizmetlerinin sunulması gibi öncelikli devlet hizmetlerinin kurulmasıyla başlatıldığını görmekteyiz.

Bu çalışmada söz konusu çerçevede Türkiye’de ve Kazakistan’da e-devlet uygulamalarının mevcut durumu değerlendirilecek, geleceğe dönük daha etkin e-devlet uygulamaları için yapılması gerekenler tartışılacaktır.

Özellikle her iki ülkede e-devlet uygulamalarının tarihsel süreci karşılaştırılacak, istatistiklerdeki durum değerlendirilecek ve e-devlet uygulamalarında gelinen aşamanın her iki ülke kamu yönetimi yapılarının verimliliğine katkıları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, e-Devlet, verimlilik, Türkiye, Kazakistan

Efficiency e-State Applications in Public Administration in Turkey and Kazakhstan

ABSTRACT

As known, e-government means the state obliged to fulfill the duties and responsibilities against the citizens whereas the citizens against the state duties and services is mutually uninterrupted and secure execution environment for electronic communications and transactions.

When we look at the world of e-government organization and services, we see that initiated the establishment of priority public services, citizenship rights, including their social security bass management, the necessary permits for e-commerce, such as the provision of municipal services with ease of paying taxes.

In this study, said the theoretical framework, the current state of e-government in Kazakhstan and Turkey will be and to assessed and it needs to be done in the future to more efficient government applications will be discussed.

Especially compared to the historical process of state administration in both countries, will be assessed the situation in statistics and to contribute to the efficiency of public administration structures of both countries reached the stage of implementation will be investigated in the state.

Key Words: Technology, E Government, Efficiency, Turkey, Kazakhstan

IX • Oturum

Tarih, Kültür ve Edebiyat

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ
Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı

Ömür KIZIL
Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Ortak Türk Tarihi'nin Öğretimi Kapsamında
Türk Tarihindeki İhtilaflı Konuların Öğretimi Meselesi

Prof. Dr. Tahira ALLAHYAROVA
Azərbaycan Cumhuriyyəti Cumhurbaşkanı Stratejik Araştırmalar Merkezi, Azərbaycan
The Lessons of History of Nation-Building In The Turkic World:
The Experience of Azerbaijan

Doç. Dr. Terane HEŞİMOVA
Azərbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azərbaycan
Türk Halklarının Kaynaşmasında Türkiye Cumhuriyyətinin Kültürel
Stratejik Mevkisi: Sonuçlar ve Perspektifler

Dr. Fatima DURSUNOVA
Bakü Devlet Üniversitesi, Azərbaycan
Sosyalist Gerçekçilik Kavramının Türk Halkları Edebiyatına Etkisi

Prof. Dr. Ali EROL
Ege Üniversitesi, Türkiye
Dilde, Fikirde, İşte Birlik Şiari ve 20. yy Başlarında Türkiye-Azərbaycan
Arasındaki Kültürel Münasebetler

Ömür KIZIL

Ortak Türk Tarihi'nin Öğretimi Kapsamında Türk Tarihindeki İhtilaflı Konuların Öğretimi Meselesi

Teaching Controversial Topics in History of Turkish within the Scope of Teaching Common History of Turkish Peoples

Özet :

Yirminci yüzyılın sonlarında beş Türk Cumhuriyeti olan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin de dahil olmasıyla “Ortak Türk Tarihi”nin öğretimi meselesi gündeme gelmiştir. Ancak 1990'larda başlayan bu süreç, devletlerin Türk tarihindeki çeşitli olaylara yönelik muhtelif görüşlerinden dolayı bir neticeye ulaşamamıştır.

İki bin dokuz yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin kurulması ise “Ortak Türk Tarihi”nin öğretimi konusunu tekrardan gündeme taşımış ve Uluslararası Türk Akademisi'nin de çalışmalarıyla bu doğrultuda önemli mesafe kat edilmiştir.

Meselenin tarihi gelişim süreci incelendiğinde “Ortak Türk Tarihi”nin öğretimi konusunda ele alınması gereken önemli hususlardan birisinin de “ihtilaflı konular”ın öğretimi olduğu görülmektedir. Geniş bir zaman ve mekana yayılmış olan Türk tarihi, süreç içerisinde birbirleriyle anlaşmazlığa düşen Türk devlet ve hanedanlıklarının da teşekkülünü sağlamıştır. Tarihi sürece bugün içerisinden bakıldığında, ihtilaflı bir yapı arz eden bu konuların yeni nesillere öğretimi hususunda “görmezden gelme politikası” ile bu olayların konu edilmemesi büyük tehdit oluşturmaktadır. Zira günümüzde bilgi kaynakları ve bilgiye ulaşma yollarının çeşitliliği, bireylerin propaganda veya algı yönetimi süreçlerinde savunmasız kalabilmelerine sebep olmaktadır. Bu sebeple ihtilaflı konuların Türk devletleri arasındaki işbirliği ve Türk dünyasındaki “Türk Birliği” ruhuna zarar vermeyecek mahiyette öğretimi önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada ihtilaflı konuların öğretimi konusunda, Dünya genelinde muhtelif birlik oluşumlarının izlediği yaklaşımların da göz önünde bulundurulması suretiyle; “Ortak Türk Tarihi”-nin öğretiminde, bu konuların ne şekilde ele alınabileceği ile ilgili olarak örnek olaylar üzerinden örnek çalışmalar oluşturulmuştur.

Tarih yazımındaki “perspektif” ve “öteki” kavramlarının Türk dünyasının birliği açısından oluşturabileceği tehdit, ihtilaflı konulara müşterek bir yaklaşımın tesisiyle ortadan kaldırılabilecek mahiyettedir. Avrupa gibi, binlerce yıl boyunca birbirleriyle çatışma halinde olan milletlerin dahi “perspektif” ve “öteki” hususunda belirli bir nebze kadar ilerlemiş olmaları, bu meselenin Türk dünyası açısından başarıya açık bir yapı arz ettiğinin göstergesidir.

Çalışmanın “Ortak Türk Tarihi” konusunda oluşturulacak olan öğretim programları ve ders kitaplarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kavramlar: Ortak Türk Tarihi, ihtilaflı konular, eğitim, öğretim.

Abstract: The matter of teaching “Common History of Turkish Peoples” has become the main topic of conversation after Azerbaijan, Kazakhstan, Uzbekistan, Kirghizstan and Turkmenistan which are five Turkish Republics gained their independence in the late years of the twentieth century. However this process which had begun in 1990s has not reached to a point due to various ideas of the states about several matters in Turkish history.

The matter of teaching “Common History of Turkish Peoples” has become the main topic of conversation again after the Cooperation Council of Turkic Speaking States has been established in 2009. Considerable steps were taken in this direction thanks to the studies of International Turkish Academy.

When the historical development process of the matter is examined, it can be seen that one of the significant matters that need to be approached about teaching of “Common History of Turkish Peoples” is the “controversial issues”. This History of Turkish Peoples which is spread in a broad time and place has also provided texture of Turkish States and dynasties which were conflicted to each other within this process. When considering the historical process today, it poses a significant threat that these matters are not handled with “the policy of ignoring” in terms of teaching these topics which presents a conflictual structure to the rising generations. However the information sources and variety of ways of obtaining information cause individuals to be defenseless in propaganda and perception management processes. Therefore it gains important to

teach controversial topics without damaging the spirit of collaboration between Turkish States and “Turkish Union” in Turkish World.

In consideration of the approaches of various union organizations across the world in terms of teaching controversial topics; case studies are formed about issues in relation to the ways of handling these matters in teaching “The Common History of Turkish Peoples” in this study.

A threat that could be posed by the concepts “perspective” and “others” in terms of the union of Turkish world in writing of history is able to be removed by establishing a common approach to controversial issues. The fact that even the nations which are conflicted to each other for thousands of years just like Europe could have made progress to a certain degree in terms of “perspective” and “others” is an indication that this matter presents a structure which is open for successes in terms of Turkish world.

It is thought that the study could make contributions to the education books and text books which will be formed on the subject of “Common History of Turkish Peoples”.

Key Words: Common History of Turkish Peoples, controversial issues, education, teaching.

Prof. Dr. Tahira ALLAHYAROVA

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Stratejik
Araştırmalar Merkezi, Azerbaycan

The Lessons of History of Nation-Building In The Turkic World: The Experience of Azerbaijan

“During the independence, Azerbaijan proved to its own citizens and the world that we can live as an independent country and free nation”.

Ilham Aliyev, President of the Republic of Azerbaijan

Keywords: nation-building, lessons of history, Turkic world, independence, Azerbaijan, statehood

Abstract:

In the article there attempted to analyse of the lessons of the history of the nation building of Turkic world. Author considers the achievements and success of nation building during the last 25 years after gaining independence.

The author tries to analyse new, different and progressive experience of nation building in the Turkic world and its meaning for modern civilization. There also given special attention to create a picture of the current reality of national issues, and global challenges existing for the Turkic states wider development and future prospects.

Author also shares own view on issue of formation more developed and powerful Turkish world in the globalized twenty-first century, necessary steps to be taken for further strengthening and the integration and unity of Turkic-speaking countries, will be carried out the new tasks. Also presents some thoughts according to how the Turkic world will be more active

and more determined participate in the formation of a new multipolar world order. As well as attempts to show what political, economic, legal, scientific and intellectual foundations and mechanisms is necessary for institutionalization of a global (international) union of Turkic states.

In conclusion of the article there summarized the main results of the 25-year history of the independent nation-building in the Turkic world.

Özet: Türk dünyasında ulusal yapılanma tarihinin dersleri: Azerbaycan deneyimi

Makalede, Türk dünyasında ulus devlet inşası hakkında derslerin Azerbaycan örneğinde incelenmesine çalışılmıştır. Yazar makalede, bağımsızlığın kazanılmasından sonra geçen 25 yıl içerisinde elde edilen başarılar, mevcut gerçeklik ve sorunlar, yakın perspektifleri ele almıştır.

Yazar, makrotarihi teorik yaklaşım temeline dayanarak Türk dünyasında ulus devlet kurma deneyimini ve bunun modern uygarlık açısından olumlu taraflarını, daha güçlü olacak bir 21. Yüzyıl Türk dünyasını, evrenselleşmekte olan bölgede Türkçe konuşan devletlerin entegrasyon ve birliğinin daha da pekişmesi için atılması gereken zorunlu adımları, hayata geçirilmesi gereken yeni görevleri belirleme girişiminde bulunmuştur.

Çok kutuplu yeni dünya düzeninin şekillenmesi sürecinde Türkçe konuşan devletlerin daha aktif ve daha kararlı bir şekilde yer alması için ne gibi politik, ekonomik, hukuksal, bilimsel-entelektüel temeller ve mekanizmalara ihtiyaç duyulduğu ile ilgili görüşlerini ifade etmiştir.

Makalenin sonuç bölümünde Türk dünyasında bağımsız ulus-inşasının 25 yıllık tarihi özetlenmiştir.

Doç. Dr. Terane HEŞİMOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan

Türk Halklarının Kaynaşmasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültürel Stratejik Mevkisi: Sonuçlar ve Perspektifler

Özet

Türk halklarının kaynaşmasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel stratejik mevkisinin saptanması için Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel stratejisi, Türk Cumhuriyetlerinin dünya sistemiyle kaynaşmasında rolü, bağımsız Türk devletlerinin kültürel ilişkilerinde sorunlar ve önemli projeler, çağdaş Türkiye ve Azerbaycan kültürel ilişkileri, Türkiye'nin Orta Asya politikasında Azerbaycan'ın yeri gibi önemli konulardan bahsedilmektedir.

The Cultural Strategic Position of Republic of Turkey in the Integration of Turkic Peoples: Results and Perspectives

Summary

In the report the Republic of Turkey's cultural strategy of the integration of Turkic peoples for determination of Turkey's cultural-strategic position, the role of Turkish Republic in the integration of Turkic peoples in the world system, and the problems and important projects related to the integration of independent Turkic states are at the center of attention. Such issues, as the cultural relations of modern Turkey and the independent Azerbaijan and the place of Azerbaijan in the politics of Turkey are also researched.

Fatima DURSUNOVA

Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan

Sosyalist Gerçekçilik Kavramının Türk Halkları Edebiyatına Etkisi

ÖZET

1930'lu yıllarda "sosyalist gerçekçilik" adıyla ortaya çıkan ve sosyalizm ideolojisine hizmet eden kavramın SSCB'de yaşayan Türk halklarının edebiyatı üzerine büyük etkisi vardı. Efsane yaratıcı estetiğe dayalı kavram 1930-1960 yıllarında Türk halklarının edebiyatı üzerinde egemen olmuştur. "Sosyalist gerçekçilik" kavramının en önemli efsanelerinden biri de "Büyük Sovyet ailesi" ile bağlı efsanedir: "Sovyet ailesine" millete bakmaksızın Komünizmin geleceğine inanan her bir insan üye olabilir. Josef Stalin tarafından "İnsan ruhlarının mühendisi" adlandırılan yazarlar ise kendi eserleri üzerinden Komünizm ideolojisine hizmet eden ve Komünist partisine sadık insanların yetiştirilmesine hizmet etmekteydiler. Türk halkları edebiyatında "Sosyalist gerçekçilik" kavramıyla yazılan eserlerin en önemli konuları Müslüman kadının özgürlüğü, dine karşı mücadele, proletar enternasyonalizm vs. Edebiyatımızda bir çok eserlerde SSCB'de yaşayan tüm halkların etnik kökenleri ne olursa olsun barış içinde yaşayan kardeş milletler olduğu gösterilmektedir. Özellikle de Azerbaycan edebiyatında, Azerbaycan Türkleri ile Ermeniler arasında 1905-1907 ve 1918-1920 yıllarda yaşanan kanlı olayları unutturmak amacıyla hizmet eden bir çok eser verilmiştir.

ABSTRACT

"Socialist realism" style developed in the Soviet Union in 1930's glorifying the communist values had a great influence on the literature of Turkic peoples. The style had derived from mythogenic aesthetics and become dominant in the literature of Turkic peoples during

1930 and 1960. One of the most propagated myths of the socialist realism is related to “a great Soviet family”: regardless of nationality anyone who believes in the future of communism could become a member of the “Soviet family”. Soviet authors, referred by Joseph Stalin as “engineers of human souls”, had to serve to the ideology of communism. The most common themes socialist realism had included emancipation of Muslim women, proletarian internationalism, struggle against religion, friendship of the peoples living in the Soviet Union. Azerbaijani writers had to portray Armenians and Azerbaijanis as two friendly nations sharing the same cultural values in order to downplay the bloody clashes of 1905-1907 and 1918-1920 years.

Prof. Dr. Ali EROL

Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları
Enstitüsü Öğretim Üyesi İzmir,

“Dilde, Fikirde, İşte Birlik” Şiarı ve 20. yy Başlarında Türkiye-Azerbaycan Arasındaki Kültürel Münasebetler

Özet

Azerbaycan kültür sahasındaki çalışmalar 1905 manifestosunun ilanı ile birlikte yeni bir merhale kazanmıştır. Bir önceki dönemin Rus etkisine karşı bu tarihten itibaren, İslamcılık ve Türkçülük gibi ideolojilerin de katkıları ile Türkiye etkisi bariz bir şekilde kendini hissettirmeye başlamıştır. Özellikle fikir kültür ve sanat adamlarının gayretleri sonucunda Türkiye ile Azerbaycan arasında bir kültür köprüsü inşa edilmiş, her iki coğrafyadaki sosyal, siyasî ve kültürel gelişmeler ortak payda hâline getirilmiş ve bir anlamda bugün de arzu edilen “dilde, fikirde, işte birlik” şiarı açısından önemli mesafeler katedilmiştir.

Söz konusu yıllarda Azerbaycanlı aydınların, Türkiye’ye yönelmelerinin başlıca nedeni, 19. yy’ın sonlarına doğru başlayan yenileşme ve gelişme çabalarının, yüzyılın başlarından itibaren yükselen değer olarak rağbetini artıran milliyetçi fikirlerle birleşerek, millî bir harekete dönüşmüş olmasıdır.

Şüphesiz ki bu yönelişin sanat dünyasında yaşanan değişimlerden, fikir dünyasındaki tartışmalara, sosyal hayattan siyasi, iktisadi gelişmelere kadar pek çok uzantısı bulunmaktadır. Nitekim bu amaçla “Hayat”, “Füyuzat”, “Açık Söz” gibi gazete ve dergilerde, Türkiye’deki gelişmeler incelemeye alınmış, kütüphanelerde Türk şair ve yazarlarının eserlerine büyük yer açılmıştır. Aynı dönem içerisinde Azerbaycan’da Ahmed Ağaoğlu, Hüseyinzade Ali Bey, Hüseyin Cavid, Mehmed Emin Resulzade, Yusuf Vezir Çemenzeminli sanat, kültür ve fikir adamları İstanbul ile karşılıklı olarak kültürel çalışmalara başlamışlardır. Azerbaycan’da Şinasi, Namık Kemal, Rezaizade Mahmut Ekrem, İsmail Safa, Tevfik Fikret, Mehmed Akif, Şemseddin Sami, Rıza Tevfik, Mehmed Emin Yurdakul, Halid Ziya Uşaklıgil gibi yazarların eserleri basılmış, değerlendirilmiş, ders kitaplarına alınmıştır.

Bu bildiride 20. yy başlarında Türkiye ve Azerbaycan arasında başarılı olmuş olan ortak kültür çalışmalarının mahiyeti ortaya konulacak, bu yöndeki işbirliğinin günümüz açısından örnek teşkil edebilecek nitelikleri tespit edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gaspıralı İsmail, Cedidizm, Azerbaycan Edebiyatı

The Motto of “Unity in Language, Thought and Action” and Cultural Relationship Between Turkey and Azerbaijan at the beginning of the 20th Century

Abstract

Cultural developments in Azerbaijan took a new turn after the proclamation of the 1905 manifesto. The previous Russian influence was replaced by the Turkish one thanks to the contribution of ideologies such as Pan-Islamism and Turkism. The writers and intellectuals strove to build a cultural link between Turkey and Azerbaijan and fostered social, political and cultural interaction and made considerable progress towards the motto of “unity in language, thought and action” which is still a desired objective in our day.

The affiliation of Azerbaijani intellectuals with Turkey mainly stemmed from the national movement absorbing reformation and progress efforts that started towards the end of the 19th century together with rising nationalistic concepts from the beginning of the century onwards.

Evidently such an affiliation had its connections with the changes witnessed in the art discussions in intellectual circles, social life as well as political and economic events. Accordingly newspapers and journals such as *Hayat*, *Füyuzat*, *Açık Söz* studied developments in Turkey, libraries hosted many works of Turkish poets and writers. During the same period Azeri intellectuals, Ahmet Ağaoğlu, Hüseyinzade Ali Bey, Hüseyin Cavid, Mehmed Emin Resulzade and Yusuf Vezir Çemenzeminli, started reciprocal cultural studies and activities with Istanbul circles. The works of writers such as Şinasi, Namık Kemal, Rezaizade Mahmut Ekrem, İsmail Safa, Tevfik Fikret, Mehmed Akif, Şemseddin Sami, Rıza Tevfik, Mehmet Emin Yurdakul, Halid Ziya Uşaklıgil were published, reviewed and included in textbooks.

This paper examines the content of cultural interaction between Turkey and Azerbaijan at the beginning of the 20th century and identifies ways of cooperation and interaction as examples for today.

Key Words: İsmail Gasprinskiy, Cedidizm, Azerbaycani Literature

X • Oturum

Dil ve Eğitim

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nurettin DEMİR

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye

Rena BAHİŞOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi,

Azerbaycan 19.yüzyılın sonu-20. yüzyılın Başlarında Kuzey Azerbaycan'ın

Garabağ Bölgesinde Anadilli Okulların Tesisi ve Durumu

Doç. Dr. Sahovat ZAHİDOVA

Taşkent Otoyol Enstitüsü, Özbekistan

Система Образовательной Политики Узбекистана

(Özbekistan'da Eğitim Politikası Sistemi)

Doç. Dr. Maral TAGANOVA

Türkmenistan Milli Elyazmalar Enstitüsü,

Türkmenistan Bağımsızlık Yıllarında Türkmen Dilinin Kelime Türetmesinin Tahsili

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Gazi Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Dossym KH. BAİDRAHMANOV

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan

Uzm. Lyazzat BEİSENBAEV

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan

Türk Cumhuriyetlerinde Zorunlu Eğitimin Karşılaştırmalı İncelenmesi

RENA BAHİŞOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan

19.yüzyılın sonu-20. yüzyılın Başlarında Kuzey Azerbaycan'ın Garabağ Bölgesinde Anadilli Okulların Tesisi ve Durumu Tarihinden

Anahtar kelimeler: Kuzey Azerbaycan, Karabağ, okul, maarifçilik, Çar Rusyası, ana dili.

Kuzey Azerbaycan'ın Çarlık Rusyası tarafından işgali arazinin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında köklü değişikliklere neden oldu. Bu değişiklik diğer alanlarda olduğu gibi kültür, özellikle eğitim alanında daha çok kendini gösterdi. Çarlık Rusyası'nın siyasi amaçları bölgede eğitimin yeni yönünün - Rusça eğitimin oluşmasına ve geliştirilmesine neden oldu. Çar hükümeti işgal altındaki topraklarda kendi siyasi ve ekonomik, ideolojik konumlarını güçlendirmeye çalışıyordu.

Geleneksel okullar Çarlığın stratejik amaçlarına cevap vermediğinden çar hükümeti bölgede siyasi amaçlarını gerçekleştirmeyi sağlayan yeni eğitim sisteminin uygulanması gerekliliği ile karşılaştı. Çar hükümeti bölgede Rusya eğitim sisteminin kurulmasına özel önem veriyordu.

Bu politikanın sonucunda Kuzey Azerbaycanda çar hükümetine hizmet edecek memurlar hazırlamak için Rusya İmparatorluğu'nun Avrupa bölümündeki eğitim kurumlarına uygun Rusça eğitim veren eğitim kurumları oluşturuldu.

XIX yüzyılın sonlarında kapitalizmin gelişmesi sonucunda çeşitli alanlarda yaşanan değişimler Azerbaycan'ın kültürüne de ciddi etki göstermiş ve halkın kültürel gelişme sektörüne yönlendirilmesine ortam oluşturmuştur. Bu dönemde çarizmin hain politikasına rağmen, Rus kültürünün temsilcilerinin etkisi sonucunda Azerbaycan'da aydınlanma geliyordu.

Aydınlanma ve demokratik fikirlerin güçlendirilmesinin toplumsal bilincin gelişmesine büyük etkisi vardı.

Böyle bir ortamda yüzyılın sonlarına doğru Azerbaycan eğitimcilerinin girişimi ile geleneksel ve devlet okullarından farklı Rusça ile beraber ana dilinde de eğitim veren okulların

açılması şart oldu. Bu politikanın sonucunda Kuzey Azerbaycan'da Rusça ve ana dilinde eğitim veren eğitim kurumları - Rus-Azerbaycan okulları oluştu.

From History of Organization and Condition of School in Native Language in Garabagh Region of Northern Azerbaijan in Late 19th-early - 20th Centuries

Keywords: North Azerbaijan, Garabagh, school, enlightenment, tsarist Russia, native language.

The occupation of North Azerbaijan by Russia led to fundamental changes in public, economic, social and cultural life of the area. These changes manifested itself in other areas, in the field of culture especially, in education as well. The tsarist Russia's political objectives led to the emergence and development of a new direction in the area of education - the Russian-language education. Imperial government tried to strengthen its political and economic footholds in the territories under his colonial oppression. This traditional education system which did not meet the political positions of the czar in the area, was substituted by the Russian-language education. As a result of the Russification policy in the area European-type schools giving Russian education emerged. Thus, in order to ensure training of army of functionaries for realization of the tsarist government's political objectives in the area, regulations were drafted on the opening of European Russia's quarter type educational institutions in the South Caucasus, including in the North Azerbaijan.

At the end of the XIX century due to growth of capitalism the changes happened in different spheres have seriously influenced Azerbaijan culture and created an opportunity for the cultural development of nation. In spite of tsarizm's hypocritical policy, educational activities have been developing under influence of representatives of Russian culture.

The strengthening of the enlightenment and the democratic ideas had a great impact on the development of social consciousness. Role of enlighteners from Garabagh in the movement of enlightenment in Northern Azerbaijan.

In that condition, as a result of the struggle of Azerbaijani enlighteners towards the end of the century, it became a necessity to open schools providing education in mother language along with Russian, which were different from conventional and secular schools.

Doç. Dr. Sahovat ZAHİDOVA

Taşkent Otoyol Enstitüsü, Özbekistan

Система Образовательной Политики Узбекистана (Özbekistan'da Eğitim Politikası Sistemi)

Özbekistan; bağımsızlıktan sonra hukuk devleti ve vatandaşlık toplumu kurma yolunda ilerlerken öncelikle insanlara hak ve özgürlüklerini tanıtmaya, toplumun benliğini yüksek seviyede tanımasını sağlama, topluma yönelik pazar ekonomisini geliştirme ve dünya topluluklarıyla bütünleşme sürecini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Eğitim sisteminde gerçekleştirilen reformların temeli insan menfaatlerine yöneliktir ve genç kuşağın kusursuz bir şekilde yetiştirilmesi, onların eğitim almaları için bütün koşulların yaratılmasını öngörmektedir. Bu çerçevede, millî program temelinde halkımızın zengin manevî mirası, dünyanın gelişmesi için katkı sağlayan Orta Asya bilginleri ve onların mirası, genel insanlık değerleri ve demokratik prensipler, çağdaş bilim ve kültür, ilim ve tekniğe dayandırılan personel yetiştirme sistemi geliştirilmiştir.

Eğitim sisteminde devlet siyasetinin ana ilkeleri; insancılık, demokrasi, süreklilik, veyahut, orta ve orta meslek eğitiminin zorunluluğu, orta eğitim dalının seçilmesindeki serbestlik, modernlik, eğitimin devlet standartları çerçevesinde herkes için eşit olması, eğitim programlarının yaratılmasında hemfikirlik ve diferansiyel yaklaşım, bilim ve iktidarın ödüllendirilmesi, eğitim sisteminde devlet ve toplum yönetiminin uygunluğu olarak belirlenmiştir.¹

1997 yılında “Personel yetiştirme millî programı”nın² kabulü Özbekistan eğitim sistemi için yeni ufuklar açtı. Özbekistan çok yıllık geleneksel değerlerini yeniden geliştirerek eğitimin basamaklı şekline geçti.

Personel yetiştirme millî programı; millî tecrübeye dayanarak yüksek derecedeki genel ve profesyonel kültüre, yaratıcı ve sosyal aktifliğe, sosyal-siyasal hayatta bağımsız faaliyet yürütebilme yeteneğine sahip genç millî personelin yetiştirilmesine yöneliktir.

1 Закон об образовании. Ведомости Олий Majlisa Respubliki Uzbekistan, 1997 г., . 9, st. 225.

2 Natsionalnaya programma po podgotovke kadrov.. Vedomosti Oliy Majlisa Respubliki Uzbekistan, 1997 г., . 11-12, st. 295.

Programda her açıdan kusursuz bireyin yetiştirilmesi için sosyal-ekonomik, hukuksal, psikolojik-egitimsel ve başka şekildeki koşulların oluşturulması öngörülmüştür.

Özbekistan’da kesintisiz (sürekli) eğitim sistemi eğitim standartlarına ve farklı eğitim programlarına uygun olarak şu basamaklardan oluşur:

- okul öncesi eğitim;
- genel orta eğitim;
- orta eğitim, meslek eğitimi;
- yüksek eğitim;
- yüksek eğitim sonrası eğitim;
- meslekî yetkinleştirme ve personelin yeniden eğitimi;
- okul dışı eğitim

Her birey dil, din, ırk, cinsiyet, statü, millet, bakış açısı, meslek ayrımı yapılmaksızın eğitim alma hakkına sahiptir ve bedava genel eğitim Özbekistan Cumhuriyeti Anayasası’nca temin edilmiştir. Ayrıca her bireyin bilimsel ve teknik yaratıcılık serbestisi, kültürel başarılarından yararlanma hakkı güvence altına alınmıştır.³

Millî programın amaç ve vazifeleri basamak basamak gerçekleştirilmektedir.

İlk basamak, **1997-2001** yıllarında personel yetiştirme tüzeli, üslup ve bilimsel, maddî ve malî şartları yaratıldı; personel yetiştirme sistemi kapasitesi korunarak yeniden ıslah edildi ve geliştirildi.

İkinci basamak, **2001-2005** yıllarında program geniş çapta uygulandı, elde edilen başarı ve kazanılan tecrübeler temelinde emek pazarı geliştirilerek eskiden var olan sosyal-ekonomik koşullar düzeltildi. Üçüncü basamak, 2005 yılı ve sonrasında personel hazırlama sistemini ülke gelişiminin sosyal-ekonomik geleceğine bağlı olarak elde edilen deneyim ve sonuçlar temelinde daha da geliştirmekten ibaret oldu.⁴

2008 yılından itibaren eğitim sisteminde “Gençler siyaseti” devlet programına göre personeli gençleştirme süreci başlatıldı. Bilgili ve tecrübeli personel genç personeli kendi yerlerine hazırlayarak topladıkları bütün bilgi ve tecrübeleri onlara öğretmeye başladılar. Günümüzde

³ Konstitutsiya Respubliki Uzbekistan. - T.: Uzbekistan, 2014. Statya 41, 42.

⁴ Natsionalnaya programma po podgotovke kadrov.. Vedomosti Oliy Majlisa Respubliki Uzbekistan, 1997 g., . 11-12, st. 295.

yüksek okullarda millî personeli dünya eğitim standartlarına uygun bir şekilde hazırlama ve yeniden hazırlama süreci devam etmektedir. Yüksek ve orta eğitimde personel yenilenmekte. Günümüzde personelden yüksek yetenek, meslek mahareti, yabancı dil ve bilgisayar teknolojisini mükemmel kullanma yetisi talep edilmektedir. Eğitim teknolojisini kullanabilme, öğretmenin yeteneğini belirleyen esas kriter olmaktadır. “Günümüz kuşakları bundan 18 sene önce imzalanan “Personel yetiştirme millî programı”nın meyveleridir ve bu siyasetin “meyvelerini toplama”yı o sıralar hayal etmiştik. Günümüzde ise en zor teknolojinin kullanıldığı fabrikalarda bizim çocuklarımız çalışmaktadırlar.”⁵

Fikrimizi özetleyecek olursak, Özbekistan eğitim sisteminin yenilenme süreci; insan kaynaklarının süratle gelişmesi ve uluslararası projelerin ortaya konması, kardeş ülkelerin ekonomik ve politik tekamüle etkisiyle bağımsız ülkelerin eğitim sisteminde ilişkileri pekiştiren önemli bir etken olmaktadır.

5 Islom Karimov. Ona yurtim baxtu-iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish – eng oliy saodatdir. –T: O'zbekiston, 2015.

Maral TAGANOVA

Doç. Dr.,Türkmenistan, Milli Elyazmalar Enstitüsü,

*Collection of Word Derivation of Turkmen
Languagein the Years of Independence*

*Bağımsızlık Yıllarında Türkmen Dilinin
Kelime Türetmesinin Tahsili*

Özet

Türkmenistan bağımsız devlet olduktan sonra çeşitli alanlarda çok büyük gelişmeler ve kalkınmalar kazanıldı. Bağımsızlık yıllarında Türkmen dili resmi devlet dili statüsüne sahip oldu. Ayrıca Türkmen dilinin tarihi, mevcut durumu, öğretiminin metotları hakkında yeni araştırmalar yapılmaya başlandı. Özellikle günümüzde kelime türetme dilbiliminin ayrı bir bölümü olarak ortaya çıktı. Bu sebeple çalışmamızda bağımsızlık zamanında Türkmen dil biliminin özellikle, kelime türetme problemlerinin araştırılmasında kazanılan sonuçlara geniş bir yer verilir ve yeni fikirler ortaya atılır.

Anahtar sözcükler: *Bağımsızlık,Türkmenistan, Türkmen dili, dilbilimi, kelime türetimi, aynı kök, şekil-semantik münasebeti, çekirdeki sözcük.*

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Gazi Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Dossym KH. BAİDRAHMANOV

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan

Uzm. Lyazzat BEİSENBAEV

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan

Türk Cumhuriyetlerinde Zorunlu Eğitimin Karşılaştırmalı İncelenmesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türk Cumhuriyetlerinde zorunlu eğitim sürecini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Zorunlu eğitimin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada veriler dergi, kitap, ilgili yazılı kaynaklar ve internet sitelerinden doküman analizi tekniği ile elde edilmiştir.

Araştırmada, Türk Cumhuriyetlerinde zorunlu eğitimin genel olarak üç kademeli, 6-18 yaşları arasında zorunlu olan, 11 ya da 12 yıllık bir eğitimi kapsadığı ve uygulamada farklılıklar olduğu görülmüştür.

Zorunlu eğitimin ilk kademesi ilkokulların inceleme konusu olan Türk Cumhuriyetlerinde dört yıl olduğu; genel olarak topluma ve hayata uyum sağlamak, okuma yazma, matematiğin temel becerilerini kazandırmanın amaçlandığı görülmüştür. Zorunlu eğitimin ikinci ve üçüncü kademelerinde ise Sovyet sonrası Türk Cumhuriyetlerinde benzer bir yapı görüldüğü, beş yıllık genel ortaöğretim birinci kademesi ve iki yıllık genel ortaöğretim ikinci kademesi olarak yapılanma söz konusudur. Türkiye’de ise dörder yıllık iki kademededen oluşan bir yapı söz konusudur. Genel ortaöğretimde tüm Türk Cumhuriyetlerinde genel bilim eğitimi, toplumun güncel kültürünün bireylere kazandırılması ve üst öğretime hazırlamanın amaçlandığı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu eğitim, İlkokul, ortaokul, lise, genel ortaöğretim.

XI ● Oturum

Medya, Kimlik, Dış Politika ve Güvenlik

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Ali KARASAR
Atılım Üniversitesi

Doç. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarının Türk Kamuoyunda Yankıları

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK
Gazi Üniversitesi, Türkiye
Türkiye'nin Kafkasya'ya Yönelik Siyaseti ve
Türk-Ermeni Yakınlaşmasının Azerbaycan Siyasetine Etkisi

Dr. Vugar MAMMADZADA
Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Azərbaycan'ın Ulusal Güvenlik Sorunları

Doç. Dr. Seymur AĞAZADE
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
Azərbaycan'ın Türkiye İhracatında Çeşitlendirme Derecesi

Doç. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlıklarının Türk Kamuoyunda Yankıları

The Independence of The Turkish Republics' Reflections on Turkey's Public Opinion

Özet

Türkistan, 18. ve 19. yüzyıllarda Rus Çarlığı tarafından işgal edilmişti. Rusya'da 1917'de Ekim İhtilali olarak adlandırılan bir darbeyle Bolşevikler iktidarı ele geçirmişlerdi. Bolşevikler başlangıçta politik slogan "Halkların kendi geleceklerini belirleme hakkını" kullanmışlardı. Bundan cesaretle Türkistan'ın bazı bölgelerinde Türkler bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi. Fakat Bolşevikler, kısa süre içerisinde güçlenmişler ve ardından Türkistan'ı yeniden istila etmişlerdi. Böylece 1920'lerden 1991'e kadar, Türkistan'da Sovyet emperyalizmi hayatın her alanında görülmüştür. İktisadî, dini, içtimai, siyasi baskılarla Türk ve Müslüman kimliğinden, Sovyet kimliği yaratma politikası Türkistan üzerinde ziyadesiyle görülmüştür. Bolşevik işgali, Sovyetler Birliği'nin 1991'de çökmesiyle Türkistan'ın büyük çoğunluğunda sona ermişti. Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek ve Oğuz Türkleri özgürlüklerine yeniden kavuştular. Böylece 20. yüzyılın sonlarında Türkistan'da Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan adlarıyla beş Türk Cumhuriyeti kuruldu.

Peki, 1991'de Türkiye kamuoyunda Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıkları nasıl yer buldu? Türkiye kamuoyunda, Cumhuriyetlerin kimlik, din ve coğrafya algıları nasıldı? Türkiye Cumhuriyeti'nin, yeni Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerinin uluslararası gerçeklikler teminde nasıl olması gerektiğine dair tavsiyeler ne idi? Bu çalışmada yukarıdaki sorulara yanıtlar aranacak ve Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte kurulan Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarının Türk kamuoyunda yankıları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan

Abstract

Turkistan was occupied by the Russian Empire in the 18th and 19th centuries. The Bolsheviks came to power with a coup called the October Revolution in Russia in 1917. At first, the Bolsheviks used a political slogan “The right of peoples to determine their own future” Turks boldly declared their independence in some parts of Turkestan. However, the Bolsheviks had strengthened in a short time and then they reoccupied Turkestan. Thus, Soviet imperialism was seen in all areas of life in Turkestan from the 1920s until 1991. By making economic, religious, social, political repression, the policy of the creation of Soviet identity from Turkish and Muslim identity was seen largely on the Turkestan. The Bolshevik occupation ended in the majority Turkestan with the collapse of the Soviet Union in 1991. Azerbaijani Turks, Kazakh Turks, Kyrgyz Turks, Uzbek Turks and Oguz Turks regained their freedom. Thus, the five Turkish Republics were established with the names of Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan on the Turkestan in the late 20th century.

How was the independence of the Turkish Republics received by the Turkey public opinion?

Keywords: Azerbaijan, Turkmenistan Uzbekistan Kyrgyzstan, Kazakhstan

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF,
Uluslararası İlişkiler Bölümü / Ankara

*Türkiye'nin Kafkasya'ya Yönelik Siyaseti ve
Türk-Ermeni Yakınlaşmasının Azerbaycan Siyasetine Etkisi*

*Turkey's Policy toward Caucasus and
Impact of the Turkish-Armenian Approach on Azerbaijan Policy*

Özet

Avrasya'nın enerji ve nakil yollarının kesiştiği noktalardan olan Kafkasya, tarihî ve kültürel bağlar ile stratejik derinlik açısından Türkiye için önemli bir coğrafyadır. SSCB'nin dağılmasından sonra Türk-Rus çekişmesinin ise en belirgin hali Kafkas coğrafyasında yaşanmıştır. Yukarı Karabağ, Güney Osetya ve Abhazya sorunlarıyla ilgilenen Türkiye, bölgede etkinliğini arttırınca, kısa sürede Rusya-Ermenistan-İran bloğu oluşmuş, buna karşın Türkiye de Gürcistan-Azerbaycan hattını kurarak karşı bir denge politikası kurmaya çalışmıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş sonrası dönemde bağımsızlığını kazanan Güney Kafkasya ülkeleri; Türkiye'nin istikrarı, güvenliği ve refahı açısından önemlidirler. Özellikle bu dönemde Türkiye, Azerbaycan'la ve Gürcistan'la diplomatik ilişkiler geliştirmişse de Ermenistan ile bunu gerçekleştirilebilmiş değildir.

Bu çalışmanın temel konusu; Türkiye'nin, Kafkasya'ya yönelik dış politikasının esaslarıyla ilgilidir. Çalışmanın amacı ise Türkiye'nin Ermenistan'la olan ilişkilerini yeniden yapılandırılması için başlatılan sürecin Azerbaycan ilişkilerine nasıl yansiyabileceğini göstermektir.

Araştırmanın ana sorunsalı; Türkiye, Türk-Ermeni ilişkilerini genel Kafkasya denklemi içinde mi; yoksa Türk-Azeri ilişkilerinin özelinde mi kurgulaması daha doğru olacağı üzerine konumlandırılmıştır. Araştırmanın ana hipoteziyse, Türk-Ermeni ilişkilerinde normalleşme sürecinin, Azeri-Ermeni ilişkilerinin düzelmesi önkoşuluna bağlı olduğu tezine dayanmaktadır.

Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleşebilmesi için yeniden yapılanma ve ilişki inşa süreciyle ilişkilendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kafkasya, Türkiye, Azerbaycan, Türkiye - Ermenistan İlişkileri, Gürcistan, Karabağ, Enerji.

Abstract

Caucasus that is one of the energy transmission lines of the Eurasia has both cultural and political and strategic importance for Turkey. Caucasus was the main point of dispute between Russia and Turkey after the collapse of the USSR.

Russian-Armenian-Iranian block against Turkey interested in Nagorno Karabakh, South Ossetia and Abkhazia and because of it, Turkey attempted to make a balance policy by focusing on Georgia-Azerbaijan line.

Turkey's balance policy in South Caucasus is essential for the stability, security and welfare of the country and region. Specially lately, Turkey improved its diplomatic relations with Azerbaijan and Georgia but could not realize it with Armenia.

The main topic of this research is Turkey's Caucasian policy. The aim of the paper is to determine Turkey's Azerbaijan policy that should be implemented in the case of restructuring Turkish-Armenian relations.

The problematic of the research is to find out if Turkey should restructure its relations with Armenia due to Caucasian balance in general, or due to Turkish-Azerbaijani relations in particular. The hypothesis of the paper is that Turkish-Armenian relations normalization process is related to restructure of Armenian-Azerbaijan relations. According to this thesis, for the normalization of Turkish-Armenian relations the restructuring of the relations and developing new relations seem necessary.

Key Words: Caucasus, Turkey, Azerbaijan, Armenia, Georgia, Karabakh, Energy.

Dr. Vugar MAMMADZADA

Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan

Azərbaycan'ın Ulusal Güvenlik Sorunları

Özet

Azərbaycan 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettikten sonra ciddi siyasi, ekonomik ve askeri sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. 1987 yılı sonlarında Azərbaycan'ın Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi'nde yaşayan Ermeniler, Ermenistan'ın siyasi ve askeri desteğini alarak bölücülük faaliyetine başladılar. İlk önce ekonomik ve sosyal sorunları öne çıkaran Ermeniler, daha sonra siyasi sorunları gündeme getirmiş, Ermenistan ile birleşmek talebini ortaya koymuştur. 1991 yılı sonlarından itibaren Ermenilerin bölücülük faaliyetleri silahlı aşamaya geçmiş, 1994 yılına kadar devam eden savaşta Ermenistan Azərbaycan topraklarının yaklaşık %20'sini işgal etmiştir.

Sovyetler Birliği çökse de Rusya bölgede etkisini devam ettirmekteydi. Azərbaycan'ın bağımsızlığını yeni kazanmış olmasına rağmen Rusya'nın Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Ortak Güvenlik Antlaşması Teşkilatı'na (OGAT) üye olması için Azərbaycan'a baskıları sonuç vermedi. Azərbaycan 24 Eylül 1993'te Bağımsız Devletler Topluluğu'na üye olsa da OGAT'a üye olmamak için direndi ve bunu başardı. Ancak bu direnme Azərbaycan'ın Batı güvenlik örgütü olan NATO'ya üye olması ile sonuçlanmadı. Azərbaycan NATO ile ilişkileri geliştirmeye çalışsa da Rusya ve İran'ın baskıları ile karşılaşmaması için örgüte üye olmaya fazla çaba harcamamıştır.

Halk Cephesi'nin iktidarda olduğu 1992-1993 yılları oldukça çalkantılı olmuştur. Bağımsızlık mücadelesinde ciddi emeği olan, ancak daha önceleri devlet yönetiminde bulunmayan, deneyimi olmayan kadroların iktidara gelmesi devletin hayati sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden oldu. Rusya, İran ve Batı'nın Halk Cephesi iktidarına karşı baskıları, Hükümet üyelerinin takım çalışma ruhuna sahip olmaması, Ermenistan ile savaşta başarısızlık Halk

Cephesi iktidarının sadece bir yıl devam etmesine neden oldu. Dağlık Karabağ'da askeri operasyonların devam etmesi, ekonomik sorunlar, Hükümetin ulusal güvenlik stratejisini hazırlamasına ve uygulamasına imkan vermedi.

Haydar Aliyev 15 Haziran 1993'te iktidara geldikten sonra daha dengeli dış, güvenlik ve enerji siyaseti hayata geçirerek özellikle Rusya ve İran'ın baskılarını azaltmayı başardı. Azerbaycan NATO ile ilişkilerini geliştirmeye çalışsa da Rusya ve İran'ın tepkilerini dikkate alarak üyelik konusunda daha temkinli davranmıştır. Azerbaycan Haydar Aliyev'in iktidara gelmesinden sonra denge politikasını başarılı bir şekilde sürdürmüştür.

Doç. Dr. Seymur AĞAZADE

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye

Azerbaycan'ın Türkiye İhracatında Çeşitlendirme Derecesi

Diversification Degree of Azerbaijan's Export to Turkey

Özet

Petrol ve doğalgaz sektörü Azerbaycan ekonomisinde ve aynı zamanda ihracatında yüksek bir paya sahiptir. Bu sektörler hariç diğer sektörlerin geliştirilmesi ülkenin ekonomik öncelikleri arasında yer almakta ve uzun dönemde istikrarlı ve dengeli büyüme açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, temelde petrol ürünleri ihracatçısı olan Azerbaycan için ihracatın çeşitlendirilmesi oldukça önemlidir. İhracat çeşitlendirmesinin, özellikle emtialar başta olmak üzere bazı malların fiyatlarında meydana gelen keskin değişimlerden dolayı ihraç gelirlerinde ortaya çıkabilecek dalgalanmaları azaltıcı etkiye sahip olması beklenir. Bu şekilde, ihracat çeşitlendirmesi ihracat gelirlerinde meydana gelebilecek kayıplardan kaynaklanan riskleri azaltmakla istikrarlı bir büyümeye katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada, ISIC Rev3 düzey 2 sınıflandırmasına göre TÜİK verileri kullanılarak, 1995-2015 yılları arasında Azerbaycan'ın Türkiye'ye olan ihracatının ürün gruplarına göre seyri ve ihracat çeşitlendirmesinin nasıl değiştiği incelenmiştir. İhracatta çeşitlendirme derecesinin ölçülmesi için normalize edilmiş Hirschman yoğunlaşma endeksi hesaplanmıştır. Hesaplanan endeks değerine göre, araştırma döneminde yıllara göre Azerbaycan'ın Türkiye ihracatında çeşitlendirme derecesinin nasıl değiştiği belirlenmiş ve ihracatta ürün çeşitlendirmesinin artırılması için önerilerde bulunulmuştur.

Abstract

Oil and natural gas sector has a high share in Azerbaijan's economy and its export. Yet, development of non-oil sectors is also a priority for the country and it is given importance to achieve consistent and balanced long-term growth. In this context, export diversification comes forth as an essential issue for Azerbaijan. It is expected accordingly that export diver-

sification has a decreasing effect on fluctuations of export revenue which can particularly take place during sharp changes in world prices of some goods, especially of commodities. Therefore, export diversification may contribute to consistent economic growth through reducing risks arising from losses that may occur in export revenues.

In this study, using data derived from TSI (Turkish Statistical Institute) and classified according to ISIC Rev 3 2 digit, I examine how Azerbaijan's exports to Turkey in product-group level and the degree of diversification for this export have changed between 1995 and 2015. In order to measure the degree of export diversification, normalized Hirschman concentration index is calculated. The study concludes with identifying the degree of export diversification for Azerbaijan's export to Turkey based on the calculated value of concentration index and suggestion for improving product diversification in Azerbaijan's export.

XIII

● Oturum

Enerji ve Transit Politikaları

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Oktay TANRISEVER
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Murteza HASANOĞLU
Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi
Doç. Dr. Vügar İSMAYILOV
Azerbaycan Teknoloji Üniversitesi
Dr. Asim MEMMEDOV,
Gence Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Uluslararası Taşımacılıkta Azerbaycan'ın Jeopolitik Önemi

Prof. Dr. Murat AZİZ
Sincan Üniversitesi, Çin
The Role of The "One Belt, One Road" Strategic Plan Role of The Xinjiang And Central Asia Development

Yrd. Doç. Dr. Gökhan AK
Nişantaşı Üniversitesi, Türkiye
Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsü ve Azerbaycan: Çatışmadan Çözüme Arayışlar

Prof. Dr. Adem ÜZÜMCÜ
Kafkas Üniversitesi, Türkiye
Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'ın Dış Ticaret ve Enerji İlişkileri, TANAP Doğalgaz Boru Hattının Önemi

Prof. Dr. Mehmet DİKKAYA / B. Veli DOYAR
Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Petrol Fiyatları, GSYH ve Döviz Kuru Arasındaki İlişkilerin Azerbaycan ve Kazakistan İçin Toda-Yamamoto Nedensellik Testi İle İncelenmesi

Doç. Dr . Murteza HASANOĞLU

Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi

Doç. Dr. Vügar İSMAYILOV

Azerbaycan Teknoloji Üniversitesi/Azerbaycan

Dr. Asim MEMMEDOV

Gence Devlet Üniversitesi, Azerbaycan,

Uluslararası Taşımacılıkta Azerbaycan'ın Jeopolitik Önemi

ÖZET

Soğuk Savaşın sona ermesi ile başlayan yeni dönemde Avrasya'nın merkezinde yer alan Orta Asya ve Kafkasya bölgeleri doğal kaynakları ve jeopolitik konumu ile dünyanın dikkat merkezine yeleşmiştir. Doğu ile Batının kesişmesinde yer alan, kendine has coğrafi, jeopolitik şartlara sahip olan Azerbaycan dünya ekonomisinde taşımacılık sektöründe yaşanan gelişmelerden uzakta kalmamıştır. Azerbaycan ekonomisinin yükselen sektörlerinden biri olan transit taşımacılık son yıllarda hızla gelişmekte, bölge ülkelerinin ekonomik kalkınmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Günümüzde taşımacılık sektörünün gelişmesi bir bütün olarak ekonominin inkişafının güçlü faktörüne çevrilmiştir. Uluslararası taşımacılık küreselleşen dünyanın en hareketli, dinamik yapılarından birini oluşturuyor.

Transit taşımacılık sektörünün önemini, rakamsal veriler açıkça desteklemektedir. Örneğin, Azerbaycan 2014 yılının Ocak-Ekim döneminde yük taşımaları faaliyetinden 420,4 milyon AZN, yolcu taşımalarından ise 88,9 milyon AZN kâr etmiştir.

Yeni projelerin önümüzdeki yıllarda gerçekleşmesi, ayrıca petrol ve doğalgaz taşımacılığını da dikkate alırsak, söz konusu sektörün Azerbaycan'ın ekonomik kalkınması için önemi daha da artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Taşımacılık, İpek Yolu, Güney Kafkasya, Azerbaycan, jeopolitik

ABSTRACT

The Power of Geography: The Prior and Unpreventable Development of Azerbaijan in International Transportation

In the beginning of the new stage with ending of the Cold War period, regions of the Middle Asia and Caucasus located in the Middle Eurasia was in the center of world attention because of its natural resources and geopolitical position. Azerbaijan which is situated at the crossroads of East and West, having unique geographical, geopolitical condition plays an active role in the transportation sector of world economy. The rising sector of Azerbaijan economy such as transit transportation has been developing and contributing to economic development of regional countries.

Nowadays the development of transportation sector became the strong factor of economy as a whole. International transport is an active, dynamic constituent of the globalizing world.

The statistical data shows the importance of transportation sector as well, for example, Azerbaijan earned 420.4 million AZN in cargo transportation, and 88.9 million AZN in passenger transportation in the January-October quarter of 2014. Taking into consideration of new projects which will be realized in the near future, as well as oil and gas transportation, the current sector will become more important for the economy of Azerbaijan.

Key words: International Transportation, Silk Way, South Caucasus, Azerbaijan, geopolitics

Prof. Dr. Murat AZİZ

Sincan Üniversitesi, Çin

The Role of The “One Belt, One Road ”Strategic Plan Role of The Xinjiang and Central Asia Development

Abstract: “One Belt, One Road” strategy is the one of the full opening of China's overall strategic plan for a long period of time. Xinjiang as a core gathering place, through the zone countries-Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan and Turkey have multiple strategic significance for China to an important stage for the aim of China to show great power responsibility and diplomatic initiative .in order to normalize the relationship between the depth of economic cooperation integration, society, and culture, Media Fusion plays an important role in this multilevel explore in this special historical mission. For Xinjiang, “One Belt, One Road” strategy will create new economic growth hotspots within the improvement of interconnection infrastructures in all priority area.

In this paper, the author tries to an in-depth analysis of the far-reaching significance of "One Belt, One Road" strategic plan in the current media convergence between Xinjiang and borderland countries and give some theoretical suggestions, at last, to develop new Eurasian Continental Bridge Construction and profound understanding of the regional economic integration.

Keywords: Strategy “One Belt, One Road»; Xinjiang China; Central Asian Countries; Modern Media.

“Tek kuşak-Tek yol” Strateji Planının Gelişiminde Modern Medyanın önemi

Murat Aziz

Özet: “Tek kuşak tek yol” stratejik planı Çin’in komşu ülkeler ile ilişkilerinin her yönden gelişmesi ve iyileşmesi için çok uzun süreli bir stratejidir. Sincan’ın Çin’in Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan Türkmenistan ve Türkiye devletleri ile çeşitli stratejik diplomatik aynı zamanda ekonomik toplumsal ve kültürel ilişkiler kurulmasında önemi büyük. “Tek kuşak–Tek yol” projesi pek çok alanlarda, özellikle ekonomik sahada Sincan için yeni fırsatlar doğuracaktır.

Bu proje gerçekleştikçe onun halka ve dünyaya duyurulması da çok önemlidir. Bu işin kalitesini arttırır ve değerini gözler önüne serir. Bu anlamda Media Fusion çok önemli rol oynar.

Bildirimizde Sincan ve etrafı ülkelerde uygulamak için “Tek kuşak – tek yol” projesi hakkında geniş bilgi verecek, yeni Avrasya kıtalararası Köprü ve bölgesel ekonomik dengenin kurulması için teorik düşünce ve tekliflerimizi sunacağız.

Anahtar Kelimeler: “Tek kuşak – Tek yol” stratejisi; Sincan Çin; Merkezi Asya lkeleri; Modern Medya.

Yrd. Doç. Dr. Gökhan AK

Nişantaşı Üniversitesi, Türkiye

Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsü ve Azerbaycan: Çatışmadan Çözüm Arayışlar

Öz

Birçok sorunu beraberinde getiren SSCB'nin dağılışı, çeşitli sınır uyuşmazlıklarının yanı sıra, Hazar Denizi'nin hukuki statüsü, paylaşımı ve doğal kaynaklarının kullanımı gibi yepyeni bölgesel sorunları da doğurmuştur. Zira dağılma öncesi Hazar'a kıyıdaş iki devlet olan SSCB ve İran'a, dağılma ile birlikte bağımsızlıklarını kazanan Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan da eklenmiştir. Mevcut petrol ve doğalgaz rezervlerinin Hazar'ın stratejik öneme kattığı değere ilâveten yeni rezervlerin varlığının da keşfedilmesiyle, Hazar'da hukuki statü sorunu bölgede yeni ve ciddi çatışmaları gündeme getirmiştir. Bu çalışmanın ana amacı, dünya enerji politikalarında daha da önem kazanan Hazar'ın hukuki statüsünü, Azerbaycan özelinde ve soruna bu bağlamda çözüm önerileri getirerek incelemektir. Bu amaca ulaşmak üzere, çalışmada öncelikle Hazar'ın statüsü ile ilgili tarihsel ve hukuksal geçmişe değinilecek, müteakiben uluslararası hukuktaki teorik çerçeve ortaya konulduktan sonra kıyı devletlerinin görüşleri incelenecek ve nihai bir değerlendirmede bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Hazar Denizi, Hazar Sorunu, Azerbaycan, Uluslararası Hukuk, Enerji, Küresel Rekabet.

Legal Status of the Caspian Sea and Azerbaijan: Prospects from Conflict to Solution

Abstract

Dissolution of the former USSR gave birth to new regional issues such as the legal status of the Caspian sea and the usage of its resources apart from various problems in the basin. After dissolution of USSR, Azerbaijan, Kazakhstan and Turkmenistan has been added as littoral

states to USSR and Iran. In addition to the current petroleum and natural gas resources, new findings in this field caused serious conflicts. The main purpose of this paper is to examine the status of the Caspian in the international law in the context of mainly Azerbaijan views by extending some prospects for solution. To reach this goal, firstly the lawful and historical past of the Caspian will be outlined. Later on, the theoretical frame to the issue in the context of international law will be examined, and then the thoughts of the littoral states regarding the issue will be reviewed.

Keywords: Caspian Sea, Caspian Issue, Azerbaijan, International Law, Energy, Global Competition.

Prof. Dr. Adem ÜZÜMCÜ

Kafkas Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, Kars,

Türkiye ile Azerbaycan ve Türkmenistan'ın Dış Ticaret ve Enerji İlişkileri ve Tanap Doğalgaz Boru Hattının Önemi

Özet

Türkiye, Avrasya bölgesinde önemli bir ekonomik güç olarak dış ticaret partneri ülkelerle fazla dış ticareti artırmak istemekte, ayrıca hızlı büyüme sürecinde giderek daha fazla enerji talep etmektedir. Türkiye'nin enerji arz güvenliği açısından dışa bağımlı olduğu gerçeği altında enerji bağımlılığımız yüksek olan Rusya ve İran'a karşı alternatif kaynaklara yönelmek ekonomik bir zorunluluktur. Son dönemde Irak ile enerji ve dış ticaret ilişkileri gelişmele birlikte DAİŞ, PKK, PYD terörü, bu ülke ile enerji ve dış ticaret ilişkilerinin daha fazla gelişmesini engellemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin dış ticaret ve enerji ilişkilerinin çok güçlü olduğu Azerbaycan ile dış ticaret hacmini daha da artırması gerekmektedir. Ayrıca bu ülke ile enerji ilişkilerinde TANAP boru hattının devreye girmesi ile doğalgazda Rusya ve İran'a bağımlılığın azaltılması Türkiye için büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan Türkmenistan'a ihracatımızın daha da artması için daha sıkı dış ticaret bağları oluşturmamız ve Türkmenistan doğalgazını Türkiye ve Avrupa'ya taşıyacak TANAP ve benzeri enerji projelerini tamamlamak gerekmektedir. Bu çalışmada Türkiye'nin genel olarak enerji ithalatının gelişimi, bu iki ülkenin Türkiye'nin enerji ithalatında paylarının yanı sıra bu iki ülkeyle 2000 yılı sonrası dış ticaret ve enerji ilişkilerinin gelişimi ele alınmaktadır. Ayrıca iki ülkenin dış ticaret yapısı incelenerek, iki ülke ile Türkiye'nin dış ticaret ve enerji işbirliğinin önemi niceliksel boyutuyla ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Dış Ticaret, Enerji, TANAP
JEL Kodları: F14, F53, Q35, Q40

The Foreign Trade and Energy Relationships Among Turkey, Azarbaijan and Turkmenistan and The Importance of TANAP Natural Gas Pipe Line

Abstract

Turkey, as a major economic power in the Eurasian region want to do more foreign trade with partner countries, is also increasingly demand more energy for its rapidly growing economy. Under the terms of the fact that Turkey is dependent on foreign energy supply security with high energy dependency towards Russia and Iran to turn to alternative sources is an economic necessity. Unfortunately ISIL, PKK and PYD terrorist organizations hinders the further development of energy and foreign trade relations with despite some developments in trade relations. Therefore, Turkey's foreign trade volume with Azerbaijan is already a very strong foreign trade and energy relations should further increase. The development of TANAP, it is of great importance for Turkey. On the other hand we create tighter trade ties to further increase our exports to Turkmenistan and must be completed to carry natural gas from Turkmenistan to Turkey and Europe with TANAP and other energy projects. This study analyzes the development of Turkey's energy imports and the shares of these two countries in Turkey's energy imports, as well as the two countries development of trade and energy relations after 2000. It also examined the structure of trade between the two countries, the importance of Turkey's foreign trade and energy cooperation with the two countries demonstrated their quantitative aspects.

Keywords: Turkey, Azerbaijan, Turkmenistan, Foreign Trade, Energy, TANAP

JEL Codes: F14, F53, Q35, Q40

B. Veli DOYAR

Prof. Dr. Mehmet DİKKAYA

Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye

Petrol Fiyatları, GSYH ve Döviz Kuru Arasındaki İlişkilerin Azerbaycan ve Kazakistan İçin Toda-Yamamoto Nedensellik Testi İle İncelenmesi

ÖZ

Bu çalışmada hem Azerbaycan hem de Kazakistan için petrol fiyatı, GSYH ve döviz kuru değişkenlerine ait çeyreklik zaman serileri arasındaki nedensellik ilişkileri ayrı ayrı incelenmektedir. Toda-Yamamoto nedensellik testi sonuçları, Azerbaycan için döviz kurundan petrol fiyatlarına, petrol fiyatlarından GSYH'ye ve GSYH'den döviz kuruna işleyen tek yönlü nedenselliklere işaret ederken nedenselliklerin yönü Kazakistan için petrol fiyatlarından GSYH'ye, döviz kurundan GSYH'ye ve petrol fiyatlarından döviz kuruna şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Kazakistan, Petrol Fiyatları, Nedensellik.

JEL Kodları: Q41, Q43, C32.

Examination Of The Relationship Between Oil Prices, Gdp And Exchange Rate For Azerbaijan And Kazakhstan Using Toda-Yamamoto Causality Test

Abstract

In this paper, causal relationships between quarterly time series of oil prices, GDP and exchange rate are investigated for both Azerbaijan and Kazakhstan separately. Toda-Yamamoto causality test results for Azerbaijan suggest that there are unidirectional causalities from exchange rate to oil prices, from oil prices to GDP and from GDP to exchange rate. As for Kazakhstan, causalities run from oil prices to GDP, exchange rate to GDP and oil prices to exchange rate.

Key words: Azerbaijan, Kazakhstan, Oil Prices, Causality. **JEL Codes:** Q41, Q43, C32.

Kapanış ve Değerlendirme

Türk Cumhuriyetleri'nin Ortak Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme

Doç. Dr. M. Akif KİREÇCİ

*Düzenleme Kurulu Başkanı / Bilkent Üniversitesi /
ASEM*

Sevgili misafirler, kıymetli akademisyenler, öncelikle bu sempozyumun sonuna kadar kalma sebatı gösterdiğiniz için çok teşekkür ederiz. 7-8 ülkeden 60'tan fazla katılımcıyla “Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri” sempozyumunu tamama erdirmek üzereyiz. Beş yıl önce yine burada yaptığımız sempozyumda altı oturumumuz vardı. Devlet ricali daha büyük temsiliyetle katılmıştı ama akademisyenlerimizin sayısı şimdiki sayının yarısı kadardı. Bu anlamda son 5-6 yılda akademik olarak hem Türkiye’den, hem de Türk Cumhuriyetlerinden bu tür konulara ilgi duyan meslektaşlarımızın sayısının arttığını büyük mutlulukla görüyorum. Bu arada yine (başlangıcı beş yıl öncesine giden ama) son yıllarda güçlenmiş uluslararası kuruluşların hayata geçtiğini görmekten ayrıca mutlu oluyor ve gurur duyuyorum. Bu anlamda çok büyük tehditlere komşu olan, hem de bu tehditlerin hedefinde olan bu coğrafyada, ortak akıl üretmenin yollarını aramamızda Türk Akademisi, TÜRK-PA, Türk Keneşi gibi kurumların; bu tür kuruluşların, sempozyumların, çalışmaların katkıları olacağına inanıyorum.

Değirmek istediğim birkaç önemli nokta var. Dil konusunda hala sıkıntılar yaşadığımızı görüyorum. Özellikle bu sahayı çalışan gençlerimizin sayısını hızla arttırmamız lazım. Türkiye’de uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi çalışan ve Kafkasya’ya yönelen bir arkadaşımız Rusçayı da, Azerbaycan, Kırgız, Kazak Türkçesini de öğrenme arzusunda olmalıdır. Rusça biraz zor olsa da kardeş coğrafyalarımızın dilleri uzun vakitler gerektirmiyor. Aynı şey Türk Cumhuriyetlerindeki genç akademisyenler için de geçerlidir. Onların Türkçeye biraz yakınlaşmasını, en azından anlamasını bekliyoruz. Eğer akademisyenler arasındaki ilişkiyi sağlamlaştıramazsak, kurumlara ve topluma bunu

yansıtmak kolay olmaz. Bu anlamda bizim yapacak çok işimiz var. Ama daha önce de söylendiği gibi, 15-20 yıl önce buralara geleceğimiz konuşulseydi kimse inanmazdı. İyi bir yolda olduğumuzu görüyorum, sadece yolların daha kalabalık olmasını diliyorum. Ayrıca bütün katılımcı ve destekçi kurumlara, başta Mütevelli Heyet Başkanımız Prof. Dr. Musa Yıldız olmak üzere, TİKA, TÜRK-PA, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu, TÜRKSOY gibi kurumlara katkıları için tekrar teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ

TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı

Saygıdeğer meslektaşlarım, değerli hocalarım,

Ben de iki gün süren bu son derece verimli ve başarılı sempozyumun sonunda, öncelikle bu sıcak ev sahipliğini gösteren Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı'na teşekkür etmek istiyorum. Bu etkinlikte dokuz farklı kurumun logosu yer alıyor. Etkinliği başarılı kılan unsurlardan bir tanesi de bu paylaşımcılık duygusu ile imcece usulü yapılmış olması. Bu durum genelde bizde çok nadir görülen bir husustur çünkü bu tür etkinliklerde tek bir kurum ön planda olmayı tercih eder ve çok da paylaşımcı davranmaz. Ben Mütevelli Heyet Başkanımız Prof. Dr. Musa Yıldız hocamın bütün yaptığı işlerde bu hususa özel önem gösterdiğini biliyorum. Gerek Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin başarısında, gerek bu sempozyumun başarısında bu yaklaşımın önemli rol oynadığını düşünüyorum.

Gerçekten iki gün boyunca Türk dünyasının işbirliği için çalışan uluslararası kuruluşların, Türkiye'nin bu özel coğrafyaya yönelik faaliyet gösteren resmi kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin faaliyetleri hakkında bilgi edindik. Aynı zamanda Türk dünyası Türkologları olarak adlandırabileceğimiz siz değerli akademis-

yenilerden de belki de fazla çalışılmamış konularda bize ufuk açacak ve yeni çalışmalarını teşvik edecek çok kıymetli bilgiler edindik. Bu açıdan çok istifade ettiğimiz verimli bir sempozyum olduğunu düşünüyorum.

Hem sempozyum açılışında, hem de kapanış toplantısında bu yoğun mesaisi içinde aramızda bulunan Prof. Dr. Mustafa İsen hakkında da konuşmak lazım. Kendisi TÜRK-SOY'un kuruluşu aşamasında da Kültür Bakanlığı Müsteşarı olarak bu kuruma çok değerli katkılar sunmuş, Türk Konseyi'nin kuruluşunun belki de fikir babası, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri olarak bu hayalin, Türk birliği hayalinin gerçekleşmesinde bizzat öncü olmuş, karar vericilerin kararlarında belirleyici olmuş ve bugün de bu yapı içerisinde faaliyet gösteren Ak Sakallar Konseyi'nin üyesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin Mütavelli Heyetinde üyelik yapmış, Avrasya Yazarlar Birliği, Türk Ocakları gibi sivil toplum kuruluşlarının da çalışmalarına destek olmuş bir devlet adamı ve akademisyendir. Ben bu seçkin topluluk içerisinde en fazla onun bu yapılan işlerden mutlu olması gerektiğini düşünüyorum. Zira bu emekler artık meyvelerini vermiş görünüyor. Bu somut sonuçlar bardağın dolu kısmı, mutlaka bardağın boş kısmı da mevcut ama bu sempozyum geleceğe moral ve motivasyon sağlaması açısından bardağın dolu kısmını göstermeye odaklandı ve hepimiz için moral ve motivasyon kaynağı oldu. Aynı sahada çalışan akademisyenleri bir araya getirdi, tecrübe paylaşımına imkan sağladı ve bu kurumlarımızın birikimleri hakkında da bilgi sahibi olduk. Kısacası pek çok açıdan verimli oldu.

Memnuniyetle görüyoruz ki bu sahada 25 yıldan bu yana devletimizin politikası değişmemiştir. Türk dünyası bizim dış politikamızda önemini, özel ve öncelikli yerini korumuştur. Sivil toplum kuruluşlarımız bu sahaya ilişkin ilgi ve alakasını hiçbir zaman eksiltmemiş, her zaman devam ettirmiştir. Akademisyenlerimizin– Akif Kireççi hocamın da dikkat çektiği gibi sayılarının daha da arttırılması gerekiyor – bu gönül dünyasına özel ilgi göstermeleri sonucunda bugün bu noktaya gelmiş bulunuyoruz.

Türk cumhuriyetlerinin 25 yıllık bağımsızlık dönemindeki başarılarına ilişkin pek çok şey söylenebilir. Uluslararası toplum tarafından tanınırlıklarını, birkaç yıl önce Azerbaycan'ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesiyken, önümüzdeki sene Kazakis-

tan'ın aynı pozisyonu alacak olmasını, Kırgızistan'ın Dünya Göçebe Oyunları ile bütün dünyaya kendisini tanıtmalarını ve ekonomisinde önemli yere sahip olan turizm alanında ciddi atılım yaptığını, Türkmenistan'ın daimi tarafsızlığının bütün dünya tarafından kabul edildiğini görüyoruz. Bunları çeşitlendirmek mümkün.

Bugünkü otumlardan birinde yeni bilgiler de öğrendim. Mesela e-devlet konusunda Kazakistan dünyanın ilk 30 devleti arasına girmiş, Türkiye'nin sıralamasını tam bilmemekle birlikte, övünülecek başarıya sahip olduğunu biliyorum. Azerbaycan'la ilgili tebliğden sonra konuklarımızdan biri "Azerbaycan'daki Smart devlet uygulamasından haberiniz var mı?" diye sormuştu. Bütün bunlar insana yapılan yatırımlar neticesinde elde edilen sonuçlar diye düşünüyorum. Biz 25 yıl öncesine baktığımızda "Bu ülkeler bağımsızlıklarını koruyabilecekler mi, iç istikrar ve iç barışını sürdürebilecekler mi?" şeklinde pek çok endişe taşımaktaydık. Bugün artık bu hususlar konuşulmuyor, tersine, kalkınmaları konusunda birbirleriyle yarış içerisindedirler. Kazakistan'ın Bağımsız Devletler Topluluğu içerisinde pek çok açıdan önde yer aldığını görüyoruz. Yine aynı şekilde Azerbaycan'ın da pek çok istatistiklerde önde yer aldığını görüyoruz. Bütün bunlar hepimizi gururlandırıyor. En son Kırgızistan'da TÜRKSOY olarak "25. Yıl Gala Konseri" düzenlemiştik, muhteşem bir etkinlikti. Orada bulunan Bakanımızın sözüne atıfta bulunmak istiyorum: Kırgızistan'da 001 numaralı diplomatik plaka Türkiye Cumhuriyeti Devleti Büyükelçisinin kullandığı araca aittir. Bu bile pek çok şeyi anlatıyor. Bu süreçte Türkiye de bu ülkelerin egemenliğini, bağımsızlığını güçlendirme doğrultusunda, uluslararası topluma entegrasyonu konusunda bütün imkanlarıyla destek oldu. Bugün bu davaya gönül vermiş akademisyenler sayesinde bir Türk birliğinden, bir entegrasyonundan bahsedebiliyoruz. İnanıyorum ki, önümüzdeki dönemde bu süreç hızlanarak devam edecektir.

Bu duygu ve düşüncelerle sempozyuma ev sahipliği yapan Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız'a, bu sempozyumun Düzenleme Kurulu Başkanı Doç. Dr. Akif Kireççi'ye ve yeni araştırmalara ışık tutacağına inandığım birbirinden değerli siz akademisyenlere ayrı ayrı teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Musa YILDIZ

Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Sayın milletvekilim, Türkiye’den ve Türk dünyasından gelen değerli hocalarım, kıymetli misafirler; hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu vesilesiyle Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan’ın bağımsızlıklarını tebrik ediyorum. Dünya döndükçe bağımsızlıkları da ebediyen payidar olsun diye yüce Allah’tan niyaz ediyorum.

İki gün boyunca çok güzel bir sempozyum geçirdik; Şahsım adına çok istifade ettim. Buradan ayrılmadan, bir taraftan idari görevlerimi yaparken, bir taraftan da mümkün olduğu kadar oturumları takip etmeye çalıştım. Sempozyumumuz hayırlara vesile olsun, inşallah güzel neticeler elde edilir. En kısa zamanda sempozyum kitapçığını yayınlayıp bilim dünyasına kazandırmayı çalışacağız.

Bu sempozyumu birlikte düzenlediğimiz Ankara Siyasal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezinin Başkanı, değerli kardeşim, beraber asistanlık yaptığımız Doç. Dr. M. Akif Kireççi’ye huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Belki asistanlık yaptığımız yıllarda hayal bile edilemezdi, ama bugün geldiğimiz noktada birlikte böyle bir sempozyumu gerçekleştirdik. Bu benim için gurur verici. Burada bizi destekleyen bir diğer

kuruluş da TÜRKSOY ve bu kuruluşun Genel Sekreter Yardımcısı, aynı zamanda *Bilig* dergimizin editörü olan kardeşimiz Prof. Dr. Fırat Purtaş. TÜRKSOY olarak hem madden, hem de manen bizi desteklediler. Görüldüğü gibi, Türk dünyası iç içe ve her tarafta bir temasımız var. İnşallah bu temas sürekli devam eder. Tabi en büyük destekçilerimizden birisi TİKA, arkasından Türk Keneşi, Uluslararası Türk Akademisi, TÜRK-PA, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, oraya bağlı Türk Tarih Kurumu Başkanlığı ve Kazakistan Büyükelçiliği bulunuyor. Büyükelçimiz Prof. Dr. Janseyit Tüymebayev Bey Düzenleme Kurulunda olmasına rağmen sempozyumumuza katılamadı, çünkü kendileri bu arada Güney Kazakistan bölge valisi olarak atandı; o yüzden Kazakistan'a gitmek zorunda kaldı. Yeni görevinin hayırlı olmasını diliyoruz.

Biz Türk dünyasına yönelik çalışmalar yapan dokuz kuruluş ile bu sempozyumu yaptık. Bu aynı zamanda birlik ve beraberliğin de sembolü oldu. İnşallah bundan sonra da bu birlik ve beraberliğimiz daim olur. Türkiye ile birlikte altı devlet bulunuyor. Bazı kesimler tek bir devlet altında Türk dünyası olsun diye duygusal düşünceler içerisindedir. Tabi bunun gerçekleşmesi mümkün görünmüyor. Çünkü hem tarihi, hem de şimdiki realite var. Ama bu birlikteliği, saydığımız bu şemsiye kuruluşların faaliyetleri ile birlikte bir koordinasyonla sağlayabiliriz, bu tür sempozyumlarla gerçekleştirebiliriz. Onların güç birliği ile birlikte uluslararası platformlarda belki altı devlet değil, tek devlet olarak, tek ses halinde birlikte bir mücadele verirsek, çalışma yaparsak; o zaman daha başarılı olacağımıza inanıyorum. Uluslararası ilişkilerde daimi dostluklar yok, daimi çıkarlar vardır. Bu gerçeği göz ardı etmemek lazım. Bazen hissiyata kapılıyoruz, bunun da olumsuz sonuçları oluyor. Dünyadaki gelişmeleri çok iyi okumak ve çok iyi takip etmek lazım. Bu tür sempozyumları sadece Türkiye'de değil, Türk dünyasının her yerinde yapmamız lazım.

Bu sempozyumla birlikte benim bir temennim var. Türk Keneşi'ndeki ülkelerin sayısı belli, iki ülkemiz eksik: Türkmenistan ile Özbekistan. Ben bu sempozyumda o ülkelerin de en kısa zamanda bu Türk Keneşi şemsiyesi altında yer almalarını gönülden arzu ediyorum. İnşallah yakın gelecekte bunu da görürüz. Bu konjonktür içerisinde altı devlet olarak birlikte uluslararası çalışmalarda faaliyetlerimizi yürütürüz diye temenni ediyorum.

Ben bize destek olan kuruluşlarımıza, Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde bize destek veren bütün çalışanlarımıza, organizasyon firmasındaki arkadaşlara, otelde bize hizmet eden arkadaşlara, emeği geçen herkese, Türk dünyasının uzaktan yakından, Türkiye'nin değişik şehirlerinden gelen hocalarımıza çok teşekkür etmek istiyorum. İnşallah başka faaliyetlerde görüşmek üzere hepinize hürmet ediyorum. Sağ olun, var olun, Allah'a emanet olun.

Prof. Dr. Mustafa İSEN

Sakarya Milletvekili

Çok değerli arkadaşlar,

Ben de öncelikle teşekkür ediyorum. Ortaya iyi bir ürün çıktı. Arkadaşlar önce mevcut durumun bir değerlendirmesini yaptı. Bunu da salt bir akademik çerçevede değil, önce bu alanda görev yapan uluslararası kuruluşlarla başlayarak, sonra yurtiçindeki kuruluşlarla devam ederek ve sonra da akademik birikimi bir araya getirerek; yani bürokrasiyi, akademiye, diplomasiyi birlikte harmanlayıp, birlikte değerlendiren ve bu manada çok da örneği olmayan güzel, başarılı bir organizasyon ortaya çıkmıştır. Organizasyonu gerçekleştiren arkadaşlara, lokomotif unsur olarak Ahmet Yesevi Üniversitesi'ne, ASEM'e ve diğer partner kuruluşlara çok teşekkür ediyorum. Önümüzdeki günlerde bunun mutlaka yansımaları olacaktır.

Ben kapanış oturumunda biraz tarih anlatacağım ama bunu tarihi bir gelecek okuması şeklinde değerlendirme olarak düşünüyorum. Benim Türk dünyasında şiirle uğraşmış sultanlarla ilgili bir çalışmam var. Bu çalışmam sırasında bir şeyi fark ettim: 1430'lu yıllardan 1650'li yıllara gelinceye kadar, yani yaklaşık 200 yıldan fazla bir dönemde; Adriyatik'ten Kafkaslara kadar Osmanlılar, Kafkaslardan Orta Asya'ya kadar Türkmen devletleri, Orta Asya'da Özbek Hanları, Hindistan'da Babürlüler, Mısır'da Memlûklüler bulunuyor. Bunlardan birkaçını ele almak gerekirse; Osmanlılardan Ya-

vuz Sultan Selim'in Farsça divanı, Türkçe şiirleri var. Kendisi ile büyük bir mücadele içinde olan Şah İsmail'in Türkçe divanı var. Şah İsmail ile yine büyük bir mücadeleye girmiş ve kaybetmiş Şeybani Han'ın da büyük hacimli bir divanı var. Yine aynı dönemde Şeybani Han ile mücadele etmiş Babür'ün de şiirleri ve bir hatıratı var elimizde. Yavuz Sultan Selim ile mücadele etmiş Kansu Gavri'nin yine Türkçe divanı bulunuyor. Divanları bir işaret fişeği olarak okumanızı istiyorum. Amerika'nın, Avustralya'nın keşfedilmediği bir dönemden söz edecek olursak, bu kadim dünya dediğimiz dünyanın neredeyse bütün sorumluluğu bu Türk hanedanlarının elinde bulunmaktaydı.

Buradan bir çıkarım yapmak istiyorum: Kastettiğim yeniden bir Türk hanedanlığı çerçevesinde toparlansın değil. Musa Bey'in ifade ettiği gibi her çağın kendine göre bir takım gerekleri var. Ancak şunu aklımızdan çıkarmamız lazım ki, bu coğrafya medeniyetler doğurmuş bir coğrafyadır. Orta Asya'dan, Hindistan'dan bu tarafa doğru, bütün Orta Çağ kendi etrafında dönüştürmüş, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir coğrafyadan söz ediyoruz. Bu birikimden gelecekte de bizim mutlaka yararlanmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu defa çağın gerektirdiği biçimde uluslararası bir takım başka ilişkilerle bu yapının devam edebileceğinin tarihte örneklerin görüldüğüne dikkat çekmek istiyorum.

İkinci olarak; bu toplantıların bir nevi geleceğe yönelik izdüşümü manasında bunu söylemek gerektiğini düşünüyorum. Orta Asya malumunuz dağlar ve ovalar dengesi üzerine oturmuş bir yapıdadır. Dağlar ovaların ihtiyacı olan suyu temin eden kaynaklar olarak düşünülürse, bu birlikteliğin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Orta Asya bu haliyle hem dünyanın çok özel bölgelerinden birisi sayılabilecek Fergana vadisiyle, hem olağanüstü yeraltı ve yerüstü zenginlikleriyle önem kazanmaktadır. Bir tarafında dünya nüfusunun üçte ikilik bölümünü barındıran Çin, Hindistan ve Pakistan, öbür tarafta yine dünyanın önemli ülkelerinden Japonya ve Kore, kuzeyde Rusya ve bunların arasına sıkışmış bir Orta Asya. Bu yapıyı bir biçimde dengelemesi için Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Azerbaycan kendi bağımsız yapıları ile kalmalıdır. Ama bu yapı çerçevesinde kendi içinde daha esnek bir yapılaşmanın hayalini kurmak lazım. Aksi takdirde, bu coğrafyada vücut bulmuş yapılanmanın çok hayat bulamayacağını düşünüyorum.

25. Yıl milletlerin hayatında çok küçük bir dilim. İnsanlığın hayatı ile devletlerin hayatı yaş olarak birbirine benzemez. İnsanlığın bütün bir ömrü, devletlerin çocukluk mesafesinde sayılabilecek bir evredir. Ancak küçümsenmeyecek bir dönemden bahsediyoruz. Bu ülkelerin ayakları üzerinde duramayacağı gibi bir varsayım söz konusuydu. Bunların devlet tecrübesinin olmadığı düşünülüyordu. Ama bugün bu aşama geçmiştir. Size iki örnek vereceğim. Bu yıl içinde, yer altı kaynakları bakımından veya en azından petrol, doğalgaz açısından zengin gibi görünmeyen iki ülkenin kalkınma rakamları çok şaşırtıcıdır. Kırgızistan'ın %7'nin üzerindeyken, Özbekistan'ın geçen seneki kalkınma oranı %8'dir. Üstelik bunlar onların verdiği rakam değildir. Yani iyi gelişmeler var, bunun sürdürülebilir olduğunu bu tablo net biçimde ortaya koyuyor. Bu dayanışmaların sürdürülmesi lazım. Bu dayanışmalar için de bu toplantılar fevkalade önemlidir.

Bu 25 yıllık süreç içerisinde, aşağı yukarı 27.000 civarında öğrenciye Türkiye burs vermiştir. Bu büyük bir rakamdır. Dışarıdan bakan birisi onların Türkiye Türkü mü, yoksa Türkiye Türkçesini sonradan öğrenmiş birisi mi olduğunu fark etmeyecek kadar Türkçeyi iyi kullanan birçok kişiyi görüyoruz. Bu noktada Türkiye olarak biraz bizim eksiklerimiz var. Şunu söylüyorum; Türkiye'den Kazakistan'a giden birisi mesela üç ay içerisinde Kazakçayı anlamaya başlamıyorsa, beş ay içinde de konuşmaya başlamıyorsa onu Kazakistan'da bir gün tutmamak lazım. Buna diplomasi de, başkaları da dahildir. Malumunuz Türkçeye en uzak olanı Kazakça ve Kırgızcadır ama bu süre zarfında öğrenilebilecek kadar da kolaydır. Sadece biraz dikkat isteyen bir husustur. Ben bugünkü oturumda da söyledim, özellikle genç arkadaşlara sesleniyorum. Hem bu dünyada, hem de o dünyada biraz maceraperest insanlara ihtiyacımız var. Sırtında çantası ile gidecek, zorluklara katlanacak, ama bu hayatı içinden yaşayacak bu tür sevdalı insanlara ihtiyacımız var.

Ben gidişin fevkalade iyi olduğunu görüyorum, bunun dalga dalga yayılması lazım. Benim hayatımda çok kullandığım ufuk metaforu vardır. Şuradan baktığımız zaman karşı dağlarda dünya bitiyormuş gibi görünüyor. Hâlbuki o dağın üzerine çıktığınız zaman önünüzde bambaşka imkanlar ve tabii bambaşka sorunlar var. Bugün 25 yıl önceki konumda değiliz, çok daha farklı konumdayız. Farklı şeyleri hayal etmeli, farklı şeyleri realize et-

mek için uğraşmalıyız. Ben bu toplantıların bu gibi niyetlere çok ciddi katkılar sağlayacağını biliyorum. Çok teşekkür ediyorum arkadaşlara. Ahmet Yesevi Üniversitesi kendisine yakışanı yapmıştır, daha önceki yıllarda da buna benzer faaliyetler yaptı. Zaten bu ortak üniversiteler bu işlere bir anlamda lokomotiflik yapsın, yol göstereyin diye düşünülüp dizayn edilen kurumlardır. Bütün emeği geçenlere çok teşekkür ediyorum.